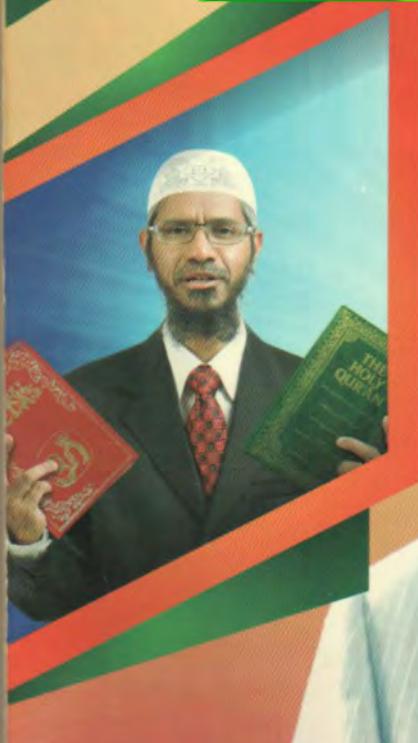

منتدى إقرأ الثقافي
كتبيـم ، ٩٥٠ كـانـم
www.iqra.ahlamontada.com

بـو باوهـرـدار و
بنـ باوهـرـان

پـروفـروـشـتـريـنـ كـتـبيـسـ دـكـتـورـ زـاكـيرـ نـايـكـ

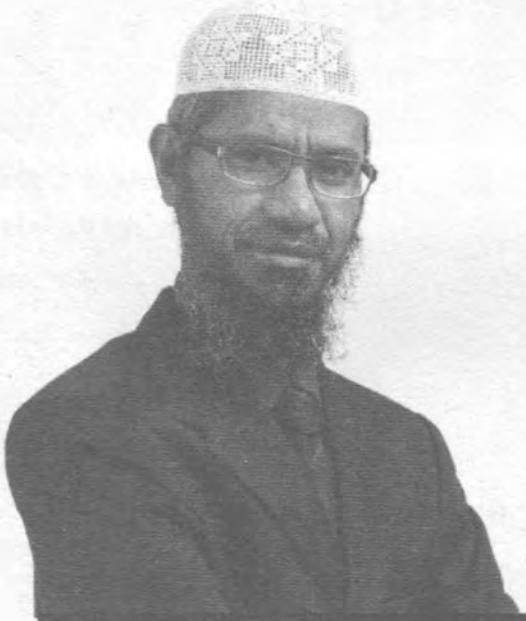

تەفسىرى نوور

كتېبى وەلامەكانم

بۇ باوهەردار و بىباوهەران

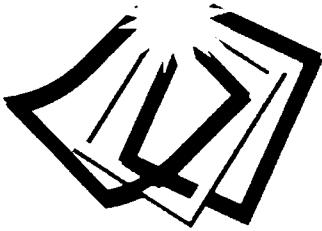

نوسينى: دكتور زاكير نايك

وەرگىراني: مامۆستا ديار ئەسعەد

پياداچونەوهى: مامۆستا ئارام عەلى مەجید

زمانەوانى: هيوا عەبدولرە حمان

07701918565 - 07501571818

چاپ و بلاؤکردنەوە

ناوی کتیب: کتیبی وەلامە کانم

نوسینی: دکتۆر زاکیر نایك

وەرگیرانی: مامۆستا دیار نەسەعەد

پیاداچونەوەی: مامۆستا نارام عەلی مەجید

زمانەوانی: هیوا عەبدولرەھمان

تیراز: ١٠٠٠

چاپ و بلاؤکردنەوە: کۆمەنیای کتیب

ئەم کتیبیه بلاؤکراوهی کۆمپانیای کتیبیه، مافی کۆپی کردن و لە

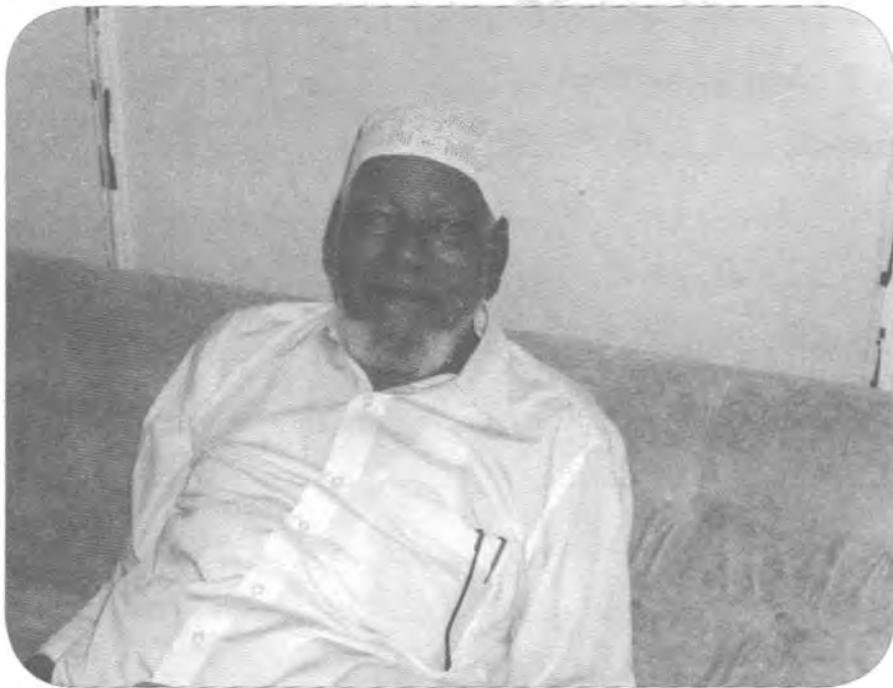
چاپداňەوە پاریزراوه بۇ کۆمپانیای کتیب

تىبىينى: وەرگیرانى دەقى قورئانە کانم لە تەفسىرى (رەوان) ەوە
وەرگرتۇوە كە لە وەرگیرانى زانا و بانگخوازى كورد مامۆستا
ئەممەد كاكە مەحمودە، بە سوپاس و پىزىانىنم بۇ مامۆستا
ئەممەد كاكە مەحمود و كتىبىخانەي مەدحوي لە ھەولىز كە چاپى
تەفسىرى رەوانى كردووە.

ڙیان و به سه رهاتی دکټور زاکیر نایک

دکټور زاکیر نایک له تھمنی لاویتیدا

عبدولکریم نایک باوکی دکټور زاکیر نایک

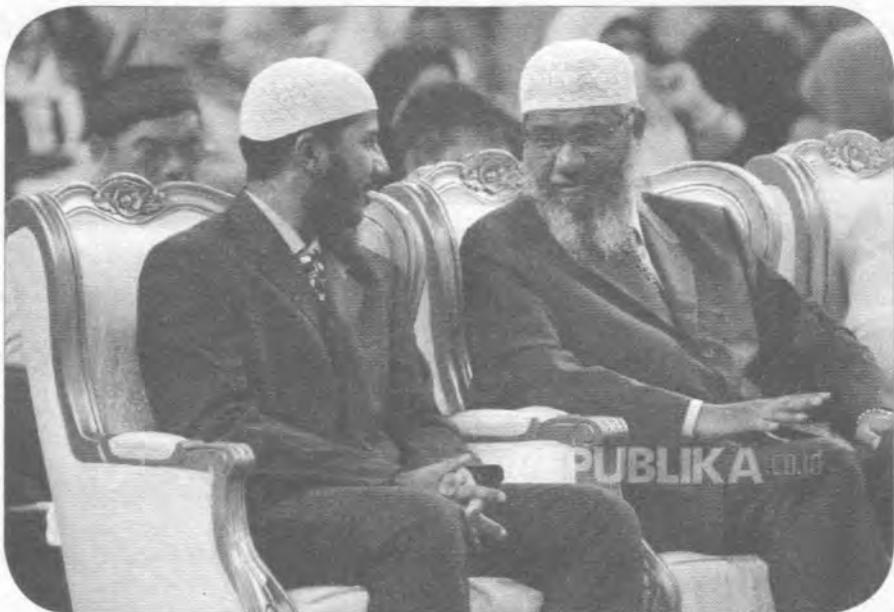
زاکیر عهبدولکه ریم نایک له (۱۸)ی ئۆكتۆبەرى سالى (۱۹۶۵) لەدایكبووه، بانگخوازىكى ئىسلامىي هىندىيە و، سەرۆكى (دامەزراوهى لىكۆلینەوھى ئىسلامىيە)، ھەروھا دامەزريئەرى (Peace TV) ھەنرەيە (۱۰۰ ملىون) بىنهرى ھەيە و، بە خاوهنى بىرۇكەي ئايىنى بەراورد و، كارىگەر تىرىن بىرمەندى سەلەفى لە هىندستان و، ئەستىرەيەكى دىيارى بانگەشەي ئىسلامى مۆدىرن و، بە راپەرىيکى سەلەفى جىهانى دەزانرىت، جىاواز لە زۆرىنەي بانگخوازانى ترى ئىسلامى وانەكانى بە زمانى باو بە زمانى ئىنگلىزى پېشکەش دەكات نەك ئۆردو، چاكەت و پانتول دەپوشىت وەك بە پوشىنى جلوبەرگى نەريتى.

پىش ئەوھى بىتت بە وتاربىيىكى ناودار؛ وەك پزىشكىك كارى كردووه، چەندىن وتار و وانە لە چەند نامىلەكەيە كدا بلاوكىردىتەوھ؛ سەبارەت بە ئايىنى ئىسلام و ئايىنى هىندووس، لەگەل ئەوھى كە بە شىوهى كى گشتى خۆى لە دەمارگىرى دزىوەتەوھ، بەلام لەلايەن ھەندىك لە لىكۆلەرەوھى بىرمەندى سەلەفىيەوھ و ھەندىك ئىسلامى رادىكاللەوھ بە بانگەشە كەرى بىرى وھابى دادەنرىت، ئىستا ئامۇڭكارى و وانەكانى لە هىندستان و كەنەدا و بەريتانيا و بەنگلاديش قەدەغە كراوه، ئەو پىي وايە كە رەخنەگرىي لە كۆمەلگائى ئىسلامى زياترە وەك لەوانەى كە لە كۆمەلگائى ئىسلامىدا نىن. زاکير نایك لە مۆمباي مەھارا شکrai ولاتى هىندستان لەدایكبووه، زانستى پزىشكى لە كۆلۈزى پزىشكى تۆپى والا، نەخۆشخانەي خىرخوازى نايىر خويىندووه و، دواتر چووهتە زانكۆي مۆمباي لهۇي بپوانامەي پزىشكى و نەشته رگەرى بە دەستەتەندا، لە سالى (۱۹۹۱)دا دەستى كردووه بە كاركىدن لە بوارى بانگخوازىي و، دامەزراوهى لىكۆلینەوھى ئىسلامى

دامه زراند، هاو سه ری زاکیر نایك که ناوی (فهرحهت نایك) له که رتی ئافره تانی دامه زراوه که دا کارده کات، له سالی (۲۰۰۶ز) نایك ئاماژه‌ی به وه کرد که سروشتی له ئە حمەد دیدات و هرگرتووه؛ که بانگخوازیکی ئیسلامییه له سالی (۱۹۸۷ز) چاوی پیی که و تووه (ھەندىيک جار زاکیر نایك به دیدات پله س ده ناسريت له لايەن ئە حمەد دیدات و وه).

نایك خویندنگای ئیسلامی نیوده وله‌تی له مۆمبای و، ده زگای هاو کاري ئیسلامی يە كگرتووه دامه زراندووه؛ که هاو کاري پيشکه ش به خەلکانی هەزار و گەنجانی موسولمان ده کات، وىب سايىتى دامه زراوه‌ی لىتكۆلينه و وە ئیسلامی وەسپى زاکير نایك ده کات وە کو بېرۋە و وە گەرخەرى تۈرپى تەلە فزیونى (Peace TV)، ئەم کەنالى نایك بانگەشەي راستگوی، يەكسانى، ئە خلاقىبۇون، سازان و دلسۆزى ده کات بۇ تەواوى مروقايەتى، له سالی (۲۰۱۶ز) له كۆنفرانسييکى رۇژنامەوانىدا زاکير نایك رايگە ياند که ئىستادانىشتۇرى هىنەستان نىيە.

وتار و دیبهیته کانی دکتور زاکیر نایک

دکتور زاکیر نایک و فهریق نایکی کورپی

نایک چهندین وtar و دیبهیتی ئەنجام داوه دھوتیریت له تھواوی جیهاندا له نیوان (۲ تا ۴ هەزار) وtarی پیشکەش كردووه، مروقناس تو ماش بلوم ھانسن له نووسینیتکدا ئاماژەی بەوه كردووه كە شیوازی نایک لەلە بەركەدنی قورئان و فەرمودەد بە زمانی جیاواز وايکردووه كە له ناوەندى موسولمانە کاندا كەسىكى زۆر ناودار بىت، زۆرىك لە دیبهیته کانی تۆماركراون و بەشیوه يەكى بەرفراوان لەسەر (DVD) و لەئىنتەرنېتدا بلاوبووه تەوه. له تەلەفزيونى (Peace TV) كە خۆي سەرپەرشتى دەگات پەخش دەكىت، ئەو با بهتارەي كە زۆر قسەي لەسەر دەگات برىتىن

له: «ئیسلام و زانستی سه‌رده‌م» و «ئیسلام و مه‌سیحییه‌ت» و «ئیسلام و عه‌مانییه‌ت».

یه‌کەم دىبەيتى نايىك دەگەرېتەوە بۇ سالى (۱۹۹۴ز) لەسەر پرووناکى كىتىپىك بە ناونىشانى: « ئاييا بىنچىنەكانى ئايىنى دەبنە كۆسپ لەبەردەم ئازادى دەربىرىن؟» لە نووسىنى تەلىسىما نەسرىن بە ئامادەبوونى چوار رۆژنامەنۇوس دىبەيتەكە كە نزىكەي چوار كاتژمۇرى خايىند و، لە مانگى چوارى سالى (۲۰۰۰ز) دا بە ناونىشانى: « قورئان و ئىنجىل لە ژىر رۆشنايى زانستدا» دىبەيتىكى لەگەل ولیام كامپىيەل لە شىكاڭۇ ئەنجامدا، كە يەكىكە لە دىيارتىن دىبەيتەكانى و، لە سالى (۲۰۰۶ز) «نايىك» بەشدارىكىرددووه لە گفتۇرگۈچىكدا لەگەل « سرى سرى រافى شانكار» لە «بەنگالۆر» لەسەر چەمكى: (خوا لە ئايىنى ئیسلام و ئايىنى هيىندۇسدا)، ھەموو سالىتك لە سالى (۲۰۰۷ز) و «نايىك» رابەرایەتى كۆنفرېاسى (دە رۆژەي ئاشتى) كردووه لە مۆمبائى بەشدارىكىردى (۲۰) بانگخوازى ترى ئیسلامى.

* ئۆستراليا (۲۰۰۴ز) و ويلىز (۲۰۰۶ز)

لە سالى (۲۰۰۴ز) لەسەر بانگھېشىتى توپى زانىارى و خزمەتگوزارى ئیسلامى لە ئۆستراليا لە «زانكۆي مىلبۇرن» «نايىك» لە وتوىزىكىدا رايىگەياند كە تەنها ئايىنى ئیسلام بە راستى و بەيەكسانى مافى ئافرهتانى داوه و، جل و بەرگى ئافرهتانى رۆژئاوابى وا دەكات ئافرهتان زياتر رۇوبەررووى دەستدرېزى سىكىسى بىنەوە، ئەم قىسەيە ئايىك رەخنەي توندى بە دواى خۆيدا هىننا؛ بەوهى كە ئايىك ئەخلاقى ئیسلامى بەرزتر داناوه و گالىتەي بە بىرباوه پەكانى تر و، رۆژئاوا بە گشتى كردووه و، قىسە كانى ئايىك روحى

جیاکاری په روهرده ده کات و رق و کینه دووباره ده کاتهوه.
له سالی (۲۰۰۶ز) «نایك» سه ردانی کونفرانسیکی کرد له «کاردن» که مشتومریکی زور به دواى خویدا هینا، کاتیک «دھیقید دھیقسى» ئەندام په رله مانی ویلز داوايکرد کونفرانسه که ئەنجام نه دریت، ئەو پىپا وابوو که تیروانینه کانی «نایك» شایسته ئەوه نین که له پلاتفۆرمیکی گشتیدا بخیریتەپوو. موسولمانه کانی «کاردن» يش پشتگیریيان له «نایك» کرد تاكو له شاره کەدا مافی قسە کردنی هېبیت. «سەلیم کيدوا»ی سکرتیرى گشتى موسولمانانی ویلز ناپازى بwoo به بپياراه کەی «دھیقس» به ناپەوايزانى و وتى: «ئەو خەلکانه کە نایك دەناسن دەزانن کە نایك يەکىکە له وانه سەبارەت به ھاوشيوه لە نیوان ئائىنه کان قسە ده کات و، شیوازى کارکردن بوو دروستکردنی فەزايەك لە نیوانياندا ۋوون ده کاتهوه» و، «دېيىقد» يش بانگھېشت كرا بو ئەوهى بەشىوه يەكى تايىھەتى قسە له گەل «نایك» دا بکات، کونفرانسە کە دھىستى پىيىركەد.

* رېگەگرتن له چوونە ناو خاکى ئەمریكا و كەنەدا له (۲۰۱۰ز)

رېگرى له «نایك» كرا بو چوونە ناو خاکى ئەمریكا و كەنەدا له سالى (۲۰۱۰ز)، ھۆکاري رېگرىکردنى له چوونە ناو خاکى كەنەدا دواى نووسىنى: (تأريخ الفتح) بwoo، له ھەمان كاتدا رېنى پىن نەدرا بچىتە ولايەته يەكىرتووه کانى ئەمریكا لە لايەن وەزىرى ناوخۇوه دواى پېشىكەش كردنى چەند و تارىك له لەندەن، وەزىرى ناوخۇوى ئەمریكا ئاماژەي بە بپيارى دوورخستنەوهى نایك كرد بەوهى كە چەندىن قسە كراوه لە لايەن «نایك» ھووه كە بەلگەن له سەر

ئهوهی نه هیلّم بیتە ئەمەریکا، نایك لەبەرامبەردا ئەم بپیارەی بە بپیارى سیاسى لەقەلەمدا، نەك بپیارىيکى ياسايى بیت و، پارىزەرەكەي ئامازەي بەوه کرد كە ئەو بپیارە بپیارىيکى نامروقانەيە و، ئەو وتانەي «نایك» كە هوکاربوون بۆ رىگەگرتن لىپى بى بنهما و بى ناوەرۇكن.

* گامبيا (٢٠١٤) *

دواى ئەوهى لەلايەن سەرۆكى گامبيا «يەحىا جەمیع» وە باڭگەيىشتىكرا، «نایك» لە سالى (٢٠١٤) سەردانى گامبياى كرد، كە ھاواكت بۇو لەگەل يادى (٢٠ سال)ھى شۆپشى گامبيا و، لە نىوان رۆژەكانى (١١-٢٢ ئۆكتۆبەر) چوار وتاري پىشكەشكەر، وتارەكان لە «زانكۆي گامبيا» و «ھۆتىلى پەنچەمى» و «مالى سەرۆك» و «ھۆتىلى فۇنى كانسالا» و «كايريبا» و «كۆلۈلى» پىشكەشكەر، ئەنجومەنى وەزيران و رابەرانى ئايىنى و خۇيندكاران و هەزاران كەسى دىكە ئامادەي ئەو وتارانەي «نایك» بۇون، لەسەر بابەتكانى وەك (تىرۇرۇزم و جىهاد) و، (ئايىن و لەبەرچاۋگەرنى ماف)، (دەعوه ياخود وېرانكارى؟)، (تىنەگەيشتن لە ئايىنى ئىسلام) و، هەروھا كۆنفرانسييکى ئىسلامى لەگەل پىشەواكانى گامبيا ئەنجامدا.

* ماليزيا (٢٠١٢) و (٢٠١٣) *

«نایك» لە سالى (٢٠١٢) و، لەسەردانىكىدا بۆ ولاتى ماليزيا چوار وتاري پىشكەشكەر، وتارەكانى لە زانكۆي تەكەنەلوجىا، مارا و، سەنتەرى بازركانى جىهانى كوانتهن و، پوترا لە كوالا لامپور پىشكەش كران، سەرۆك وەزيرانى پىشىووى ماليزيا و، كەسايەتىيە ديارەكانى ماليزيا و، هەزاران كەس ئامادەي

وتاره‌کانی بوون، سه‌رباری هه‌بوونی چهند ناپه‌زاییه ک له‌لایهن ئه‌ندامانی (HINDRAF)، ریکخه‌ری و تاره‌کانی «نایک» ئاماژه‌ی به‌وه کرد که وته‌کانی نایک بو دروستکردنی سازان و گونجانه له‌نتیوان ئایینه جاوازه‌کان و، له سالی (۲۰۱۶) «نایک» شهش و تاری ترى له ولاتی مالیزیا پیشکه‌شکرد به ناویشانه‌کانی: (لیکچووه‌کان له‌نتیوان ئایینی هیندوس و ئیسلام)، (ئایا قورئان قسه‌ی خوایه؟).

* تیروانینه‌کانی *

«نایک» ئاماژه به‌وه‌دکات که ئامانجى بریتییه له: (جه‌ختکردنه‌وه له‌سهر په‌روه‌رده‌کردنی گه‌نجانی موسولمان که هه‌ست به کەمی ۵۵کەن سه‌باره‌ت به ئایینه‌کەیان؛ وا هه‌ست ۵۵کەن که ئایینه‌کەیان به‌سه‌رچووه)، ئه و به ئه‌رکی هه‌موو موسولمانیکی ده‌زانیت که ئه و هه‌له تیگه‌یشتنانه لابه‌رین که نه‌وهی نوی سه‌باره‌ت به ئایینی ئیسلام هه‌یانه، له دوای رووداوه‌کەی یانزه‌ی سیپتەمبەری (۲۰۰۱) ۵۰هه‌سه‌رباری هه‌بوونی ئه و هه‌موو دژایه‌تییه به‌رامبەر به ئیسلام، به‌لام له ئەمەریکا (۳۴۰۰) کەس بپروایان به ئایینی ئیسلام ھیناوه، له ماوهی نیوان ۱۱ سیپتەمبەر بو مانگی تەممۇزى (۲۰۰۲) دا، به گویرەی «نایک» ئایینی ئیسلام ئایینی ئەقل و مەنتیقە و، قورئانیش ۱۰۰۰ ئایەتی تیدایه که پەیوه‌سته به زانسته‌وه.

* زالبۇونى ئیسلامى *

«زاکیر نایک» ئه‌وه ڕاده‌گەيەنت که ئیسلام باشترين ئایینه، چونکه قورئان ئاماژه به‌وه‌دکات که هېچ دەق و كتىيىتى پيرۆز راست نىن جگە له قورئان

و، ئىسلام ئايىنى لېبۈوردنە، بەلام لە بەرامبەر گەندەلى و نادادپەروھرى و ماددە كھولييەكان و ھەمۇ خاپەكارىيەكان، ئىسلام توندىرىن ئايىنە، چونكە بەهاكانى مروقايەتى بالاترن.

* ميوزىك *

«نايك» ميوزىك و ماددە كھولييەكانى هاوتا كردووه بەوهى ھەردووكىان مەستكەرن و، بەوه ناسراوهەوە كە سەماکىرن و گۇرانى وتنى لايپەسەند نىيە، چونكە ئايىنى ئىسلام قەددەغەي كردووه.

* سزاى دزىكىردىن *

«زاكيز نايىك» پىئى وايە كە ھەركەسىك تاوانبار بىت دەبىت سزا بدرىت، ئەو بىرىنى دەستى پى باشە وەك سزايدەك بۆ دزىكىردىن، ھەروەها ئامۆژگارى ولايەته يەكگرتۇوه كانى ئەمرىكىاي كرد بۆ جىبىه جىكىردىن بېيارى دەست بېرىن بۆ كەمكىردىن وەي ئاستى تاوان لەو ولاتهدا.

* مافەكانى ئافرهت *

«نايك» بەوه ناسراوه كە پشتىگىرى لە لىدان لە ھاوسمەرەكان دەكات بە (رۇوخۇشى)، ئەو ئاماژە بەوه دەكات كە تا ئەو كاتەي كە خىزانەكان پەيوهىست بن بەيەكەوە پىاو سەرۆكى خىزانە، بۆيە ئەو مافەي ھەيە كە بە نەرمى لە ھاوسمەرەكەي بىدات، ھەروەها ئاماژەش بەوه دەكات كە موسولمانەكان مافى ئەوھىيان ھەيە سىتكىس لەگەل كۆيلە مىيىنەكانياندا بىكەن، «نايك» مەبەستى لە كۆيلە ئەو كەسانەيە كە لە شەپىدا بە دىل

۵۰ گیرین.

* هاوِرِه‌گه‌زبازی *

«نایک» دیدیکی توندی هه‌یه سه‌باره‌ت به هاوِرِه‌گه‌زبازی، «نایک» ئه و که‌سانه بهو و نه خوشانه له قه‌لهم ده‌دات که به‌دهست کیشه‌ی میشکه‌وه ده‌نالین، چونکه ئه‌وان ته‌ماشای فیلمه سیکسییه‌کان ده‌کهن و، ده‌بیت که‌نالله‌کانی ئه و فیلمانه لومه بکرین و، سزای مردن بو ئه و که‌سانه به رهوا ده‌زانیت که هاوِرِه‌گه‌زبازن.

* گه‌شەی بايۆلۆجي *

زاکیر «نایک» وا بيرده‌کاته‌وه که بيردوزى گه‌شەی چارلس داروين؛ ته‌نها واداناتیکی زانستییه و نه سه‌میتزاوه، «نایک» ئاماژه به‌وه ده‌کات که بيردوزه زانستییه‌کان ته‌نها وادانان به گوئرەی قورئان، بو نموونه چه‌ند ئايه‌تیکی قورئانی هه‌ن که باس له گه‌شەی كۆرپەله ده‌کهن، هه‌روه‌ها «نایک» ده‌لیت؛» ئه‌وهی داروین و تويه‌تی ته‌نها بيردوزىک بwoo، هيچ كېتىيک نيء که بلن (راستییه‌کانی گه‌شەسەندن). هه‌موو ئه‌وهی که هه‌یه ته‌نها بيردوزى گه‌شەسەندن و، هيچ ده‌قىك له قورئاندا نيء که زانست سه‌ماندېتى که راست نيء، وادانانی زانستی و بيردوزه‌کان له دې قورئان، هيچ ده‌قىك قورئان نيء که له گەل زانستدا يەك نه گرىته‌وه.

* رەخنه‌گرتن له راگە‌ياندن

«زاکیر نایک» به‌وشیوه‌یه پیناسه‌ی ميديا ده‌کات که گرنگترین و ترسناکترین

چه که له جیهاندا، به شیوه‌یه ک ده توانیت سپی بکات به رهش و لواز بکات به پاله‌وان، ده بیت ئیمه راگه‌یاندن به شیوه‌یه ک به کاربھینین بو لابردنی هه‌له تیگه‌یشت و هه‌له لیکدانه‌وه و هه‌له وتن به ناوی ئیسلامه‌وه، هه‌روه‌ها «نایک» بیرون‌ای وايه که هیز و میدیای رۆژئاوایی موسولمانه کان به توندره و ناوده‌بهن بو ناشیرینکردنی ئایینی ئیسلام، زۆرترين کار له ناشیرینکردنی ئیسلامدا له لایه‌ن میدیای جیهانیه‌وه ده کریت، که رۆزانه له هه‌ولی شیواندنی شیوه و وینه‌ی ئیسلامیدان له ریگه‌ی چاپ و بلاوکراوه و قیدیو و ده‌نگ و هیلی ئینته‌رنیته‌وه و، مه‌به‌ستیان هه‌ولدانه بو وهرگرتنی دهق له قورئان و سوننه و ئەنجامدانی لیکدانه‌وهی هه‌له بوی، هه‌روه‌ها «نایک» ئاماژه بو ئه‌وه ده‌کات که ئەگه‌ر ئافره‌تیکی موسولمان حیجابت بپوشیت ئه‌وا پووبه‌رووی ره‌خنه ده‌بیته‌وه، به‌لام ئەگه‌ر خۆی نه‌پوشی ئه‌وا وه کو هیمایه ک بو پیز و پیشکه‌وتن ته‌ماشای ده‌کهن، ياخود ئەگه‌ر پیاویکی ته‌مهن (۵۰ سال) کچیکی ته‌مهن (۱۶ سال) بکات به هاوسری خۆی؛ ئه‌وا له هه‌واله‌کانی قه‌بهی ده‌کهن و گفتوجویه‌کی زۆرى له‌گه‌ل ده‌کهن، به‌لام ئەگه‌ر پیاویکی ته‌مهن (۵۰ سال) کچیکی ته‌مهن (۱۶ سال) لاقه بکات ئه‌وا وه کو شتیکی بى بايه‌خ و بچووک له راگه‌یاندنه‌کانه‌وه باسده کریت.

* لادان له دین

«نایک» پی‌وايه ئه‌وه که سانه‌ی که ده‌ستبه‌رداری دینی ئیسلام ده‌بن پیویست نییه که سزای مردنيان به‌سه‌ردا بسه‌پیزیت، به‌لام له ژیر سایه‌ی یاسای ئیسلامدا ئەگه‌ر که‌سیک واز له ئایینی ئیسلام بھینیت و، دواتر بانگه‌شه

بکات له دژی ئىسلام ئهوا ده بىت بکوژرىت، «نايىك» سوپاسى ئهوا ولاتانه ده كات كه رېگه ده دهن به موسولمانه كان به ئازادانه بانگەشە بو ئايىنى ئىسلام بکەن و، له هەمان كاتدا پىيى وايه بانگەشە كردن بو ئايىنه كانى تر له دەولەتى ئىسلاميدا ده بىت قەدەغە بكرىت، چونكە بير و باوهە كانيان هەلەن و، نابىت رېگه بدهىن كه كەنيسە و پەرستگا له ولاتى ئىسلاميدا دروست بکەن؛ له كاتىكدا ئايىنه كەيان و پەرستنە كەشيان هەلەيە.

* جىهاد *

لەميانى ئهوا وتارەي كه له زانكۆي گامبىا پېشىكەشى كرد «زاکير نايىك» به توندى ئاماژەي بەوهە كرد كه له سەرتاسەرى جىهاندا توندوتىزى زۆر ئەنجام دەرىت بە ناوي جىهادەوه؛ كە تىايىدا كەسانى بى تاوان ژيانيان لە دەستداوه، «نايىك» وا بىردىكەتەوه كە جىهاد لەلايەن موسولمانه كان و ناموسولمانه كانيشەوه لېكدانەوهى هەلەي بو ئەنجامدراوه، جىهاد بە ماناي هەولۇدان دىت بو باشتىركەنلىگا، باشتىرن شىۋاپى جىهاد بىرىتىيە له مانەوه و وەستان لە دژى ناموسولمانه كان، بەبەكارھەتنانى وانە كانى قورئان بو پىغەمبەر (د.خ)، چونكە كوشتنى كەسى بى تاوان چ موسولمان بىت، ياخود ناموسولمان، رېگە پىنەدراوه لە ئايىنى ئىسلامدا، لەگەل ئەوهەشدا راڭەياندىن و مىدىيائى رۇزئىدا به تاوانبار دەزانىت لەبەرامبەر ئەوهەي كە موسولمان بە توندرەو له قەلەم دەھەن.

لەميانى وتارىكىشىدا كه له دوبەي پېشىكەشى كرد «نايىك» ئاماژەي بەوهە كرد جىهاد وشەيە كە كە لەلايەن ناموسولمانه كان و تەنانەت ھەندىك لە موسولمانه كانيش بەھەلە لېكدرابەتهوه و، سەرەتا لەلايەن خاج

په رسته کانه وه ئەنجامدراوه، که مليونان کەسیان کوشت له ژىر ناوی مەسیحییە تدا، جیهاد بە راست به مانای ئە وە دىت کە بجه نگىت له دژى خراپە کان بۆ ھەبۇونى كۆمەلگا يە کى باشت، بۆ بەرگىریکەن له خوت له مەيدانى شەردا و، ھەروھا له دژى سته مکارىي.

* (۱۱) سیپتەمبەر و ئوسامە بن لادن

لە وتارىكدا له (۳۱) ى حوزەيرانى (ز) ۲۰۰۸ لە تەلە فزيونى (Peace TV) «نايك» ئە وە دەرخستووه کە ھېرىشى (۱۱ سیپتەمبەر) رووداونىكى روون و ئاشكرا يە کە ئە و ھېرىشە لە لايەن جۆرج بوشە وە ئەنجامدراوه، ھەر لە درىزە قىسە كاينىدا ئاماژەشى بە وە كردووه کە تەنانەت شىتىش ئە وە دەزانىت کە ئە و ھېرىشە لە لايەن ئەمرىكا و خودى جۆرج بوشە وە ئەنجامدراوه، ئە و قسانەشى ھۆكاربۇون بۆ ئە وە نەھىلىرىت بچىتە ناو خاکى ئەمرىكا و كەنەدا، دىد و تىپوانىنە كانى «نايك» لە راگە ياندىنە كانه وە پەخنەى زۆرى بە دواى خۆيدا ھىئا. لە وەلامى پرسىارىكدا كە ئايا ئوسامە بن لادن تىرۋرىيستە ياخود نا؟ «نايك» ئاماژە بە وە دەكەت كە هىچ بىرورايە كى نىيە لە سەر بن لادن، بە حوكى ئە وە كە نە يىبىنىيە، ياخود لە نزىكە وە نە يىناسىيە، نە دوژمنە و نە تىرۋرىيست، بە لام ئە گەر ئە و شەرى دوژمنانى ئىسلام بکات ئەوا من لە گەلى دە بم، ئە گەر ئە و ئە مەريكا بە تىرۋرىيست بزانىت كە گەورە ترین تىرۋرىيستە من لە گەلى دە بم.

* تىرۋرىيزم، كوشتن و تەقىنەوەي خۆكۈزىي

لە كۆتا يە كانى سالى (۲۰۱۰) دا «نايك» بەرگى لە خۆي كرد كاتىك

قسه‌یه کیان به هه‌له لیکدابووه‌وه که وتویه‌تی: «هه‌موو موسولمانیک ده‌بیت تیرؤریست بیت»، «نایک» به‌رامبهر ئه و هه‌له تیگه‌یشتنه به‌رگری له خۆی کرد و، ئاماژه بهوه ده‌کات ده‌لیت که ئیستاش پام وايه که ده‌بیت هه‌موو موسولمانیک ده‌بیت تیرؤریست بیت، مانای وشهی تیرؤریست چیه؟ له ناوه‌پوکدا تیرؤریست به مانای وهستانه‌وه له دژی هه‌موو هوکاره‌کانی دژ به کومه‌لگا، من مه‌به‌ستم ئه و تیرؤریسته نییه که به‌شیوه‌یه کی باو به‌کاردیت بو ئه و که‌سانه‌ی که خه‌لکانی بئ تاوان له‌ناوده‌بهن و ده‌یانترسینن، له‌م روانگه‌یه‌وه من هه‌رگیز داوا له موسولمانه‌کان ناکەم که تیرؤریست بن، «نایک» «ھیتلەر» وەك نموونه دینیتە‌وه به‌وهی که «ھیتلەر» موسولمان نه‌بووه، به‌لام گه‌وره‌ترین تیرؤریست بwoo له جیهاندا؛ که نزیکه‌ی (٦ ملیون) جوله‌که‌ی له‌ناوبرد.

له وه‌لامی ئه‌وهی که «زاکیر نایک» بیروپای چیه له‌سەر کوشتن؟ «نایک» باس له قورئان ده‌کات به‌وهی ئه‌گەر کە‌سیکی کە‌سیکی بئ تاوان بکوژیت موسولمان بیت ياخود نا؛ ئه‌وا وە کو ئه‌وه وايه ته‌واوى مروقایه‌تی کوشتبیت، ئیتر چۆن ده‌بیت که موسولمان کە‌سی بئ تاوان بکوژیت؟ ته‌نها له و کاته‌دا نه‌بیت که کە‌سیکی ترى کوشتبیت، ياخود گەندەلی له ولاتدا خولقاندیت، هه‌روه‌ها رەخنه‌ی له راگه‌یاندن گرت به‌وهی ده‌قیک، ياخود ئایه‌تیکی قورئان، يان فەرمۇودەیەك دەھىننە‌وه به‌هه‌له لیکدانه‌وهی بو دەکەن که گوایه ئایینى ئىسلام ئايىنیکە رېگە دەدات به توندوتىزى و کوشتن، هه‌روه‌ك چۆن به‌هه‌له و به بئ ناوه‌پوک ئه و ئایه‌تە لیکدەدەنە‌وه که خواي گه‌وره دەفه‌رمويت: (له‌هەر شوئىتىك ناموسولمانىكتان بىنى بىكۈزۈن) بە‌بئ ئه‌وهی ئاماژه بهوه بکات که ئه و ئایه‌تە له کاتى جەنگدا دابەزىوه،

ئائينى ئىسلام هەميشە ئاشتى بە باشترين ھەلبژارده زانيوه.
لە ميانى گۈنگەرييەكى رۆزىنامەنوسىدا لە سكايپ و لە وەلامى پرسىيارى
ئەوهى كە ئايا «زاکير نايك» بىرۇپاى چۆنە سەبارەت بە بۆمبى خۆكۈزىي؟
«نايك» لە وەلامدا ئامازەرى بە وەكىد كە ئەوھە رېڭە پىدرابە لە ئائينى
ئىسلامدا كاتىك كە وەكى تاكتىكى جەنگ بە كاردىت، بۇ نموونە لە جەنگى
جىهانى دووھەمدا يابان ئەو كارەرى ئەنجامداوه وەكى تاكتىكى جەنگ، بەلام
كاتىك ئەو بۆمبى خۆكۈزىيە زيان بە كەسانى بى تاوان بىگەيەنىت ئەوا
رېڭە پىنهەدراون.

* دەولەتى ئىسلامى لە عىراق و شام (داعش)

«زاکير نايك» دەولەتى ئىسلامى لە عىراق و شام بە دەولەتى دژە ئىسلامى
لە عىراق و شام ناوبرد و، وتنى: كە دوزمنانى ئىسلام پشتگىرى لە دەولەتى
ئىسلامى لە عىراق و شام دەكەن، چونكە خواى گەورە لە قورئانى
پىرۆزدا دەفەرمۇت: (كوشتنى كەسىكى بى تاوان وەك كوشتنى تەواوى
مرۆفایەتىيە) ئىتر چۆن ئەو رېڭىخراوە سەر بە ئائينى ئىسلامە كاتىك كە
خەلکانى بى تاوان دەكۈزىن. ھەروھەدا داوا لە ھەموو موسولمانانى جىهان
و راگەياندنه ئىسلامىيەكان دەكەم كە يارمەتى دوزمنانى ئىسلام نەدەن،
تاکو پەلامارى ئىسلام بەدەن و، نابىت لە راگەياندنه كانھەو بە دەولەتى
ئىسلامى لە عىراق و شام ناوبەيىزىن، بەلگو دەبىت بە دەولەتى دژە
ئىسلامى لە عىراق و لە شام بانگ بىكىن.

* پیشوازی، خهلات، نازناو و ریزلینان

«زاکیر نایک» به پلهی (۸۹) هه مین دیت له لیستی (۱۰۰) پیاووه به هیزه کانی ولاتی هیندستان) و، به پلهی (۸۲) هه مین دیت له سالی (۲۰۰۹) دا به گویرهی وتهی «پرافین سومی» «نایک» کاریگه رترین بیرمه ندی سه له فیبه له هیندستان و، له چاپی ساله کانی (۲۰۰۹ تاکو ۲۰۱۴) ای کتیبی (۵۰۰) موسولمانه کاریگه ره کان) ناوی «زاکیر نایک» به ریزه وه هاتووه.

- له مانگی حوزه ایرانی سالی (۲۰۱۳) دا «نایک» نازناوی که سایه تی ئیسلامی سالی له «حه قده هه مین خهلاتی نیوده وله تی قورئان» ی پیبه خشرا له لایهن «محمد بن راشد ئال مه کتوم» حاکمی دوبهی و، وزیری دارایی و پیشه سازی ولاتی ئیمارات.

- له (۵) مانگی ئۆكتۆبەری سالی (۲۰۱۳) دا بەشى گەشە پیدانی ئیسلامی له ولاتی مالیزیا خهلاتی ریزلینانی بە خشیيە «زاکیر نایک» له لایهن سه روکى ولاته وه.

- له (۲) فیبریووه ری (۲۰۱۰) خهلاتی نیوده وله تی مەلیک فەيصلی بۆ خزمەتی ئیسلامی پى بە خشرا.

- له سالی (۲۰۱۳) دا خهلاتی شارقه بۆ کاری خۆبەخشى له لایهن «سولتان بن محمد ئەل قەسیم» ی شازادەی شارقه پى بە خشرا.

- له سالی (۲۰۱۴) دا خهلاتی جیاکەرە وە کانی فەرماندە له فەرمانی «گامبیا» ی پیبه خشرا له لایهن «یە حیا جەمیع» سه روکى گامبیا وه.

- له (۲۰۱۴) دا خهلاتی دکتوری پەیامى مروقا يەتى له لایهن زانکۆي گامبیا وه پیبه خشرا.

* هه‌رده‌شەی کوشتن

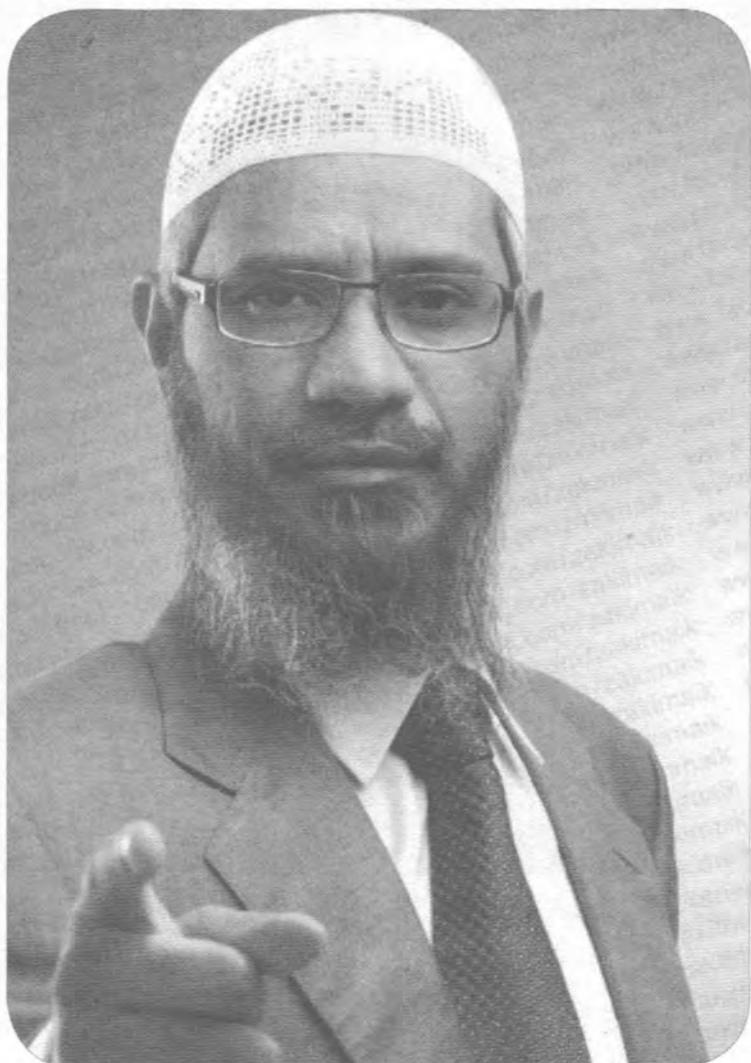
له رېکەوتى (۱۳ اى حوزه‌يранى ۲۰۱۶ ز) سەرگردەي شوينى خزمەتى ئايىنى
ھيندۆس «سيدھاڻي پراچي» رايگەياند كه (۷۴۰۰۰) دۆلاري ئەمرىيکى
وهك خەلات دەرىت بهو كەسەي كه سەرى «زاکير نايک» لى بکاتەوه،
ئەمە دواي رۆزىك له ووه هات كه گرووبى «شيا حوسەينى تايگرى» بېرى
(۲۲۰۰۰) دۆلاري ئەمرىيکى وهك خەلات دانا بۇ ھەركەسىك كه سەرى
«زاکير نايک» لى بکاتەوه.

شا سەلمان پاشاي سعودىيە لەكتاتى خەلات كردنى
دكتور زاكير نايک

وته کانی دکتۆر زاکیر نایك

کۆمەلیک لە بەنرخترین و بەسودترین
ووته کانی دکتۆر زاکیر نایك

۱- ئەگەر دەرخستى جەستەي مەرۆف پىشىكەمۇتن بىت، ئەوا ئاژەل پىشىكەمۇتوو تەرە لە مەرۆف.

- ۲- موسوّل‌مانی پراکتیکی که سیکه دهانیت که بن خموش نییه، به لکو همولدات همه‌میشه خوی باستر بکات.

- ۳- قورئان ڪتیبی زانست نییه، به لکو ڪتیبی هیماکانه.

۴- به رهچاوکردنی بارودوخه که ئەگەر به
ھەلھەش بۇوپىت، چاولىك بەرامبەر چاولىك، ددانىك
بەرامبەر ددانىك ھەلھىيە.

۵- هەرگىز لە ڪاتى ئامادەنەبۇونى ڪەسىكدا
بە خراپە باسى مەكەن.

۷- من بروام بە وشەكانى ئىنجىلى پىرۇز ھەيە
(كە راست بن) هەرجۇنىڭ كە نوسراپىن كە
لەگەل قورئانى پىرۇزدا يەك بىگرىتەمە، ئەگەر
دۇز بە قورئان بىت ئەمە من برواي پىن ناكەم، من
برۇام بە وانەكانى حەزرتى مەسیح ھەيە كە
لەگەل قورئان يەكىدەگەرنەمە.

۸- ھەميشە سەركۆنە و مەحكومى تىرۇرۇزم
دەكەم، چونكە بە گوئىرە قورئانى پىرۇز ئەگەر
تۆ ڪەسىكى بىن تاوان بىكۈزىت ئەمە وەك ئەمە
وايە كە تەمەوايى مەرقايمەتتىت ڪوشتبىت.

۹- ئەگەر كەسييىكى موسوْلمان پىيى وابىت كە ئايىنى ئىسلام ئايىنىيىكى بى بەزهىيىه لەگەل هەندىيىك شت كە دەيىكەت لەگەل تىرۇرۇزم، كاتىيىك مافى ئافرەتكان نادات، كاتىيىك كە دژ بە زانستە ئەوا ئەمۇ ناموسوْلمانە مافى خۆيەتى كە ئەمۇ جۆرە ئىسلامە رەت بىكەتمەوه، كىشە كە ئەمۇمىيە كە ئەمۇ وىنایەكى هەلھى ھەيى سەبارەت بە ئايىنى ئىسلام، تەنانەت منىش ئەمۇ شىۋەيەم لە ئىسلام پى قبول نىيە، بەلام لە ھەمان كاتدا ئەمۇ ئەركى منه وەك موسوْلمانىيىك كە وىنای راستى ئايىنى ئىسلام دەرىخەم بۇ ناموسوْلمانەكان، وته و پەيام بىدەم كە ئايىنى ئىسلام بەبەزهىتىرىن ئايىنە، مافى يەكسان دەدات بە ئافرەتان، لەگەل عەقل و بىرکردنەوه و زانستدا ناچۈونىيەك نىيە، ئەگەر من ئەمۇ راستىيائەم خستەپروو؛ ئەوا رەنگە ناموسوْلمانە كە ئايىنى ئىسلام قبول بىكەت.

۱۰- ئەگەر (بەها گوان) ھەکىھى تۇ نەتوانىت (شىرى
گانىش) اى كورى خۆى بناسىتەوە؛ ئەوا چۇن من
دەناسىتەوە ئەگەر كەمۇتمە ناپەحەتىيەوە؟

۱۱- ئامۇزگارى من بۇ ئەمە كەسانەي كە جەگەرە
دەكىشىن، مانڭى رەممەزان كاتىڭى زۇرباشە كە
دەتوانىت بە راستى واز لە جەگەرە بەھىنىت.

۶- من پياوى سەلماندىن بە ئاماژە كردن بە كىتىبە
پىرۇزەكانغان.

۱۷- بەدواى راستىدا بىگەپىزى، راستى رەنگە ئازادت
بىكەت.

۱۲- ئەمۇھ بىت پەرسىتى نىيە، كەعبە ئامازەمە بۇ ئاراستەرى نويىزكىردىن و، بە سورانەمۇھ بە دەوريدا موسوٰلمانان وا ھەست دەكەن كە خوايىەك ھەمە لە سەنتىمردا، موسوٰلمانىڭ كان ماچى كەعبە دەكەن تەنها لە بەرئەمەدە كە پىغەمبەر مەحەممەد (د.خ) ماچى كەدووھ.

۱۸- ڪام ھىندۇسە لە سەھر بىتى خواكانىيان وەستاون؟ بەلام مەحەممەد (د.خ) لە سەھر كەعبە وەستاوه لە كاتى باڭگىردىن بۇ نويىز؛ لە ماۋەسى سەرتاكانى بلاۋىوونەمە ئايىنى ئىسلام، ئەمە باشتىرين سەلماندە كە ھىچ بىت پەرسىتىڭ لە ئىسلامدا بۇونى نىيە، بەلام لە ئايىنى ھىندۇسدا ھەمە.

۱۳ - رهنگه برا موسوی‌مانه کانم پرسیاری ئەمەم
لېبکەن بۆچى پیرۆزىايى لە كافر دەكەيت؟
ھۆكارى ئەمەي من ئەمە دەكەم ئەمەيە كە ئەوان
برپايان بە بهشىڭى (شەھادە) ھەيە، ياخود باوھىيان
بە بهشىڭى ئىسلام ھىنناوه كە (لا الله) يە، واتە
(ھىج خوايەك نىيە)، كەواتە نىوهى ئىشەكەي
من تەماو بۇوه، ئىستا تەنها بەشى (لا الله) واتە
(تەنها خوا) ماوەتمەو كە شەھادەكە تەماو بېتىو
ئەمەش تەماو دەكەم لەگەل ئەوانى تردا كە
كافر نىن و بە جۇرىڭى نادروست بروپايان بە خودا
ھىنناوه، سەرەتا پىۋىستە ئەمە چەمكە ھەلھەيە كە
بەرامبەر بە خوا ھەيانە لە مىشكىيان بىسەرمەوە؛
دواتر چەمكى دروستى خواي راستەقىنەيان لەلا
دروست بىكەم.

۱۴- بەشیوه‌یه کی ئاسایی ڪاتیلک من ڪافریلک
دەبىنم يەكەم شت كە دەيىكەم بريتىيە لەوهى
پيرۇزىيايىھە کى تايىبەتى لىېكەم، چونكە زۆرىنهى
خەلک بىرۇباوەرپىكى ڪوئىرانە يان ھەيە، ئەمۇ
مهسىحىيە چونكە باوکى مەسىحىيە، ئەمۇ
ھىندووسي چونكە باوکى ھىندووسي، زۆرىنهى
خەلک لە جىهاندا ڪوئىرانە شوئىن ئەمۇ ئايىنە
كەمتوون كە باوکىيان پەيرپۇمى دەكەت.

۱۵- هىچ بەلگەيە کى راستەقىنە لە بەردەستدا
نىيە كە ئەمۇ بىسەلمىننەت كە مەسىح پىغەمبەر
(سەلامى خواى لىېبىت) لە (۲۵ مانىگى دىسەمبەر)
دا لەدایىكبوو.

۱۹- ڪحول دايىكى ھەموو خراپەكارىيە كە.

۱۶- خەلکى لە پەيامەكە ھەلە تىّدەگەن،
ئەويش ئەمەيە كە ئەوان پەيرمۇي ياسا دەكەن
بە وشه نەك بە رۆح، پىّويسىتە تو بە رۆح پەيرمۇي
ياسا بىكەيت.

۲۰- ھەندىڭ ڪەس وابىردىكەن نەمە كە
پىّىگەپىّىدراوه كە درۇ بىكەيت بۇ گائىته كردن،
پىّىغەمبەر (د.خ) دەفھەرمۇيىت: «نەفرەتى خوا لەم
كەسەي كە درۇ دەكەت، بۇ ئەمەي خەلکى
پىّىكەن نەفرەتى خواى لىن بىت، نەفرەتى خواى
لىن بىت».

۲۱- ئەگەر لىيّكۈلىنىمەت لەسەر ئايىنى ئىسلام
نەكردووه، تىكا يە هىچ شتىڭ سەبارەت بە ئايىنى
ئىسلام مەلتى.

۲۲- ئەگەر دەتمویت سەبارەت بە ئايىنى ئىسلام
فيّريت، بىرۇ سەبارەت بە ئىسلام لېكۆلّىنەمە
بىكە نەك موسولّمان، چونكە ئىسلام بى خەوشە
و پىرفىكتە، بەلام موسولّمان نەخىر.

۲۳- تۇرى گۈمەلایەتى زۇر گارىگەرە،
موسولّمانەكان پىويستە بەكارى بھىنن بۇ ئەمەمە
كە راستى ئىسلام بلاوبىكەنمەمە.

۲۴- سىواك پاكىكەرمۇھى دەممە و، دلخۇشكەمرى
خوايىھ.

۳۰- وەك چۆن ئامىرەكان پىويستيان بە رېبەرى
بەكارهىنان ھەيە بۇ ئىش كردن، مرؤفەكانىش
پىويستيان بە قورئانە.

- ۲۵ - بانگهواز له راگهیاندنهوه دیاردهیه که
که دهگات به سهدان ملیون کمس له
پیگهی ئینتمرنیتەوه و، هۆکاره بۇ زیادبۇون و
گەشەسەندى ناساندى ئىسلام.

- ۲۶ - ئەوهى کە خەلکى دركى پىناكتات له
كاتىكدا کە ئاوات دەخوازىت بە (Marry
Christmas) ئەوا تۇ راپىت بەوهى کە پېغەمبەر
مەسيح (عليه السلام) له (25 يى مانىگى ديسەمبەر)
لەدایكبووه و، كورى خوايىه کە ئەوهش ھاوېشى
دانانه بۇ خوا.

- ۲۷ - بانگهواز كردنى ئىسلام بۇ ناموسۇلماňه کان
له ئەستۆي ھەموو موسۇلمانىكدايىه.

- ۲۸ - راگه ياندنى نىودمولەتى زانيارى نادرrost
سەبارەت بە ئىسلام بلاودەكاتمۇ، ئەمۇ ئەركى
سەرشانى ئىمەيە كە لە رېگەي راگه ياندنهوھ
بەرپەرچى بىدەينەوھ.

- ۲۹ - ئىمە ناتوانىن دەستدرېزى بىكەين، رەخنە
بىگرىن، قىسى خراپ بىكەين سەبارەت بەمۇ
ناموسۇلمانانەي كە باڭى بۇ دەكەمن لە تەك
خوادا.

- ۳۱ - لۆمەكىرىدىن دكتور «زاکيرنايك» لەبەرامبەر
پەلامارى تىرۋىرىستى بۇ سەرشارى داكا (پايتەختى
بەنگلادش)، ئەمۇ وەكى لۆمەكىرىدى ئەنشتايىن
وايە لەبەرامبەر ھېرىشى ئەتۆمى بۇ سەر ھېرۋىشىما
و ناكازاكى بە بەكارھىنانى ھاوکىشەي
و (e=mc²) بۇ دروستكىرىدى بۇمى ئەتۆمى.

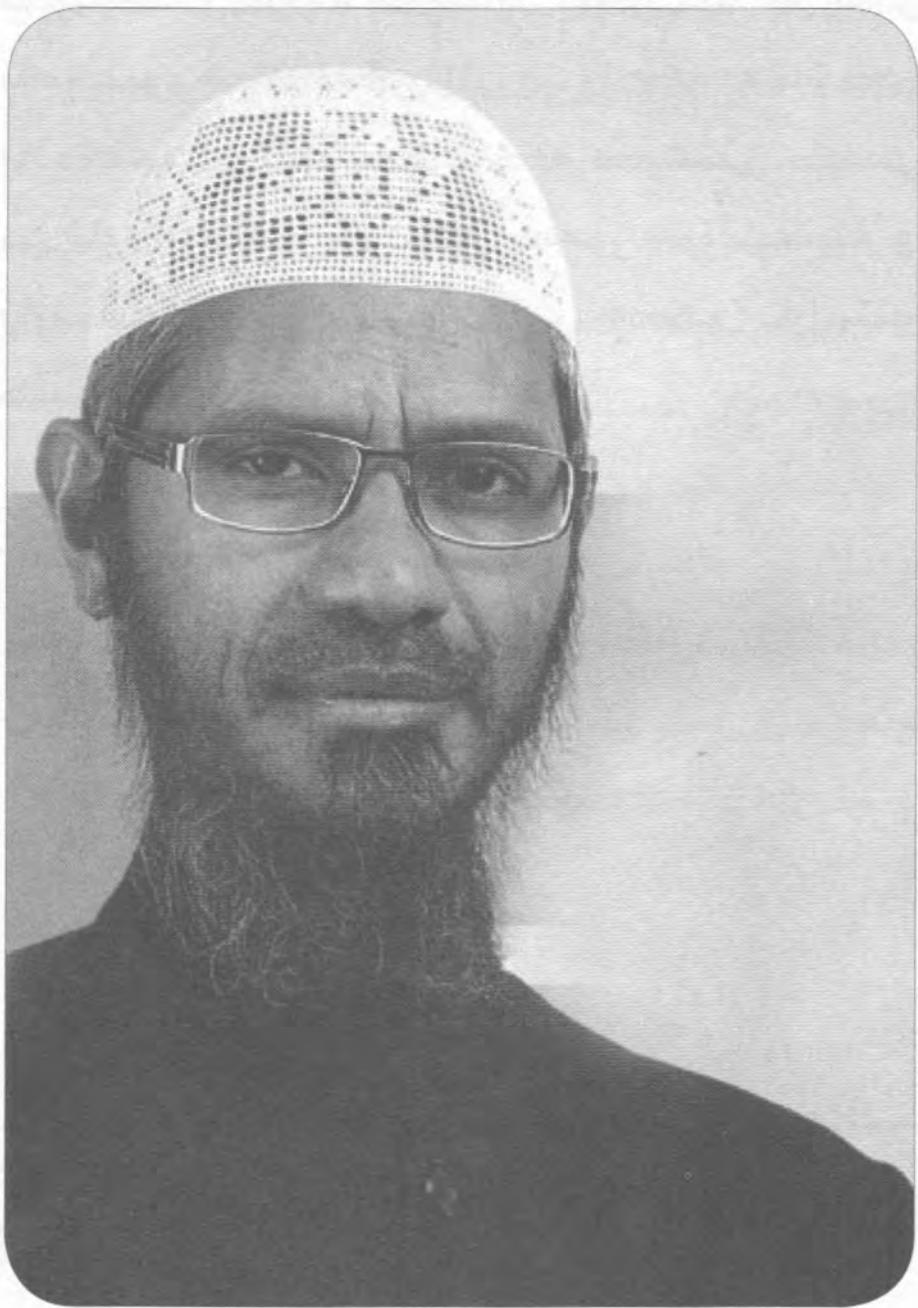
۳۵- به رای من پاگهیاندن گرنگترین چهکه
له دونیادا، دهتوانیت پالهوانییک بکات به خراب و
تهناهت خراپیکیش بکات به پالهوان.

۳۲- من دلنيام که ههموو ئهو تیرؤریستانه که
پى هلهيان نيشانداوه و خويان وا دمردهخمن که
شويىنكموتەی من و قورئان بن، ئهوا نه من و نه
قورئانيش نابيیت لۆمه بکريين لەبەرامبەر ئهو
كاره تۈقىنەرانە، چونكە نه من و نه قورئانيش
توندوتىزى بلاو ناكەينەوە و، هانى كەمس نادەين
بۇ كوشتنى كەسانى بى تاوان.

۳۳- تیرؤریزم قورغكارى هىچ ئايىنییک نىيە، ئايىنى
ئىسلام بە توندى كوشتنى كەسانى بى تاوان
رېسوا دەكات.

٣٤- من خویندکاری ئايينى ئىسلام بە بەراورد بۇ
ئايينه کانى تر، لە هىچ ئايينىكى تردا بە روونى
نەمبىنيوه جىگە لە قورئانى پىرۆز، كە بە ئاشكرا
بانگەشە بۇ ئەمۇھ بىكەت كە كوشتنى كەسى
بى تاوان وەكو كوشتنى ھەموو مەرۋىھاتىيە و،
پاراستنى ڦيانى كەسىكىش وەكو پاراستنى
ھەموو مەرۋىھاتىيە.

پرسیارو وہلامہ کانی دکتور زاکیر نایک

پرسیاری یهکه / فرهنگی

بۆچی لە ئایینى ئىسلامدا پیاوان رېگەپىدرابون زیاتر
لەيەك ھاوسمەريان ھەبىت؟ بۆچی لە ئىسلامدا فرهنگی
رېگەپىدرابوھ؟

وەلام /

پىناسەی فرهنگی (فره ھاوسمەرى) :

۱- فرهنگی سىستەمىكى ھاوسمەركىرىيە، كە تىيىدا كەسىك
زیاتر لە ھاوسمەرىكى ھەيم.

فره ھاوسمەرى دوو جۇره:

يەكەم / فرهنگی كە تىيىدا پىاۋىك زیاتر لە ھاوسمەرىكى ھەبىت.
دووهەميان / فره پىاۋى كە تىيىدا ئافرەتىك لەيەك كاتدا زیاتر لەيەك پىاۋى
ھەبىت. لە ئىسلامدا فرهنگى سنواردار رېپىدرابوھ، بەلام فره پىاۋى بەتهواوى
رېگەپىنه دراوه. ئىستادىينە سەر پرسیارە راستەقىنه كە؛ بۆچى رېگە بە پىاۋ
دراوه كە زیاتر لە ھاوسمەرىكى ھەبىت؟

۲- قورئان تاكە نۇوسراوی ئايىننېيە لە جىهاندا
دەفەرمۇویت: «ھاوسمەركىرىي تەنها لەگەل يەك كەسدا
بىخ»

قورئان تاكە كىتىبى ئايىننېيە لەسەر رۇوى زەھى كە دەستەوازھى:

«هاوسه‌رگیری تنهایا له گه‌ل یه ک که سدا بکه‌ن»‌ی تیدایه، هیچ کتیبیکی ئایینی تر نییه که رینمایی پیاو بکات به ههبوونی تنهایا یه ک هاوسره، تنهانه‌ت له هیچ کتیبیکی پیروزی وه‌کو فیداس، پامایان، مه‌هابهارتا، گیتا، ته‌مود و ئینجیلیشدا هیچ رینوئینیه‌کی پیاو نه‌هاتووه له ههبوونی ژماره‌ی هاوسردا، به‌پیتی ئه و کتیبه پیروزانه‌یان پیاو ده‌توانیت چهند ئافره‌ت ئاره‌زووی بکات بیکات به هاوسری خۆی، دواى ماوه‌یه‌کی زۆر قه‌شە‌کانی ئایینی هیندوس و کلیسا‌کانی ئایینی مه‌سیحی ژماره‌ی هاوسره‌کان که پیاویک بتوانیت هه‌بیت که مکردوه بو یه ک هاوسر. پاشا داشرات باوکی راما زیاتر له هاوسریکی هه‌بووه، کریشنا چه‌ندین هاوسری هه‌بووه له هه‌مان کاتدا، تنهانه‌ت له ئایینی مه‌سیحیدا هه‌روابووه، تا چهند سه‌میه‌ک پیش ئیستا کلیسا‌کان ژماره‌ی هه‌بوونی هاوسریان که مکردوه بو هه‌بوونی یه ک هاوسر له یه ک کاتدا.

فره‌ژنی له ئایینی جووله‌که‌شدا شتیکی ریگه‌پیدراو بwoo، به‌پیتی یاسای تاملووک ئه‌براهام سئ هاوسری هه‌بوو، سولومون سه‌دان هاوسری هه‌بووه، ئه‌م سیسته‌می فره‌ژنییه به‌ردوهام بwoo له ئایینی جووله‌که‌دا؛ تاکو سالی (۱۹۵۰) سه‌رۆکی ئیسرائيل رابینه‌یت هه‌بوونی فره‌ژنی قه‌دله‌غه کرد و، ریگه‌ی به هه‌بوونی تنهایا یه ک هاوسردا.

۳- فره‌ژنی له ئایینی هیندوسدا زیاتره له ئایینی ئیسلام:
به‌گویره‌ی راپورتیکی «ئه‌نجومه‌نی دۆخى ژنان له ئیسلامدا» که له سالی (۱۹۷۵) بلاوكراوه‌ته‌وه، له لایه‌رە (۶۶ و ۶۷) دا ئاماریکی فره‌ژنی له‌نیوان ئایینی هیندوس و ئیسلامدا بلاوكردوت‌ته‌وه، که له‌نیوان ساله‌کانی (۱۹۵۱) بو

دا ریزه‌ی فرهنگی له نیوان هیندوسه کاندا (۵۰,۶٪) بوده، له کاتیکدا
له نیوان مسولمانه کاندا (۴,۳٪) بوده، به گویره‌ی یاسای هینده کان
تهنها پیاوی موسولمان ریگه دراوه که زیاتر له هاوشه‌ریکی هه‌بیت، نا
یاساییه که پیاواني ناموسولمان زیاتر له هاوشه‌ریکیان هه‌بیت، له گه‌ل
ئه‌وهی که نایاساییه پیاواني هیندوس زیاتر له پیاواني نیسلام فرهنگیان
په‌یره‌وکردووه، له پیشدا هیچ یاسایه‌ک نه‌بوده بو ریگه‌گرتن له فرهنگی
ئایینی هیندوسدا تا سالی (۱۹۵۴) یاسایه‌ک په‌سنه‌ندکرا که تییدا نایاسایی
بوو شوینکه و توانی ئایینی هیندوس زیاتر له هاوشه‌ریکیان هه‌بیت، ئه‌م
قه‌ده‌غه‌کردنی فرهنگیه یاسایه‌ک بوو برپاری له سه‌رداوه، نه‌ک ئه‌وهی له
کتیبی پیروزی هیندوس‌هه کاندا هاتبیت، تیستا با باسی ئه‌وهش بکه‌ینه‌وه که
ئایا بوچی نیسلام ریگه‌ی دا که زیاتر له هاوشه‌ریکت هه‌بیت؟

۴- قورئان ریگه به فرهنگی سنواردار ده‌دات.

كورئان تاکه کتیبی ئایینیه که تییدا هاتووه: «تهنها یه ک هاوشه‌رتان هه‌بیت»،
ئه‌م ده‌سته واژه‌یه له (ئایه‌تى ۳ له سووره‌تى النساء) دا هاتووه که خواي
گه‌وره ده‌فرمودت: (وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى فَأَنْكِحُوهُمَا طَابَ
لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَتْشَى وَثَلَاثَ وَرْبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكْتُ
أَمْهَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلَا تَعُولُوا) (كورئان ۴:۳) واته: (خوئه‌گهر که به دادگه‌رانه
نه‌توانن ره‌فتار له گه‌ل کیزه هه‌تیوه کاندا بکه‌ن، ده‌سا ئه‌و ژنانه ماره بکه‌ن
پیتان ده‌شین، دوان دوان، سیان سیان، چوار چوار، واته هه‌ریه‌کیکان
ده‌توانن هه‌تا چوار ژن ماره بکه‌ن به‌مه‌رجی عه‌دالله و واتای ژیاندیان،
خوئه‌گهر ترسان نه‌توانن به دادگه‌رانه وه کو یه ک ته‌ماشای ژنه کانتان بکه‌ن

دھبیت ته‌نها يهك ڙن ماره بکهن وه يان بهو که نيزانه دھستنان که وتون و بوونه ته مولکتان قه‌ناعه‌ت بکهن ئا به وشیوه‌یه نزیکتره که غه‌در و ستهم له ڙنان نه کهن)، پیش ئاشکراکردنی قورئان هیچ سنوریکی ئاسمانی نه بتو و بو فرهڙنی، پیاوہ کان ڙماره‌یه کی زور له هاوسمه‌ريان هه بتووه، ئیسلام فرهڙنی سنوردارکرد بو چوار هاوسمه، ئیسلام ریگه به پیاو دھدات به هه بتوونی زیاتر له‌یهک هاوسمه تاكو چوار، به لام ئه م ریگه پیدانه له حاله‌تیکدایه که پیاوہ که بتوانیت به‌یه کسانی و به بئن جیاوازی هه لسوکه و تیان له گه‌ل بکات، وهک ئه وهی له قورئانی پیروزدا هاتووه: (وَلَنْ تَسْتَطِعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَضْتُمْ فَلَا مَيْلُوا كُلُّ الْمَيْلٍ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَنْتَفُوا فِإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا) (النساء ۱۲۹:۴)، واته: (دلنيا بشن هه رگیز ناتوانن هه رچه‌نده هه ولیش بدنه که به یه کسانی و به بئن جیاوازی له گه‌ل ڙنانی خوتاندا هه‌ل بکهن، جا که وابوو ئه ونده دووریان مه خنه‌وه له خوتان، هه تا بيانکنه هه لسپارده و داماو بن، ئه گهر له گه‌لیان پیک بین و له گوناح خو پاریزن و له خوار بتوونه و له برياره کانی خوا به رامبه‌ريان پاریز بکهن، ئه وا به راستی خوا ليبيورده و به ره حمه و ميهره‌بانه)، زور که سه به هه‌ل تیگه يشتون له وهی که پیاوي موسولمان ناچارکراوه به زور زیاتر له‌یهک هاوسمه‌ريان هه بیت، به لام به شیوه‌یه کي فراوان ئايیني ئیسلام پینج گروويي هه‌یه له ریگه پیدراو و ریگه پینه در اووه کان، بهم شیوه‌په:

۱۰۷

ب- مستحب: راسپاردن یا هاندان.

ج- موباح: پیگہ پیدراو.

د- مهکروه: پیشنبیار نه کراو.

۵- حهرام: ریگه پینه دراو یان قهده غه کراو.
فرهژنی ده که ویته ناوه راستی ئه و پینچ گرووبه وه که ریگه پیدراوه،
نا تو از نریت ئه وه بو تریت که ئه و پیاوه موسولمانه هی که دوو، یان سن، یان
چوار هاو سه ری هه یه، با شتره له پیاویک که ته نهایا يه ک هاو سه ری هه یه.

۵- تیکرای ماوهی ژیانی من زیاتره له ژیانی نیر.

له رووی سرو شته وه نیر و من بنه زیکه بی هاو تان، به لام مندالی کچ به رگری
زیاتره له مندالی کور، مندالی کچ له تو انایدایه با شتر وه ک له مندالی کور
به ره نگاری به کتريا و نه خوشی بیته وه، هه ر له بھر ئه مه شه که له ماوهی
ته مه نی مندالیدا مردنی مندالی کور زیاتره به به راورد به مردنی مندالی
کچ، ئه مه ش سه ملیزراوه له لایه ن پزیشکی تاییه ت به مندالانه وه. له ماوهی
جه نگدا ریزه هی کوژراوانی پیاو زیاتره به به راورد به ئافره تان. له هه مان
کاتدا ریزه هی مردنی پیاو به هوی رو و داو و نه خوشی بیه کانه وه زیاتره. له
ئه نجامدا ریزه هی ئه و ئافره تانه که پیاوه کانیان ده مریت و بیوه ژن ده بن
زیاد ده بیت.

۶- هینده کان ریزه هی دانیشت و وانی پیاویان زیاتره به هوی «ساواکوژی»، «کورپله کوژی» یه وه.

هیندستان یه کیکه له و لاتانه که ریزه هی من که متنه له ریزه هی نیر له
ژماره هی دانیشت و واندا. هوکاری سه ره کی ئه مه ش ده گه ریته وه بؤ ئاستی
به رزی ساواکوژی و کورپله له له ناوبر دن له ولاتی هیندستان و، ئه وه راستی بیه
که سالانه یه ک ملیون ئافره ت کورپله کانیان له بار ده بن، دوای ئه وه که

بويان ده رده که ويست که کورپه له کانيان کچ بون. ئه گهر رېزگري بکريت لهم
کاره خراپانه رېزه‌ي مى زياتر ده بيت به به راورد به رېزه‌ي نير له ولاتدا.

٧- له سه رئاستي دونيا رېزه‌ي مى زياتره له رېزه‌ي نير.

له ولایته يه کگرتووه کانی ئه مهريكا ئافرهت به رېزه‌ي حهوت بو ههشت
مليون زياتره له پياو. به تنهها نيوپرك (يهك مليون) ئافرهتى زياتره له چاو
ژماره‌ي پياودا و، له و رېزه پياوه‌ي که هه يه يهك له سه رئاستي پياوه کانيان
هاوره‌گه زبازن، ئه مه به ماناي ئه و دىت که ئه و پياوانه ئاره زووی
هاوسه رگيري ناكەن له گەل ئافره‌تدا. له ولایته يه کگرتووه کانی ئه مهريكا
زياتره له (٢٥ مiliون) هاوره‌گه زبازى پياو هه يه. له ولاتى به ريتانيا ژماره‌ي
ئافره‌تان (چوار مليون) زياتره له پياو. له ئه لمانيا (پينج مليون) ئافرهت
زياتره له پياو. له رووسياش (حهوت مليون) ئافرهت زياتره له پياوان هه يه.
تهنها خوا خوی ده زانيت که رېزه‌ي ئافرهت چهند زياتره به به راورد به
رېزه‌ي پياو له هه موو دونيادا.

٨- ديار يك‌دنى هه رئاستي يان هه موو پياوه‌كان به هه بونى تنهها يهك هاوسه رکداري نبيه.

هه رچه‌نده ئه گهر هه موو پياوه‌كان يهك هاوسه ريان هه بيت؛ ئه وا هيشتا
(٣٠ مليون) ئافرهت له ئه مهريكا ده مينيته‌وه که ناتوانن پياويان هه بيت
(به ره چاوك‌دنى ئه و هى که ئه مهريكا بىست و پينج مليون هاوره‌گه زبازى
هه يه). (پينج مليون) ئافرهت له ئه لمانيا و (نو مليون) له رووسيا ده مينيته‌وه
که پياويان نابيت. وا دابنى که خوشکه‌كه م يه كىك بيت له و ئافره‌تانه‌ي

که له ئەمەریکا ھاوسمەرگیرى ناکات، يان وا دابنۇ خوشكەکەت يەكتىك بىت له و ئافرهتىنى كە له ئەمەریکا ھاوسمەرگیرى ناکەن، ئەوا لهو كاتەدا تەنها دوو بىزاردە دەمەنچىتەوە بۆ ئەو: يان دەبىت شوو بە پياوېك بکات كە ھاوسمەرېكى ترى ھەيە، يان دەبىت بىت بە سامانى گشتى، بىچگە لهم دوانە ھېچ بىزاردە يەكى تر نامەنچىتەوە.

لە كۆمەلگەي رۆزئاۋىيدا شتىكى باوه كە پياو دۆستى ھەبىت، لەم حالەتەدا ئافرهت تۈوشى بىن ئومىدىي دەبىت و، ژيانىكى نا پارىزراوى دەبىت، ھەمان كۆمەلگا ناتوانىت ئەوھ قبول بکات كە پياوېك زياتر لەيەك ھاوسمەری ھەبىت؛ كە تىايىدا ئافرهت پىنگەي خۆي دەبىت لە كۆمەلگەدا و، ژيانىكى پارىزراوى دەبىت. لەتىوان ئەو دوو بىزاردە يەكى كە پىشتر باسماڭكىد ئايىنى ئىسلام پىنگە يەكى بەرپىز دەبەخشىت بە ئافرهت؛ ئەوپىش بە جىيەجىتكەرنى بىزاردە يەكەم و پەتكەرنەوە بىزاردە دووھم، ئەوپىش بە شووكەرنى بە پياوېك كە ھاوسمەرېكى ترى ھەبىت. چەندىن ھۆكار ھەيە كە بۆچى ئىسلام رېڭەي بە فەرەنلى سنوردار داوه، بەلام لە گرنگتىنيان بۆ پاراستنى ناسكىي ئافرهتە.

پرسیاری دووهم / فره پیاوی

ئەگەر رېگە بە پیاو درابىت كە زىاد لە ھاوسەرىيکى
ھەبىت، ئەي بۆچى ئايىنى ئىسلام رېگەي بە ئافرهت
نەداوه زىاتر لە پیاوىيکى ھەبىت؟

وەلام:

زۆر لە خەلک بە ھەندىك لە موسولمانانىشەوە ئە و پرسیارە دەكەن كە
بۆچى لە ئىسلامدا مافى ھەبوونى زىاتر لەيەك ھاوسەريان داوه بە پیاو،
بەلام ئە و مافەيان لە ئافرهت قەدەغە كردووه. با سەرتا ئەو دووبات
بىكەمەوە كە كۆمەلگەي ئىسلامى يەكسان و دادپەرورە. خوا ژن و پیاوى
بەيەكسانى درووستكردووه؛ بەلام بە توانا و لىپرسراویتى جياوازەوە، پیاوان
و ئافرهتان جياوازن لە رۇوي جەستەيى و دەرۈونىيەوە، رۇل و كارىگەرييان
جياوازە، ژن و پیاو لە ئىسلامدا يەكسان، بەلام لە ھەموو رۇويە كەوە نا.
لە قورئانى پىرۆزدا لىستى ئە و ئافرهتانەي باسكردووه كە ناتوانلىن
ھاوسەرگىرييان لە گەلدا بىرىت و، زىاتر و بە وردى لە (سۈورەتى النساء)
دا خواي گەورە دەفەرمۇيت: وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ أَبْأُؤْكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا
قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَفْتَأً وَسَاءَ سَيِّلًا (۲۲) حُرْمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ
وَبَنَاتُكُمْ وَأَخْوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِي وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمْ
اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخْوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبِكُمْ اللَّاتِي فِي
خُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمْ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُنُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَّا لِلْأَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأَخْتَيْنِ

إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَّحِيمًا) (قورئان ٤: ٢٢ تا ٢٣) واته:
(**ئه**و زنانه مه خوازن که باوکتان مارهی کردوون بو خویان واته ڙنی باوکت
«باوهڙن» یاساغه لیت، مه گهر ئه وهی له سه ردھمی نه فامیدا بووه، بو ئه وه
گوناهتان له سه ر نابن چونکه تیپه پیوه، پنگومان ماره کردن و سه رجیئ
ئه مانه کاریکی زور ناپه سه ند و زور نابه جن و بیزراوه، پیبازیکی زور
خراب و ناشیرینه ئه و یاسایه، دایکتان، واته: دایکی خوتان و دایکی باوک
و دایکی دایک حه رامه، کچانتان و خوشکتان و خوشکی باوکتان و خوشکی
دایکتان و کچی برا و کچی خوشک و ئه و زنانه بی به ساوایی شیریان پیداون
«دایکی شیری» و ئه و کچانه هاو شیریان بوون و دایکی ڙنتان و ئه و
کچانه هی خوتان به خیوتان کردوون له و زنانه بن ئیوه چووبنه لايان، خو
ئه گهر له گه لیان نه خه وتبون ئه وا گونا حیکتان له سه ر ناکه وی کچه کانیان
ماره بکهن و هه رو ها قه ده غه یه حه لالی ئه و کورانه يشتان ماره بکهن و
دوو خوشکیش پنکه وه کو بکنه وه و بیانکه نه هاو سه ری خوتان له یه ک
کاتدا رهوا نییه، مه گهر له را بر دوودا به سه ر تانا هاتبی و له سه ردھمی
نه زانی و نه فامیدا کرد بیتان ئه وه تیپه پیوه و له سه ر تان ناکه وی، به راستی
خوا سه باره ت بهوانه هه میشه زور لیبورد و دلو قان و میه ره بانه).

ئەم خالانەی خوارەوە ھۆکارەكانى رېگەنەدان بە فەپیاوا لە ئىسلامدا روونكىردووه تەوە:

۱- ئەگەر پیاوىك زىاتر لە ھاوسەرىيکى ھەبىت، ئەو مەندالانەي كە لەو ھاوسەرگىرييە لە دايىك دەبن بە ئاسانى دەناسرىنەوە، دايىك و باوكىيان ئاشكران، لە حالەتى ئەوەي ئافەرتىك چەند پیاوىكى ھەبىت تەنها دايىكى ئەو مەندالانە ئاشكرايە كە لەو ھاوسەرگىرييەوە لە دايىكبوون، بەلام باوكىيان پۇون نىيە كە كام لە ھاوسەرە كانىتى، ئىسلام گۈنگىيەكى زۆر دەدات بە ناسنامەي دايىك و باوكى مەندال، دەرۇونناسان ئەوەمان پىتەللىن كە ئەو مەندالانەي كە دايىك و باوكى خۆيان ناناسن بە تايىھەتى باوكىيان، تووشى زەبرى دەرۇونى و ناخۆشى دەبنەوە، زۆرجار سەرددەمى مەندالى بە ناخۆشى تىدەپەرىت و، لە خوتىندىنگاش بەھۆي نەزانىنى باوكى راستەقىنەيەوە تووشى بارى دەرۇونى ناخۆش دەبىت و، ھەر كاتىك پرسىيارى ناوى باوكى مەندالەكە لە دايىكى بىكىت ئەوا دەبىت دايىكە كە ناوى دوو باوك يان زىاتر بلىت! ھەرچەندە لە سوودەكانى زانستى نوئى دەتوانىت لە پىگەي پېشكىننى جىنەكانەوە دايىك و باوكى مەندال دىيارى بىكەيت.

۲- سروشتى پیاو بە بەراورد بە ئافەت.

۳- لەرۇوي بايولۆجييەوە بۆ پیاو جىبەجىكىردنى ئەركەكانى ئاسانترە؛ سەربارى ھەبۇونى چەند ھاوسەرىيک لەيەك كاتدا، بەلام ئافەرتىك لەھەمان پىگەدا جىبەجىكىردنى ئەركەكانى وەك

ئافرهتیک جیبەجى ناکات بەرامبەر بە پیاوه کانى، چونكە ئافرهت توشى
چەندىن گۆرانكارى دەرۈونى و رەفتارى دەبىتەوە بەھۆى بۇونى سوورى
مانگانەوە.

٤- ئەگەر ئافرهتىك لەھەمان كاتدا چەند پیاوىيى
ھەبىت؛ ئەوا لە ئەنجامى كىدارى سىكىسىرىنى ھەمۇو پیاوه کانى
لەگەلىدا ئەگەر يېكى زۆرى دەركەوتى نەخۆشىيە كانى كۆئەندامى زاۋىى
بىتەوە، لە رېنگەي سىكىسەوە ئەو نەخۆشىيانە بىگوازىرىتەوە بۇ ھەمۇو
پیاوه کانى، ئەگەرچى هىچ كام لە پیاوه کانى لە دەرەوهى ئەو پەيوەندىيە
هاوسەرگىرىيە پەيوەندى سىكىسى ترييان لە دەرەوهەش نەبىت، بەلام
لە حالەتى ئەوهى پیاوىك چەند هاوسەر يېكى ھەبىت ئەوا توشى ئەو
نەخۆشىيانە نابن.

ئەو ھۆكارانەي سەرەوە ئەو ھۆكارانەن كە دەتوانرىت بە ئاسانى دىيارى
بىكىن و، چەندىن ھۆكارى تر ھەن كە بۆچى خواي گەورە بەو ھەمۇو
دانايىيەوە فەرە پیاوى قەدەغە كەدووھ.

پرسیاری سیّهم / حیجابت بۆ ئافرهتان

بۆچى ئیسلام پلەی ئافرهت کەمدهکاتەوە بە^١
هینشتنەوەیان لە پاشت پەچەوە؟

وەلام /

پلەوپایەی ئافرهت لە ئیسلامدا زۆرجار ئامانج بووە بۆ پەلامارە کانى دونيا، «حیجابت» ياخوود ئەو جلوبەرگەي کە ئافرهتى موسولمان دەپیوشىت، لەلايەن زۆر كەسەوە وەك نۇونەيەك بۆ ملکەچبۇون دەھىزىتەوە لە ژىر سايەي ياساکانى ئیسلامدا. پىش ئەوهى هوکارە کانى پاشت پوشىنى حیجابت باسبىكەين، با سەرتا لىكۆلىنەوەيەك بىكەين لەسەر پلەي كۆمەلايەتى ئافرهت لە پىش هاتنى ئیسلام:

۱- لەپىشدا ئافرهت بەكەم سەيركراوه و، وەك و ئامرازىڭ
بەكارھاتووە بۆ پېرىدەوەي ئارەزۈوە كانىيان.

ئەمانەي خوارەوە چەند نۇونەيەك مىژۇوپىن؛ راستى پىنگەي كۆمەلايەتى ئافرهت لە شارستانىيە سەرتايىيە كاندا دەردەخەن كە چەند لاواز بووە، بەشىوەيەك ماھە سەرتايىيە كانى مروقىشىيان پى رەوانە بىنپۇن:

أ. شارستانى بابليونىيە كان:

ئافرهت بەكەم سەيركراوه لە ژىر سايەي ياساي بابليونىيە كان ھەموو ماھە كانىان زەوت كرابوو. ئەگەر پىاوىك ژىنگى بىكۈشتايىه ئەوا لە جياتى

ئەوهى پياوه كە سزا بدرىت ھاوسەرە كە يان دەكوشت.

ب. شارستانىيەتى يۆنانى:

شارستانىيەتى يۆنانى شکۆدارلىرىن شارستانى بۇوه لەنیوان شارستانىيە كۆنه كاندا، لە ژىر ئەم سىستەمە شکۆمەندەدا ئافرهتان لە ھەمۇو ماھەكانيان بېيەشكىرابۇون و، لە خوارەوە تەماشا دەكران. يۆنانىيەكان ئافرهتىان لە پياو بە كەمتر زانىوھ، ھەرچەندە پاكىزەيى ئافرهت زۆر بە نرخ بۇو و، لە رېزىيکى بەرزدا دادەنرا، دواتر يۆنانىيەكان بەھۆى خۆبەزلىغانىن و دەستدرېزى و رەفتارى نابەجىي سىكسى و، كىدارى داۋىن پىسى بۇو بە كىدارىيکى ئاسايى لەنیوان ھەمۇو چىنەكانى كۆمەلگاى يۆنانى، بەھۆى ئەمانه و ھەرەسيان هيئنا.

ج. شارستانىيەتى رۇمانىيەكان:

كاتىك رۇمانىيەكان لە لوتكەي شکۆمەندىدا بۇون، پياو مافى ئەوهى پىددىرابۇو كە ژيان لە ھاوسەرە كە خۆى بىسینىتەوھ، دەستدرېزى سىكسى و، دىاردەي رۇوتى ئافرهتان شتىكى باو بۇو لە ناو رۇمانىيەكاندا.

د. شارستانىيەتى ميسىرى:

ميسىرييەكان ئافرهتانيان بە شەيتان لە قەلەم دەدا و، وەكو ھىمامايدى كى شەيتانى تەماشايان دەكىد.

۵. عه‌ره‌بى پىش ئىسلام:

پىش ئوهى ئايىنى ئىسلام لەناو عه‌ره‌بىدا بلاۋىتىه‌و، عه‌ره‌بى كان زۆر بىكەم بايەخ تەماشاي ئافرەتىان دەكەد، زۆرجارىش كاتىكى مندالىتكى كچ لەدایك دەبۇو زىنده بەچالىيان دەكەد.

۶- ئىسلام (۱۴۰۰ سال) پىش ئىستا، ئافرەتى بەرزىرىدىھە و، يەكسانى پىداون و، رېنۋىنى كردۇون بۇ رېكخىستە وەي بارودوخىان و، مافەكانى بۆيان دەستە بەركەد.

حىجاب بۇ پىاوان

خەلکى هەميشە باسى حىجاب دەكەن بۇ ئافرەتىان، هەرچەندە لە قورئانى پىرۆزدا خواى گەورە ئامازەي بۇ حىجابى پىاوان كردۇوھ پىش ئافرەتى ئەويش لە (سۈورەتى نور)دا خواى گەورە دەفەرمۇيت: (قُلْ لِلّٰمُؤْمِنِينَ يَعْصُوْا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ حَبِّرَ إِمَّا يَصْنَعُونَ) (النور: ۳۰) واتە: (بە پىاوانى بىرۋادار بلىن چاو بنوقىتنى لە ئاستى ژنانى نامەحرەمدا و داۋىن و عەورەتى خوتان بىپارىزىن ئەو باشتە بۆيان، بىڭومان خوا بە و ھەموو ئاكارانەيان ئاكادارە). بە مانىيەكى تر لەو كاتەي كە پىاۋىتك تەماشاي ئافرەتىك دەكەت ئەگەر ھەر بىرىيکى بى شەرمانە بە مىشكىدا بىت ئەوا پىويىستە كە چاوهە كانى دابخات و تەماشاي ئافرەتە كە نەكەت. لە ئايەتى دواي ئەو خواى گەورە ئامازەي بۇ حىجابى ئافرەتىان كردۇوھ و دەفەرمۇيت: (قُلْ لِلّٰمُؤْمِنِينَ يَعْصُوْا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ حَبِّرَ إِمَّا يَصْنَعُونَ) (۳۰) وَقُلْ لِلّٰمُؤْمِنَاتِ

يَعْصُمُ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظُنَّ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبَدِّلُنَّ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ
مِنْهَا وَلَيَضِرُّنَّ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُبُوْبِهِنَّ وَلَا يُبَدِّلُنَّ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعْوَلَتِهِنَّ أَوْ
أَبَائِهِنَّ أَوْ أَبَاءِ بُعْوَلَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعْوَلَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي
إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخْوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَمْهَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ
أُولَئِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطَّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهِرُوا عَلَى عَوَرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا
يَضِرُّنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا
الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ). وَاتَّه: (بَهْ ژَنَانِ بِرْوَادَارْ بَلْنَ باْ چَاوِيَانْ دَابِخَنْ
وَتَهْ ماشَايْ نَامَهْ حَرَهْ نَهْ كَهْ نَ وَعَهْ وَرَهْ تِيشِيانْ بِپَارِيزِنْ لَهْ گُونَاهْ، زِينَهْ تَ
وَجَوانِيْ وَخَشْلِيْ خَوْيَانْ دَهْرَنَهْ خَهْنَ لَهْ ژَنَستِيْ نَامَهْ حَرَهْ مَدَا بِيَجَگَهْ لَهْ وَ
هَنَدَامَانَهِيْ كَهْ لَهْ كَاتِيْ ئِيشِ وَكَارِيْ نَاوْ مَالَدا دَهْرَدَهْ كَهْونْ وَهَكَوْ دَهْمَ وَ
چَاوْ وَهَهَرَدَوْ دَهْسَتْ، بَا گَوشَهِيْ سَهْ رِپَوْشْ وَلَهْ چَكَهْ كَانِيَانْ بَدَهَنْ بَهْ سَهْرَ
سَنْگِيَشِيانِدا تَا گَهْ رَدَنْ وَسَنْگَ وَبَهْ رَوْكِيَانْ دَهْرَنَهْ كَهْ وَيْ وَخَشْلِيْ وَجَوانِيْ وَ
زِينَهْ تِيانْ «سَهْرَ وَمَلَ وَگَوَيْ وَسِينَگَ وَقَوْلَ وَبَالْ وَلَاقِيانْ» دَهْرَنَهْ خَهْنَ
بَوْ مَيرَدَهْ كَانِيَانْ نَهْ بَيْتَ يَانْ بَوْ باوْكِيَانْ يَانْ باوْكِي شَوَوهْ كَانِيَانْ يَانْ بَوْ
كُورِي خَوْيَانْ يَانْ بَوْ كُورِانِي مَيرَدَهْ كَانِيَانْ يَانْ ژَنَهْ بَهْ نَديَهْ كَانِيَانْ «كَهْ نِيزَهْ كَانْ» يَانْ
بَراَكِانِيَانْ يَانْ كُورِي خَوشَكَهْ كَانِيَانْ يَانْ ژَنَهْ بَهْ نَديَهْ كَانِيَانْ «كَهْ نِيزَهْ كَانْ» يَانْ
پَياوَانِي شَوَينَكَهْ وَتَوَانِي ژَنَانَ بَيْنَ ئَارَهْ زَوَوَ وَبَيْنَ نِيَازَ «ئَهْ وَانَهِيْ هَهَسَتِيْ ژَنَ وَ
مَيرَدَاهِيَهْ تِيانْ نِيهْ» يَانْ ئَهْ وَمَنَدَالَانَهِيْ ئَاكِيَانْ لَهْ بَهْ دَهَنْ وَجيَيِ شَهْ رَمِي ژَنَانْ
نَيَيِهِ وَهَيَشَتا بَالَغَ نَهْ بَوَونْ وَهَهَرَوَهَهَا ژَنَانَ لَهْ كَاتِي رَوْشَنَتَدا نَابِتَ پَيَانْ
بَهْ زَهْ ويَدا بَدَهَنْ كَهْ بَزَانِيَتَ خَشْلِيْ وَزِينَهْ تِيكِيَانْ دَاشَارَدَوَوَهْ، كَهْ وَابَوَهْ ئَهِيْ
باوَهِرَدَارَانْ هَهَمَوَوتَانْ بَهْ رَهْ وَلَاي خَوا بَگَهْ رِينَهَهَوَهْ وَپَهْ شِيمَانْ بَبِنَهَهَوَهْ چَاوِتَانْ
لَهْ ژَنَستِيْ نَامَهْ حَرَهْ مَدَا دَابِخَنْ وَعَهْ وَرَهْ تَانْ بِپَارِيزِنْ، بَهْ شَكُو گَشتِيانْ هَهَمْ

له دونيا و هم له قيامه تدا رزگار و به ختيار بين و بو هه تا هه تاييه له گوناه و سه رپيچي دوور بکه و نه و ه (نور ۳۱).

۳- شهش بنچينه‌ی حيجاب

به پيى قورئان و سونهت شهش بنچينه هه يه بو پهيره و كردنی حيجاب:
يه كه م بنچينه له پهيره و كردنی حيجاب: بريتىيە له داپوشينى
جهسته، ئەم بنچينه يه له ئافرهت و پياودا جياوازه، له پياودا پيوىسته
له ئاستى ناوك تاكو ئەزۇنى داپوشراوبىت، بو ئافره تان پيوىسته تەواوى
جهسته داپوشراوبىت جگە له دەم و چاو و دەسته كانى تاكو مەچەك،
ئەگەر ئارەزوو يان بwoo ئەوا دەتوانن ئەو دوو بهشەش داپوشن. هەندىك
له زاناياني ئىسلام راييان وايە كە دەبىت ئەو دوو بهشەي جهسته ش
داپوشرىت و، ئافره تانى موسولمان ناچار دەكەن بە ئەنجام دانى. ئەو پىنج
بنچينه يى كە ماوه تەوه هەمان شىوهن لە نىوان پياو و ئافره تدا.

دەوەم بنچينه: ئەو جل و بەرگانەي كە دەپوشرىن پيوىسته پان بن و،
شىوهى جهسته يان دەرنە خات .

سېيەم بنچينه: ئەو جل و بەرگانەي كە دەپوشرىن نابىت تەنك بىت
و، جهسته لە ناوىدا دەربىكە وىت .

چوارەم بنچينه: جل و بەرگە كان نابىت سەرنجراكتىش بن بو رەگەزى
بەرامبەر .

پىنچەم بنچينه: ئەو پوشاكانەي كە لە بەر دەكىن نابىت لە هي
رەگەزى بەرامبەر بچىت .

شەشەم بنچينه: ئەو پوشاكانە نابىت لە جل و بەرگى بى باوهە كان

بچیت، بُو نمونه نابیت جل و بهرگه کان هیما و سمبولی تایبه‌تی ئایینی بیباوه‌ران بیت.

٤- حیجاب ره‌وشت و ره‌فتار و هه‌لسوكه‌وت له‌نیوان شته‌کاندا له‌خوده‌گریت.

حیجاب ته‌واو له پال ئه شهش بنچینه‌یهی جلویه‌رگ که باسمانکرد؛ ره‌فتاری ئه خلاقی و ره‌وشت و ئامانجی تاک له‌خوده‌گریت، تنه‌ها که‌سیک ده‌توانیت بنچینه‌کانی حیجاب جیبه‌جن بکات کاتیک که حیجابی چاوه‌کان و، حیجابی دل و، حیجابی بیرکردن‌هو و، حیجابی تیروانین په‌په‌و بکات، له‌گەل ئه‌وانه‌شدا حیجاب شیوه‌ی رویشتنی که‌س و شیوه‌ی قسه‌کردن و ره‌فتارکردن .... هتد له‌خوده‌گریت.

٥- حیجاب پیگری ده‌کات له نازاردان.

ھۆکاری ئه‌وهی که بوجى له قورئاندا بپیاری حیجاب بُو ژنان ده‌رکراوه، له سووره‌تی ئه‌حزابدا له قورئانی پیروزدا خواي گهوره ده‌فرمومیت: (یا ایهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْهِنَّ ذَلِكَ أَدَنَ أَنْ يُعْرَفُنَ فَلَا يُؤْذِنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا) (الأحزاب: ٥٩) واته: (ئه‌ی پیغەمبەر بە ژنه‌کانت، كچە‌کانت و ژنانی باوه‌رداران بلىن بالپوش و عاباکانیان بپیچن بە خۆیاندا، ئه و خۆ داپوشینه لەبارترین شته که تیوه بە پاک و خاوینى داونىن پارىزى بناسرىن و بەر قسه و بوختان نەکەون و نازار و ئەزىزەت نەدرىن هەمیشە خوا چاپوشیکاره). قورئان ده‌فرمومیت کە حیجاب بپیاری له‌سەر دراوه بُو ئافره‌تان تاکو بناسرىته‌و و بیانپارىزیت

له ئەزىيەتدان.

٦- نھوونھى دوو خوشكە دوانەكە.

وا دابنى دوو خوشكى دوانە هەمان جوانىيان ھەبىت لە شەقامىنگىدا رې بىكەن، يەكىكىان حىجابى ئىسلامى پۆشىبىت، بە مانايدىكى تر تەواوى جەستەي داپۆشى بىت جىڭە لە دەم و چاو و دەستەكانى و، خوشكەكەي ترى جل و بەرگى رۇژئاوايى پۆشىبىت، تەنۇورەيەكى كورتى لەبەركىدىبىت و، لەو دەوروبەرەش ئازاواھچى يان پىنگىرىك ھەبىت كە لەسەر رېيى كچاندا وەستابىت، ئايا گىچەل بە كاميان دەكات؟ ئەو كچە كە حىجابى پۆشىوه يان ئەوه يان كە تەنۇورەي كورتى لەبەركىدووه؟ بەدلنىايىهەو ئەو كچەي كە تەنۇورە كورتەكەي لەبەركىدووه، چۈنكە جل و بەرگى ئاواھها باڭگەيشتەركەنلىكى ناراستەوخۆيە بۇ رەگەزى بەرامبەر؛ بۇ دەستدرىيىزىكىدن و ئەزىيەتدانى، قورئان بە رەوانى دەفەرمۇيىت كە حىجاب ئافرهت دەپارىزىت لە گىچەل و ئەزىيەتدان.

٧- سزاى لە سىدارەدان بۇ ئەو كەسانەي لاقەي ئافرهتان دەكەن.

لەزىر سايىھى شەريعەتى ئىسلامدا ئەگەر پياوىك ددانى بەھۆددا نا كە ئافرهتىكى لاقە كردووه، يان دەستدرىيىزى سىكىسى كردووه تەسەر؛ ئەوا سزاى لە سىدارەدان بەسەريدا جىيەجى دەكرىت، زۆر كەس سەرسام دەبن بەم رىستە رەق و وشكە، تەنانەت ھەندىكىيان دەلىن كە ئىسلام ئايىنلىكى بىت رەحم و درېندەيە!

من پرسیاریکی ساده له سه دان خه‌لکی ناموسولمان ده کم، وا دابنی خوانه خواسته که سیک ده ستدریزی سیکسی ده کاته سه ر خیزانه که ت، دایکت یان خوشکه که ت و توش دادگایه ک دروست بکهیت و ئه و که س که ده ستدریزی بیه که ه نجامداوه بهیزیریت به ر ده ست، چ سزا یه ک به سه ریدا جیبیه جنی ده کهیت؟ هه موویان ده لین ده بیت بکوزریت، به لام ئه گه ر هه مان تاوان به رامبه ر به هاو سه ر یان دایک یان خوشکی که سیک بکریت، ئه وا سزای له سیداره دان بپیاریکی درندا نه یه؟

-۸- کۆمه لگای رۆژئاوایی داوای بە رزکردنەوەی پایەی ئافرهت ده کات.

رۆژئاواییه کان قسه ده کەن سه بارهت به ئازادی ئافره تان، ئەمە هیچ نییە تەنها گۆرانکارییە له بە کارھینانی جەستهی ئافره تان و بە کەم سه يرکردنی رپوح و بىبەشکردنیانه له شکۆمه ندی، کۆمه لگای رۆژئاوایی داوا ده کات پىنگەی کۆمه لایه تى ئافره تان بە رز بکریتەوە، به لام له بە رامبە ردا بە شیوه يە کی واقیعی بە کەم تە ماشایان ده کات، ئافره تان و خامان بۇون بە ئامرازیکی پەتى بۆ ده ست ئه و کەسانەی کە بە دوای چىزبىنیندا ده گەرپین، یان بۆ مە بەستى پېرکردنەوەی ئارەزووی سیکسی کە لە پشت شاشە رەنگاوارەنگە کانی «هونەر» و «کەلتور» دا شاردراونە تەوە.

-۹- ئەمە ریکا بە رزترین ئاستى ده ستدریزی تۆمار کردووھ.

ولايەتە يە كگرتووھ کانی ئەمە ریکا بە يە كىك لە ولاتە پېشکە و تووھ کانی دونيا داده نریت، لە هەمان کاتدا زۆرترین ئاستى ده ستدریزی سیکسی

له سه رئاستی جیهان له و لاته دا توْمارکراوه. به گویرەی ڕاپورتیکی FBI له سالى (1990) دا هەموو پۆزىك به تىكىرى (1756) حالەتى ٥٥ ستدرىزى سىكىسى ئەنجام دراوە، تەنها له ئەمەريكا و، دواتر له ڕاپورتىكى تردا ئاماژە به (1900) حالەتى ٥٥ ستدرىزى سىكىسى دراوە له ئەمەريكا، به لام له و ڕاپورتهدا ئاماژە به ساله كە نەدراوه پەنگە سالى (1992) يان (1993) زى بىت. ئايا ئەگەر حىجابى ئىسلامى له ولاتى ئەمەريكا پەيرە و بكرىت و، ئەگەر پياو كاتىك سەيرى ئافرهتىك بکات و خەيالىنىكى بى شەرمانە به مىشىكىدا هات سەرى دابخات و، تەواوى جەسته بىچگە له له ٥٥م و چاو و دەست دابپوشىت و، هەركە سىك كە ٥٥ ستدرىزى سىكىسى ئەنجام دا سزاي له سىدارەدان بەسەريدا جىبىھە جى بكرىت؛ رىزەي دەست درىزى سىكىسى له ئەمەريكا بەرز دەبىتەوە؟ ياخود پىزەكە كەم دەبىتەوە؟

١٠- ئامرازەكانى شەريعەتى ئىسلام رىزەي دەستدرىزى سىكىسى كەم دەكاتەوە.

بەشىوه يەكى سروشتى ھەر كە ئامرازەكانى شەريعەتى ئىسلام پەيرە و بكرىت له ھەر پارچە يەكى ئەم دنيايدا، جا چ ئەمەريكا بىت، يان ئەوروپا؛ ئەوا كۆمەلگا ھەناسە يەكى بەبەردا دىت. كەواتە حىجاب له ئاست و پىنگەي ئافرهت كەم ناكاتەوە، بەلكو ئاستى كۆمەلايەتى ئافرهتان بەرز دەكاتەوە و، شەرمى و پاكىزە يى ئافرهت دەپارىزىت.

پرسیاری چواره‌م ئایا ئیسلام بە زەبرى شمشیر بلاوبووه‌تەوه؟

چۆن دەتوانزىت بە ئیسلام بوترىت (ئايىنى ئاشتى)، لە كاتىكدا بە شمشير بلاوبووه‌تەوه؟

وەلام /

ئەمە مشتومپىكى باوه لهنىوان ھەندىك لە ناموسولمانەكان، ئیسلام ملىونان لايەنگرى نەدەبۇو لە سەرتاسەرى جىهاندا ئەگەر بەبەكارھىنانى ھىز بلاوبووپىته‌وه، ئەم چەند خالەي خوارەوە زياتر ڕۇونى دەكەتەوە كە ئەو ھىزى زگماكى راستى و عەقل و مەنتىق بۇوه؛ كە بەرپرسىار بۇوه لە بلاوبوونەوهى ئیسلام بەشىوه‌يەكى زۆر كتۇپر:

۱- ئیسلام بە ماناي ئاشتى دىت:

ئیسلام لە وشەي «السلام»ي عەربىيەوە وەرگىراوە كە بە ماناي «ئاشتى» دىت، ھەروەها بە ماناي خۆ بەدەستەوەدانى كەسىك دىت بۇ خوا، ئیسلام ئايىنى ئاشتىيە كە دەركەوتتۇوە لە ئەنجامى ملکەچبۇون و خۆبەدەستەوەدانى كەسىك بۇ دروستكارى بالا «خوا».

۲- ھەندىكجار دەبىت ھىز بەكاربەھىنرىت بۇ درىزەپىدانى ئاشتى:

ھەموو كەسىك لەم جىهانەدا پشتگىرى لە ئاشتى و درىزەپىدانى دەكات،

ههندیکجار پیویسته هیز به کاربھینریت بو دریزه دان به ئاشتى و ئارامى،
ههربويه هیزه کانى پوليس هیز به کاردهھىنن له بەرامبهر تاوانباران و
ھۆکاره کانى دژ به كۆمەلگا؛ بو بەرقەرار بۇون و بەردەۋامبۇونى ئاشتىيە له
ولاتدا. له هەمان كاتدا ئىسلام پىنمايى شوينكە وتۈوانى دەكات بو ئەوهى
بجەنگن له هەر شوينىك كە جەور و سەتم ھەبىت، بەرەنگاربۇونەوهى
سەتم له هەر كاتىكدا ھەبىت رەنگە پیویستى به هیز بىت، له ئىسلامدا
ھیز تەنها بو بەرز ڭاگرتى ئاشتى و دادپەروھرى بەكاردىت.

٣- بىرپوراى مىزۇنۇوس دى لاس تۆلىرى:

باشتىن وەلام بو ئەوهى كە ئىسلام بە شمشىر بلاوبۇوه تەوه لەلايەن
مىزۇنۇوس (دى لاس تۆلىرى) وە نوسراوه، له كىتىبەكەيدا بە ناوى:
«ئىسلام لە چوار پىاندا» لە لايەرە (٨)دا دەلىت: «مىزۇو پۇونى دەكتەوه
كە ئەفسانە دەمارگىرىي موسولمانە كان كە Ramirez رى جىهان بۇون و،
زۆركىدنى ئىسلام لە بەكارھەتىنانى شمشىر لە سەر نەتهوه داگىركرادە كان؛
يەكىك بۇوه لە ئەفسانە زۆر دەمارگىرىيە كان كە مىزۇنۇسان بو ھەمېشە
چەندبارە دەكەنهوه.

٤- موسولمانە كان بو (٨٠٠ سال) فەرمائىرە وايى ئىسپانىيابان كردۇوه:

موسولمانە كان بو ماوهى (٨٠٠ سال) ئىسپانىيابان بەرپوھىلد، موسولمانە كان
له ئىسپانىا ھەرگىز شمشىرييان بەكارنەھەتىناوه، تاكو زۆر لە خەلکى بىكەن
ئايىنەكەيان بگۈرن، دواتر مەسيحىيە خاچەرسە كان هاتن بو ئىسپانىا و

موسولمانه کانیان رامالی، تهناههت يهك موسولمانيش له ئىسىپانيا نهبوو كه
بەشىوه يەكى ئاشكرا بانگ بدت.

٥- (١٤٠ ملىون) عەرەب مەسيحى قىبىتى بۇون:

موسولمانه کان پاشاي نىمچە دوورگەي عەرەبى بۇون، بۆ چەند سالىنکى كەم
بەرتىانىيە کان فەرمانزەوايە تىيان كرد و، چەند سالىتكىش فەرەنسىيە کان،
بەلام بە تىكىرا عەرەبە کان بۆ ماوهى (١٤٠٠ سال) فەرمانزەوايىانكىد. تاكو
ئەمپوش (١٤ ملىون) عەرەب ھەن كە مەسيحى قىبىتىن. بەواتايەكى تر
نەوهى مەسيحىيە کان. ئەگەر موسولمانه کان شمشىرييان بەكاربەھىنایە،
ئەوا تەنها يەك عەرەب نەددەمايەوە كە مەسيحى بىت.

٦- زياتر لە (٨٠٪) ئى ناموسولمانه کانى هىندستان:

موسولمانه کان بۆ ماوهى (ھەزار سال) فەرمانزەوايى هىندستانىيان كردووە،
ئەگەر بىانويستايە ئەوا هيىزى ئەوهەيان ھەبوو كە هيىنده ناموسولمانه کان
بکەن بە موسولمان. ئەمپۇ زياتر لە (٨٠٪) دانىشتۇوانى هىندستان
ناموسولمانن و، ھەموو ئەو هيىنده ناموسولمانانه ئەمپۇ شايمەتى بۆ ئەوهە
دەدەن كە ئىسلام بە شمشىر بلاونە بۇوهتەوە.

٧- ئىندۇنىسىا و مالىزىيا:

ئىندۇنىسىا ولاتىكه كە زۆرتىرين ژمارەي موسولمانى لە ھەموو جىهاندا
تىدىايە، زۆرىنهى خەلکى مالىزىيا موسولمانن. رەنگە يەكىك پرسىيار بىكت و
بېرسىت: «كام سوپايەي موسولمانان چوون بۆ ئىندۇنىسىا، يان مالىزىيا تاكو

بیانکەن بە موسوٰلمان؟»

۸- کەنارى خۆرەھەلاتى ئەفرىقا:

ئىسلام زۆر كتوبىر لە كەنارەكانى خۆرەھەلاتى ئەفرىقا بلاوبووه و، زەنگە يەكىك ئەو پرسىيارە بىكەت: «ئەگەر ئىسلام بە زەبرى شمشىر بلاوبووبىتە و چ سوپايدەكى ئىسلام چووه بۇ كەنارەكانى خۆرەھەلاتى ئەفرىقا؟»

۹- زۆر كردن نىيە لە ئايىندا:

بە كام شمشىرە ئايىنى ئىسلام بلاوبووه و ئەگەر موسوٰلمانەكانىش بىانويستايە نەياندەتowanى، چونكە لە قورئاندا هاتووه خواي گەورە دەفه رمۇيت: (لَا إِكْرَاهٌ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرُ بِالظَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُزُوهِ الْوُتْقَى لَا انْفِضَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْمٌ) (البقرة: ۲۵۶). واتە: (لە دينى ئىسلامدا سەپاندىن و ناچار كردىن و زەبر و زەنگ نىيە بۇ دىندارى و وەرگىتنى ئايىنى ئىسلام، چونكە پىيگاى چاك و پاست لە پىيگاى ناپاست و كوفر و تولە پىيگاكانلىك جياڭراونەتە و ناشكرايە، ئىنجا هەركەسىيەك باوهرى بە تاغوت نەبىت و باوهرى بە خوا هيئنا ئەوه بىنگومان دەستى بە هەنگل و ھۆكاريلىكى پىته و قايىمه و گرتۇوه كە هەرگىز هەلناوهشىتە و پچىرانىشى نىيە خواي گەورەش بىسەر و زانايە).

۱۰- شمشىرى بير و ھۆش:

ئەوه شمشىرى بير و ھۆش بۇو، ئەو شمشىرى كە دل و مىشكى

خه‌لکه کانی داگیرکردووه، له (سوروهه‌تی النحل) له قورئاندا هاتووه خواه
 گهوره دهه رمۆت: (ادْعُ إِلَي سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمُؤْعَظَةِ الْحَسَنَةِ
 وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِي أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُو أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُو أَعْلَمُ
 بِالْمُهْتَدِينَ) (النحل: ۱۲۵). واته (ئهی پیغەمبەر! ئهی ئىمانداران! ھەر بە
 ژیرانە و نەرم و قسەی خوش و حىكمەت و ئامۇزگارى شىرىن و جوان
 خه‌لک بۆ رېگارى پەروەردگارت بازگ بکە، وە بە چاكتىن و باشترين شىۋە
 قسە و گفتۈگۈيان لەگەل بکە، بەلگەی جوان و بەھىزىيان بۆ بەھىنەوە، تو
 ئاوا موجادەلەيان لەگەل بکە بەراستى پەروەردگارىشىت باشتىر بە حالى
 ئەوانە دەزانىت كە له رىئى ئەو لايانداوه و زاناتريشه به حالى ئەو كەسانە
 رېنۋىن و له سەر رىئى پاستن).

۱۱- ئايىنى ئىسلام له جىهاندا كەشە دەكات:

له وتارىكى ھەلبىزادەي خوينەرانى «سالنامە» له سالى (۱۹۸۶) دا،
 ئامارىكى بلاوكىردووه تەوه كە تىيدا ئامارى بەرزبۇونەوە رېزەي ئايىنى كان
 له جىهاندا له نيو سەددە دا بلاوكىراوه تەوه له نىوان سالەكانى (۱۹۳۴) بۆ
 (۱۹۸۴)، ئەم وتارە له گۆڤارى "the plain truth" يىشدا بلاوبۇوه تەوه،
 له سەرروو ھەموو ئايىنى كانى ناو ئامارە كەدا ئايىنى ئىسلام يە كەم بۇوه كە
 بە رېزەي (۲۲۰٪) و، ئايىنى مەسيحى بە رېزەي (۴۷٪) زىاديكردووه، رەنگە
 كەسىك بېرسىت: «چ شەپىك رپووي داوه لهم سەددە يەدا تاكو چەندىن
 ملىيون خه‌لک بىن بە موسولمان؟».

۱۲- ئىسلام زۆرتىرين پەرسەندىنى لە ئەمەرىكا و ئەورۇپا ھېي:

ئەمپۇ خىراتلىرىن ئايىنى گەشەسەندىوو لە ئەمەرىكا و ئەورۇپا ئايىنى ئىسلامە. كام شمشىرە زۆر لەخەلکى رۇزئاوا دەكەت تا وا بکات بەو ژمارە زۆرە ئايىنى ئىسلام قبول بىكەن؟

۱۳- دكتۆر جۆزيف ئادەم پىھرسن:

دكتۆر جۆزيف ئادەم بە پاشقاوى دەلىت: «ئەو خەلکانەي كە نىگەرانىن لەوهى رۇزىك چەكى ئەتۆمى دەكەۋىتە دەست عەرەب، ئەوا هەلەن لەوهى كە درك بەوه بىكەن كە بۆمبى ئىسلامى دەمىكە تەقىوهتەوه، ئەو رۇزە ئەو بۆمبە كەوتە خوارەوه كە مەحەممەد لەدايىكبۇو».

پرسیاری پینجهم / موسولمانه کان تیروریستن

بوجی زورینه موسولمانه کان ده مارگیر و تیروریستن؟

وەلام /

زورجار ئەم پرسیارە دەبىتە كۆسپ و رېگر لە بەردەم موسولمانه کاندا، جا بەشىوه يەكى راستەو خۇ يان ناپاستەو خۇ؛ لە ميانەي ھەر گفتۈگۈيەك لەسەر ئايىن. موسولمانه کان چەندبارەي دەكەنەوە كە ئەمە جۆرىكە لە ھەبوونى زانىارى خراب و نادروست لەسەر ئىسلام و موسولمانه کان، لە راستىدا ئەم زانىارىيە ھەلانە زورجار سەردەكىشىت بۆ جىابوونەوە و كىدارى توندوتىزى دژ بە موسولمانه کان، بۆ نموونە ھىرىشىنلىكى توندوتىزى دژ بە موسولمانه کان لە ئەمەرىكا لە رېگەي تەقىنەوەي بۆمبىك؛ كە راگە ياندنه کان بە خىرايى دركىان بەوە كە ئەمە پىلانىتكى خۆرە لاتى ناوه راستە و دەستى لەم ھىرشەدا ھەيە دواتر تاوانبارە كە دەركەوت كە يەكىك بۇوە لە سەربازە كانى ھېزى سەربازى ئەمرىكى.

رېتكەم بەدەن بە شرۇفە كەدنى بانگەشەي: «دەمارگىريي» و «تیرورىزم»:

۱- پىناسەي وشەي «فەندەمېنتالىزم-دەمارگىريي»:

دەمارگىر كەسىكە كە شوينكەوته و وابەستەي بنچىنەي ئەمەزھەب، يان بىرۋەكەيە كە بىرواي پىيەتى، بۆ كەسىك كە بىيەوىت بىيەت بە دكتورىكى باش؛ ئەوا پىيويستە بىزانتىت و، شوين زانستە كە بىكەوىت و، بنچىنە كانى پىزىشكى جىئەجى بکات. بە مانايەكى تر دەبىت دەمارگىريت لەسەر

بواری پزیشکی. که سیک که بیهودت بیت به بیرکاریزانیکی باش؛ ئهوا پیویسته ده مارگیربیت له سهر بنچینه کانی زانستی بیرکاری. بو که سیک که مه بهستی بیت بیت به زانایه کی باش؛ ئهوا پیویسته بنچینه کانی زانست بزانیت و، شوینی بکه ویت و، جیبه جیی بکات، يان به شیوه یه کی تر ده بیت ده مارگیربیت له سهر ئامانجه که ی.

۲- هه موو «ده مارگیره کان» چوونیه ک نین:

هیچ که سیک ناتوانیت هه موو ده مارگیریه کان به یه ک فلچه وینه بکیشیت، ياخود پولینی بکات به سهر باش و خراپدا، ئه و پولینکردن پشت ده بهستیت به وجوره، يان ئه و چالاکیه ی که که سه کان ده مارگیرن له سه ری. بو نموونه ده مارگیری لاه سهر دزی و تالانکردن ده بیته هۆی زیان گه ياندن به کۆمه لگا و، به کاریکی قیزهون ته ماشا ده کریت، به لام دکتوری ده مارگیر سوودبه خش ده بیت بو کۆمه لگا و ریزیکی زیاتری لیده گیریت.

۳- من شانازی ده کەم که موسوّل مانیکی ده ماگیر بم:

من موسوّل مانیکی ده ماگیرم به شیوه یه ک بنچینه کانی ئیسلام ده زانم و، شوینکه وته ی ئایینه کەم و، بنچینه کانی جیبه جى ده کەم، موسوّل مانی راسته قینه شەرم له وە ناکات له وە ده مارگیربیت، من شانازی ده کەم که موسوّل مانیکی ده ماگیر بم؛ چونکە من ده زانم بنچینه کانی ئیسلام سوودبه خش و مرۆقدوستین، هیچ بنه ما یه کی پى له سه ردا گراو نییه له ئیسلامدا بیته هۆی ئازار و ژیان لە مرفا یه تى تىکبدات. زۆر خەلک هەلە تىگە يشتوون سەبارەت به ئیسلام، و چەندىن شیوازى فىركردن و

پینگه یاندنی موسوّل‌مانه کان به هه‌له و ناراست ده‌زانن، ئه‌وهش به هه‌هی
هه‌بۇونى زانيارى ناراست و ناگرنگ سه‌باره‌ت به ئىسلام، ئه‌گەر كەسيك
بەشىوه يەكى رەخنه‌گرانه بە مىشكىتكى كراوه شىوازه کانى پىنگه یاندنى تاكى
موسولمان شىكار بکات، ئه‌وا هىچ كەسيك ناتوانىت له و راستىيە هه‌لىت
كە ئىسلام پە لە سوود بۆ تاك و كۆمەلگا.

٤- ماناي فەرهەنگىي بۆ وشهى «دەمارگىر»:

بەپىي فەرهەنگى (Webster) دەمارگىرى بزووتنەوهىيەكى پروتستانى
ئه‌مرىكى بwoo كە لە سەرەتاكانى سەددى (٢٠) سەرييەلداوه. ئه‌وهش
پەرچەكىدارىك بwoo بۆ مۆدىرىنىزم و جەختى لە نەبۇونى هه‌له دەكردەوە
لە ئىنجىلدا، ئەمەش نەك تەنها لە بوارەكانى باوهەر و ئەخلاق، بەلكو وەك
تۆمارىكى مىژۇويى دەقاودەق، جەختى لە بىرباواھەرپى ئىنجىل دەكردەوە
وەك وتهى دەقاودەقى خودا. بەمچورە وشهى (فەندەمېنتالىزم-دەمارگىر)
لەبنەرەتدا بەكارھىنزاوه بۆ ئەم بزوتنەوهىيە؛ كە گروپىتكى مەسىحى بۇون و
بروایان وابوو كە وشه بە وشهى ئىنجىل قسەي خودايە بە بن ھىچ هه‌له
و كەمۇوكۈرىيەك.

بەپىي فەرهەنگى «Oxford» فەندەمېنتالىزم بەماناي درىزەپىدان بە
توندوتىزى لە مەزھەبى كۆن و بنچىنەي هەر ئايىنېكدا دىت، بە تايىەت
ئايىنى ئىسلام. ئەمپۇ ھەر كەسيك كە وشهى «فەندەمېنتالىزم-دەمارگىر»
بەكاردېنىت وا بىردىڭاتەوە كە ئىسلام تىرۋىرىست بىت.

٥- هه موو موسولمانىك پىويسته تيرؤر يسٽ بىت:

هه موو موسولمانىك پىويسته تيرؤر يسٽ بىت. كەسى تيرؤر يسٽ ئىش تۆقىنەرە. تيرؤر يسٽ كەسىكە كە ترس بەرھەم دىنىت، لە و ساتەي دزىك پۆلىسيك دەبىنيت دەتريست، لە و كاتەدا پۆلىسە كە تيرؤر يسٽ و تۆقىنەرە بۇ دزەكە. هاوشىوهى ئەمە هه موو موسولمانىك پىويسته ترسىنەر بىت بۇ ھۆكارە كانى دژ بە كۆمەلگا، وە كو دز و، خراپەكار و، ئە و كەسانەي كە دەستدرىزى دەكەن، هەركاتىك ئە و كەسە خراپانە موسولمانىك دەبىنن پىويسته ترسىان هەبىت، ئە و راستىيە كە وشەي «تيرؤر يسٽ» يان «تۆقىنەر» بە كادريت بۇ كەسىك كە دەبىتە ھۆكارى ترس لە ناو خەلکدا، بەلام موسولمانى راستەقينە پىويسته تيرؤر يسٽ بىت بۇ چەند خەلکىكى دىيارىكراو، بە مانايەكى تر بۇ ئە و خەلکانە كە دژ بە كۆمەلگان، نەك خەلکانى سقىل و بى تاوان، لە راستىدا موسولمان پىويسته سەرچاوهى ئاشتى و ئارامى بىت بۇ خەلکى بى تاوان.

٦- پىدانى ناونىشانى جودا بەھەمان كەس و هەمان

رەفتار، بۇ نفوونە (تيرؤر يسٽ) يان (نىشتەمانپەروھر):

پىش ئەوهى هيىنستان سەربەخۆيى بە دەستبەتىت و، رىزگارى بىت لە دەست بەريتانيا؛ هەندىك جەنگاوهارانى ئازادى كە هيچ كارىكى توندوتىزىيان ئەنجام نەدەدا، بەلام لەلايەن حەكۈمەتى بەريتانيا وە بە تيرؤر يسٽ لە قەلەم دەدران، هەمان ئە و كەسانە لەلايەن هيىنە كانە وە بە «نىشتەمانپەروھر» لە قەلەم دەدران. ئەم دوو ناونىشان و ناوهەتىنانە جىاوازانە دراونەتە پال هەمان گروپ لە خەلک، لە بەرامبەر هەمان ئە و

کارانه‌ی که ئەنجامیان دددا، ئەوانه‌ی که پییان وابوو که به‌ریتانیا مافی ئەوه‌ی هه‌یه هیندستان بەریوه‌ببات بەو گروپه خەلکه‌یان ده‌گوت: «تیرۆریست»، ئەوانه‌ی که پییان وابوو بەریتانیا هیچ مافیکی نییه هیندستان بەریوه‌ببات و فەرمانزه‌واى خەلکه‌کەی بکات بەو گروپه خەلکه‌یان ده‌گوت: «نیشتمانپه روهر» و «جەنگاوه‌رانی ئازادی». ئەوه زۆر گرنگە پیش ئەوه‌ی که بپیار له‌سەر کەسیک بدھیت پیویسته بە دادپه روهرانه له هەردوو رووه‌کەوه گوئى لى بگریت، ده‌بیت بارودوخە کە شرۆفه بکریت، ده‌بیت ھۆکاره‌کان له‌بەرچاو بگیریت. دواى هەموو ئەمانه ئىنجا ده‌بیت بپیار له‌سەر کەسەکە بدھیت.

٧-ئىسلام بە ماناي ئاشتى دېت:

ئىسلام له‌شەی «السلام» وەرگيراوه کە بە ماناي «ئاشتى» دېت. ده‌مارگىرەکان شوينكە و تۈۋانىيان دادپه روهر ده‌کەن کە له سەرتاسەرى جىهاندا درىزه‌پىدەرى ئاشتى بن. بۆيە ده‌بیت هەموو موسولمانىك ده‌مارگىربىت بۆ ئەوه‌ي شوين بىچىنەکانى ئايىنى ئاشتى بکەون و جىيە جىي بکەن، له‌گەل ئەمەشدا پیویسته تیرۆریست بىت له بەرامبەر ئامرازەکانى دىز بە كۆمەلگا؛ بۆ ئەوه‌ي ئاشتى و ئارامى له كۆمەلگادا بەرقەرار بىت.

پرسیاری شەشەم خواردنە گۆشتىيەكان ياخود نارووه كىيەكان

بۇچى موسولمانان خواردنە گۆشتىيەكان بەكاردەھىنن
و بەشىۋەيەكى درندانە ئازەلەكان دەكۈزۈن؟

وەلام /

«رۇووه كىيەكان» لە ئىستادا بزووتنەيەكى جىهانىن، تەنانەت ھەندىيەكىشيان
هاوران لەسەر پاراستنى مافەكانى ئازەل، لە راستىدا ژمارەيەكى زۆر لە
خەلکى وا بىردىكەنەوە كەنەوە كەنەوە كەنەوە كەنەوە كەنەوە كەنەوە كەنەوە كەنەوە
تر توندوتىيې لە ھەمبەر بە مافەكانى ئازەل، ئىسلام بەزەيى ھەيە بۇ
ھەموو زىنده وەرىيکى زىندۇو، لە ھەمان كاتدا ئىسلام درىزە بەوە دەدات
كە خوا زھوي بە ھەموو رۇوهك و ئازەلەكانىھەوە بۇ قازانچى مروقايەتى
دروستىردووه، ئەوە دەكەۋىتە سەر مروقەكان كە ھەموو سەرچاوه كان بە
كاربەھىننەت يان نا.

با تەماشا يەكى لايەنە جياوازەكانى ئەم گفتۇگۆيە بىكەين.

۱- موسولمان دەتوانىت رۇووه كى بىت:

موسولمان دەتوانىت موسولماتىكى باش بىت، لەگەل ئەوهى كە
رۇووه كخۆريش بىت، بە زۆر نىيە كە مروقى موسولمان خواردنە
نارووه كىيەكان بخوات.

۲- قورئان ریگه ده دات به موسوّل‌مانان که خواردن نار ووه کییه کان به کار بهینت:

كورئان هه رچه نده که ریگه به موسوّل‌مان ده دات که خواردن نار ووه کییه کان بخوات، ئه وا ئم چه ند ئایه تهی خواره وه ئه و پاستیه ده سه ملینت:

* (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُهْدِ إِذْ أَحْلَتُ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتَّمِّلِ عَلَيْنِكُمْ غَيْرَ مُحْلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرُومٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ) (المائدة: ۱). واته: (ئه وانه باوه رتان هيئناوه گشت په يمايتىك جىبىه جى بىكەن و له ئه نجامدانىدا به ئەمهك و به وفا بن، خواردنى گوشى و شتر و گا و مەر و بىز دواى سەربىرىنيان حەلّل كراوه بوتان و هەروهها بەچكەي ھەركامىكىشيان، ئه و پەله وھر و ئازەلأنه نه بىت «کە لەم سوورە تدا بوتان دەخويىندرىتەوە لە ئايەتى (حُرْمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ) دا»، بەلام تا له ئىحرام دابن راوكىدىن بە رەوا دامەنин، بە پاستى خواش ھەرجۇنىكى ويست بېپىاردە دات).

* (وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ) (النحل: ۵). واته: (مەر و بىز و گا و وشتىشى بۆ درووستىردوون کە ھۆي گەرميان تىدا يه بوتان بىتجىگە لە وەش گەلىك سوود و كەلکى ترييان تىدا يه بوتان «شىر و دۆ و رۆن و پەنير .... هتد» و له گوشته كانيشيان دەخون)

* {وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ نُسْقِيْكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعٌ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ} (المؤمنون: ۲۱). واته: (بە پاستى لە بەدېھىنانى مەر و بىز و گا و وشتىدا پەندى فراوان و زورتان بۆ ھە يە، وھ ئەوهى لە ناو سكىاندا يه پىيان دەنۋشىن، بەھەر و كەلکى ترى زوريان ھە يە بوتان و ليشيان دەخون وھ لە سەر پاشتى ھەندى لە و ئازەلأنه و لە سەر كەشtie کان ھەلئە گىرىن و

ئەگوازرىنەوە).

۳- گۆشت خۆراکپىدەر و دەولەمەندە بە پىرۇتىنى تەواو:

خواردنە ناپرووه كىيە كان سەرچاوه يەكى زۆر باشى پىرۇتىن، لە پرووى بايۆلۈجييە وە تەواو پېن لە پىرۇتىن، بەشىۋە يەكى تر ھەر ھەشت جۆرە تىشە ئەمېننە كىيە كانى تىدايە، لە گەل ئەوھەشدا گۆشت ئاسن و ڤيتامين B1 و ئەو ڤيتامينانە ئىدايە كە پىويستان بۇ تەندىروستى كۆئەندامى دەمار و كۆئەندامى ھەرس.

۴- مەرۆقە كان ددانى كانىيان ھەردۇو شىۋەتى گۆشتخۆر و رۇوه كخۆرى تىدايە:

ئەگەر تەماشاي ددانى ئازەلە گياخۇرە كانى وە كومانگا و بىزىن و مەربىكەين شىتىكى سەرنجىراكىش دەبىنيت لە ددانى ھەموو ئەن ئازەلەنە ژمارە يەك ددانى رېتكىيان ھەيە كە گونجاوه بۇ رۇوه كخواردن، ئەگەر تەماشاي ددانى گۆشتخۆرە كانى وە كوشىر و پىلەنگ بىكەين ددانى تىزىيان ھەيە، بەشىۋە يەك كە گونجاوه بۇ گۆشتخۆرە كان ئەگەر بىتو شىكارىيەك بۇ ددانى مەرۆق بىكەين دەبىنيت كە مەرۆق ددانى تەخت و ددانى تىزىشى ھەيە بۇ ھەردۇو جۆرە كە رۇوه كخۆر و گۆشتخۆرە، دەشىت و گونجاوه. رەنگە كەسىك پرسىيارى ئەو بىكەت كە ئەگەر خوا بىيويستايە مەرۆقە كان تەنها رۇوه كخۆر بن ئەي بۆچى ددانى تىزىشى پىن بەخشىۋە؟ ئەو لۇزىكىيە كە خواي گەورە پىشىبىنى ئەوھى كردووھ كە لە ھەمان كاتدا پىويستمان بە رۇوه كە و بە گۆشتىش دەبىت.

۵- مرۆڤەكان له تواناياندایە روووهك و گۆشتىش باش ھەرس بکەن:

کۆئەندامى ھەرسى روووهكخورەكان تەنها خواردنە روووهكىيەكان ھەرس دەكەت، لە ھەمان كاتدا کۆئەندامى ھەرسى گۆشتخورەكان تەنها خواردنە گۆشتىيەكان ھەرس دەكەت، بەلام کۆئەندامى ھەرسى مرۆڤ ھەردۇو جۆرەكە بەباشى ھەرس دەكەت. كەواتە دەپرسىن ئايائەگەر خوا بىويستايە تەنها روووهكخور بىن، ئەوا بۆچى کۆئەندامىكى ھەرسى واي پى دەبەخشىن كە خۆراكە ناروووهكىيەكانىش ھەرس بکات؟

٦- كتىبى پىرۆزى هىندۆسەكان رىڭە بە خواردنى ناروووهكىيەكان دەدات:

يەكەم: زۆرىك لە هەندۆسەكان زۆر بەتوندى روووهكخورن وا ھەست دەكەن كە دژ بە ئايىنه كەيانە كە خواردنە ناروووهكىيەكان بەكاردەھىين، بەلام راستىيەكى ديارە كە كتىبى پىرۆزى هەندۆسەكان رىڭە بە مرۆڤ دەدات كە گۆشتىش بخون.

دووهەم: لە كتىبى ياساي هەندۆسەكاندا كە ناوى «ھانو سمورتى»^۵، لە زنجىرهى (۵ بەشى ۳۰)دا باسکراوه، نوسراوه: «ئەو كەسانەي كە گۆشت دەخون ھىچ كارىتكى خrap ناكەن، ھەرچەندە ئەگەر ھەممۇ روژىك لە دواي يەك گۆشت بخون، خودا خۆي ھەندىك شتى دروستكردۇوو بخورىت و ھەندىك كەسىش كە بىانخوات».

سیمه: جاریکی تر له به شیکی ترى هه مان کتیبی پیشودا هاتووه ده لیت:
«خواردنی گوشت بو قوربانی گونجاوه، ئەمەش وەکو نەريتىك بە رۆلى خواوهندە كان ناسراوه.».

چواردهم: له زنجيره‌ی (۵۰) بەشی ۳۹ و (۴۰) بەشی هەمان کتىبىدا هاتووه: «خوا خۆي هەندىيەك ئازەھلى درووستكىرددووه بۆ قوربانى، كەواتە گۆشت بەمە بەستى قوربانى كوشتن نىيە»

۷- کاریگه‌ری نایینه‌کانی تر له سهر ئایینی هندووس:

هه رچه نده کتیبی پیرۆزی هندو سه کان پیگه به شوینکه و توهانی ۵۵ دات
که خواردنی نارووه کیه کان بخون، به لام زور له هندو سه کان خواردنه
رپووه کیه کان په سه ند ۵۵ که ن، چونکه کاریگه ربوبون به ئایینی ترى و ۵۵ کو
«جه ینیزم» که ئایینیکی هندییه له (سەدھى ٦) اي بیش زایین پەيدابووه.

-تەنانەت رووھەكانپىش زىندۇون و ژيانپىان ھەمە:

چهند ئايينىكى ديار سىستمى خۆراكى پەها پىادە دەكەن و، تەنها ropyووهك
وھەكى سەرچاوهى خواردىيان بەكاردەبەن، چونكە ئەوان بە تەواوى دژى
كوشتنى زىنده وھرى زىندوون. ئەگەر كەسىك بتوانىت بىتىنەتەوھ بە بىن
كوشتنى هېچ بۇونە وھرىكى زىندوو، من يەكەم كەس دەبم ئەو رېچكەي
خۆراكە دەگرمەبەر. لەپىشدا مەرۆف واي بىردىكەردىوھ كە ropyووه كە كان بىن
گيان، ئەمەرۇ پاستىيەكى گەردۇونىيە كە تەنانەت ropyووه كە كانىش ژيانيان
ھەبە و گانلەبەرن. كەواتە لۇزىكى، ئاواها بە كوشتنى، زىنده وھرانى، زىندوو

ته واو نییه؛ ته نانه ت به بون به رووه کخوریکی ته واویش.

-۹- ته نانه ت رو و ه کیش ه است به ئازار ده کات:

نهوان زیاتر گفتوگو دهکن سهبارهت بهوهی که رووهک ههست به نازار ناکات، ئەمروز زانست ئەوهمان پىدەلىت که تەنانهت رووهکيش ههست به نازار دهکات، بەلام ناتوانىت گريانى لەلايەن مرۆفەكانهوه رووهک بىيستىت، ئەوهش بەھۆي ئەوهى کە گۈنى مروڤ دەتوانىت لە نىوان (٢٠ هىرتىز بۆ ٢٠٠٠ هىرتىز) بىيستىت. هەر دەنگىك لەو رېزەيە نزمتر يان بەرزتر لەلايەن مرۆفەوه ناتوانىت بىيستىت، سەگ دەتوانىت تاكۇ (٤٠٠٠ هىرتىز) بىيستىت، هەرچەندە فيكەيەكى بى دەنگى سەگ هەيە کە تەنها گۈنى سەگ تواناي بىستىنی ئەو دەنگەي هەيە، سەگ دەنگى فيكەي خاوهنهكەي دەبىستىت و دىت بۆ لاي. لىتكۆلينەوهەك هەيە کە لە ئەمەريكا لەلايەن جوتىاريکەوه ئەنجامدراوه کە ئاميرىكى داهىتىناوه کە دەنگى گريانى رووهک دەگۈرىت بۆ دەنگىك کە لەلايەن مرۆفەوه دەتوانىت بىيستىت. لە دواھەمىن لىتكۆلينەوهدا ئەوه دەردەخات کە رووهکە كان دەتوانن ههست بە دل خوشى و دل تەنگى بکەن / هەروھا دەشتوانن بىگرىن.

۱- کوشتنی زینده‌وریکی زیندوو که دوو ههستی
هه بیت تاوانیکی بچووک نییه:

یه کیک له رووه کخوره کان گفتوجوئی ئه و ده کات که رووه ک تنهها دوو يان سى ههستي هه يه، له کاتېكدا ناژه ل پینچ ههستي هه يه، كه واته کوشتنى

پرووه کیک تاوانیکی که متره له کوشتنی ئازه‌لیک. و ادابنی براکهت به که پولالی
له دایکبووه؛ ئهوا به به راورد به که سانی تر دوو ههستی که متره، که سینکیش
دھیکوژیت، ئایا تو داوا له دادوهر دھکهیت که سزایه کی که متر بدات
بەسەر بکوژه کەدا، لە بەر ئەوهى کە براکهت دوو ههستی کە متر بوبوه؟
لە راستیدا دھبیت داواي سزایه کی گەورە تر بکەیت، چونکە کە سینکی بى
تاوانی کوشتووه، لە قورئاندا هاتووه خواي گەورە دھفه رمویت: {يَا أَيُّهَا^۱
النَّاسُ گُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَنْسِيُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ
عَدُوٌّ مُّبِينٌ} (البقرة: ۱۶۸) واته: (ئەی خەلکینه! له پزق و پۇزى سەرزەمین
حەلائیکى پاك بخۇن، ھەرگىز بە شوينن ھەنگاوه کانى شەيتاندا مەرۇن و
پەيرەوي لىمە كەن، ئەو دۈزمىتىکى ئاشكاراتانه).

۱۱- زیادبۇونى ژمارەي ئازەل:

ئەگەر ھەموو مروفة کان بىن بە پرووه کخۆر ئەوا پىزەي ژمارەي ئازەل له
جىهاندا زىاد دەكات، چونکە زیادبۇونى ژمارەي ئازەلە کان زۆر خىرايە،
يا خود بەو ھەموو واتايەي خۆيەوە زۆرباش دەزانىت چۆن درىزە بە^۲
هاوسەنگى ژيان بدات.

۱۲- نرخى گۆشت گونجاوه له کاتىيىد ھەموو نارپووه کى نىن:
گىزىگ نىيە ئەگەر ھەندىيەك خەلک پرووه کى بىن، ھەرچەندە ئەوان
نارپووه کىيە کان بە توندو تىيىزى تاوانبار دەكەن، لە راستیدا ئەگەر ھەموو
ھىنده کان بىن بە نارپووه کى ئەوا نارپووه کىيە کانى ئىستا دەبن بە دۆراو و،
نرخى گۆشتىش بە رز دەبىتەوە.

پرسیاری حه وته م

شیوازی موسوّل‌مانان له سه‌ربرینی ئازه‌ل‌کان درېندانه دردنه‌گه ویت

بوجى موسوّل‌مانان ئازه‌ل سه‌ردنه‌برن به شیوه‌یه کى
درېندانه و، به ئازاردان و كوشتنىكى له سه‌رخۇ و به ئازار؟

وەلام /

پیيارى ئىسلامى له سه‌ربرینى ئازه‌لدا به «زىبح» ناسراوه، كه بۇوه بەبابەتى زۆربەي رەخنەگەرەكان. پىش ئەوهى وەلام بىدەمەوە پىگە بىدەن ئەم بابەتە بىھستەوە به وتويىزى نىوان موسوّل‌مان و نامسوّل‌مانىكەوە، جارييکيان نامسوّل‌مانىك پرسیاري له موسوّل‌مانىك كرد و لىي پرسى: «بوجى ئىوه ئازه‌ل بە شیوه‌یه کى ئازاردار سه‌ردنه‌برن؟ ئەویش لەپىنى بىرىنى قورگىانەوە؟» موسوّل‌مانەكەش وەلامى دايەوە، وتنى: «تىمە بويىر و ئازاين و له پىشەوە هېرىش دەبەين، تىمە شانازى بە پىاوه‌تى خۆمانەوە دەكەين، تىوه ترسنۆكىن لە پىشەوە هېرىش دەبەن». ئەمە تەنها بۇ نوكتە، بەلام ئەگەر كەسىك ئەم چەند خالانەي خوارەوە رەچاو بکات كە سەلىئراوە شیوازى سه‌ربرین نەك تەنها مروقانەيە، بەلكو له رووى زانستىشەوە باشتىنە:

1- شیوازى ئىسلامييانه بۆ سه‌ربرینى ئازه‌ل:

شیوه‌ي سه‌ربرینى ئازه‌ل له شیوازى ئىسلاميدا پىویستە ئەم خالانە رەچاو

بکریت و له پرپرسه سهربپرینه که دا جیبه جن بکریت.
یه که م: پیویسته ئازه‌ل به شتیکی تیزی وه کو چه قو سهربپریت.
پیویسته ئازه‌ل که به که رهسته يه کی تیزی وه ک چه قو، یان هه ر شتیکی تر
سهربپریت، به لام ده بیت تیز بیت و به خیرایی بیت، بو ئوهی ئازاری
ئازه‌ل که که متر بیت.

دووهه م: ده بیت بوئی ههوا و قورگ و ده ماری مل ببریت:
(زهبح) وشه يه کی عه ره بیه به ماناي «سهربپرین» دیت، کرداري سهربپرینه که
ده بیت له ریگه‌ی بپرینی قورگ و بوئی ههوا و ده ماری خوینی ملی ئازه‌ل
بیت، به بی پرینی درکه‌په تک.
سییه م: پیویسته خوینی ئازه‌ل که بیته ده ره وه .

پیویسته خوینه که به ته واوی بیته ده ره وه پیش ئوهی سهربی ئازه‌ل که
به ته واوی لى بکریته وه، مه به است له مهش ده رچوونی ته واوی خوینی
ئازه‌ل که يه که هاوا کاریکی باشه بو گه شه سهندنی زیند وه ری بچووک
تیايدا. نابیت درکه‌په تک بپردریت، چونکه پیشالی ده ماری دل ده پچریت
له گه لیدا، چونکه ده بیته هۆی وه ستانی ناردنی فه رمان بو دل، تاکو هه موو
خوینه که له جه سته‌ی بیته ده ره وه .

۲- خوین نیوه‌ندیکی باشه بو به‌کتريا و میکرۆب:

خوین نیوه‌ندیکی باشه بو به‌کتريا و میکرۆب و ژه‌هراوی‌بیوون و ... هتد،
دواتر شیوازی موسول‌مانان له سهربپریندا دروست‌تینه و خاوینتینه له
تیکه‌وتی به‌کتريا و میکرۆب بو ناو خوینه که، که هۆکارن بو زور نه خوشی.

٣- گۆشته‌کە بۆ ماوهیه کى زۆرتر بە تازه‌يى دەمینىتەوە:

ئازه‌لېك بەشىوازى ئىسلامى سەرپىرىبايىت گۆشته‌کەى بۆ ماوهیه کى زىاتر بە تازه‌يى دەمینىتەوە، ئەوھەش بەھۆى كەمى خويىنە لە گۆشته‌کەدا بە بەراورد بەشىوازەكانى ترى سەرپىن.

٤- ئازه‌ل ھەست بە ئازار ناكات:

خىرا سەرپىنى دەمارەكانى مل پەيوەندى نىوان لىشاوى خويىن بۆ دەمارەكانى مىشك دەپچەننەت، كە لىپرسراوه لە ئازار، بەو ھۆيەوە ئازه‌ل ھەست بە ئازار ناكات، لەكتى مردىدا ئازه‌لە كە ھەولىدەدات و دەلەرزىت و پەل دەھاوىزىت، نەك بەھۆى بۇونى ئازارەوە؛ بەلکو بەھۆى چوونەوەيەك و خاوبۇونەوەي ماسوولكەكانى و، بە لىشاو ھاتنەدەرەوەي خويىن لە جەستەيدا.

پرسیاری ههشتهم

خواردنە نارووھەکییەکان وا له موسولمان دەبات توندوتیز بیت

زانست ئەوەمان پېدەلیت ئەوھى کە كەسیك دەي�وات
كارىگەری دەخاتە سەر رەفتارى. باشە بۇ ئىسلام رېگە
بە موسولمانان دەدات کە خواردنە نا رۇوھەکییەکان بخۇن،
کە رەنگە خواردنى گۆشت وە لە مروقق بکات توندوتیز
بیت؟

وەلام /

۱- تەنها خواردنى ئازەللى گياخۇر رېگەپىدرابوه:

من ھاۋپام لەگەل ئەوھى مروققەکان چى بخۇن كارىگەری دەبیت لەسەر
رەفتار و ھەلسوكەوتىان، ئەمەش يەكىكە لە ھۆكaranەي كە ئىسلام رېگەي
گرتۇوھ لە خواردنى گۆشتى ئازەللى گۆشتاخۇرى وە كۆ شىر و پلنگ و ...ھەند
كە درىندەن. بەكارھىناني گۆشتى ئەم ئازەلانە بە دلىايىھە دەبىتە ھۆي
ئەوھى وە لە مروقق بکات کە تۈوند بىت. ئىسلام تەنها رېگە بە گۆشتى
ئازەللى گياخۇرى وە كۆ مانگا و بىزىن و مەر و ...ھەند دەدات کە ئازەللىكى بى
زىيان. ئىمەي موسولمان تەنها گۆشتى ئازەللى هيىمن و بى زىيان دەخۇين،
لە بەر ئەوھى كەسانى ئاشتىي�وازىن و ئاشتىمان خۆشىدەۋىت.

۲- قورئان دهه رمویت پیغه مبهر ئه وانه قه دهه ده کات که خراپن:

* {الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأَمِيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ
وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ
وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضْعُ عَنْهُمْ إِرْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ
فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا التُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِنَّكُمْ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ} (الأعراف: ۱۵۷). واته: (ئيمانداري کامل ئه وانه ده که ونه شوین
ئه و په يامدهر و هه ولدهره خوا که نه خويىندهواره «هېچى نه خويىندووه و
نه نوسىووه» ئه و پیغه مبهره که ناو و سيفه ته کاني له تهورات و ئينجيلا
نوسرابه، فه رمانيان به چاكه پىنده کات و له شتى خراب و ناپه سهند رېگەيان
لىنده گريت و هه موو شتىكى پاك و خاويىيان بو حه لال ده کا و هه موو
شتىكى خراب و زيانبه خشيان لى حه رام ده کات، و هه شه راب و گوشى
به راز و رىبا ... هتد. وه بار و ته كليفي قورس و كوت و زنجيري له سهربيان
شه ته ک درابوو لاي ده با، ئينجا ئه وانه برواييان به و په يامبهره هيينا و
به رېز و حورمه ته وه راييان گرت و هاوكاري و پشتگيريان ليکرد به جيهاد
و تىكوشان دواي ئه و رۇوناكييەش كه وتن له گەلیا نىردرابه، ئه و خەلکانه
ئه مانه سيفه تيان بن به ختيار و سه رفرازن).

بو موسولمانان فه رمووده کانى پیغه مبهر به سه و هه كه به لگە يەك که خواي
گەوره رېگە داوه هەندىك جۆر گۆشت بخوات و هەندىك نه خوات.

۳- له فه رمووده يەكى پیغه مبهردا (د.خ) هاتووه که خواردنى ئازەلە
گۆشت خوره کان رېگە پىنه درابه، به گوېرە چەند فه رمووده يەكى سەھىھى

بوخارى و مسلم و ئەو فەرمۇودانەي كە لەلایەن (ابن عباس) وە
گىپەدراوهەوە. لە (صحيح مسلم)دا لە لىستى: «پاواكىرىن و سەرپىزىن»
فەرمۇودەي ژمارە (٤٧٥٢) و، كتىبى (سنن)ى ابن الماجھ، (بەشى ١٣)
فەرمۇودەي (٣٢٣٢) بۆ (٣٢٣٤)دا هاتووە كە پىغەمبەر (د.خ) خواردنى
ئەمانەي خوارەوەي قەددەغە كەدووە:

يەكەم: ئازەلى كىوي، ئەوانەيان كە كەلبەيان ھەيە. بە مانايمەكى تر ئازەلە
گوشتخۆرەكان، لەوانە ئەو ئازەلانەي كە سەر بە پۆلى پېشىلەن وە كۆ شىر،
پلۇنگ، پېشىلە، سەگ، گورگ، كەمتىيار ... هەندى.

دەۋوەم: كەرتىنەرەكان، وە كۆ مشك و جرج و كەرويىشكى چىنۈكدار ... هەندى.

سېيەم: خشۇكەكانى، وە كۆ مار و تىمساح ... هەندى.

چوارەم: بالىندەي پاواچى كە چىنۈكىان ھەيە، وە كۆ ھەلۆ، باز، قەلەپەش،
كۈندەپەپوو ... هەندى.

پرسیاری نویه‌م موسولمانه‌کان که عبه ده‌په‌رستن

له کاتیکدا ئیسلام دژی بت په‌رستییه، بۆچی
موسولمانه‌کان که عبه ده‌په‌رستن و بۆی ده‌چه‌مینه‌وه
له کاتی نویزه‌کانیاند؟

وەلام /

که عبه قبیله‌یه. ئەو شوینه‌یه که موسولمانان له کاتی نویزکردندا ریووی
تىدەکەن، ئەووه زۆر گرنگە که تىبىنى ئەووه بکەین که موسولمانان
که عبه ناپه‌رستن، موسولمانان بىچگە له خواي گەوره بۆ ھېچ کەسیتکى
تر ناچە‌مینه‌وه، وەکو ئەووه کە له سوورەتى (البقرة)دا خواي گەوره
دەفرمۇت: {قَدْ نَرَى تَقْلِبَ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلَّ
وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُوا وُجُوهُكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ} (البقرة: ۱۴۴). واتە: (بىشىك دىتىمانى ئەی پىغەمبەر کە بەرھەو ئاسمان چاو
دەگىرىت و دەروانى و پىت خوشە رۇو بکەيتە قبیله، دەسا دلىبابە ئىمە
له نویزه‌کاندا رۈوت بەرھەو رۇوگەيەك وەردەگىرىن کە خوت پىت خوشە،
رۈوت بەرھەو مزگەوتى حەرام وەربىگىرە، وە ئىۋەش ئەی ئىمانداران له
ھەر كۆئى بن دەبىت رۇو بکەنە مزگەوتى حەرام، وە بەراسنى ئەوانەش
وا نامەي ئاسمانيان پىدراروھ چاك دەزانن ئەو گۈرانكارىيە فەرماتىكى حەق

و راسته له لایه ن په روهر دگاریانه و، خواش له و چاو و ړا و پروپاګنه ندې به سه باره ت به و گورانکاریه کردیان بنی ئاگا نیه و توله یان لیده ستینیت).

۱- ئیسلام بړوای به یه کیتی هه یه:

بو نموونه ئه گهر موسولمانان ويستیان نويژ بکه ن، ئه وا گونجاوه ئه گهر هه نديکيان ړووبکه نه باکوور و هه نديکيان ړوو بکه نه باشور بو ئه وهی یه کگرتوو بن له په رستنی خواي راسته قينه، موسولمانه کان له هه ر شوئنیک بن داواي ئه وهیان لیده کريت که ړووبکه نه یه ک ئا راسته ئه ويش ړوو ګهی که عبه یه.

۲- که عبه چه قى گه رد وونه:

موسولمانه کان یه کم کس بون که نه خشهی جيهانیان کيشاوه، ئه وان نه خشه که يان له باکووره و بهره و باشور کيشاوه و، بینویانه که که عبه له چه قدا بوده. دواتر له خورهه لاته و بهره و روزئاوا کيشاويانه بینویانه که که عبه له چه قدا بوده. سوپاس بو خوا که که عبه له سه نته ری نه خشه جيهاندایه.

۳- سوورانه وه به دهوری که عبه دا بو ده رخستنی خواي گه ورمه:

کاتيك موسولمانه کان ده گنه (المسجد الحرام) له مه که ته اف به دهوری که عبه دا ئه نجام دهدن، ئه م کرداره سمبولي بړو باشون و په رستنی یه ک خواي، هه روکه که هه موو بازنه یه ک چه قى هه یه، که واته هه روکه ها

تهنها يهك خوا هه يه كه شايهنى په رستنه.

٤- فهروموده‌ي عومه‌ر (خوا لىّي رازى بىت):

سەبارەت بە بەردە رەشەكە (حجر الاسود)، فهروموده‌يەك هە يە كە دراوهتە پالا يەكىك لەھاوهلانى پىغەمبەر (د.خ)، كە ئەويش عومه‌رى كورى خەتابە. بە پىيى صحىح بوخارى بەگى دووھم، لە كىتىبى حەج، بەشى (٥٦)، لە فهروموده‌ي ژمارە (٦٧٥) دا، حەززەتى عومه‌ر دەفه‌رمۇيت: «من دەزانم تۆ بەردىت و نە سوودت هە يە نەزىيان. ئەگەر نەمدىيا يە كە پىغەمبەر (د.خ) دەستت لېيدات يان ماچت بکات، ئەوا منىش هەرگىز دەستم لى نەدەدایت و ماقم نەدەكردىت».

٥- خەلکى دەھۋستان و لەلاي كەعبەدا باڭگيان دەدا

لەسەرددەمى پىغەمبەردا (د.خ) خەلکى لەلاي كەعبە وەستاون و باڭگيان داوه، ياخود خەلکييان باڭ كردووه بۇ نويىز. رەنگە كەسىك لەو كەسانەي كە واگومان دەبهن كە مسولمانەكان كەعبە دەپەرسىت ھاوکات ئەم پرسىيارەش لە خۆي بکات: كام بىپەرسىت لەسەر سەھرى ئەو بىتە دەھۋەستىت كە خۆي دەپەرسىتت؟ (واتە: ئەگەر مسولمانەكان كەعبە وەك بىتىك بىپەرسىن، چۈن دەبىت بەپىوه بچنە سەر كەعبە و باڭ بىدەن؟).

پرسیاری دهیم

ناموسولمانه کان ریگه یان پی نادریت بچنه ناو مهکه
و مهدينه:

بۆچى ناموسولمانه کان ریگه یان پی نادریت بچنه ناو شاره
پيرۆزه کانى وەكى و مەدینە وە؟

وەلام /

ئەوه راسته كە ناموسولمانه کان ریگه یان پی نادریت بچنه ناو شاره
پيرۆزه کانى وەكى و مەدینە؛ ئەويش لە ریگه ياساوه. ئەم خالانەي
خواره وە هۆكارى گونجاو روون دەكتە وە:

۱- هەموو هاولاتىيەك ریگه يىپىنادرىت كە بچنه ناو سەربازگە لە كاتىكىشدا
من هاولاتىيەكى هيىندىم، من ریگەم پى نادرىت بچمه هەندىك ناوجەي
دىاريکراوه وەك سەربازگە کان. لە هەموو ولايتىك چەند شوينىكى
دىاريکراوه ھەيە كە هاولاتى سادە ناتوانن بچنه ناوېي وە، تەنها ریگە بە و
كەسانە دەدرىت كە لە سوپادان، يان ئەوانەي كە لە بەرگىيدان بچنه ئە و
شوينە، هاوشىوهى ئەوه؛ ئىسلام ئايىنېكى گەردوونىيە بۆ تەواوى دۇنيا
و هەموو مرۆقايەتى، سەربازگەي موسولمانان ئە و دوو شاره پيرۆزەن
(مهکە و مەدینە) تەنها ئەوانەي كە بىرويان بە ئىسلام ھەيە، يان ئەوانەي
كە بەرگرى لە ئايىنى ئىسلام دەكەن دەتوانن بچنه ناوى. ئەوه نامەنتقىيە بۆ

که سانی ئاسایی تا بووه ستنه و له دژی چوونه ناو سه ربا زگه و. به هه مان
شیوه که سانی ناموسولمان بؤیان نیه له دژی چوونه ناو مه که و مه دینه
بووه ستنه و.

۲- قیزا بۆ چوونه ناو مه که و مه دینه:

یه کهم: ههر کاتیک که سیک گه شت بکات بۆ ولاتیکی بیگانه، ئه وا پیویسته
سه رهتا داواي قیزا بکات. به مانا يه کی تر ده بیت مؤله تی چوونه ناو ئه و
ولاته و هربگریت، هه موو ولاتیک یاسای خۆی هه يه و داواي قیزا ده کات
بۆ داخل بونی.

دووهم: یه کیک له و ولاتانه که زۆر توند له ده رکدنی قیزا ولايە ته
یه کگر تووه کانی ئه مه ریکایه، ئه وان زۆر مه رج و داواکاریيان هه يه ده بیت
پیشکەشی بکەيت تاکو قیزای ئه و ولاتەت ده ده نت.

سییه م: کاتیک که سه ردانی سه نگافورام کرد، له فۆرمى کۆچبەراندا ئاماژه
بە وە کرابوو ئه وانه که ماددهی هوشبەر ده هیتن ده کوژرین. ئه گەر من
بەھویت سه ردانی سه نگافورا بکەم ئه وا ده بیت پابەند بەم به یاساکانی،
من ناتوانم بلیم که کوشتنی ئه و که سانه که ماددهی هوشبەر ده بەن
سزایه کی درندا نه يه، من تەنها ئه گەر رازی بەم به داواکاری و مه رجه کانیان
ئه و کات پینگەم ده ده بچمه ولاتە کە بیانه و.

چوارەم: قیزا مه رجى سه ره تايیه بۆ هەر که سیک که بیه ویت بچیتە مه ککە

یان مه دینه، ئەوا وتنى: «**لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ**»^{۵۵} يە،
کە بە ماناى: «ھىچ خوايەك نىيە جگە لە خواى راستەقىنە، مەھمەد دىش
پەيامبەرى خودايە».

پرسیاری یانزه‌یه‌م حه‌رامکردنی گوشتی به‌راز

بۆچى خواردنى گوشتى به‌راز حه‌رامکراوه له ئىسلامدا؟

وەلام /

پاستى حه‌رامکردنى گوشتى به‌راز له ئىسلامدا زور پوونه، ئەم خالانەي خواره‌ووه لايەنە جياوازه‌كاني حه‌رامکردنە كە رون دەكتەووه:

۱- حه‌رامکردنى گوشتى به‌راز له قورئاندا:

قورئان له چوار شويندا به‌كارھينانى گوشتى به‌رازى حه‌رامکردووه:

يەكەم: {إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدُّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ} (البقرة: ۱۷۳). واتە: (خواي گەورە تەنها ھەر ئەمانەيلىنى حه‌رام کردوون: لاکى مرداره‌وھبۇو، خوینى ۋەزىر و ۋەوان، گوشتى به‌راز، ھەر ئازھەلىتىكىش كە بۇ سەربىرىن ناوى غەيرى خوايلىنى هېتىرابىت، بەلام ھەر كەسىك لە بەر ناچارى و بىن ئارەزۇو بە ئەندازەي پىويىست بخوات و زىادەخۆرى نەكەت ھىچ تاوان و گوناھىكى ناگات لە خواردنى ئەو شتانەدا، بەپاستى خوا زور گوناح پۆش و دلوقان و مىھەبانە).

دووهم: (حُرَّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ
وَالْمُنْحَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُرَدِّيَّةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَرْتُمْ وَمَا
ذُبَحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَرْلَامِ ذَلِكُمْ فِسْقُ الْيَوْمِ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا
مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشُوْهُمْ وَأَخْشُونِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمِنْ اضْطُرَّ فِي مَحْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمِ
فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ) (المائدة: ٣). واته: (خواردنی گوشتی مرداره و بwoo
و هه ر خوینیک له هه ر ئه ندامیکی ئازه ل بیته ده ری و برووا و هه رو ها
گوشتی به رازیش پیسه و له سه رтан حه رام کراوه و هه ر ئازه ل یکیش که له
وهختی سه ربیندا ناوی غهیری خوای لیبھینری و ملاتی خنکاو و لیدراوی
مرداره و بwoo و هه لدیپاو و له شاخ به ره و بwoo و مرداره و بwoo له شه ره
چه قودا و هه رچی درنده په لاماری دابیت و مرداره و بوبیت مه گه ر
به ره گیان ده رچوونی فریای که وتبی و سه رтан بپی بیت، هه رچی بؤ
بته کانیش سه ربیا حه رامه و هه رچیش له سه ر قوماری تیر دابه ش ده کریت
و مه به سته کانی پئی دیاری ده کریت قه ده غه و حه رامه، کردنی هه ر کاریک
له وانه له سنور ده رچوون و نا فه رمانی خوایه و توله ده دریت. ئیتر وا
ئه مرو پوژی عه ره فهیه و ئه وانه که کافر و بئی باوه رن له گه یاند نی زیان
به دینه که تان، که وا بwoo له وان مه ترسن و هه ر له من برنسن و پاریزگاری
له سنوره کانی من بکهن، وه له ئه مرو ووه به رنامه و ئایینه که تانم به پایان
گه یاند و نیعمه ت و به خششی خومم بؤ ته او و کردن و سه رم خستن به سه ر
دوژمان تاندا و پینما یم کردن بؤ پیگه هی راست، ئیسلامیشم به به رنامه و
ئایین بؤ هه لبزادن، ئینجا له گه ل حه رام کردنی ئه و شتانه شدا هه ر که سیک
له برسانا نا چار بwoo بؤ خواردنی هه ر یه کیک له و قه ده غه کراوانه و مه ترسن

ئهوهی ههبوو گهر شتیک نهخوات له برسانا بمریت ده توانى لیيان بخوات به مه رجیک نه يه ویت خۆی توشی گوناح بکات و زیادده رؤیی بکات. به پاستی خواش زۆر لیبورو دردیه و له کاتی واشدا شتیک بخوات لی ناگریت و زوریش میهربان و دلوقانه).

ستیهم: {قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ حِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ} (الأنعام: ١٤٥). واته: (بهوانه که له خویانه وه ئه و نازه‌ل و مه‌ر و ملاته ياساغ ئه کهن بلن: له و شتانه‌دا که خوای گهوره بۆی ناردووم شتیک نابینه‌مه وه خواردنی له که سیک حه‌رام بیت باشه ئیوه ئه و هه‌موو شتانه‌تان چون حه‌رام کرد؟ بیچگه له مرداره وه بwoo یان خوینیکی پژنراو یان گوشتی به راز که بیگومان ئه و به رازه هه‌موو گیانی پیس و قیزه‌ونه یان مه‌گهر نازه‌لیک که به ناوی غهیری خواوه سه‌ر بپدرایت ئینجا هه‌ر که سیک به ناچاری به بن نازه‌زوو ئه و حه‌رامانه بخوات له ئه‌ندازه‌ی پیویست نه‌چیته ده‌ر هیچ گوناھنیکی ناگات چونکه به پاستی په‌روه‌ردگارت زۆر لى بووردیه و زوریش به په‌حم و میهربانه).

چواردهم: {إِنَّمَا حَرَمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ} (النحل: ١١٥). واته: (به‌پاستی خواهه گوشتی مرداربوب و خوینی رهوان و گوشتی به راز و ئه و سه‌ر براوانه‌ی که به ناوی غهیری خواوه سه‌ر بپدراعون لی حه‌رام کردوون،

جا هه ر که سیک ناچار بوو له خواردنی ئهوانه ده با بى زیاده‌پرۆیی و به ئهندازه‌ی پیویست لیيان بخوات چونکه خوازور لیبورووده و میهره‌بانه).

۲- حه رام کردنی گوشتی به راز له ئینجیلدا:

مه سیحییه کان له لایهن کتیبی پیرۆزانه‌وه خواردن و به کارهینانی گوشتی به رازیان لئن قەدەغە کراوه، له کتیبی «لیفیتیکەس» هاتووه گوشتی به راز نابیت بخوریت، هەروه‌ها لاشه‌شیان نابیت دەستی لئن بدیریت، چونکه پاک نییه بۆ ئیوه، هەروه‌ها دەقی حه رامکردنە کە له کتیبی «لیفیتیکەس» باسکراوه‌ته‌وه.

۳- به کارهینانی گوشتی به راز دەبیتە هوی چەندین نەخۆشی:

ناموسولمانه کان و بیباوه‌ران تەنها کاتیک به حه رامکردنی گوشتی به راز رازی دەبن له ڕووی زانستی و لۆژیکییه‌وه بسەملێزیت، خواردنی گوشتی به راز دەبیتە هوی (٧٠) جۆری جیاواز له نەخۆشی، که سیک کە گوشتی به راز به کارده‌ھینیت ڕەنگە تەوشی چەندین جۆری جیاوازی کرم ببیتە‌وه لهوانه کرمی بازنه‌یی، کرمی دەمبوسی، کرمی قولاضی ... هتد، یەکیک له هەره ترسناکترین جۆری ئەو کرمانه‌ی کە له ئەنجامی خواردنی گوشتی به رازه‌وه تووشی مرۆڤ دەبیت؛ جۆرە کرمیکە کە پیی دەوتریت کرمی شریتی کە به ڕیخۆلە‌وه دەنوستیت و زور دریزە، گەراکانی تیکەلی خوین دەبیت و، له پیی خوینه‌وه دەگاتە هەموو ئەندامە کانی لهش، ئەگەر بچیتە میشکە‌وه دەبیتە هوکاری له دەستدانی بیر و هزر، ئەگەر بچیتە دلە‌وه دەبیتە

هۆی جه‌لته‌ی دل، ئەگەر بچىتە چاوه‌وھ دەبىتە هۆی كويىربوون، ئەگەر بچىتە جگەره‌وھ دەبىتە هۆي تىكچۇونى جىڭىر، ئەو جۆرە كرمە لە توانيادا ھەيە ھەموو ئەندامەكانى لەش تىكبدات، جۆرىكى ترى كرمى ترسناك لە گۆشتى بەراز كرمى قامچىيە. تىكچىشتىنىكى ھەلەي باو ھەيە سەبارەت بە گۆشتى بەراز ئەويش گوايە ئەگەر گۆشتەكە بەباشى بکوللىتىت ئەوا ئەو گەراي كرمانەي كە باسمانكىد دەمرن و لەناو دەچن، لە لىتكۆلىنەوەيەكدا كە لە ئەمريكا ئەنجامدراوه ئەوھ دەركەوتۈوه لە تىكپارى (٢٤) كەس كە بە دەست كرمى قامچىيەوھ دەنالىتين (٢٢) يان زۆر بەباشى گۆشتى بەرازيان كولاندووھ، ئەمە ئەوھ دەردەخات كە گەراكانى ناو گۆشتى بەراز بە پلهى گەرمى ئاستى كولان لەناو ناچن.

٤- گۆشتى بەراز رېيژەيەكى زۆر چەورى تىدىايە:

پىكھاتەي جەستەي بەراز ماسولكەي كەمە لە بەارمبەريدا رېيژەيەكى بەرجاولە چەورى لە گۆشتەكەيدا ھەيە، ئەم چەورىيە لەسەر دەمار دەنيشتى و دەبىتە هۆي بەرزى پەستانى خوين و جه‌لته‌ي دل، جىتكەي سەرسۈرمان نىيە كە (٥٠٪) ئەمەريكييەكان بەدەست بەرزى پەستانى خوينەوھ دەنالىتين.

٥- بەراز يەكىكە لە پىسترىن ئازەلەكانى سەر زەوى:

بەراز يەكىكە لە پىسترىن ئازەلەكانى سەر زەوى، بە شىۋەيەك لەسەر پاشماوهى ئازەل و خۆل و خاشاك و پىسايى گەشە دەكەت و پى دەگەت، باشترين كەناس و پاككەرهوھى پىسايى كە تا ئىستا بىنېيىتم خوا دروستى

کردبیت. له لادینکان خه‌لک توالیتی مودیرن و داخراویان نییه، به گشتی له دهره‌وه پیسایی ده‌که‌ن، زوربه‌ی جار پیسایی مرؤفه‌کان له‌لایه‌ن به‌رازه‌وه پاک ده‌کریته‌وه، هه‌ندیک موناقه‌شه‌ی ئه‌وه ده‌که‌ن که ولاتانی پیشکه‌وتتووی وده ئوسترالیا به‌رازه‌کان له بازودوخیکی پاک و بن میکروبدای په‌روه‌رد ده‌که‌ن، هه‌رچه‌نده پاک رابگیریت، به‌لام به‌راز سروشتنی خوی وایه که زور پیس و پیسخوره؛ ته‌ناهه‌ت ئه‌گه‌ر شتیان ده‌ست نه‌که‌ویت ئه‌وا پیسی يه‌کتر ده‌خون.

٦- به‌راز بن شه‌رمتین ئازه‌له:

به‌راز بن شه‌رمتین ئازه‌له له‌سهر رووی زه‌وی، تاکه ئازه‌له که هاوپریکانی بانگهیشت ده‌کات تاکو سیکس له‌گه‌ل هاوپری مییه‌که‌یدا بکه‌ن. له ئه‌مه‌ریکا زور خه‌لک گوشتی به‌راز به‌کاده‌هیئت، زورجار دوای ئاهه‌نگ و سه‌ماکردن هاوسره‌کانیان ده‌گوئنه‌وه به شیوه‌یه‌کی تر به يه‌کتری ده‌لین: «تو له‌گه‌ل هاوسره‌ری من بخه‌وه و سیکس بکه، منیش له‌گه‌ل هاوسره‌که‌ی تو‌دا ده‌خه‌وم و سیکس ده‌که‌م». ئه‌گه‌ر ئه‌وان گوشتی به‌راز بخون ئه‌وا وده ئه‌وانیش ره‌فتار ده‌که‌ن، ئیمه هه‌موو ته‌ماشای ئه‌مه‌ریکای پیشکه‌وتتوو ده‌که‌ین هه‌رچیه‌ک ئه‌وان بیکه‌ن دوای چه‌ند سالیک ئیمه‌ش لاسایان ده‌که‌ینه‌وه و وده ئه‌وان ده‌که‌ین، به گوئره‌ی و تاریک له گوفاری «Island» دا هاتووه که کرداری ئالوگوئری هاوسره‌کان بووه به شتیکی باو له ناو بازنه‌ی ده‌وله‌مه‌نده‌کانی بؤمبای.

پرسیاری دوانزه‌هه

قەدەغە‌کردنى خواردنەوە خواردنەوە كحولييەكان

بۇچى ئايىنى ئىسلام بەكارھىنانى كحولي حەرامكىردووھ؟

وەلام /

بەپىي تۆمارى مىژووپى كحول بۇو بە كۆسپ لەبرەدم كۆمەلگاي مرۆڤايەتى و، بەرەدەواام دەبىت لە كەمكىردىنەوە ۋە ژيانى مروڻ و، دەبىتە ھۆكاري نەهامەتى بۇ ملىونان لە جىهاندا، كحول ھۆكاري سەرەكى زۆر كىشەي كۆمەلایەتىيە كە رەوبەرپۇرى كۆمەلگا دەبىتەوە و، بەرزبۇونەوە زۆرى پىزەي تاوان و نەخۆشىيە ھىزرييەكان و، تىكچۈونى مالى ملىونان كەس لە سەرتاسەرى جىهاندا، ھەموو ئەمانە بە ھۆى ھىزى تىكىدەرى كحولەوە دەبىت.

۱- حەرام كردنى كحول لە قورئاندا:

قورئانى پىرۆز لەم ئايەتەي خوارەوەدا حەرامكىردىن خواردنەوە كحولييەكانى رۇونكىردىتەوە و دەفەرمۇيت: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَرْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ} (المائده: ۹۰). واتە: (ئەي گەلى خاوهەن باوهەر بىڭومان كە عارەق خۆرى و قوماربازى و كاغەزى يانصيب و ئەو بەرەدى حەيوانى بىتەكانى

له سه رده بپری بۆ بتەکان و فالگرنەوە بۆ دەرکەوتى بارىتىکى چاک يان خراب، ئەمانە گشت پىسن و له کاري شەيتان، ئىوه خوتانى لى دووربىگرن تا بەلکو له دونيا و له قيامەتدا پزگار و بهختەوھر بن).

۲- حەرامكىرىنى خواردنەوە كحولييەكان لە ئىنجىلدا:

ئىنجىل بەكارھىتىنلى خواردنەوە كحولييەكانى حەرامكىردووھ لەم چەند بىرگەيە خوارەوەدە:

يەكەم: شەراب گاللەپىتكەرە، خواردنەوەيەكى بەھىزى تۈورەكەرە و، فيل لە ھەر كەسيك دەكات كە دەيخواتەوە و ژىرى لى دەستىتىت.

دوووهەم: «نايىت شەراب بخورىتەوە» (ئيفيرنس ۱۸:۵) (پروقېرىبس ۲۰:۱).

۳- خواردنەوە كحولييەكان كاردەكاتە سەرنىتەرى رىيگەگرتىن:

مرۆڤ خاوهنى سەرنىتەرىيکى رىيگەگرتىن لە مىشكىدا، ئەم سەرنىتەرە رىيگە دەگرىت لە مرۆڤ ئەو كارانە ئەنجام بىدات كە بە ھەلە دادەنرىن. بۆ نۇونە، كەسيك لەبارى ئاسايىدا زمانتىكى خراب بەكارناھىتىت لەكاتى قىسە كىرىن لەگەل دايىك و باوکىدا، يان كەسانى لە خۆى گەورەتى، لەكاتى وەلامدانەوەي تەلەفۇندا سەرنىتەرىي رىيگەگرتىن مىشكى رىتگرى دەكات لەوەي كە بە خراپى وەلام بىداتەوە. كاتىك كەسيك خواردنەوەي كحولي بخواتەوە سەرنىتەرىي رىيگەگرتىن مىشكىشى مەست دەبىت، ئەمەش بە وردى ھۆكارەكەي ئەوەيە كە كەسيكى سەرخوش زۆرجار سەرقاڭ دەبىت بە ھەلسوكەوتىكەوە كە تەواو جىاوازە لە كەسايەتى خۆيەوە. بۆ نۇونە،

که سی مهست بیو و ده بینریت که زمانی سووک و بازاری به کار دینیت و در کیش به هله کانیشی ناکات کاتیک له گه ل دایک و باوکی قسه ده کات، زوریان له بیئاگاییان میز ده کهن به جلوبه رگه که یاندا، ته نانهت ناتوانن به باشی قسه بکه ن، یان به ریگادا بروون.

۴- حالته کانی و هکو زینا و لاقه کردن و، سیکسی نیوان خوشک و برا و، ئایدز، زیاتر له نیوان ئه و که سانه دا زیاتره که مادده کحولی به کاردنه هینن:

به گویره نوسینگهی رزگار بیوانی قوربانیانی توانی نه ته و هی له سالی (۱۹۹۶) از دا روزانه به تیکرای (۲۷۱۳) ده ستد ریزی سیکسی ئه نجامدراوه، ئه م سه رژمیریه ئه و همان پنده لیت که ده ستد ریزی که رانی سیکسی له و کاتهی که توانه که یان ئه نجامدراوه که سانی سه رخوش بیون، هه مان حالت بو ئازار دانیش راسته، به گویره سه رژمیریه کان (۸٪) ئه مریکیه کان کرداری سیکس له نیوان خوشک و برا کانیان ئه نجامد ده ن، به واتایه کی تر له هه موو دوانزه بو سیانزه که سیکدا یه کیکیان سیکس له گه ل برا یان خوشکیدا کردووه، زوربهی ئه و حاله تانه ش به هؤی سه رخوش بیون یه کیک یان هه رد وو که سه که وو بیو و، یه کیک له هؤکاره سه ره کیه کان بلاؤ بیونه و هی ئایدز به هؤی کحوله و ه بیو و.

۵- هه موو به کارهینه رانی مادده کحولیه کان له سه ره تادا له که مه و ه ده ستیان پیکر دووه:

هه ندیک که س پشتگیری له و ده که ن که ئه وان له که مه و ه ده ستیان پیکر دووه،

ئهوان دهلىن له رۆزىكدا يەك يان دوو پىك دەخونەوه و، دەتوانن كۆنترۆلى خۆيان بکەن و هەرگىز نايەلنى كە تەواو سەرخوش بن، لېكۈلنىھەوه يەك ئەوهى دەرخستووه كە هەموو ئەو كەسانەي كە ماددەي كەحولى بەكاردەھىنن لە سەرەتا لە كەمەوه دەستىيانكىردووه بەبەكارھىنناني ماددە كەحولىيەكان، پاشان بەرە بەرە زىادىيان كەدووه، هيچ كەسىك نىيە يەكسەر و لە پىدا بۇوبىت بە مەشروعخۇرىكى تەواو، هيچ كەسىك لە وانەي كە باڭگەشەي ئەوه دەكەن كە كەم دەخونەوه ناتوانن بلىن هەرگىز سەرخوش نەبوون، يان هەرگىز كۆنترۆلى خۆيان لە دەست نەداوه تەنها بۇ جارىكىش بىت.

٦- ئەگەر كەسىك تەنها بۇ جارىكىش سەرخوش بىت و، كارىكى شەرەزاركەرانە ئەنجام بىدات؛ ئەوا ئەو كارە ئەگەر تەنها بۇ جارىكىش بۇوبىت بۇ ھەتا ھەتايە لە ژيانىدا دەمەننەوه:

وا دابىن كە يەكىك لەو كەسانەي كە كەم دەخونەوه تەنها بۇ جارىك كۆنترۆلى خۆيان لە دەست دابىت، لە حاالتى سەرخوش بۇوندا دەستدرېزى سىككىسى كەردى سەر كەسىك، ياخود لەگەل خوشك يان برايە كىدا سىككىسى كەرچەند دواتر پەشىمان بىتەوه ئەوا ئەو كەسە ئەو تاوانە لەگەل خۆيدا ھەلددەگرىت بە درېزى تەمەنى ئەو كەسەي كە تاوانە كەي ئەنجامداوه و، ئەو كەسەي كە تاوانە كەي بەرامبەر ئەنجامدراوه بۇو بە قوربانى و بە تەواوى دەپرووخىت.

٧- حهرامکردنی مادده کحولییه کان له فه رمووده دا:

پیغه مبه ری ئیسلام موحه مه د (د.خ) ده فه رمویت:

یه که م: له سونه نی ئین ماجه زنجیره دی (٣) له کتیبی سه رخوشکه ره کان به شی (٣٠) فه رمووده دی ژماره (٣٣٧١) دا هاتووه ده فه رمویت: «کحول دایکی هه مو خراپییه کانه و ئابرووبه رترینی خراپه کانه».

دووهه م: له سونه نی ئین ماجه زنجیره دی (٣) له کتیبی سه رخوشکه ره کان به شی (٣٠) فه رمووده دی ژماره (٣٣٩٢) دا هاتووه ده فه رمویت: «هه ر شتیک بې ئاستیکی زور سه رخوشت بکات، ئه وا حه رامکراوه ئه گر بې یکی زور كه میشی لى بخوریتە وە». كهوا تە هیچ پاساویک نییه بۆ قووم يان پیتکیك.

سییه م: له سونه نی ئین ماجه زنجیره دی (٣) له کتیبی سه رخوشکه ره کان به شی (٣٠) فه رمووده دی ژماره (٣٣٨٠) دا هاتووه ده فه رمویت: «نه ك تەنها ئه و كەسەی كە كحولە كە دەخواتە وە، بەلکو ئه و كەسەی كە بە شیوه يە كى راستە و خۆ يان ناراستە و خۆ مامە لەي پیوه دەكات بەرنە فەرتى خوا كە و تووه ده».

چوارهه م: له ئەنەسە و ده گىریتە وە كە پیغه مبه ری خوا موحه مه د (د.خ) فه رموویه تى: «نه فەرتى خودا بە (دە) گرووب و تاقم دە كە ویت لە و خە لکانەي مامە لە بە شەراب و مادده کحولییه کانه وە دە كەن. لە و كەسانەش: ئه و كەسەی دەپالیوتت، ئه و كەسەی كە بۆي دەپالیوریت، ئه و كەسەی كە دەخواتە وە، ئه و كەسەی كە دەپگوازیتە وە، ئه و كەسەی

که بُوی دهبریت، ئهو کەسەی کە خزمەتى پىوه ده کات، ئهو کەسەی کە دەيفرۆشىت، ئهو کەسەی کە پارەي پى پاشە كەوت ده کات، ئهو کەسەی کە دەيکرپىت، ئهو کەسەی کە بُو کەسىكى ترى دەكىرت».«

- ئهو نەخۆشىيانەي کە لە كحولەوە تۈوش دەبىن:

چەندىن ھۆكارى پزىشکى ھەيە لە حەرامكىرىنى بەكارھىنانى مادده كحولىيەكان، زۇرتىرين ژمارەي مردن پەيوەندى ھەيە بەھەر كەسىكەوە كە بە شىۋەيەكى تايىھەت مادده كحولىيەكان بەكاردەھىنن، سالانە مليونان خەلک دەمرن بەھۆي بەكارھىنانى كحولەوە، من نامەۋىت بېچمە ورددەكارى ھەموو كاريگەرى ئهو نەخۆشىيانەي کە لە ئەنجامى كحولەوە تۈوشى مروف دەبن، چونكە زۆربەيان ناسراون، لە خوارەوە ليستىك لەو نەخۆشىيانە باسىدەكەم:

يەكەم: نەخۆشى درىزخايەنى جىڭەر كە نەخۆشىيەكى زۆر ناسراوه.

دووهەم: نەخۆشىيەكانى شىرپەنجه وەك شىرپەنجهى سەر دىل، شىرپەنجهى جىڭەر، شىرپەنجهى رىخؤلە ... هەندى.

سېئەم: هەلئاوسانى گەدە، هەلئاوسانى پەنكرياس، هەلئاوسانى جىڭەر، ھەمووى پەيوەستن بە بەكارھىنانى كحولەوە كە مروف تۈوشى دەبىت.

چوارەم: نەخۆشى ماسولكەكانى دىل، بەرزى پەستانى خوتىن لە پىزەي

ئاسایی خۆی، نەخۆشی خوینبەرە کان، جەلتهی دل.

پیشنهام: جہلتهی دھماع، دھرکہ و تنسی لہ پر و جو را وجہ اور ٹیفليجی

شەشەم: حالەتى وەستانى ناردىنى پەيام بۇ مىشك و دركەپەتك، تىكچۈونى ئەو دەمارانەي كە پەيوەندىيەن ھەيە بە راگرتىنى بالانسى مروقەوه.

حه وتهم: توشبوون به له ده ستداي ياده وهري.

هه شتهم: توش بون به نه خوشیه کانی و هکو «بیری بیری» و، «بیلاگرا».

نۆیەم: دەرکەوتى نىشانەي ترسناك، رېنگە ھەندىك جار بېتىھە ھۆي مىرىد
لە كاتى ژەھراوىيۇون بە ماددە كەھلىقە كان و وازلىھىنان.

دەيەم: كاريگەرييەكانى نەخۆشىيەكانى خويىن؛ لەوانە كەمبۇونى تىرىشى فۆلىك و، باوترىن خستنەپرووی خراب بەكارهەتىنانى كحول دەبىتە هوئى گەورەبۇونى قەبارەي خرۇڭە سوورەكان لە چاۋ قەبارەي ئاسايى خۆى و، لەناوچۈون و تىكچۈونى خرۇڭە سوورەكان و بەرزبۇونەوهى چەورى خويىن.

یازدهم: که مبوبونه و هی په ره کانی خوین که ده بیته هوئی دره نگ مه بینی خوین له دواي بر بنداري بون.

دوازده‌یه‌م: به کارهینانی حه‌بی «فلاجیل» به شیوه‌یه‌کی خراپ له‌گه‌ل مادده کحولیه‌کاندا کارلیک ده‌کات.

سیازده‌یه‌م: تیکچوونی سیستمی به رگری له‌ش.

چوارده‌یه‌م: خواردنی له را ده‌به‌ده‌ری مادده کحولیه‌کان ده‌بیته هۆی ئاوسانی سی و، مردنی ریشاله‌کانی ده‌مار و، ئه‌ستوربوونی سپل.

پازده‌یه‌م: له‌کاتی ته‌واو سه‌رخوش بیون که‌سی سه‌رخوش به‌شیوه‌یه‌کی هه‌میشه‌یی ده‌پشیت‌هه‌و و، له‌کاتی پشانه‌هه‌و ده‌چه‌میت‌هه‌و و، ئه‌وه‌هی ده‌پشیننیت‌هه‌و به ناسانی ده‌چیت‌هه سییه‌کانیه‌هه و ده‌بیته هۆی خنکان و مردن.

شازده‌یه‌م: کاریگه‌ری زۆر خراپی هه‌یه له‌سەر ئافره‌تان؛ به تایبەت له‌کاتی دووگیانیدا زیانتیکی زۆر ده‌گەیه‌نیت به کورپه‌کەی.

حەفده‌یه‌م: نه‌خۆشیه‌کانی پیست په‌یوه‌ندیه‌کی زۆریان هه‌یه به مادده کحولیه‌کانه‌و و.

ھەزدە‌یه‌م: ئه‌کزیما و هه‌لۇھرینی نینۆك و سووتانه‌و و گۆشەی ده‌ورو به‌ری .م.55

۹- خووگرتن به مادده کحولییه کانه و ه نه خوشییه، پزیشکه کان ئیستاده توانن ئازادانه رwoo بکنه ئهو که سانه‌ی که مادده‌ی کحولی به کارده‌هینن و، پییان بلین که خووگرتن به مه‌شروب خواردنه و ه نه خوشییه زیاتر له و هی ئال‌لوده ببوون بیت، دامه‌زراوه‌ی لیکولینه و هی ئیسلامی له نامیلکه‌یه کدا بلاوی کرد و هه و ه ناماژه‌ی به و ه کرد و و ه که ئه گهر مادده کحولییه کان نه خوشی بیت ته‌نها نه خوشییه که:

- * که به بوتل ده فروشیت.
- * پریکلامی بو ده کریت له روزنامه و گوفار و رادیو و تله‌فزيونه کاندا.
- * مؤله‌تی بلاوبوونه و هی پیدراوه.
- * قازانچ به‌رهه‌م دینیت بو حکومه‌ت.
- * ده بیته هوی مردن له پینگا خیراکاندا.
- * ژیانی خیزانی تیکده‌شکینیت و، پیژه‌ی تاوان به‌رز ده کاته و ه.

خووگرتن به مادده کحولییه کانه و ه نه خوشی نییه، به لکو کاری شه‌یتanh. خوای گهوره به هه‌موو دانایی ئاگادارمان ده کاته و ه که دوور بکه‌وینه و ه له شه‌یتanh. ئیسلام که پیی ده و تریت: «ئایینی سروشتی مرؤف» کحولی حه رامکردووه، به کاره‌هینانی مادده کحولییه کان لادانی مرؤفه له بارود و خی ئاسایی خوی؛ به شیوه‌یه ک ئاستی مرؤفه کان بو ئاستی گیانله به‌ره کان داده بهزینیت، هه‌ربویه به کاره‌هینانی مادده کحولییه کان له ئیسلامدا حه رامه و قه‌ده‌غه کراوه.

پرسیاری سیانزه هه یه کسانی له شایه تیداندا

بۆچى دوو شایه تى ئافرهت يه کسانه به يه ک شایه تى
پیاو؟

وەلام /

ئەو دەست نىيە كە دوو شایه تى ئافرهت هەميشە يه کسانه به يه ک
شایه تى پیاو، ئەو تەنها لە چەند حالە تىكدا وايد، وە حىسابى بۆ دەكىت،
لە قورئاندا زىاتر لە پىنج ئايەت ھاتووه كە ئاماژە بۆ شایه تیدان دەكەت بە
بىن جىاكارىكىدىن لە نىوان پیاو و ئافرهتدا؛ لە بەرامبەردا تەنها يه ک ئايەت
ھاتووه كە دەفەرمۇت دوو شایه تى ئافرهت يه کسانه به يه ک شایه تى
پیاو، ئەويش لە سوورەتى (البقرة ئايەتى ۲۸۲) كە درېزترین ئايەتى
قورئانە كە باس لە مامەلەي دارايى دەكەت. خواي گەورە دەفەرمۇت: (يَا
أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَثْمٌ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَأَكْتُبُوهُ وَلَيُكْتَبْ بَيْنَكُمْ
كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلِمَهُ اللَّهُ فَلَيُكْتُبْ وَلَيُمْلِلَ الَّذِي
عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلَيُتَّقِيَ اللَّهُ رَبُّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ
سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمْلِلَ هُوَ فَلَيُمْلِلَ وَلَيُهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا
شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمْنُ تَرْضَوْنَ مِنَ
الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتَذَكَّرْ إِخْدَاهُمَا الْأُخْرَى وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءِ إِذَا مَا
دُعُوا وَلَا تَسْأَمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَيْرًا إِلَى أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ
وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَى أَلَا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ

فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَأْيَعْتُمْ وَلَا يُضَارُّ كَاتِبٌ وَلَا
شَهِيدٌ وَإِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ). (البقرة: ۲۸۲) واته: (ئەی ئەوانەی باوەرتان ھىناوه ھەركات قەرز
و قۆلەی ماوهدارتان لەگەل يەكتدا کرد وە يان كېرىن و فرۇشتىنان بە قەرز
کرد بۇ ماوهىيەكى دىيارىكراو بىنوسن با نوسەرىيکى خاوهن داد بە دادگەرانە
بىنوسىت و بە لاي هىچ كەسىكدا نەروات ناشىت هىچ نوسەرىيک سەرىپىچى
بىكەت لە نوسىنى «قەبالە» كەدا هەرچۈنىك خوا فيرى نوسىنى كردووھ با
بىنوسىت خۆ ئەگەر قەرزارەكەش خويندەوار نەبوو تا خۆى بىنوسىت
دەبىت بۇ خۆى حەقەكە بەيان بىكەت و نوسەرەكەش بىنوسىت دەبىت
لە خواي پەروەردگارى خۆى بىرسىت لەكاتى نوسىنەكەدا كەم و كورتى لە
هىچ شتىكى دا نەكەت، ئىنجا ئەگەر قەرزارەكە هەلەشە و نەزان بۇو يان
لە ropyو ئەقلەوە بىن هىز و لاواز بۇو وە يان نەيدەتوانى ئەوهى پىويستە
بىلىن و بنوسرى با چاودىر و سەرپەرشت كارەكەي بە دادگەرانە سەنەددەكە
دارپىزىت و نوسەرەكەش بىنوسى، دەبىت دوو پىاوى موسولمان لە خوتان
بۇ ئەو كارە شايەت بن خۆ ئەگەر دوو پىاۋ دەست نەكەوتىن با پىاۋىك و دوو
ئافرەت بىن بە شايەت كە ئىۋەش بە شاياتى دانىيان رازى بىن و پەسەندىيان
بىكەن تا ئەگەر يەكتىك لە دوو ئافرەتە لە بىرى چوو ئەھى تريان بە بىرى
بەھىنەتەوە، هەر وەختىكىش شاياتەكان بانگ كران بۇ شايەتى دان يان بۇ
ھەلگىرنى شايەتى نابىن خۆ بىگەن و دوور بىن و ئامادە نەبن، هەرگىز نابىن
لە نوسىنى ماوهىيە قەرز كەم بىت يان زۆر ماندوو بىن و لەش گرانى
بىكەن و پشت گۆنۈ بخەن، ئەو نوسىنە بەو شىۋەيە لاي خوا دادگەرانە تر
و پەسەندىتە، چاكتىش دەتوانى شايەتى رابىگەن و بۇ نەھىشتىن گومان

و دوودلیش چ بو شایهت، چ بو دادوه، چ بو قهرزدار باشته، همه مهو
کات بینوسن مه گهر و هختیک بازرگانی ئالوگورتان دهست به دهست و به
نهقدی بیت ئهوسا گوناھتان ناگات ئه گهر نه بینوسن، شایهت بگرن له کاتی
کرپین و فروشتندانابیت چ نوسه، چ شایهت زیانتان پیبگه یه نن و ئازارتان
بدهن بهو شیوه یهی که حه قه که نه نوسن و شایهتی به حه ق نه دهن، خو
ئه گهر وا نه کهن ئهوا له سنور در چوون و گوناھی لەملى خوتانه، دهشى
له خوا بترسن، خوا فیری زانست و کاروباري بازرگانیتان ده کات و خوا به
همهو شتیک به ئاگایه).

ئەم ئایهتى قورئانه باس له مامەلەي دارايى ده کات، له حالەتى ئاوه هادا
ئامۆژگارى کراوه که نووسینېتى رەزامەندى بنووسرىت له نیوان دوو
لايەنەكەدا و، دوو شایهتىش ئاماھەبن، وا باشته که ھەر دوو شایهتە کە پیاو
بن، له حالەتىكدا کە دوو پیاو پەيدا نە بۇون ئهوا ئەو کات دوو ئافرهت و
پیاوېك به شایهت دە گيرىن.

بو نموونە، وا دابنى کە سېك به دهست نه خوشىيە كە وە دەنالىتىت و،
دەيەويت نه شتەرگەرى بکات؛ بو ئە وەي چارە سەرى خۆي بکات وا
باشته دوو پزىشكى ليھاتوو نه شتەرگەرىيە کە ئەنجام بدەن، له حالەتىكدا
ئە گەر دوو پزىشكى دهست نه كەوت ئەوا بىزادەي دووھم له بەر دەميدا
برىتىيە لە وەي کە يەكىك له پزىشكە كان و دوو يارىدە دەرى پزىشكى
نه شتەرگەرىيە کە ئەنجام بدەن، ھاوشىيە ئەمە له مامەلەي دارايىدا دوو
پیاو پەسەندى تە، ئىسلام پیاو بە پەيدا كەرى بىزىوي خىزان ھە Zimmerman ده کات،
ھەرچەندە لىپرسراوېتى دارايى دە بىت پیاو بىت، چونكە ئەوان بە باشتى و
شارە زاتر دادەنرېن لە مامەلەي دارايىدا بە بەراورد بە ۋىنان، بىزادەي دووھم

که ده بیت پیاویک و دوو ئافرهت بیت ئه گهر هاتوو یه کیک له ئافرهته کان
 هه لە یە کى كرد، ئەوا ئافرهتى دووهم ئاگادارى ده کاته وە، ئە و شە عەرەبىيە
 قورئاندا بە كارهاتووه بريتىه له «نژيل» كه بە ماناي «شلەڙان» يان «ھەلە»
 دىت، زۆر كەس هەلە لىكدانە وە وەرگىرانيان بو ئە و شە یە كردووه، پىيان
 وايە بە ماناي «له بىركىدن» دىت، لە بەر ئەم ھۆيە كە لە حالەتى مامەلەي
 دارايدا دوو ئافرهت بە رامبەر بە يەك پىاو ھەزماردە كرىت، ھەرچەندە
 لە هەندىك حالەتى وە كوشتنى دوو ئافرهت بە رامبەر بە يەك پىاو
 ھەزماردە كرىت لە شايەتىداندا، ئە ويش ھۆيە كە دەگەرېتە وە بو ئە وەي
 كە لە حالەتى وە هادا ئافرهتان زياتر تۈوشى شلەڙان دەبنە وە بە بەراورد
 بە پىاوان، ئە ويش بەھۆي ئە و بارە سۆزدارييانەي كە ھەيانە، لەھەمۇو
 حالەتە كانى تردا يەك پىاو بە يەك ئافرهت ھەزمار دە كرىت، نزيكەي پىنج
 ئايەت ھەن لە قورئاندا كە باسى شايەتىدان دەكەن بە بىن جىاوازى كىردىن لە
 نىوان پىاوان و ئافرهتاندا و، لە كاتى وە سېتىكىردىندا تەنها دووكەس پىويستە
 بو شايەتىدان، لە سوورەتى (المائدة) لە قورئانى پىرۆزدا هاتووه:

* {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةً بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدًا مِمْوَتٌ حِينَ الْوَصِيَّةِ
 اثْنَانِ دَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ أَخْرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابْتُكُمْ
 مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ ارْتَبَتُمْ لَا نَشْتَرِي
 بِهِ ثُمَّا وَلُوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلَا نَكْتُمْ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذَا لَمْنَ الْأَمَمِينَ} (المائدة:
 ١٠٦)، واتە: (ئەي ئەوانەي باوهەرتان ھىنناوه ھەركات يە كىكتان مەرگى هات
 ويستى وەسيەتىك بکات ده بىت لە كاتى وەسيەتە كەدا دوو كەسى دادگەر
 لە خۆتان بکەن بە شايەت، خۆ ئە گهر چۈونە سەفەر و مەركىغان ئاۋەد

بوو موسوْلماٽیشٽان دهست نه که وٽ ده توانن دوو که سى تر له غه يرى خوتان بکه ن به شايهٽ ئينجا ئه گهر له و دوو شايهٽ به د گومان بوون هه تا دواي نويزى عه سر هه ردوو پاگرن ده بٽ سوٽندىك بخون که ئيمه له بئر هيچ که س دينمان به هيچ شتىك نافروشىن، هه رجه نده ئه و که سه به سوٽندىك ئيمه شتىكى دهست بکه وٽ خزمىشمان بٽ و شايهٽى خواش نه شارينه وٽ ئه گه ينه تاوانبار و گوناح بار ده بىن ئينجا ئه گهر دواي سوٽند خواردنه که ده رکه وٽ که دوو شايهٽ که ئي پيشوو درؤيان كردووه و خوييان تاوانبار كردووه به بى دوو که سى شياو و نزيكته ميرات به رانى مردووه که له جياتى ئه و دوو شايهٽ پيشووه درؤزنه بىنه پيش سوٽندىك بخون و بلّىن سوٽند به خوا ئهم شايهٽ ئيمه له شايهٽ ئي که ئه وان راسته و حه قته وٽ له هه قيش لامان نه داوه دهنا له سته مكاران ده بىن، ئينجا پاش سوٽند خواردنه که ماله که ده دريته وٽ به ميرات به رانى مردووه که.

* {وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةٍ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبِلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ} (النور: ٤)، واته: (ئه و که سانه ش که ڙنانى داوين پاک تومه تبار ده که ن به زينا پاشان چوار شايهٽ ناهيئن بو چه سپاندى داوا که يان ده بٽ هه شتا شه لاقيان ليدهن تا جاريٽي تر به ناهه ق و ناره وا ناموسى خه لک له كه دار و بريندار نه که ن هه تا هه تايه نابٽ شايهٽ يشيان بو شتى تر ليوه بگرن، ئه وانه ن له سنورده رچووان و لاي خوا به فاسق ئه دريئن له قه له).

هه نديك توٽره ئه و رايه يان هه يه که رولى دوو ئافرهٽ له شايهٽ يداندا

بەرامبەر بەيەك پیاو پیویسته بۆ هەموو حاڵەتەكان جىيەجى بىكريت، ئەمە ناتوانىرىت رەزامەندى لەسەر بىزىت، چونكە تەنها يەك ئايەتى دىاريکراوى قورئان ئەویش سوورەتى (النور) ٥ ئايەتى (٦) بە پروونى دوو شايەتى ئافرهت بەرامبەر بە يەك شايەتى پیاو دادەن.

* **وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَرْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدٍ هُمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ** (النور: ٦)، واتە: (ئەو كەسانەش كە تۆمەتى زينا دەدەنە پال ھاوسەرە كانىيان لە هەمان كاتدا بىيىجگە لە خۆيان شايەتى تريان نىيە تا شايەتىيان بۆ بىدەن كە ئەو ژنه زيناي كردووه جا بۆ ئەوهى ئەو هەشتا شەلاقەيان لە كۆل بىتەوە ئەوا ئەبىت هەرييەك لەو جۆرە پياوانە چوار جار بە ناوى خواوه شايەتى بادات و سوئىند بخوات بە خوا و بلىت بە راستى من لە راستگۈيانم).

فەرمۇودەيەكى حەزرتى عائىشە (ر.ع) لەسەر يەك شايەتى دەگىرىتەوە زۆر ياسازانان ھاۋپان لەسەر ئەوهى تەنانەت يەك شايەتى ئافرهت بەسە بۆ بىنىنى مانگ، بىھىنە بەر چاوى خوت يەك ئافرهت بەس بىت بۆ يەكتىك لە كۆلە كە كانى ئىسلام، بە مانايەكى تر رۆزۈوگىتن يان هەموو كۆمەلگاى موسولىمانانى پیاو و ژنان ရازى دەبن، يان شايەتىيەكەي قبول دەكەن! هەندىك لە ياسازانان دەلىن كە يەك شايەت داوا دەكىرىت لە سەرەتاي مانگى پەممەزاندا و، دوو شايەت بۆ كۆتايى پەممەزان، ھېچ جىاوازىيەكى نىيە ئەگەر شايەتەكان ئافرهت يان پیاو بن.

ھەندىك ropyodawو تەنها شايەتى ئافرهت داوا دەكىرىت و شايەتى پیاو قبول

ناکریت، بۆ نمونه له کیشەکانی ئافره تاندا له کاتى شوشتى جەستهى ئافرهتى مردوو شايەته کە دەبىت ئافرهت بىت. بۆيە وەرگرتى شايەت له باروودۆخەكاندا جياواز له نیوان پیاو و ژندا له هەندىك حالە تدا شايەتى پیاو قبول دەكريت و شايەتى ژن قبول ناكريت و به پىچەوانە وە، ئەمەش به ھۆى رۆل و سروشتى پیاوان و ئافره تانه وە يە له كۆمەلگادا له سەر بنەماي ئايىنى ئىسلام.

پرسیاری چواردهم / میرات

له ژیر سایه‌ی یاسای ئیسلامدا بوجی له کاتی
دابه‌شکردنی میراتی باواندا ئافرهت نیوه‌ی پیاوی
بهرده‌که ویت؟

وہلام /

له قورئانی پیروز رینمایی تاییه‌ت و ورد سه‌باره‌ت به دابه‌شکردنی میرات
هه‌یه. له وانه:

* {كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلِّوَالِدِينِ
وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ} (البقرة: ۱۸۰)، واته: (له سه‌رتان
نوسر اوه که سینکتان که وته سه‌ره‌مرگ، مال و دارایی له دوا به جیما
ده بیت به شیوه‌یه کی په سه‌ند و هسیه‌ت بکا که باوک و دایک و خزمانی هه‌ر
که سه و به‌شی خوی پیگا تا بیت‌هه مایه‌ی خوشیه‌ختی و دل خوشکردنیان،
خه‌لکانی خواناس و پاریزکار هه‌قه ئه‌م کاره بکه‌ن).

* {وَالَّذِينَ يُتَوَفَّونَ مِنْكُمْ وَيَدْرُونَ أَرْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَرْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ
إِخْرَاجٍ فَإِنْ حَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ} (البقرة: ۲۴۰)، واته: (ئه‌و که‌سانه له ئیوه له سه‌ره مه‌رگدان
و ده‌من و ژنه‌کانیان له دوای خویان به جیده‌هیلن با پیش ئه‌وهی گیانیان
ده‌رجتی را سپیرن و و هسیه‌ت بکه‌ن که ژنه‌کانیان «ئه‌گه‌ر ویستیان» تا

ماوهی سالیک دهنه کرین و هه ر له جیی خویان بمیئنه وه و خه رجیان بدنه، خو نه گهر به ویستی خویان ده رچوون و گوناهیشیان له سه رئیوه ناییت سه باره ت به هه ر کاریکی په سه ند و شیاو بو خویان ده یکه ن، خوا بالا ده ست و کار جوان و کار دروسته).

* {لِلرَّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا (۷) وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا (۸) وَلِيَحْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا حَافِوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَقْوُا اللَّهُ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا} (النساء: ۹-۷)، واته: (لهو که له پوره که له دوای باوک و دایک و خزمانی نزیک به جن ده مینی نیرینه بهشی خوی هه یه و هه رو ها لهو میراته ش له باوک و دایک و خزمانی نزیک به جینه ده مینی مینه ش بهشی خوی هه یه. ئه و میراته که م بیت یان زور بهشی هه رکه سیک له لایه ن په رو ه دگاره و دیاریکراوه و براوه ته و ده بیت بدري، هه ر که له کاتی دابه شکردنی که له پوره که دا خزمانی نزیکی مردو و میرات نه گر وه هه تیوان و بن نه وايان له وی بون ده بیت لهو میراته شتیکیان بدنه نی و بن بهشیان نه کهن هه رچه ند میراتیشیان ناکه وی وه به رو وی خوش و جوانه وه قسه یان له گه ل بکه ن با دلیان نه ره نجی و لیتان نه تورین وه ئه و که سانه ش که له پاش خویان چه ند و چه و مندا لیکی لاواز و بینه سه لات به جن دیلن ده با له کاتی و هست کردن که دا ترسی خویان له دلدا بیت و شتیکی وا له پاش خویان رانه سپیرن ناهه قی و سته م بیت، با له خوا بترسن و هه میشه به رام به ر به ما فه کانیان قسه هی باش و په سه ند بکه ن).

* {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحْلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كُرْهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِعَضٍ مَا أَتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ وَعَاسِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوْا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا} (النساء : ۱۹)، واته: (ئەی ئەوانەی برواتان ھیناوه بو ئىوه پەوانىيە بە زۆردارى ژنان بکەن بە میرات و دەستىان بەسەردا بگەن نابى تەنگەتاويان بکەن و ئازاريان بدهن لەبەرئەوهى كە ھەندى لەو مارەيىە كە پىتانداون دەسەھەلگرن، جامەگەر بە ئاشكرا داوىن تەرى و زينا بکەن يان ھەركارىكى ترى نابەجن بکەن، بە باو و نەريتىكى پەسەند و جوان ھاوكاريان بکەن مامەلەتان چاك بىت لەگەلىياندا، ئىنجا ئەگەر بەھۆى لاسارىييانەوە ژيان لەگەلىياندا نەدەگۈنچا ددان بە خۇتانا بگەن و ئىوه ھەر چاك بن چونكە گەلتى شتى وا ھەيە ئىوه خۆشىستان لىنىايە كەچى خوا خىر و چاكەيەكى زورى تىا داناوه).

* {وَلِكُلٌ جَعَلْنَا مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدْتُ أَيْمَانَكُمْ فَأَتُوْهُمْ نَصِيبَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلٌّ شَيْءٍ شَهِيدًا} (النساء : ۳۳)، واته: (بوھەر ميراتبەرىك چەند كەسىكمان داناوه بە ميراتگر لەو ميراتەي باوک يان دايىك و خزمى نزىك بەجييان ھېشتۈوه ميرات بگەن، ئەو كەسانەش كە پەيمانتان لەگەل بەستۈون ھەركات مردن و مالىيكتان لەدوا بەجيما دەبىت ئىوه مافى خۆيانيان پىيىگەيەنن و ھاوكاريان بکەن و خيانەت لە يەكتەر نەكەن، بەپاستى خوا بەسەر ھەموو شىتكا ھەميشە شايەت و ئاگادارە).

له قورئاني پىرۆزدا خواي گەورە لە چەند ئايەتىكدا بەوردى باسى شىوازى دابەشكىدى ميرات دەكات، لەوانە:

* {يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلَّتَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النُّصْفُ وَلِابْنَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُّسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبُوهُ فَلِأُمِّهِ الْثُلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُّسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ أَبَاوْكُمْ وَأَبْنَاوْكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيشَةً مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا} (النساء: ۱۱)، واته: (ئاگادارىن! خوا سەبارەت بە کاروباري منداله کانتان وھسيه تنان بۇ دەکا پېتانا رائەگە يەنى كە دەبىت كە ميراتە كە تاندا دوو ئەوهندەي بەشى مىينە بىدەنە نىريينە، خۇ ئەگەر ئافرهە ميراتگەرە کان دوowan بۇون يان زياتر، دوو بەش لە سى بەشى ميراتە كە دەبەن، خۇ ئەگەر مىينە كە تەنیا كچىك بۇو، نىوهى ميراتە كە بۇ ئەوه و شەش يەكىش دەدرى بە هەرىيە كە لە باوک و دايىكى مردووه كە لەو كە لەپۈورەي بە جىئى هيىشتىووه بەمەرجى مردووه كە مندالى لەپاش بەجىئما بىن ئىتر چ مىينە و چ نىريينە ئىنجا ئەگەر هيچ مندالى نەبۇو دەبۇو باوک و دايىكى ميراتە كە بىگرن، سى يەكى بۇ دايىكى دەبىت، ئىنجا هەروەك باوک و دايىكى هەيە چەند برايىھە كىشى هەبۇو دوان يان زياتر ئەوه لەو حالە تەدا دايىك شەش يەكى پىيده دەدرى و ئەوهى دەمەننەتەو بۇ باوکە كە يە، مافى ميراتەرە کان دواي دانەوهى قەرز و قۆلە و پىكھىيانى وھسيه تى مردووه كە دەدرى، ئىوه نازانن لە باوان تانەوه و نەوه و كۈرە کانتان كاميان سوودى زياتەر بۇتان بېرىارىكە خوا خۆي ديارى كردووه بۇتان، بېنگومان خوا خۆي هەميشە زانايە و چاكە بۇ ميراتەرە کان).

* {وَلَكُمْ نِصْفٌ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ

الرُّبُّعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبُّعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةً وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلٌّ وَاحِدٌ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءٌ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍ وَصِيَّةٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ» (النساء: ١٢)، وَاتَّه: (لَهُو مِيرَاتُهُ ژَنَانَتَانَ بَهْ جَيْنِي دَهْ هَيْلَنْ ئَهْ گَهْرْ مَنْدَالِيَانَ نَهْ بَيْتَ، كُورْ يَانْ كَچْ لَهْ دَوَوْ بَهْ شَبِيكَتَانَ دَهْ كَهْ وَيْتَ ئَهْ گَهْرْ مَنْدَالِيَشِيانَ هَهْ بَوَوْ ئَيْوَهْ «ئَهْ مَيْرَدَهْ كَانَ» چَوارِيَهْ كَتَانَ دَهْ كَهْ وَيْتَ لَهْوْ كَهْ لَهْ پَوَورَهْ ئَهْ وْ ژَنَانَهْ تَانَ بَهْ جَيْيَانَ هَيْشَتَوَوهْ ئَهْ وَهِيَ تَرِيشِي وَهِكْ مِيرَاتِبَهْ رَهْ كَانَيْ تَرَهْ بَيْتَ، ئَهْ مَانَهْ شَ دَوَایْ ئَهْ نَجَامَدَانِي وَهِسِيَهْ تَيْكَ كَرْ دَوَوْ بَيَانَهْ يَانْ دَانَهْ وَهِيَ قَهْرَزْ وْ قَوْلَهْ يَهْ كَ لَهْ سَهْ رِيَانَهْ، ژَنَهْ كَانَتَانَ چَوارِيَهْ كَيِّ مِيرَاتَانَ دَهْ گَرَنْ بَهْ مَهْ رِجَيْكَ مَنْدَالَتَانَ نَهْ بَيْتَ، جَا ئَهْ گَهْرْ تَهْ نَهَا يَهْ كَ ژَنَتَانَ هَهْ بَوَوْ هَهْ مَوَوْ چَوارِيَهْ كَهْ كَهْ بَوْ ئَهْ وْ دَهْ بَيْتَ، خَوْ ئَهْ گَهْرْ لَهْ ژَنَيْكَ زَيَاتَرْ بَوَونَ ئَهْ وَهِيَهْ كَسَانِي دَابَهْ شَ دَهْ كَرِيَتَ لَهْ نَيَوانِيَانِدا، خَوْ ئَهْ گَهْرْ مَنْدَالِيَشِيانَ هَهْ بَوَوْ ژَنَانَتَانَ هَهْ شَتِيهْ كَيِّ مِيرَاتَهْ كَهْ يَانْ پَيَدَهْ دَرِيَتَ، پَاشْ دَانَهْ وَهِيَ قَهْرَزِيَهْ كَ لَهْ سَهْ رِتَانَهْ يَانْ پَيَكَ هَيْنَانِي وَهِسِيَهْ تَيْكَ كَرْ دَوَوْ تَانَهْ، خَوْ ئَهْ گَهْرْ پِياوِيَهْ كَيِّ يَانْ ئَافَرَهْ تَيْكَ مَرَدْ « باُوكْ وْ باپِيرْ وْ مَنْدَالِي نَهْ بَوَوْ » بَهْ لَكَوْ بَرِايَهْ كَ يَانْ خَوشَكَيَكِي دَايِكِي هَهْ بَوَوْ هَهْ رِيَهْ كَهْ يَانْ شَهْ شِيَهْ كَيِّ مِيرَاتَهْ كَهْ يَانْ بَوْ هَهِيَهْ « بَهْ بَنْ جَيَاوَازِي لَهْ نَيَوانْ نَيَرْ وْ مَنْ دَا »، ئَهْ گَهْرْ بَرَا وْ خَوشَكَهْ دَايِكِيَهْ كَهْ لَهِيَهْ كَيِّكَ زَيَاتَرْ بَوَونَ هَهْ مَوَوْ بَيَانَ سَنْ يَهِيَ كَهْ كَهْ لَهْ پَوَورَهْ كَهْ دَهْ بَهْ نَيَرْ وْ مَنْ بَهِيَهْ كَسَانِي، ئَهْ وَهِيَهْ كَسَانِي دَوَایْ پَيَكَ هَيْنَانِي وَهِسِيَهْ تَيْكَ يَانْ دَوَایْ دَانَهْ وَهِيَ قَهْرَزِيَهْ كَهْ لَهْ سَهْ رِيَهْ تَيِّ، نَابَتْ وَهِسِيَهْ تَهْ كَهْ بَهْ جَوَرِيَهْ بَنْ زَيَانَ بَهْ خَشِيبَتْ بَوْ مِيرَاتَگَهْ كَانَ، ئَهْمَ بَرِيارَهْ لَهْ خَودَادَهْ

دراوه ئه و خوايە ئه و بېيارە داوه بو خۆي دەزانىت چ شىئىك چاكە و ئاگادار و لەسەرخۆيە).

* {يَسْتَفْتُونَكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنْ أَمْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفٌ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا اثْتَتَنِينَ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذِّكْرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَنَّ تَضَلُّوا وَاللَّهُ يُكَلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ} (النساء: ١٧٦)، واتە: (لىت دەپرسن: دەربارە كەسىن باوک و مندالىنى يە و دەمرى، جى بىكەن بە كەلەپۈرە كەي؟ پىيان بلى خوا خۆي وەلامتان دەداتەوە. (جا بو تەفسىرى كەلالە» هەندى دەلىن بە كەسىك دەلىن كە نە باوک و نە مندالى هەيە و دەمرى، هەندىكى تر دەلىن: ئە و كەسەيە تەنها مندالى نەبىن و بىرى)، ئەگەر كەسىك مەد و ھىچ مندالى نەبۇو ھەر تەنها خوشكىكى ھەبىت ئەوا نىوهى میراتە كەي دەبا خۆ ئەگەر ئە و خوشكە كەش بىرى و ھىچ مندالىكى لەپاش نەبۇو ئەوا براکەي تەواوى میراتە كەي دەبا، خۆ ئەگەر ھەر ئە و مەردووھ دوو خوشكى لىن بەجىمان، ئەوا دوو بەشيان لە سى بەش بو ھەيە، ھەروھا ئەگەر لە دوو خوشك زىاتر بۇون، خۆ ئەگەر چەند خوشك و چەند برايەك لەپاش مەردووھ كە جىمان و ھىچ مندالىشى نەبۇو، ئەوا ھەر نىرەي دوو ئەوەندەي مىيىنە میراتى بەردە كەھۆي خواي گەورە ئە و ياسايەتان بو رۇوندە كاتەوە نەوەك لىتا تىك بچى و مافى يە كەزەزەت بىكەن، دىارە خواش بەھەمەمۇ شتىك زانايە).

لە زۆربەي حالەتە كاندا ئافرهت نىوهى میراتە كە ھاوشانى پىاو وەردەگرىت،

هه رچه نده ئەمە لە هەموو حالەتىكدا وانىھ، لە كاتىكدا كەسى مىدۇوھ يېچ
نەوهىيەكى لە دواى بەجى نەماوه، بەلام كور يان كچ بەجى بەيىت ھەر
يەكىك لە دوانە شەش يەكى ميراتەكە يان بەردەكەۋىت، لە حالەتى دىارو
بەچاوى وەك ئەوهى كاتىك ئافەرتەكە دەتوانى دوو ئەوهندەي پياوهكە
بەرىت ئەوهى ئەگەر مىدووھ كە ئافەرت بىت و هيچ مندال يان كور يان
كچىكى نەبىت و تەنها ھاوسمەر دايىك و باوكى لە دواى بەجىماپىت، ئەوا
ھاوسمەر كەي نىوهى مولكەكە بەردەكەۋىت، لە كاتىكدا دايىكى سى يەك
و باوكى شەش يەكى بەردەكەۋىت، لە حالەتى وھە تايىھە تدا دايىكەكە دوو
ئەوهندەي باوكەكە بەردەكەۋىت، ئەوه راستە كە وھ كۈ ياسايدىكى گىشتى
لە زۆرينەي بارودۆخە كاندا ئافەرت نىوهى پياوي لە ميراتى بە جى ماودا
بەردەكەۋىت، بۆ نموونە لەم بارودۆخانەي خوارەوەدا:

۱- كچ نىوهى ئەمە ميراتەي بەردەكەۋىت كە دەدرىت بە^{كۈر.}

۲- ئەگەر كەسى مىدۇوھ مندالى لە دوا بە جى مابىت؛
ھاوسمەر يەك لەسەر ھەشتى پىدەدرىت، لە كاتىكدا
پياوهكەي يەك لەسەر چوار.

۳- ئەگەر كەسى مىدۇوھ هيچ مندالىكى نەبىت؛ ھاوسمەر
يەك لەسەر چوارى پىدەدرىت، لە كاتىكدا پياوهكەي
يەك لەسەر دوو.

۴- ئەگەر كەسى مىددۇو ھىچ نەوه و كورەزايەكى نەبوو؛ ئەوا خوشك نىوهى بەشى براكەي پىيىدەدرىت.

لە ئىسلامدا ئافرهەت ھىچ ئەركىتىكى ئابوورى و دارايى لەسەر شان نىيە، ئافرهەت پىش ئەوهى شوو بکات ئەوا ئەركى لەسەر برا و باوكىيەتى بۆ پېرىدىنەوهى پىداويسىتىيەكانى و، پىدانى خەرجى جلوبەرگ و رۆژانەي، دواى ئەوهى شوو دەكەت ئەو ئەركەي لەسەر باوك و براى دەگۈازرىتەوه بۆ سەر شانى پياوهكەي يان كورەكەي.

ئىسلام پېرىدىنەوهى تەواوى پىداويسىتىيەكانى خىزانى خستووهتە ئەستۆي پيا، بۆ ئەوهى بتوانىت ئەو پىداويسىتىيانه پېرىكەتەوه ئەوا دوو ھىندەي بەشى ژنى بەردەكەۋىت لە ميراتى. بۆ ھۇونە ئەگەر پياوېتك بەرىت لە دواى خۆي (15000 روپىيە) بۆ مندالەكانى (كور و كچىك) بەجىبەتلىكت؛ ئەوا كورەكە (10000 روپىيە) و كچەكەش (5000 روپىيە) بەردەكەۋىت، چونكە ئەركەكانى مالەكە دەكەۋىتە سەر شانى كورەكە و، رەنگە تەواوى ئەو ميراتىيەي كە بەرىكەوتتۇوه لە خزمەتى مالەكەيدا خەرجى بکات و، لە (%20) بۆ ھەمینىتەوه، لەلايەكى تر كچەكە كە (5000 روپىيە) بەركەوتتۇوه كەس زۆرى لىناكات، تەنانەت يەك تۆزىش لەو پارەيە سەرف بکات، دەتوانىت ھەمووی ھەلبگرىت، تو ئەو ميراتىيەت پى باشە كە لە (10000 روپىيە) دا (8000) سەرف بکەيت، يان (5000 روپىيە) ت بەرىكەۋىت و ھەمووی ھەلبگرىت؟

پرسیاری شانزه‌هه‌م / ژیانی دوای مردن

چون ژیانی دوای مردن بسهمیتین؟

و هلام /

۱- باوهربوون به ژیانی دوای مردن له سهه باوهربیکی کویرانه بنیات نه نراوه:

زور خه لک پییان سههیره چون که مورکیکی زانستی و ئە خلاقى هەبیت بپروا به ژیانی دوای مردن ده کات، خه لکی وا داده تیت که هەر کەسەن بپروا به ژیانی دوای مردن بکات، ئەوا له سهه بنەماي باوهربوونیکی کویرانه يه، بپرواي من به ژیانی دواي مردن له سهه وتۈۋىژىكى ئاقلانه بنیات نراوه.

۲- ژیانی دواي مردن بپروايه کى ئاقلانه يه:

زیاتر له هەزار ئایهت له قورئانی پیروز هەيي کە راستى زانستى تىدا يە، هەندىك لەو راستىيانەي کە له قورئاندا ئامازەي پىكراوه لهم چەند سەددىي ڕاپردوودا سەملىزراون، بەلام زانست ھېننە پېش نەكە و تۈوه تاكو هەموو دەقەكانى قورئان بسەملىنت. وادابنى (٪۸۰) يە هەموو ئەوانەي له قورئاندا ئامازەي پىكراوه سەملىزراون و (٪۱۰۰) راست بۇون و، نزىكەي (٪۲۰) يە ماوه تاكو تەواوي راستىيە كەي بسەملىزىت، له گەل ئەو زانىارىيە سنوردارەي کە ئىمە هەمانە ناتوانىن بلىين کە دلىيابىن له وەي تەنانەت پىزەيە كەم لهو (٪۲۰) يان ئايەتىكى هەلەيە، هەرچەندە (٪۸۰) يە

قورئان (۱۰۰٪) راسته و، له (۲۰٪) تا نیستا نه سه ملیتزاوه، لۆژیک ئەوەمان پىدەلىت كە ئەو (۲۰٪) ش راسته، هەبۈونى ژيانى دواى مردن له قورئاندا ئاماژەپىتكراوه دەكەويتە ئەو (۲۰٪) ناپروونە كە لۆژیك بە راست له قەلەمى دەدات.

۳- چەمکى ئاشتى و بەھاي صرۇف بى سوودە بە بى چەمکى ژيانى دواى مردن:

ئايادىزىكردن كارىتكى باش يان خراپە؟ كەسىتكى ئاسايىي رەنگە بلېت ئەو دىزىكردنە كارىتكى خراپە، چۈن كەسىتكى كە باوهىرى بە ژيانى دواى مردن نىيە دەتوانىت قەناعەت بە تاوانبارىتكى بە دەسەلات و كارىگەر بکات كە دىزىكردن كارىتكى خراپە؟ وا دابنى كە من بەھىزىرىن و كارىگەرتىرىن تاوانبارى سەر زەويم، له هەمانكاتىشدا كەسىتكى زىرەك و لۆژىكىم، من دەلىم دىزىكردن باشه، چونكە وادەكات كە ژيانىتكى خۆشم هەبىت، ئەگەر هەر كەسىتكى خالىتكى لۆژىكىم لەبرەدم دابنىت له وەي بۆچى دىزىكردن كارىتكى خراپە بۇ من، من راستەوخۇ ئەو كەسە دەدەستىن بەم خالانەي لاي خوارەوه:

يەكەم: ئەو كەسەي كە دزى دەكات تۈوشى نارەحەتى دەبىتەوه.

ھەندىتكى رەنگە بلېن ئەو كەسەي كە دزى دەكات تۈوشى ناپەحەتى و زەحەمت دەبىت، من بە دلىيايىھەوھ رازىم بەھە كە زۆر خراپە بۇ كەسىتكى كە دزى بکات، بەلام دىزىكردن بۇ من باشه، ئەگەر من هەزار دۆلار بىدزم

ئهوا ده توانم له ریستورانتیکی پینچ ئهستیره بی ژه میکی باش بخوم.

دوووهم: ئهی ئهگەر كەسيك دزى لە تۆ بکات؟

هەندىك كەس مناقەشهى ئەو دەكەن كە رەنگە رۇزىك دزىش لەمن بکرىت، بەلام كەس ناتوانىت دزى لەمن بکات، چونكە من تاوانبارىكى زور بە دەسەلەتم سەدان پاسەوانى تايىھەتىم ھەيە، من دەتوانم لە ھەركەسيك كە بەھەۋىت دزى لېيکەم، بەلام كەس ناتوانىت ئەو كارە لەگەل من بکات، چونكە كەس ناتوانىت دزى لە دزىكى شارەزاي وەك من بکات.

سييھم: رەنگە پۆليس دەستگيرت بکات.

رەنگە هەندىك كەس بلىن ئهگەر دزى بکەيت ئەوا لە لايەن پۆليسەوە دەستگير دەكرىت. لىرەدا من دەلىم كە پۆليس ناتوانىت من دەستگير بکات، چونكە پۆليس مۇوجە خۆي ھەيە لەلای من و، تەنانەت مۇوجە بە وەزىريش دەسىم، من لەگەل ئەوەدام ئهگەر كەسيكى ئاسايى دزى بکات دەستگير دەكرىت و پۆليس خراپى بەسەر دەھىنېت، بەلام ناتوانى ئەو كارە بەرامبەر بە من بکەن، چونكە من تاوانبارىكى بە دەسەلەتم. كەواتە يەك ھۆكارم پىن بلنى كەوا لەمن بکات كە دەست لە دزى ھەلبگرم.

چوارەم: پارەيەكى ئاسانە.

هەندىك دەلىن دزىكىردن پارەيەكى ئاسانت وەچنگ دەخات، ئەوەش يەكتىكە لەو ھۆكارانەي كە وا دەكەت دزى بکەم، ئهگەر كەسيك دوو بىزادەي لەبەردەست بىت بۇ پارە پەيداكردن يەكتىكىان ئاسان و ئەھويتىيان

قورس، کامهيان هه‌لده بژيريت؟ به دلنيا ييه وه ئاسانه كه.

پىنجەم: ئەوه دژى مروقايەتىيە.

هەندىك پىم دەلىن كە دزىكىدن دژ بە مروقايەتىيە و مروف دەبىت ئاگادارى مروقە كانى تر بىت، من پرسىار دەكەم كى ئەو ياسايەي داناوه كە ناونراوه «مروقايەتى»؟ من بۆچى پەيرەوى ئەو ياسايە بکەم؟ ئەو ياسايە رەنگە بو كەسانى بە سۆز باش بىت، بەلام من كەسىكىم كە بەرژە وەندى و قازانچە كانىم پىش گرنگىدان بە مروقە كان دادەتىم.

شەشم: دزىكىدن كارىكى خۆ پەرستانە يە

رەنگە هەندىك كەس بلىن كە دزىكىدن كارىكى خۆ پەرستانە يە، منىش هاۋپام لەگەلىاندا، بەلام بۆچى من خۆپەرسىت نەبم؟ دزىكىدن يارمەتىم دەدات ژيانىتىكى خۆشم هەبىت و چىزى لى بىبىنەم.

٤- هيچ ھۆكاريکى لۆزىكى نىيە بو دزىكىدن تا كارىكى خراپ بىت.

ھەرچەندە ھەموو ئەو گفتۇگۆيانە كە ھەولىان دەدا بىسەلمىتن كە دزىكىدن كارىكى خراپە بى سووبىبوون، ئەو گفتۇگۆيانە رەنگە باوهەر بە كەسىكى سادە بھىنەن، بەلام ناتوانن باوهەر بە كەسىكى بە دەسەلات و كارىگەرى وەك من بكتا، هيچ كام لەم مناقەشانە ناتوانن پىيگرى لە ھىزى مىشك و لۆزىك بکەن، جىنى سەرسۈرمان نىيە كە زۆر تاوابنار ھەن لە جىهاندا؛ كە دەستدرېزى سىكىسى... هەتد دەكەن و، وەك كەسىكى باش

پۆلین ده کرین.

۵- موسوٰلمانیک ده توانیت قه ناعەت به تاوانباریکى بە دەسەلات بکات.

ئىستا با بىرۇكە كان بگۇپىن، وادابنى تو تاوانبارىكى بە دەسەلاتىت لە جىهاندا كە پۆليس و وەزىرە كان مۇوچەتلىن وەردەگرن و، سوپاش ھەيە تا بىتپارىزىت، منىش موسوٰلمانىتكەم كە بىروات پىيدهھىتىم كە دىزىكىرىن و لاقەكىرىن و فىلىكىرىن... هەندى كارى خراپىن، ئەگەر من وتووپىزەكان بەرە و پىش بىبەم بۇ ئەوهى بىسىھەلىتىم كە ئەو كارانە خراپىن؛ ئەوا تاوانبارە كە بەھەمان شىوهى پىشتر وەلامم دەداتەوە. من ھاۋىرام لەگەل ئەوهى كە تاوانبارە كە لۆژىكى بۇو لە ھەموو گفتۇگۆكائىدا و راست بۇو، ئەگەر كاتىك كە ئەو تاوانبارىكى بە دەسەلات و تاوانبار بىت.

٦- ھەموو مرۆقىيک دادپەرەرە دەھوېت:

ھەموو مرۆقىيک ئارەزووی دادپەرەرە دەكەت، تەنانەت ئەگەر بۇ كەسانى ترىيشى نەھوېت ئەوا بۇ خۆى دەھىيەويت، ھەندىيەك كەس مەست بۇون لە دەسەلاتدا و ئازار چەشتىن دەسەپىتنى بەسەر ئەوانى تردا، ھەمان ئەو خەلکانە بەرھەلستى دەردەبرىن كاتىك كارىكى نادادپەرەرە رانە بەرامبەر بەخۆيان ئەنجام دەدرىت، ھۆكارى ئەوهى كە ئەو خەلکانە كە بىن ھۆش و بىن ئاگا دەبن بەرامبەر بە ئازارچەشتىنى كەسانى تر؛ ئەوا بەھۆى پەرسىنى دەسەلاتەوەيە، ئەو دەسەلات و كارىگەرەيە كە خۆيان ھەستى پى دەكەن، نەك رىنگە دەگۈرتىت لەوهى كە نادادپەرەرە بەسەر خەلکدا

بسه پینیت، به لکو خویانی پن له خه لکانی تر ده پاریز ن که نادادپه روهر بن به رامبه ریان.

٧- خوا به هیزترین و دادپه روهرترینه:

من ووه موسولمان رهنگه باودر به تاوانبار بهینم سه بارهت به هه بونی خوا (به ئاماژه کردن بو ئه و وه لامانه که بونی خوا ده سه میئن) که ئه و خودایه به هیزتر و دادپه روهر تر له تو، له قورئانی پیروزدا هاتووه ده فهرومیت:

«بهراستی خوا به قه ده تۆرقالیک ستهم (له ناده میزاد) ناکات، خو ئه گه ر چاکه يه که بیت (بهره که تی به سه ردا ده پژینیت و) چهند به رابه ری ده کات و لە لایه نی خویه وه پاداشتی گهوره و بى سنور ده بخشتیت (به چاکه خوازان)» (٤٠/٤).

٨- بۆچی خوا سزام نادات:

ئه گه ر که سی تاوانبار که سیکی لۆژیکی و زانستی بیت ها و پایه له گه ل ئه وهی که خوا بونی هه یه دوای ئه وهی که راستییه زانستییه کانی قورئان سه بارهت به بونی خواي بو ده خه ینه رwoo، به لام رهنگه هه ندیک جار مناقه شهی ئه وه بکات ئه گه ر خوا هیندە به ده سه لات و دادپه روهره ئهی بۆچی سزای من نادات؟

۹- نه و که سانه‌ی که کاری نداداد په روهرانه ده که ن ده بیت

سزا بدرین:

هه مهو که سیک له و که سانه‌ی که ده نالین به ده ست نداداد په روهری و خراپی باری دارایی و کومه‌لایه‌تی، به دلنياپیه و ده یانه‌ویت که تاوانبارانی نداداد په روهری سزا بدرین، هه مهو که سیکی ساده ژاواهه خوازه که که سانی دز و خراپه کار ده رسینکیان دابدریت، هه رچه‌نده ژماره‌یه کی زور له تاوانباره کان سزادراون هیشتا زوریان ماوه که سزا نه دراون و بووراون له هه مهو باجیک، ئهوان ژیانیکی خوش و ئاسووده ده زین ته نانه‌ت زور به سه ربه‌ستانه ده زین، ئه گهر نداداد په روهری کرا به رامبه‌ر که سیکی خاوه‌ن ده سه‌لات له لایه‌ن که سیکه‌وه که له و ده سه‌لاتی زیاتر بیت؛ ئه وه ئه وانیش ده یانه‌ویت که تاوانکارانی نداداد په روهری سزا بدرین.

۱۰- ژیان تاقیکردن‌وهیه بؤ ژیانی دوای مردن:

ژیان تاقیکردن‌وه و هه لسه نگاندنه بؤ ژیانی دوای مردن، وه کو له قورئانی پیرۆزدا خوای گهوره ده فه‌رمویت: {الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَنْبُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَخْسَنُ عَمَلاً وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ} (الملک: ۲)، واته: (نه و خواهی که مردن و ژیانی دروستکرد، بؤ ئه وهی تاقیتان بکاته‌وه کامه‌تان کار و کرده‌ی چاکتر و باشتره پاشانیش به پیی ئه وه پاداش و هرگریته‌وه، وه ته‌نها ئه و ده سه‌لاتداره).

۱۱- داداد په روهری کوتایی له روزی دواییدا، خوای گهوره له قورئانی پیرۆزدا ده فه‌رمویت: {كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّىٰ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ

رُحْزَعَ عَنِ النَّارِ وَأَدْخِلِ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ} (آل عمران: ۱۸۵)، واته: (هەموو كەسيك بى جياوازى تامى مردن دەچىزى، رۆزى قيامەت گشت كرى و پاداشى خوتانتان دەدرىتهوه، ئىنجا كەركەسى لە ئاگر دوورخایەوه برايە بەھەشتهوه بى شك سەرفراز و سەركەوتتوو دەبىت، ژيانى ئەم دونيابىش تەنبا خۆشى و لەزەتىكى كەم و چەواشەكار و فريودەر و خشتهبەره كەواتە وشىاربن).

دادپەروھرىي كۆتايى لە رۆزى دوايى دىيت، دواي ئەوهى كە كەسيك دەمرىت لە رۆزى دوايدا لەگەل هەموو مرۆفەكانى تر زىندۇو دەبىتەوه، گونجاوه ئەگەر كەسيك بەشىك لە سزاكانى وەربىرىت لە دونيادا، پاداشت و سزاي كۆتايى تەنها لە رۆزى دوايدا دەبىت، پەنگە خواي گەورە لە دونيادا سزاى دزىك يان كەسى خرابەكار نەدات، بەلام بە دلىيابىوه لە ژيانى دواي مردن بە سزاى خۆى دەگات.

۱۶- چ جۆرە سزايەكى مرۆف بەسەر ھىتلەر دەسەپىئىرىت:

ھىتلەر لە سەردەمى فەرمانپەوايەتى خۆيدا شەش ملىون جولەكەي كرد بە خۆلەمېش، ئەگەر پۆليس دەستگىرى بىردايە چ سزايەك دەسەپىئرا بەسەر ھىتلەردا؟ زۆرتىينى ئەوهى كە دەيانتوانى بىكەن ئەۋىش دانانى ھىتلەر لەناو ژۇورى گازدا تاكو دەمرد، بەلام ئەم سزادانە لە بەرامبەر كوشتنى يەك جولەكەي، ئەي چى سەبارەت بە سزاى كوشتنى پىنج ملىون و نۆسەد و نەوهەد و نۆ ھەزار و نۆسەد و نەوهەد و نۆ جولەكەكەي تى؟

۱۳- خودا ده توانیت له ئاگری دۆزه خدا زیاد له شەش ملیون جار هیتلەر بسووتینیت، خواي گەورە له قورئانى پیرۆزدا دەفه رمویت: {إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَيَّاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضَجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَلْتُاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَدُوْقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا} (النساء: ۵۶)، واتە: (بىنگومان ئەو كەسانەي بە ئايەت و نىشانە كانى ئىمە بىباوهەرن لە دواپۇزدا دەيانبەينە ناو ئاگرىكى بلېسەدار و گەرمەوە ئەيانبرىزىنى هەرجارەي كە پىستى جەستەيان داپلخا و سوتا، چەند پىستىكى تريان بۆ ئەگۇرىن لە جىنى ئەودا تا پەر ئەو سزا يە بچىژن، بەراستى خوا دەسەلاتدارى كاردرۇستە هەرگىز لە خۆوه سزاى هىچ كەسىك نادات)، ئەگەر خوا بىھەويت ئەوا زىاتر لە شەش ملیون جار هیتلەر لە ئاگری دۆزه خدا دەسووتینیت.

۱۴- هىچ چەمكى بەھاي مرۆڤ و باش و خراپ نىيە؛ بە بىن چەمكى ژيانى دواي مردن:

ئەوه رۇونە بىن باوهەرهىنانى كەسىك سەبارەت بە ژيانى دواي مردن؛ چەمكى بەھاي مرۆڤ و سروشتى باش و خراپ شتىكى ئەستەمە، بۆ ئەوهى بىسەلىت ئەوهى كە دەيکات نادادپەروھرانەيە، بە تايىھەت كاتىك ئەو كەسە دەسەلاتدار و كاريگەر بىت.

پرسیاری حەندەم

بۆچى موسوٰلمانان دابەشبوون بەسەر چەندىن رېباز و قوتاپخانەي فىكىرى جياوازادا؟

لە كاتىكدا موسوٰلمانان بروايىان بەيەك خوا هەيە و،
شويىنكەوتهى يەك قورئان، باشە بۆچى چەندىن رېباز
و چەندىن قوتاپخانەي فىكىرى جياوازا لە نىوانياندا هەيە؟

وەلام /

1- دەبىت موسوٰلمانان يەكگرتۇو بن:

ئەوه راستىيە كە موسوٰلمانان ئەمروز دابەشبوون لەنیوان خۆياندا، ترازيديياكە
لەوەدایە كە ئەو جۆرە دابەشبوونە لەلاين ئىسلامەوە پالپىشتى ناكريت،
ئىسلام برواي بە يەكگرتۇوی و يەكىتى هەيە لەنیوان شويىنكەوتووانى،
كورئانى پىرۆز دەفرمۇت: {وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَادْعُوْا
نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَالَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَضْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا
وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَآ حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَيَّاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ} (آل عمران : ۱۰۳)، واتە: (بە تىكىرا گشتان دەست بە رىشتهى ئايىنى
خوا و قورئانە كەيەوە بىگرن و قەتلىنى نەترازىن و كارىك مەكەن بىيىتە
ھۆى پەرت بۇونتان، بەخشش و نىعىمەتە كانى خوا وەبىرىپىن، ئەو دەمە
كە ئىۋە لەسەردەمى نەفامىدا دژ بەيەكتىپوون ئىنجا خوا بەبەزەيى ھۆگرى
و تەبايى خستۇتەوە نىوان دلەكانىتەوە، ئەوجا ئىستا بەھۆى بەخشش و

میهره بانی خویه وه بعونه برا و کینه‌ی چهندین ساله له دلتان ده رچوو، ئه و
کات ئیوه له سه‌ر لیواری چالیکی پې له ئاگر بعون و رزگاری کردن لیئی، خوا
بەو شیوه‌یه جوانه ئایه‌تە کانی روون ده کاته‌وە بۆتان بەشکو ریئی پاست
بدۆزنه‌وە و پینوین بن).

چ جۆره حەبلىک خواي گەورە مەبەستىيەتى لهم ئایه‌تەدا؟ خواي گەورە
مەبەستى لهو حەبلە «خودايە» كە هەموو موسولمانان پیویستە به توندى
دەستى پیوه بگرن، لهم ئایه‌تەدا دووجار دووپاتىرىنەوە هاتووە له گەل
ووتنى «ھەموو پىكەوە دەستى پیوه بگرن»، ھەروھا دەفەرمۇيت «نايىت
دابەش بن»، له ئایه‌تىكى تردا هاتووە خواي گەورە دەفەرمۇيت: {يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَئِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي
شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ...} (النساء: ۵۹)، واتە: (ئەي ئەو كەسانەي
باوهەرتان هيئاوه گۈپرایەلى فەرمانە کانى خوا و پىغەمبەر بن له ھەموو
كاروبارىتكدا وھ گۈپرایەلى كارىيە دەستان و كارسازانى خوتان بن، وھ ئەگەر
كىشەتان ھەبوو ئەوا بىكتېنەوە بۆ لاي خوا و پىغەمبەر...). كەوابوو
نابىت بە هيچ جۆرىك كىشەتانتان بەرنە لاي تاعونە کانى سەردەم، ھەموو
موسولمانان پیویستە شوئىنكەوتە قورئان و فەرمۇودەن و نابىت دابەش
بن له نىتوان خۆياندا.

۲- دروستىرىدىنى رېياز و بەش قەددەغەپە له ئىسلامدا:

خودا له قورئانى پىرۆزدا دەفەرمۇيت: {إِنَّ الَّذِينَ فَرَقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا
لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُبَيِّنُهُمْ إِمَّا كَانُوا يَفْعَلُونَ} (الأنعام:

(۱۰۹)، واته: (بیگومان ئه و که سانه‌ی دینی خویانیان پهرت و بلاوکرد و بیونه چهند دهسته و بهسته‌یه کی جیاواز و لیکترزاو، تو کاریکت بهوان نیه، به راستی بپیاری چاره‌نوسیان هه رای خوایه پاشانیش به هه کاری کردوویانه ئاگاداریان ده کات). لهم ئایه‌تەدا هاتووه که پیویسته هاوکاری ئهوانه نه کەین که ئایینه که دابهش ده کەن بۆ چهند بەش و ریبازیک، به لام کاتیک یه کیک پرسیار له موسولمانیک ده کات و لیئى ده پرسیت: «تو کیتی؟» وەلامی باویان ئه ووهیه: «دەلت من سوننەم یان شیعەم» هەندیک ناویان له خۆ ناوه حەنەفی یان شافیعی، یان مالیکی یا حەمبەلی، هەندیکی تر ده لین: دیوبەندی له کاتیکدا هەندیکی تر به خویان ده لین: بارقیلى.

۳- پیغەمبەرە کەمان موسولمان بووه:

کەسیک رەنگە پرسیاری ئه وو بکات له موسولمانان پیغەمبەری خوشەویستمان کیتیه؟ ئایا ئه و حەنەفی یان شافعی یان حەمبەلی یان مالیکی بووه؟ له وەلما ده لین: نەخیر، ئه و موسولمان بووه، هاوشیوھی هەموو پیغەمبەر و پەیامبەرە کانی ترى خودا، له قورئانی پیروزدا هاتووه: {فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفَّارَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُونَ تَحْنُّ أَنْصَارُ اللَّهِ أَمَّا بِاللَّهِ وَأَشَهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ} (آل عمران: ۵۲)، واته: (ئینجا هەر کە عیسا ھەستى کرد ئهوان باوهەری پیناکەن و تى کى بى لە بر خوا يار و ياوەرم بىت پەيرەوي له دينەکەي بکەين، شاگرده دلسۆز و پالاوتە کانی ووتیان ھەر خۆمانین لە بر ئایینى خوا يارىدەدەرين بە تەنها ئامادەين خۆ بەخت بکەين بۆ خوا باوهەری دامەزراومان بە خوا ھېتاوه و تۆش شايەت بە عیسا کە به راستی ئىمە موسولمان و ملکەچى فەرمانى

خواين).

له قورئاندا، له سووره‌تى (يىل عمران) دا هاتووه كه عيسا پىغەمبەر (عليه السلام) موسولمان بwoo و، له ئايەتى (٦٧) يى هەمان سووره‌تدا هاتووه كه ئيراهيم پىغەمبەر (علية السلام) مەسيحي يان جولەكە نەبwoo، به لکو ئەويش موسولمان بwoo: {مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ} (آل عمران: ٦٧)، واتە: (دلنيا بن كه ئيراهيم نە جولەكە و نەگاور بwoo به لکو يەكتا پەرسەت و ملکەچ و راسال و موسولمانىك بwoo تەنها ساتىكىش لە ھاوېش پەيداكەران نەبwoo).

٤- قورئان دەفەرمۇيىت ھەمووتان بە خۆتان بلىن موسولمان:

يەكەم: ئەگەر كەسىك ئەو پرسىارە له موسولمان بکات و لىي بېرسىت تو كىيت؟ ئەوا پىويستە له وەلامدا بلىت من موسولمانم نەك حەنه فى... هەتدە: {وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ}. (فصلت: ٣٣)، واتە: (كى لەو كەسە قىسى جوانترە خەلک بەرهو يەك خوا ناسى و بۇ ئىسلام كردە پەيرەو و پروگرام بانگ دەكات، وە كردىوھى چاكيش دەكات و بە شانازى يەوه دەلىت «من يەكىكم لە موسولمانان»).

دوووهم: پىغەمبەر لە كاتى ناردنى نامە بۇ پاشا و فەرمانىپەوا ناموسولمانە كان بەمەبەستى بانگھېشتىكىرىدەن بۇ سەر ئايىنى ئىسلام، لەو نامانەدا هاتووه و لە قورئانى پىرۇزدا باسکراوه: {قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَا تَعْبُدُ إِلَّا اللَّهُ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا

مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلُّوا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ} (آل عمران: ٦٤)، واته:
 (ئەی پىيغەمبەر بە خاوهەن نامەكان بلىنى وەرن با ئىمە و ئىۋە لەسەر وشە
 و بەرنامەيەك سوور بىن كە بۆ ھەردۇو لامان چۈونىيەكە و يەكسانە، وەرن
 با جىگە لە خوا كەسى تر نەپەرسىتىن و ھىچ شتىكىش نەكەينە شەرىك و
 ھاوبەش، ھەندىكىشمان لە جىاتى خوا نەكەينە خوا و بېپەرسىتىن، ئىنجا
 ئەگەر ھەر رۇويان لەو قسە راستىيە وەركىزرا و بۆ يەكتا پەرسىتى نەھاتن بە
 دەمتانەوە، بە راشكاوى پىيان بلىن دەسا ئىۋە بە شايەت بن بزانن كە بە
 راستى ئىمە موسولىمان و ملکەچى بېرىارەكانى خواين).

٥- رىز لە ھەموو زانىياني ئىسلام بىگە:

پىيوىستە ئىمە رىز لە ھەموو زانىياني ئىسلام بىگىن لە نىوانىاندا چوار
 پىشەوا لەوانە پىشەوا؛ ئەبو حەنife، پىشەوا شافعى و، پىشەوا حەمبەل
 و، پىشەوا مالك (خواي گەورە لييان رازى بىت)، ئەوان توىزەر و ياسازانى
 گەورەي ئىسلام بۇون، خوا خۆي پاداشتىان بىداتەوە بۆ لىكۆلىنەوهى
 كارەكانىان، كەسىكە ناتوانىت بەرھەلسى بىكەت ئەگەر كەسىك رازى بن
 لەگەل دىدەكان و لىكۆلىنەوهەكانى پىشەوا ئەبو حەنife و پىشەوا شافعى
 ...ھەند بۆ كاتىك رۇوبەرروو ئەو پرسىيارە دەبىتەوە كە تۆ كىيت؟ ئەوا
 پىيوىستە وەلامەكە «من موسولىمان» بىت.

رەنگە ھەندىك مناقەشەي ئەو بىكەن بە هيىنانەوهى فەرمۇودەيەكى
 پىغەمبەرمان (صلى اللہ علیه وسلم) لە سونەنى ئەبو داوددا لە
 ژمارە (٤٥٧٩) لەم فەرمۇودەيەدا پىغەمبەر (صلى اللہ علیه وسلم)
 رايگەياندووه كە: «ئومەتكەم پەرت دەبىت بۆ ٧٣ رىياز» ئەم فەرمۇودەيە

ئهوه را ده گه يه نيت که پيغمه مبهر پيشبينى كردووه که كومه لگاي ئىسلامى بىت به (٧٣) رىياز، ئه و نېفه رمووه که موسولمانان ده بىت چالاك بن له دابه شبوون.

قورئاني پيرۆز فەرمانى ئهوه مان پىدەكت کە بەش و رىياز لە ئايىنى ئىسلامدا دروست نەكەين، ئهوانەي کە شوينكەوتە و پەروھر دەي قورئان و فەرمۇودەي صەھىحن و بەش نەبۇون؛ ئهوا ئهوان لە سەر رىگاي راستىن، بە گويىرىھى فەرمۇودەيەكى ترى ژمارە (١٧١) پيغەمبەر فەرمۇويەتى: «ئومەته كەم بەش ده بىت بۆ (٧٣) رىياز و هەمۇوشيان لە ئاگرى دۆزە خدا دەبن جگە لە يەك رىياز، هاوهەلەكانى لە پەيامبەرلى خوابىان پرسى كام رىيازەيە؟ پيغەمبەرلى خوا (د.خ) لە وەلامدا فەرمۇوى: ئه و رىيازەي کە من و هاوهەلەكانى لە سەر ھە».«

لە قورئاني پيرۆزدا لە چەند ئايىھە تىكدا ئاماژە بۆ ئهوه كراوه: «گويىرايەلى خوا و پەيامبەرلى خوا بن» موسولمانى راستەقىنه پىويستە تەنها شوينكەوتەي قورئاني پيرۆز و فەرمۇودەي صحىح بىت، ده توانىت ھاۋراپايت لە گەل هەمۇ زانايىھى كى ئىسلام تا ئه و كاتھى لە گەل قورئان و فەرمۇودەي صحىحدا يەك دەگرنەوه، ئەگەر ئه و ھاۋراپوونە لە دەزى قسەي خوا و سوننەتى پيغەمبەر (د.خ) بىت ئهوا هيچ بەھايەكى نىيە، بىن گويندانه ئهوهى کە ئه و زانايىھ چەندى زانىبىت، بە ويستى خوا زۆرينىھى جىاوازىيە كان و كىشە كان چارە سەر دەبن و ده توانىن ئومەتىكى موسولمانى يە كىرىتوومان ھەبىت.

پرسیاری هه‌زده‌هه‌م

هه‌موو ئایینه‌کان داوا له مروّف ده‌کهن که
که‌سی باش بن، بوجی ده‌بیت مروّفه‌کان ته‌نها
په‌یره‌وی ئایینی ئیسلام بکهن؟

هه‌موو ئایینه‌کان به شیوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی
شوینکه‌وتیوانی دادپه‌روهه ده‌کات که کاری باش بکهن.
بوجی ده‌بیت ته‌نها شوینکه‌وتی ئایینی ئیسلام بین؟

وەلام /

۱- جیاوازی سه‌ره‌کی نیوان ئایینی ئیسلام و زوربه‌ی
ئایینه‌کانی تر:

هه‌موو ئایینه‌کان به شیوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی داوا له مروّف ده‌کات که که‌سانی
باش بن و له کاری خراپ دووربکه‌ونه‌وه، به‌لام ئیسلام له‌سه‌روو ئه‌وانه‌وه
کاردەکات، ئیسلام پیبه‌ریمان ده‌کات بوجیگای دیار بوجیگای نجامدانی کاری
باش و سرینه‌وهی کاری خراپ له نیوان تاکه‌کان و کۆمه‌لدا، ئیسلام ده‌چیته
ناو سروشتی کۆمه‌لگای ئالۆزی مروّفه‌کان، ئیسلام پینوینی خۆ دروستکردن
ده‌کات، هه‌ربویه به ئایینی ئیسلام ده‌وتیریت: «ئایینی سروشتی مروّف».

۲- ئىسلام فەرمانغان پى دەكەت كە خۆمان بەدۇوربىرىن لە دزىكەرن و، چۈنیەتى لەناوبىرىنى دزىكەرنمان بۇ باسىدەكەت.

يەكەم: ئىسلام وەسفى چۈنیەتى لەناوبىرىنى دزىكەرن دەكەت:
ھەموو ئايىنە سەرەكىيەكان شوينكەوتۇوانيان دادپەروھر دەكەن كە دزىكەرن كارىتكى خراپە، ئىسلامىش بەھەمان شىۋوھ. كەواتە جياوازى چىيە لەنیوان ئىسلام و ئايىنەكانى تى؟ جياوازىيە كە دەكەۋىتىھ سەر ئەو پاستىيەي كە ئىسلام لەگەل ئەوهى كە موسولمانان وا فيردىكەت كە دزىكەرن كارىتكى خراپە، رېڭايەكى پراكىيەشمان نىشان دەدات لە دروستكەرنى پىتكەراتەي كۆمەلگايەك كە دزى تىدا نەكەرت.

دووھەم: ئىسلام باسى زەكەت دەكەت:
ئىسلام وەسفى سىستەمى زەكەت دەكەت كە بەخشىشىكى سالانەي ناچارىيە:

ياساي ئىسلام باسى ئەوه دەكەت كە ھەموو كەسىك كە پارەي لە خۆي زىاترى پاشە كەوتكردووه، بەرېزەيەك كە زىاتر لە (85) گرام ئالتون؛ ئەوا پىويىسته (%2,5) ئى بېھخىشتىت، ئەگەر ھەموو كەسە دەولەمەندەكانى دونيا بە دلسۆزانە زەكەت بېھخىن ئەوا هەزارى لەسەر زەوي نامىنلىت و نەھىج كەسىك لە دونيادا نابىيت كە لە بىساندا بىرىت.

سیّهم: ئه و ده رئه نجامانه‌ی که له ئه نجامانی جیبیه جیکردنی شه ریعه‌تی
ئیسلامه‌وه وە دەست دیت:

ئه مەریکا بەیه کیک له ولاته پیشکە و تۈووه کانى دونياداده نریت ناخوشبه ختانه
بە رزترین پېزھى كوشتن و دزىكىرن و تالانكىرنى تىدا تۆماركراوه، وا دابنى
ئه گەر شەریعه‌تی ئیسلام له ئه مەریکا جیبیه جى بىرىت، يان بە مانا يە کى تر
ھەموو دەولەمەندە کانى ئەمریکا (۲,۵٪) بىبە خشىت لە سەرە (۸۵* گرام
ئال‌تونه‌وه کە پاشە كە و تىيانكىردووه و، ھەموو دز و تالانكارىيە کان دەستييان
بىرپەرىت وە كو سزا يەك، ئايا ئه و كات دزىكىرن لە ئە مەریکا نزم دەبىتە وە
يان بە رز؟ بە سروشى پېزھى كە كەم دەبىتە وە. من هاۋارام لە گەل ئە وە
دەستپەرىنى دزە کان جیبیه جى بىرىت ئەوا ملىونان كەس بى دەست دەبن،
مەبەستە كە لىرەدا ئە وە يە كە پېزھى دزىكىرن زۆر كەم دەبىتە وە.

دزە کان جوانتر بىر لە كىدارى دزىكىرنە كە دەكەنە وە پېش ئە وە يە كیك
دەستە کانى لە دەست بىدات، تەنیا ئامانجى جیبیه جیکردنى ئەم ياسا يە
ئە وە يە كە زۆرينەي دزە کان بى ئومىيد بکات و، پېزھى يە كى زۆر كەم
دەمىنېتە وە كە دزى بکات؛ لە ئەنجامىشدا دەستى ژمارە يە كى كەم لە
خەلکى بەھۆي دزىكىرنە وە دەبىرىن، بەلام لە بەرامبەردا ملىونان كەس
بە ئاشتى و ئارامى دەزىن.

۳- ئىسلام رېگە دەگرىت لە لاقەكىدى ئافرەتان و، حىجابى بۆ پىاوان و ئافرەتان پىويست كردۇووه و، سزاي لە سىدارەدانىش بەسەر ئەو كەسانەدا دەسىپىنیت كە دەستدرېڭى سىكسى دەكەنە سەر كەسىك.

يەكمەم: ئىسلام وەسفى چۈنئەتى لەناوبردى ئازاردان و لاقەكىدى ئافرەتان دەكتات:

ھەموو ئايىنه سەرەكىيەكان ئامازە بەوه دەكەن ئازاردان و لاقەكىدى ئافرەتان تاوانىتكى گەورەيە، ئىسلامىش ھەمان بىرورىاي ھەيە دەمى كەواتە جياوازى چىيە لەنیوان ئايىنه كانى تر و ئايىنى ئىسلامدا؟ جياوازىيەكە ئەوھەيە كە ئايىنى ئىسلام رېزىتكى زياترى بۆ ئافرەت داناوه، ئازاردان و دەستدرېزىكىدنه سەر ئافرەتاني بە تاوانىتكى مەترسىدار داناوه و، رېگايەكى روونىشى باسکردووه كە چۈن كۆمەلگا خۆى بە دوور بىگرىت لەو جۆره تاوانانە.

دووھەم: حىجاب بۆ پىاون: (لە پەرەكانى پىشىووتىدا باسکراوه).

سېيھەم: حىجاب بۆ ئافرەتان: (لە پەرەكانى پىشىووتىدا باسکراوه).

چوارەم: حىجاب ئافرەتان لە ئازاردان دەپارىزىت: (لە پەرەكانى پىشىووتىدا باسکراوه).

پىنجەم: نۇونەي دوو خوشكە دوانەكە: (لە پەرەكانى پىشىووتىدا باسکراوه).

شەشەم: سزاي لە سىدارەدان بۆ ئەو كەسانەي كە دەستدرېزى سىكسى دەكەنە سەر ئافرەتان: (لە پەرەكانى پىشىووتىدا باسکراوه).

حەوتهم: ئەمرىكا زۇرتىرين رېزەي دەستدرېزى كىدنه سەر ئافرەتى

تۆماركىدووه: (لە پەرەكانى پىشىووتىدا باسکراوه).

پرسیاری نوْزدەھەم

جیاوازی زۆر دیار لە نیوان ئایینی ئىسلام و جىيېھىكىرىدىن كىداريانەي موسولمانان

ئەگەر ئایینى ئىسلام باشترىن ئایينى سەر رۇووی زەھىر بىت، بۆچى ژمارەيەكى زۆر لە موسولمانان ناپاستگۇ و جىيى مەتمانە نىن و، لە فىلّىكىرىدىن و بەرتىل وەرگىرتن و بەكارھەيىنانى ماددەي ھۆشىبەرەوە تىۋەڭلەون و بەشدارن؟

وەلام:

۱- راگە ياندنه کان ئىسلام بە ناشىرىنى نىشان دەدەن:
يەكەم: بەبى هىچ گومانىك ئایينى ئىسلام باشترىن ئایينە، بەلام راگە ياندنه کان دەستىيان ھەيە لە پشت ترسانىدى خەلکى رۆزئاوا بەرامبەر بە ئىسلام، راگە ياندنه کان بەشىوهيەكى بەردەۋام زانىارى نادروست بەرامبەر بە ئىسلام و مزگەوت و ...ھەندى بلاودەكەنەوە.

دوووهەم: كاتىك لەھەر شوئىنىك بۆمېيىك بەقىتەوە ئەو كەسانەي يەكسەر بەبى بۇونى هىچ بەلگەيەك تۆمەتباردەكىرىن بە ئەنجامدانى ئەو كارە موسولمانان و، كىپۈر لەسەردىپرى ھەوالەكاندا پەخشىدەكىرىت، دواتر

دوای ئوهى بەلگە و كەسەكان ئاشكرا دەبن و دەردەكەويت كەسيتىكى ناموسولمان ئەو كارهى ئەنجامداوه ئەوا بە بن بەها تەماشاي رووداوه كە ٥٥ كەريت.

سېيەم: ئەگەر پياوىكى موسولمانى تەمەن (٥٠ سال) كچىكى (١٥ سال) ماره بکات بەرەزامەندى خۆى؛ ئەوا لە لاپەرەي يەكەمى راگەيەندە كاندا بلاودەكەرىتەوە، بەلام كاتىك پياوىكى ناموسولمانى تەمەن (٥٠ سال) دەستدرىزى سېكىسى بکاتە سەر كچىكى (٦ سال) لە هەوالەكاندا زۆر بەبن گرنگى و بن بەها باسده كەرىت و، لە ناو كورتەي هەوالەكانى ھەموو رۈزىكى ئەمرىكادا بلاودەكەرىتەوە، لە تىكراي (٢٧١٣) حالتى لاقەكىدىن كە روويانداوه هيچيان نەبوونەتە جىنى بايەخى دەزگاكانى راگەياندىن ھەرچەندە لە جۆرە حالتانە بۇونەتە شىوازىكى ژيان لە ئەمرىكا.

٢- كەسانى كەمەرخەم لە ھەموو كۆمەلگايمەكدا ھەيم:

من ئاگادارم لەوهى ھەندىك موسولمان ھەن كە ناپاستن و جىنى باوھر نىن، بەلام راگەياندىنە كان بەوشىوه يە بىرددەكەنەوە كە تەنيا موسولمانان لەم جۆرە كارانەدا تىوهگلاؤن، لە كاتىكدا لەھەموو كۆمەلگايمەكدا كەسانى كەمەرخەم ھەن و، كۆمەلگاى ئىسلامىش بەدەر نىيە لە جۆرە كەسانە.

٣- لە ئەنجامدا موسولمانەكان باشترينن:

سەربارى ھەبوونى ھەموو ئەو جۆرە كەسانە لە كۆمەلگاى ئىسلامىدا، بەلام ھېشىتا باشترين كۆمەلگاى جىهان پىتكەدىنن، ئىمەي موسولمانان

گه ورده ترین کومه لگاین که مادده کحولیه کان به کارناهیین. به تیکرا ژیمه کومه لگایه کین که زورترین به خشینمان هه یه له جیهاندا؛ له به رام به ردا که سیک یان لایه نیک نییه که مومنیکی ئومید بو موسولمانان دابگیریستنیت له و شوینه که نه هامه تی هه یه.

۴- له چاوی شوفیره که یه وه بپیار له سه ر ئوتومبیله که مددن:

ئه گهر دهه ویت بپیار له سه ر دوامودیلی ئوتومبیله جوری مارسیدس بدھیت که تا چهند باش یان خراپه، ئه وا نابیت بپیاره که له سه ر بنھماي چونیه تی به کارھینانی ئوتومبیله که بیت له لایهن ئه و شوفیره که لییده خوریت و، به شیوه یه کی خراپ به کاریده هینیت، به لکو ده بیت ته ماشای توانا و لیھاتووی و سه لامه تی و بپی ئه و سوتھمه نیه که سه رفی ده کات بکریت. له بھر خاتری گفتوجوکه ره نگه رازی بیم به وھی که بلیم باشه شوینکه و توانی ئیسلام خراپن، به لام ناتوانین بپیار له سه ر باشی و خراپی ئیسلام بدھین له پیگه که شوینکه و توانی وھ، ئه گهر دهه ویت بپیار له سه ر ئه وھ بدھیت که بپیاری دروست له سه ر ئیسلام بدھیت، ئه وا ده بیت بگه رتیه وھ بو قورئان و فەرموده دی صە حیج.

۵- بپیار له سه ر ئیسلام بدھ له پیش باشترين شوینکه و ته یه وھ نه ویش موھەمە د پیغەمبەره (د.خ):

ئه گهر به شیوه یه کی کرداری دهه ویت بزانیت که تا چهند ئوتومبیله که باشه؛ ئه وا پیویست شوفیریکی شاره زای له سه ر دابزیت تاکو کوالیتی ئوتومبیله که

به باشی دهربخات، هاوشیوه‌ی ئەمە گەر دەتەویت بزانیت کە ئایینى ئىسلام تاچەند ئايىتىكى دروست و باش^۱، ئىدوا دەبىت لە پىنگەي باشترين شوينكەوته يەوه ھەلىيسەنگىنىت كە ئەويش كۆتا پىغەمبەر موحەممەد (د.خ.)، هاوشانى زانىيان و مىزۇونووسانى ئىسلامى چەندىن مىزۇونووسى ناموسولمان كە زۆر بە راستگۆيانە باسى كەسايەتى پىغەمبەريان كردۇوه لە كىتىيەتىكى «مايكىل ھارت»دا بە ناوى: «سەد كارىگەرتىرىن پىاوانى جىهان» ناوى موحەممەد پىغەمبەر (د.خ.) لە سەررووى پىزبەندى ھەموويانەوه وھ كەم كەسى كارىگەر لە جىهاندا لە كىتىيەدا ناوى هاتووه.

پرسیاری بیسته م به ناموسولمانه کان ده و تریت «کافر»:

بوجی موسولمانه کان به «کافر» ناوی ناموسولمانه کان
ده بنه؟

و هلام:

«کافر» ده دریته پال که سیک که شته کان رهت بکاته و، «کافر» و شهیه کی
عه ره بیه و، له و شهی «کفر» و ه رگیراوه که به مانای که سیک راستی
ده شاریته و، یان رهتی ده کاته و،
ئه گهر ناموسولمانه کان پییان ناخوشه پییان بوتری «کافر» و، به سو و کایه تی
و گالته پیکردن و ه ریده گرن، ئه وا پیویسته ئایینی ئیسلام قبول بکه ن.

بیست و یه که م

ئەم قورئانەی کە ئىستا لەبەردەست
موسولماناندایە چاپە سەرەکى و بنچىنەبىيەكە
نىيە

زۆر چاپى قورئان ھەبوون کە سووتىنراون لەلايەن
ھەزرەتى عوسمان (رەزاي خواي لەسەر بىت) تەنها
يەك دانە نەبىت، ئەو قورئانەي ئىستا لەبەردەستدىايە
ئەو قورئانەيە کە لەلايەن عوسمانەوە كۆكراوەتەوە و،
ئەوەش چاپە بنچىنەبىيەكەي قورئان نىيە؟

وەلام /

يەكىك لە ئەفسانە زۆر باوهەكان سەبارەت بە قورئان ئەوەيە کە عوسمان
سىيەم خەليفەي موسولمانان يەك قورئانى كۆكراوەتەوە لە چەند كۆپىيەك
کە لەو كاتەدا ھەبوون، قورئان لەلايەن ھەموو موسولمانانى دونياوە بە
قسەي خوا دەزانرىت و ھە Zimmerman دەكرىت، ئەوھەمان ئەو قورئانەيە کە
بە سروش بۇ مەحەممەدى پىغەمبەر (د.خ) ٣٠٠٠٣٠٠٠٣ كە قورئانىكى
راستەقينەيە لە زىر چاودىرى پىغەمبەردا نووسراوەتەوە، ئىمە ئىستا رېشەي
ئەو ئەفسانەيە ھەلددەسەنگىتىن كە عوسمان قورئانى راستەقينەي ھەيە.

۱- پیغه‌مبهر (د.خ) خوی سه‌رپه‌رشتی نووسینه‌وهی قورئانی کردوهه:

هه رکاتیک که پیغه‌مبهر (د.خ) له پیگه‌ی سروشنه وه قورئانی پیگه‌ی شتووه، ئهوا سه‌ره‌تا خوی دهقی ئه و قورئانه‌ی له‌به‌ر ده‌کرد که بؤی دابه‌زیوه، دواتر هاوه‌له‌کانی له سروشنه که ئاگدار ده‌کردوه و بؤی ده‌گیپانه‌وه، تاکو ئه‌وانیش له‌به‌ری بکهن، پیغه‌مبهر یه‌کس‌هه داوای له نووسه‌ره‌کانی قورئان ده‌کردوه که ئه و ئایه‌ته بنووسن‌هه وه که به سروش له‌لایه‌ن خواوه بؤی دابه‌زیوه، دواتر خوی ته‌ماشای ده‌کردوه، پیغه‌مبهر (د.خ) که‌سینکی نه‌خوینده‌وار بwoo که نه‌یده‌توانی بنووسیت و بخوینیت‌هه وه، که‌واته دوای پیگه‌ی شتنی هه رئایه‌تیک بو هاوه‌له‌کانی دووباره‌ی ده‌کردوه و ئه‌وانیش ده‌یان‌نووسیه‌وه، دواتر خودی خوی داوای لیده‌کردن که ئه‌وهی نووسیویانه جاریکی تر بؤی بخویننه وه، ئه‌گه‌ر هه ره‌له‌یه که ببواهه ئهوا چاکی ده‌کردوه، ته‌نانه‌ت به هاوه‌له‌کانی‌شیدا چاویکی به‌و دهقه نوسراوه‌نه‌دا ده‌خشانده‌وه که دهقی قورئانه‌که‌یان له‌به‌رکربوو، به‌م پیگایه له ژیر چاودیزی تاییه‌تی خویدا ته‌واوى قورئان نووسراوه‌ته‌وه.

۲- قورئان به دوای یه‌کدا هاتووه له پیشی سروشتی ئاسمانییه‌وه:

ته‌واوى قورئان له ماوهی (۲۲ سال و نیو) به‌ش به‌ش له و کاته‌ی که پیویست بwoo دابه‌زیوه‌ته خواره‌وه، قورئان له لایه‌ن پیغه‌مبهره‌وه (د.خ) به‌شیوه‌یه‌کی یه‌ک له دوای یه‌ک و به‌پیشی پیویست کونه‌کرایه‌وه، قورئان له پیشی سروشتی ئاسمانییه‌وه به دوای یه‌کدا بو پیغه‌مبهر (د.خ) له پیگه‌ی

«جبرائیل» ۵۰ هاتوته خواری، هر کاتیک ئه و سرووشانه ده گواز رایه وه بو
هاوه‌له کانی؛ پیغه‌مبهر (د.خ) ئاماژه‌ی بو ئه وه ده کرد که له چ سووره‌تیک
و دوای چ ئایه‌تیک دابنریت.

هه مooo مانگی رهمه زانیک هه مooo به شه کانی قورئان کوده کرایه وه، له گه‌ل
ئه و ئایه‌تله‌شدا که پیشتر دابه‌زیبون، له ماوهی کوتا مانگی رهمه زاندا
پیش ئه وهی پیغه‌مبهر (د.خ) کوچی دوایی بکات، جاریکی تر قورئان
پشکیزراوه‌ته و دووجار پیداچوونه‌وهی بو کراوه، ئه مه به لگه‌یه کی
روونه که قورئان له لایه‌ن پیغه‌مبهره وه (د.خ) کوکراوه‌ته وه له ماوهی ژیانی
خویدا به هه دوو شیوه‌ی نوسراو و له به رکراو له لایه‌ن چهندین هاوه‌لی
پیغه‌مبهره وه (د.خ).

۳- قورئان له سه‌ر یه‌ک ماده‌ی باو نوسراوه‌ته وه:

ته‌واوی قورئان له گه‌ل ریزبه‌ندی ته‌واو و دروستی ئایه‌تله‌کان له سه‌رده‌می
ژیانی پیغه‌مبهردا ریکخراون، هه رچه‌نده ئایه‌تله‌کان له سه‌ر پارچه پیست
و به‌ردی ته‌خت و ته‌نك و نامیلکه و لقی دارخورما ... هتد نوسراونه‌ته وه،
دوای وه فاتی پیغه‌مبهر (د.خ)، ئه بوبه کر (ره‌زای خوای له سه‌ر بیت) یه کم
خه‌لیفه‌ی موسول‌مانان، فه‌رمانی کرد به‌وهی که ئه و چهند جوشه مادده
جیاوازه‌ی که قورئانی له سه‌ر نوسراوه‌ته وه بخریت‌هه سه‌ر یه‌ک جوشه مادده
و، له یه‌ک شویندا دابنریت که له شیوه‌ی پارچه کاغه‌زدا بیت و، ئه و پارچه
کاغه‌زانه‌ش ده بیت به ده‌زوو یان شتیک تووند بیه‌ستیریت؛ تا ریگه بگریت
له ون بوون و هیچ به‌شیکی قورئانه که نه‌فه‌وتیت.

۴- عوسمان (رپه زای خوای له سه ر بیت) چهند کۆپیه کی قورئانی دروستکرد
به دهستانووسه سه ر کییه که وه.

چهندین هاوه‌لی پیغه مبهر را هاتبوون له سه نووسینه وه قورئان به
شیوازی خۆیان له و کاته‌ی که گوییستی ده بیوون له سه لیوی پیغه مبهر وه
(د.خ)، هه رچهنده ئه وه ئهوان ده یانووسیه وه له لایه‌ن خودی
پیغه مبهر وه (د.خ) هه لسنه نگاندنی بۆ نه ده کرا، بۆیه ده کرا چهندین
هه له‌ی تیدا بوببیت، هه موو ئایه ته کان که بۆ پیغه مبهر (د.خ) دابه زیون،
رەنگه له لایه‌ن هه موو هاوه‌لە کانیه وه نه بیسترابیت، ياخود هه ندیک له
هاوه‌لە کانی ئاماده‌ی ئه و دانیشتنه نه بیووه که پیغه مبهر ئایه ته که‌ی بۆ
گیپاونه ته وه له ئه نجامدا چهند به شیکی جیاواز له لایه‌ن چهند هاوه‌لیکه وه
نه نوسراونه ته وه، ئه مه‌ش بیووه هوکاری دروستبوونی ململانی له تیوان
موسولمانان له ماوه‌ی فه رمان په اویه‌تی خه لیفه‌ی سییم «عوسمان» دا.

عوسمان دهستانووسه سه ر کییه که‌ی قورئانی هینا که له لایه‌ن «حه فصه» وه
هه لگیرابوو که هاوسه‌ری پیغه مبهر (د.خ) بیووه، عوسمان فه رمانی به چوار
هاوه‌ل کرد که له نیوان ئه و که سانه‌دا بیوون که قورئانیان نووسیبیووه وه
صلی الله علیه وسلم ئه و کاته‌ی که پیغه مبهر (د.خ) گیپا بوویه وه، ئه و
چوار هاوه‌ل له لایه‌ن «زیاد بن پابت» وه سه رکردا یه‌تی ده کران بۆ
نووسینه وه ده قی قورئان له چهند کۆپیه کی ته واودا، دواتر کۆپیه کان
له لایه‌ن عوسمانه وه نیردران بۆ سه نته‌ری موسولمانان، له هه مان کاتدا
چهند کۆکراوه‌یه کی چهند به شیکی قورئان هه بیووه له لای خه لکی که
ناته واوبوون و هه له‌یان تیدابوو، خه لیفه‌ی موسولمانان داوای لیکردن که

ههموو ئهو كۆپييە ناتهواو و پر ههلانه لهناو بىهن كە يەك ناگرىتەوە
لەگەل دەستنۇوسە سەرەكىيەكەدا؛ بۇ ئەوهى دەقى قورئانە سەرەكى و
بنچىنەيىھە كە بپارىزىن، دوو لەو كۆپييانە كە لە دەقە سەرەكىيەكەوە كۆپى
كراون تا ئىستاش ماون، يەكىكىان لە رۇووسىيايە و و ئەوى تريشيان لە
مۆزەخانەي «تۆپ قاپى» لە تۈركىا.

٥- هىماماكانى جەختىرىدىنەوە لەلايەن غەيرە عەرەبەكانەوە زىادكراومە.

دەستنۇوسى سەرەكى قورئان ئەو هىمامايانەي نىيە كە ئاماژە دەكەن بۇ دەنگى
نەبزوين لە نووسىنى عەرەبىدا. ئەو دەنگە نەبزوينانە بە (ئەتەشكىل،
زەبەر، پەيشن، ئۆرددۇ، ئەسفەتەح، دامە و قاسىرەين) ناسراون، عەرەبە كان
داواي هىماماكانى دەنگى بزوين و هىماماكانى جەختىرىدىنەوە ناكات بۇ
دەستكەوتىنى شىوازى خويىندەنەوەيەكى دروستى قورئان، هەرچەندە كە
زمانى عەرەبى زمانى دايىكىانە، بۇ موسولمانە غەيرە عەرەبە كان كە قورس
بۇوە، تاكو قورئان بە دروستى بخويىننەوە بە بن دەنگى نەبزوين؛ ئەو
هىمامايانە ناسىنراون و زىادكراان بۇ دەقى قورئان لە ماوهى كاتى پىنجهم
خەلیفە موسولمانان «مەلىكى كورى مەروان» (٦٦-٦٨٥ي هىجرى /
٧٠٥ زايىنى) و، لە ماوهى فەرمانىرەۋايەتى ئەلەجەجاج لە عېراقدا.

هەندىك خەلک مناقەشەي ئەو دەكەن كە ئەو قورئانەي كە ئىستا
لەبەردەستدايە بە دەنگى بزوين و هىماماكانى جەختىرىدىنەوە بە هەمان ئەو
كورئانە نىيە كە لە سەرددەمى پىغەمبەردا (د.خ) لەبەر دەستابوو، بەلام
ئەوان شىكتىيان هىتنا بەوهى درك بەوه بکەن كە وشەي «كورئان» بەمانى

«خویندنهوه» دیت، له به رئه وه پاراستنی خویندنهوهی قورئان گرنگه به بن
ره چاوکردنی ئهوهی گهر نووسینه که جیاواز بیت یان گهر دهنگی بزوینی
تیدا بیت، ئه گهر شیوازی خویندنهوه که و عه ره بیه که هه مان شت بیت
ئهوا ماناکه شی وه خوی ده مینیته وه.

٦- خوا خوی به لینی داوه پاریزگاری له قورئان بکات:
خوای گهوره له قورئاندا به لینی داوه: {إِنَّا نَحْنُ نَرْلَنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ} (الحجر: ٩)، واته: (به راستی خۆمان ئەم قورئانه مان ناردۆته خوارى و ھەر خۆشمان ئاگادار و پاریزگاری ده بین).

پرسیاری بیست و دووه‌م ئایا ئیسلام توندوتیزی بەرھەم دەھینیت؟

ئایا ئیسلام ریگه بە توندوتیزی و خوینرشن و درنده‌بى دەدات لە کاتیکدا لە قورئاندا ھاتووە كە موسوٰلمانان پیویستە كافرەكان بکوژن لەھەر شوینیك بىنیيان؟

وەلام /

چەند ئایەتىكى كەم لە قورئاندا ھەلە لېكىدراونەتەوە بۇ وَا نىشاندانى ئەوهى كە ئیسلام ریگە بە توندوتیزى دەدات و شوینىكەتووانى ھان دەدات ئەوانە بکوژن كەلە دەرهەوهى بازنه‌ي ئیسلامدان.

۱- ئایەتىك لە سوورەتى التوبە:

ئەم ئایەتەي خوارەوه لە سوورەتى التوبە زۆرجار لە لايەن رەخنه‌گرانى ئیسلامەوه بە ھەلە لېكىدراونەتەوە بۇ دەرخستنى ئەوهى كە ئیسلام ریگە دەدات بە توندوتیزى و خوینرشن و درنده‌بى: {فَإِذَا أَنْسَلَحَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدُّوكُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَتُوا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَيِّلَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ} (التوبە: ۵)، واتە (ئىنجا كە مانگە حەرام و خاوهن رىزەكان بىانەوه، واتە ئە و مانگانەي كە جەنگيان تىدا قەدەغە كراوه «زىلقەعىدە، زىلھىجىجە، موحەرەم، رەجب»، لە ھەر جىنگە يەكدا موشرىكە كان تان دەستكەوت

بەمەرجى (ژن و مندال و گۆشەگىر نەبن) بىانكۈزۈن و بىانگرن و گەمارۋىيان بىدەن و لە هەموو كەمىن و رىيگە يەكىشدا بۇيان دانىشىن، ئەگەر پەشىمان بۇونەوە لە ھاوبەش دانان بۇ خوا و بەرىك و پىكى نويزىيان ئەنجامدا، زەكتىيان جىيەجىتىرىد، ئىوهش رىيگە يان بۇ چۆل بىكەن بەراستى لە خودا زۆرلىپوردىيە و زۆريش دلوقان و مىھەربانە بەرامبەر بە تەھوھەكاران).

۲- ناوهەرۆكى ئەم ئايەتە لەماوهى جەنگدايە:

رەخنه گرانى ئايىنى ئىسلام ئەم ئايەتە باس دەكەن بە بن باس كەنى ناوهەرۆكە كەى، بۇ ئەوهى لە ناوهەرۆكە كەى تىيىگەيت ئەوا پىويستە كە لە ئايەتى «يەكى» ئەو سوورەتەوە بخويزىتەوە، دەفەرمۇيت: كە پەيمانىكى ئاشتى ھەبوو لە نىوان موسولمانان و بت پەرسىتەكانى مەككەدا، ئەم پەيمان نامە يە لەلایەن بت پەرسىتەكانەوە پىشىيل كىرا، لە بەرامبەردا ماوهى چوار مانگ دەرفەت درا بە بت پەرسىتەكانى مەككە، تاكو پەيمانە كە چاك بىكەنەوە و پەيرەوى بىكەن ئەگەر نا شەر را دەگەيەنرىتى لە دېيان.

۳- نصوونەي جەنگى نىوان ئەمرىكا و ۋىتنام:

ئىمە دەزانىن كە ئەمەرىكا لە پىشدا لە جەنگدا بۇوه لەگەل ۋىتنام، وا دابنى سەرۆكى ئەمەرىكا، يان جەنەرالى سوپاى ئەمەرىكا بە سەربازە ئەمەرىكىيەكانى وتووه لە ماوهى شەردا «لە ھەر شوينىك ۋىتنامىيەكتان دۆزىيەوە بىكۈزۈن» ئەمپۇ ئەگەر من بلىم كە سەرۆكى ئەمەرىكا وتوىيەتى: «لە ھەر شوينىك ۋىتنامىتان بىنى بىكۈزۈن» بە بن ئەوهى ئەو بارود دۆخە رۇون بىكەمەوە كە ئەم قىسىمە ئىداڭراوه؛ ئەوا وە كو قەسابخانە يەك دىتە

بەرچاو، بەلام ئەگەر من باسى ناوه‌رۆکەكەي بىكم كە ئەو قىسىم لە كاتى شەردا كراوه؛ ئەوا زۆر لۆزىكى دەردەكەويت بەوهى كە ويستووپەتى ورەي سەربازە ئەمەريكىيەكان بەرز بکاتەوە لە كاتى شەرەكەدا.

٤- ئايەتى «پىنج» لە سوورەتى (التبه) بۆ بەرزكەرنەوەي ورەي موسولمانەكان بۇوە لە كاتى شەردا:

هاوشىۋەي نموونەكەي پىشىو ئەوهى كە لە سوورەتى (التبه) ئايەتى (5)دا ئاماژەي پىكراوه بۆ بەرزكەرنەوەي ورەي موسولمانەكان بۇوە لە كاتى شەردا، بۆ ئەوهى نەترىن پىيان وترلاوە لەھەر كۆي دوزمىنتان بىنى بىانكۈژن.

٥- شۆرى لە ئايەتى (5) بۆ ئايەتى (7)ى سوورەتى (التبه) بازى داوه.

ئارون شۆرى يەكىكە لە رەخنەگە بەھېزەكان كە رەخنە لە ئىسلام دەگرىت لە ولاتى هيندستان، ئەو ئاماژە بە ھەمان ئايەتى سوورەتى دەكەت لە كىتىبەكەيدا بە ناوى: «جييانى فەتواكان» لە لاپەرەي (572) پاش باسکەرنى ئايەتى (5) بازىداوه بۆ ئايەتى (7)ى سوورەتى (التبه)، ھەمەو كەسىك ھەست بەوه دەكەت كە ئايەتى (6)ى پەراندووه.

٦- سوورەتى (التبه) ئايەتى (6) وەلام دەداتەوە:

سوورەتى (التبه) ئايەتى (6) وەلامى ئەوانە دەداتەوە كە ئايا ئىسلام رىڭە بە توندوتىزى و خوتىنىشتن و توندرەۋى دەدات؟ دەفەرمۇيت: {وَإِنْ أَخْذَ

مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلَغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ
يَا نَهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ} (التوبه: ٦)، واته: {ئه گهر يەكىك له و موشريكانه
پەناي پېھىنایت پەناي بىدە، تا بە باشى فەرمایشتى خوا دەبىستى و لىنى
حالى دەبىت، پاشان بىگەيەنە بە شوئىتىك كە هيمن و ئاسوودەبىت و لە
ھىچ نەترسى، چونكە ئەوانە گەلىكىن نازانن ئىمان و بىروا چىيە).

قورئان بە تەنها نافەرمۇىت كە بت پەرسىتە كان بە دواى پەنابەرى دەگەرىن
لە ماوهى شەردا كە دەبىت مافى پەنابەرىيان پى بېھەخشىت؛ بەلکو دەبىت
بىشگەيەنرىنە شوئىتىكى سەلامەت، لە ئىستادا جەنەرالىتكى مىھەربان و
ئاشتىخواز لەميانى شەردا پەنگە پىيگە بە سەربازانى دوژمن بىدات ئازاد بن
ئەگەر ئەوان ئاشتىيان بويىت، بەلام چ جەنەرالىتكى سوپا بە سەربازەكانى
دەلىت كە ئەگەر سەربازانى دوژمن بە دواى ئاشتىدا گەران لە كاتى شەردا
بەھىلەن ئازادبن؟ ئەمە تەواو ئەوهەيە كە خواي گەورە لە قورئانى پېرۋىزدا
ئاماژى پى دەكتات؛ ئەويش پىيگەدانە بە ئاشتى لە جىهاندا.

پرسیاری بیست و سیم

قرئان وشهی «ئیمه» به کارده‌هینیت بو خوا

ئایا ئیسلام بروای به چند خواوه‌ندیک ههیه؟ چونکه قورئان وشهی «ئیمه» به کارده‌هینیت کاتی خوا له قورئاندا قسه دهکات؟

وەلام /

ئیسلام بەشیوه‌یه کی بنەرەتی ئایینیتکە کە بروای بە بۇونى يەك خودا ههیه، پەیوه‌ستە بە يەك خوداوه، بروای وايە کە خوا تەنها و تاکە، لە قورئاندا خواي گەورە زۆرجار ئامازە بو خۆی دەکات لە رېگەی بەکارھینانى «ئیمه»، بەلام ئەمە بە ماناي ئەوه نایەت کە ئیسلام بپروای بە بۇونى زیاتر لە خوايەك هەبیت.

دوو جۆر وشهی «کۆ» ههیه:

لە چەندین زماندا دوو جۆر «کۆ» بۇونى ههیه، يەكىكىان «کۆ» لە ژمارەدا كە ئامازە يە بو شتىك كە لەيەك شت زیاتر بیت، «کۆ» يەكەي تر «کۆ» رىزە.

۱- لە زمانى ئىنگلىزىدا، شازنى ئىنگلتەرا ئامازە بو خۆی دەکات بە «ئیمه» لە جىاتى بەکارھینانى «من» ئەمە بە كۆي شايانە ناسراوه.

۲- گاندی سه‌رُوک و هزیرانی هیندستان وا پاها تبوو بلیت: «ئیمە دەمانە ویت»، «ئیمە» هىمایە كە لە «كۆي شايىنە».

۳- ھاوشىوهى ئەمانە لە زمانى عەرەبىدا، كاتىك خواي گەورە لە قورئانى پىرۆزدا ئامازە بۇ خۆي دەكەت، زۆرجار وشهى «نحن» بەكاردىت كە بە ماناي «ئیمە» دېت، ئەوه بە ماناي «كۆ» نايەت لە ژمارەدا، بەلکو بە ماناي «كۆ» يەرىز دېت. يەكتاپەرسى و بىرلاپۇن بە بۇونى يەك خوا يەكىكە لە كۆلە كە كانى ئىسلام، ھەبۇون و تەنھايى خوا چەندىن جار لە قورئاندا ئامازە پىتكراوه: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} (الإخلاص: ۱). واتە (ئەي موحىمە د بلتى ئەو پەروەردگارەي من دەپەرسىم تاك و تەننیا يە و ھاوهەل و ھاوبەشى نىيە).

پرسیاری بیست و چوارم بیروکهی هله‌لوه‌شاندندهوه

موسولمانان بروایان به بیروکهی هله‌لوه‌شاندندهوه هه‌یه.
به هانایه‌کی تر بروایان بهوهیه که ئایه‌ته پیش‌سووتره‌کانی
قورئان ئالوگوپکراون به ئایه‌تى تر که دواتر دابه‌زیون.
ئایا ئەمە ئەوه دەگەیەنیت که خوا هله‌ی کردووه و
دواتر چاکی کردووه‌تەوه؟

وەلام /

۱- دوو لیکدانه‌وهی جیاواز:

قورئانی پیروز لهم چەند ئایه‌ته خواره‌وهدا دەفه‌رمویت: {مَا نَسْخَ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِها نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلِهَا أَلْمَ تَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ} (البقرة: ۱۰۶)، واته: (ئیمە له قورئاندا هەر ئایه‌تىك بىرىنەوه و له کارى بخەین يان فەراموشى بکەین و له بىرى بېھىنەوه، له جیاتى ئەوه ئایه‌تىكى چاکتر و ئاسانتر ھەر وەکو ئەوه دەخەینە جىنى تا له پاشه‌رۆزدا بېتە مايەی پاداشتى گەورەتر و زياتر).

وەکو سەرچاوه‌یەك بۇ ئەمە خواي گەورە له قورئانی پیروزدا دەفه‌رمویت: {وَإِذَا بَدَلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةً وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزَّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ} (النحل: ۱۰۱)، واته: (ھەركاتىك ئیمە ئایه‌تىك بە ئایه‌تىكى تر بىگۈرىن و لابەرین و یان ئایه‌تىكى تر له جىنى ئەو دابىتىن، خوا بۇ خۆى

زاناتره بهوهی دایده به زینت لهوه لامدا ده یانوت تو هر درو هه لدبهستی،
به لکو ئهوان زوربه یان خویان نه زان و له حیکمه تی خوا تیناگهن).
لهم ئایه تدا وشهی عه ره بی «ئایات» به مانای «ھیما»، یان «ئایه ت» و
ھه روھا به مانای «سروش» دیت، ئه م ئایه تهی قورئانه ده توانزیت به دوو
شیواز لیکبدریته وھ:

شیوازی يەکھم: ئه و سروشانه که هله لوھ شیزراوه ته وھ یان ئالوگوریان
پیکراوه؛ ئه و سروشانه که پیش قورئان بوون بو نموونه: «تهورات، زهبور،
ئینجیل». لیزهدا خوا ده فه رمیت که ئه و نه بووه ته هۆکار بو ئه وھ
سروشە کانی پیشووتر له بیر بکرین، به لام ئه و ئالوگوری پیکردوون به
شیتکی باشت و هاو شیوه، ئه مه ئه وھ ده گەیە نیت که ئینجیل و تهورات و
زهبور ئالوگور کراون به قورئان.

ھیوازی دووھم: ئه گەر وا دابنیین که وشهی عه ره بی «ئایه ت» له و ئایه تهی
سەرھوھ ئاماژه بیت بو ئایه ته کانی قورئان، نه ک سروشە کانی پیشووتر،
که واته ئەمەش ئه وھ ده گەیە نیت که هیچ کام له ئایه ته کانی قورئان
ھەلنه وھ شاوه ته وھ، به لکو به شیتکی باشت و هاو شیوه شوینی گیراوه ته وھ،
ئه مه به مانای ئه وھ دیت که چەند ئایه تیکی دیاریکراو له قورئان که پیشتر
دابه زیون شوینیان به و ئایه تانه گیراوه ته وھ که دواتر دابه زیون، من له گەل
ھەردوو لیکدانه وھ کەدا هاوارام زور له موسولمانە کان و ناموسولمانە کان به
ھەلە له لیکدانه وھ دووھم گەیشتون؛ بهوهی که به مانای ئه وھ دیت له
ئایه ته پیشووتره کانی قورئان هله لوھ شیزراونه ته وھ و چیت بو ئه مرو ڑاست

نین، وەک ئەوھى کە ئەوان گۆرپۈيانن بە ئايىتەكاني دواترى قورئان، يان ئايىتە هەلۋەشاوه كان، ئەم گرووبەي خاڭ تەنانەت بە هەلە بىرپايان وايه كە ئەو ئايىتەنە دې بېك و بەرپەرچى يەك دەنەوە.

۶- بەرھە مەھىنەنى كتىبىيەك ھاوشيۋەي قورئان:

ھەندىيەك لە عەرەبە بت پەرسىتەكان دەلىن کە قورئان لەلايەن پىغەمبەرە وە شىۋىزراوه، خوا لەم چەند ئايىتە خوارە وە بەرەنگارى عەرەبانە كان دەبىتە وە لە سوورەتى (الإسراء): {فُلِّ لَئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا مِثْلِ هَذَا الْقُرْآنَ لَا يَأْتُونَ مِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَاهِرًا} (الإسراء: ۸۸)، واتە: (بَلْنَ ئَهْ گَهْرَ هَمْ مُوْ مَرْوَفَ وَ جَنِيْهَ كَانَ كَوْبِنْهُ وَ بُو ئەوھى وىنەي ئەم قورئانە بەھىنەن ھەركىز ناتوانن وىنەي ئەو بەھىنەن ئَهْ گَهْر ھەندىيکىان پالپىشت و ھاوكارى ھەندىيکىان بن بۇ ئەنجامدانى ئەو كار). دواتر ئەو بەرەنگاربۇونە وە يە سادەتر بۇو لەم ئايىتە سوورەتى (ھود): {أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأُنْتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ} (ھود: ۱۳)، واتە: (يان دەلىن موھەمد خۆي ئەم قورئانە ھەلبەستووه و داوييەتە پال خوا، پىيان بلىن جا ئَهْ گَهْر ئىيەنە قورئانە بە درۆ و ھەلبەستراو دەزانىن، فەرمۇون ئىيەش دە سوورەت ھەلبەستن يان وە كو ئەوھى بەھىنەن كە لە ھەموو رۇوييە كەھو وە كو ئەو وابن، ھەركەسىك دەتوانن «بى لە خوا» بانگى بىكەن بۇ ھاوكارىتانا ئَهْ گَهْر راست ئەكەن دەلىن ئەم قورئانە درۆ و ھەلبەستراوه).

دواتر زياپىر سادەتر بۇو لەم ئايىتە سوورەتى (يونس): {أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ

فَلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ} (یونس: ۳۸)، واته (یان ده لین موچه مه د خوی هه لیبه ستوه له سه رخوا، توش پیمان بلی ئه گهر وايه تنهها سوره تیک وهك ئه و بهینن که له هه ممو روویه که وه له و بچیت، بیجگه له خوا هه رکه سیک ده توانن هاواری بو بهرن و داواي یارمه تی لیکهن بو ئه و کاره ئه گهر راست ئه کهن).

له کوتاییدا له سوره تی (البقرة) دا زور بهره نگاربوبونهی عهربه کانی روونترکردووه ته و: {وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ} (۲۳) فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأَتَقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتُ لِلْكَافِرِينَ} (البقرة: ۲۴-۲۳)، واته: (ئه گهر سه بارهت به و قورئانهی ئیمه ناردو مانه ته سه ر بهنده خومان ئیوه دوو دل و به گومانن ئاخو راسته یان نا؟ هه ول بدەن هیچ نه بچوکتیرن سوره ت وھ کو ئه و بهینن بو ئه وھ ش شایه ت و هاوبابو ره کانتان بانگ بکهن ئه گهر ئیوه راست ده کهن، وھ ئه گهر هیچ تان بو نه کرا که هه رگیز هیچیشتان بو ناکری و هر باوھر بهینن خوتان بپاریز ن له و ئاگه هی که سووتینه ر و هه لگیرسینه ر که هی جهسته ئاده می و بهرد، که ئیستا بو کافران و بیباوه ران ئاماده کراوه).

خواي گهوره بهره نگاربوبونهی عهربه کانی پله به پله ساده تر کردووه و، به دابه زینی ئه و ئایه تانه سه رهتا بهره نگاری بت په رسته کان بwoo وھ به بهره هم هینانی کتیبیک هاوشیوه قورئان، دواتر يه ک سوره ت له کوتاییدا بهره نگاریان ده بنه وھ بو بهره مهینانی يه ک سوره ت به جو ریک له جو ره کان هاوشیوه ئایه ته کانی قورئان بیت، ئه مه به مانای ئه وھ ئایه ت

که ئەو ئايىه تانەي دواتر دابەزىيون ھەلۋەشىزراونەتەوە، بە مانا يەكى تر لە سوورەتى (البقرة) ئايىه تى (٢٣ و ٢٤) بەرپەرچى سى ئايىه تەكەي پېشۈوتەر دەدەنەوە، بەرپەرچدانەوە بەمانا يى ئەوە دىت كە دوو شت ناتوانىت لەھەمان كاتدا گونجاو بىت، يان ناتوانىت لە يەك شوئىن پىتكەوە دابىزىن، ئايىه تەكاني پېشۈوتەر قورئان ھېشتا قىسى خوايى وە زانىارىيە كانى تا رۇزگارى ئەمپۇش راستىن، بۇ نمۇونە ئەو بەرەنگاربۇونەوە بۇ بەرەھە مەھىنانى ھاوشىۋەي قورئان بۇ ئەمپۇش دەبىت، ھاوشىۋەي بەرەنگارى بۇ بەرەھە مەھىنانى دە سوورەت، يەك سوورەتى ھاوشىۋەي قورئان راست دەبىت و، توانى بەرەنگارى بۇ بەرەھە مەھىنانى يەك سوورەت بە جۇرىك لە جۆرە كانى ھاوشىۋەي قورئان، ئەمە بەرپەرچدانەوەي بەرەنگاربۇونەوە كانى پېشۈوتەر نىيە، بەلام سادەتلىق بەرەنگاربۇونەوە چۈوهەتە ناو قورئانەوە.

وادابنی من قسه له سه رکه هم که ناتوانیت قوناغی (۱۰)ای خویندنگا بپریت، دواتر ده لیتم که ناتوانیت قوناغی (۵)ای خویندنگا بپریت، دواتر ده لیتم که ته نانه ت ناتوانیت قوناغی (یه ک) یش بپریت، له کوتاییدا ئه و ناتوانیت ته نانه ت قوناغی با خچه ساوایانیش بپریت، ئه ووهی که من سه باره ت به و که سه ده لیتم ئه ووهی که ئه و ته نانه ت ناتوانیت قوناغی با خچه ساوایانیش بپریت تاکو له خویندنگا قبول بکریت، هر چوار پسته کهم دژی یه ک نایبته وه، به لام دوا قسه م که ده لیتم ناتوانیت قوناغی با خچه ساوایانیش بپریت ئه ووه به سه بو ده رخستنی ئاستی زیره کی ئه و که سه، ئه گهر که سیک نه توانیت قوناغی با خچه ساوایان بپریت ئه واه بن گومان ناتوانیت قوناغی (۱ و ۵ و ۱۰)ای خویندنگاش بپریت، چونکه هه رگیز له خویندنگا و هر ناگیریت.

۳- حه رامکردنی خواردنەوەی مەی قۆناغ بە قۆناغ:

نمۇونەيەکى تر لە و ئايەتانە پەيوەندى ھەيە بە حه رامکردنی خواردنەوەي مەی قۆناغ بە قۆناغ، يە كەم ئايەتى قورئان سەبارەت بە سەرخوش بۇون لە سوورەتى (البقرە): {يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعٌ لِلنَّاسِ وَإِمْهُمَا أَكْبَرٌ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوُ گَذِيلَكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ} (البقرة: ۲۱۹)، واتە: (سەبارەت بە بادە و شەراب و قومارەوە لىت دەپرسن ئاخۇ ئەوانە حەلال و رەوان يان حەرام و ناپەوان؟ پىيان بلى تاوان و گوناھيان گەورەيە بۆ خەلکىش بېرىك قازانچ و كەلکيان ھەيە «خۆشى و لهزەتى تىدايە، بارى ئابورى بۆ ھەندى كەس دەستدەدا»، بەلام تاوان و زيانەكانى لە سوود و بەھەرەكانى زياتە، لىت دەپرسن چى ئىنفاق بىكەن لە رىيگەي خواداد؟ پىيان بلى ئەي پەيامبەر زىدە لە خوتان و مال و منداللان بىبەخشىن ھەر بە و شىۋەيە خواى گەورە بەلگەو نىشانەكانى خۆيتان بۆ روون دەكتەوە بەلکو بتوانن لە ئاكامى كاروبارى دونيا و قيامەتان بىربىكەنەوە).

ئايەتى دواتر سەبارەت بە ھەمان بابەت لە سوورەتى (النساء) خواى گەورە دەفەرمۇيىت: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَمْسِمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَنْدِيْكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا} (النساء: ۴۳)، واتە (ئەي ئە و كەسانەي باوهەرتان هىتىاوه لە كاتىكدا غَفُورًا

سەرخوشن نزىكى نويىز مەكەونەوە ھەتا بىزانن چى دەلىن، وە لە كاتى

لهش گرانیدا تا خوتان نهشون نزیکی مزگهوت مهبنهوه مهگه ریبواربن و لهسه فههدا بن، خوئه گهر نه خوش بعون یان لهسه فههدا بن یان یه کیکتان لهسه ر پیش ئاو هاتهوه یان توختن ژنه کانتان که وتن و هیچ ئاویکتان دهست نه که وت بو دهست نویز یان خوشتن ئهوا گلیکی پاک په یدا بکهن و به دم و چاو و دهسته کانتاندا بیهینن به راستی خوا زور لیبوردهیه).

دوا ئایه تى قورئانيش له هه مبهه سه رخوش بعون خواردنوهه مهی له سووره تى (المائدة): {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَلْذَالُمُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ} (المائدة: ٩٠)، واته (ئهی نهوانهی باوهه رتان هیناوه بیگومان بن لهوهی که ئاره قخوری و قومار و کاغه زی یانصيب و ئه و به ردھی که حه یوانی بت په رسته کانی له سه رده بردري بو زانینی به ختی باش و خراب، ئه مانه گشت پیسن و له کاري شه یتان نئیوه خوتانی لیپ به دوور بگرن تاكو له دونیا و قیامه تدا به خته وه ربن).

كورئان له ماوهی (۲۲ سال و نیو) دا نوسرا یاهوه، زور چاکسازی له کومه لگادا کرا به شیوهی قوناغ به قوناغ بwoo، ئه مهش بو ئاسانکردنی گرتنه خۆی یاسای نوی له لایه ن خه لکه وه، چونکه گورانکاري له ناكاو و کتوپر هه میشه سه رده کیشیت بو یاخیبوونی خه لک و گیره شیوینی.

قهده غه کرن و حه رامکردنی خواردنوهه به سئ قوناغ کرا، له ئایه تى يه که مدا ته نها ئاماژه بو ئه وه کرابوو که خواردنوهه تاوانیکی گه وره يه

و ههندیک سوودی ههیه بهلام گوناھه کهی گهوره تره له سووده کانی،
له دووهم ئایه تدا ئامازه بهوه کرا که که سیک نایت له رۆژدا بخواهه وه،
چونکه موسولمان پیویسته له پۆزیکدا پینچ جار نویز بکات، لهم ئایه تهدا
باس له خواردنە و ناکات له شەودا، له بەرئە وەی کە هیچ نویزیک نییه له
شەودا بۆیه ریگە دراوه کە له شەودا بخواهه وە بە مانای ئە وەی کە که سیک
دە توانیت بخواهه و دە شتوانیت نە خواهه وە.

ئەگەر ئەم ئایه ته ئامازه بە وە بکردایه کە خواردویه تییە وە
ناتوانیت نویز بکات؛ ئەو کات بە رپەچ دانه وە دە بۇو، خوا و شە کان له
شويىنى خۆیدا بە کاردهھەتیت لە کۆتايدا تەواو حەرامکردنى خواردنە وەی
مەی له هەموو کاتیکدا له سوورەتى «اماڭىدە» ئایەتى (۹۰) دا باسکراوه،
ئەمە بە روونى ئامازه بە وە دە کات کە سى ئایه ته کە بە رپەرج و دژى يەك
ناوهستیتە وە، ئەگەر وا بۇوايە ئەوا گونجاو نە دە بۇو کە سى ئایەت بە دواى
يە کدا بیت، له کاتیکدا موسولمانان چاوه روان دە كرین پە بېھە وى هەموو
ئایەتیك بکەن کە له قورئاندا هاتووه، تەنها بە شويىنکە وتنى ئایەتى کۆتاىي
ئەوا را زى دە بیت بە شويىنکە و تووی دوو ئایە ته کەی پىشۇوتىر بیت.

وا دابنی من دە لیم کە من لىرە نازىم، دواترىش دە لیم کە من له کاليفۇرنىيا
نازىم. له کۆتايدا دە لیم کە من له ولايەتە يە كىرىتووه کانى ئەمەريكا نازىم،
ئەمە ئە وە ناگە يە نىت کە ئەم قسانەم دژ بە يە كن، ياخود بە رپەرجى يەك
دە دە نە وە، هەر يە كىتك لە قىسە کان زانىاري زىاتر دە بە خشىت کە رىستە کەی
پىشۇوتىر ئە و زانىاري يە تىدا نىيە، چونکە تەنها بە وتنى ئە وەی کە من
لە ولايەتە يە كىرىتووه کانى ئەمەريكا نازىم ئەوا روونە کە من نە له لۆس

ئەنجلووس و نە لە کالیفۆرنیا نازىم، ھاوشىوهى ئەوە بەكارھىتىنى ماددە كھولىيەكەن بە تەواوى حەرامكرا، ئەوە رۇونە كە نويىزكردن لە حالتى سەرخۆشىدا حەرامكراوه و، زانىارى ئەوهى كە خواردنەوە گوناھىتكى گەورەيە و سوودىيەكى ترى ھەيە بۆ پىاۋ، بەلام گوناھەكە لە سوودەكە گەورەترە .

٤- قورئان ھىچ دژىيەكىيلىكى تىيە:

بىرۇكەي ھەلۇھاشاندەوە ئەوە ناگەيەنىت كە دژبەيەكى لە قورئاندا بۇونى ھەيە، ھەر چەندە گۈنجاوه شوينكەوتەي ھەموو ئايەتەكەن قورئان بىت لەھەمان كاتدا، ئەگەر دژبەيەكبوون بۇونى ھەبوايە لە قورئاندا، كەواتە نابىت قسەي خودا بىت، وەك ئەوهى خواي گەورە لە قورئانى پېرۇزدا دەفەرمۇنىت: {أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا} (النساء: ٨٢)، واتە (ئاخۇ ئە دوورپۇوانە بۆچى لە مانا و مەبەستى قورئان وردنابنەوە كە چەند ورد و پې حىكمەتە خۆ ئەگەر لە غەيرى خوا بوبا بىنگومان شىپاوايى و دژايەتىيەكى زۆريان تىا بەدى دەكەد بەلام چونكە فەرمۇودەي خوايە دەبىنى لە ھەموو كەم و كورتى و ناتەواوېيەك دوورە).

پرسیاری بیست و پنجم مانای ئەلیف لام میم

بۆچى چەند سووره‌تىكى قورئان بە « ئەلیف لام
میم، ها میم، ياسین» دەست پىدەكت؟ گۈنگى ئەو
دەستەوازانە چىن؟

وەلام /

۱- وشە كورتكراوهكان:

« ئەلیف لام میم، ها میم، ياسین ... هتد» بە حروفى «موقەتهع» ناسراون،
بە مانايىكى تر وشە كورتكراوهكان، لە ئەلیف و بىيى زمانى عەرهبىدا
(۲۹) وشە هەن (ئەگەر ھەمزە و ئەلیف بە دوو پىت ھەۋمازبىرىت) و،
(۲۹) سووره‌تىشمان ھەيە لە قورئانى پېرۋىزدا كە بە وشە كورتكراوهكان
دەستىيانپىتىرىدووھ، ئە وشە كورتكراوانە ھەندىيەك جار بە تەنها و، ھەندىيەك
جار بە لېڭدرابى دوو وشە و، ھەندىيەك جارىش لېڭدرابى سى وشە و
چوار و پىنج دەردەكەون.

يەكەم: سى سوورەت بەيەك وشە دەستى پىتىرىدووھ:

* سوورەتى «صاد» بە «صاد» دەستى پىتىرىدووھ.

* سوورەتى «قاف» بە «قاف» دەستى پىتىرىدووھ.

* سوورەتى «القلم» بە «نوون» دەستى پىتىرىدووھ.

دووهم: لىكدرابى دوو وشه:

- * سوورهتى «طه» به «ط» و (هاو) دەستى پىنگردووه.
- * سوورهتى «النمل» به (ط) و (سین) دەستى پىنگردووه.
- * سوورهتى «ياسين» به (ياء) و «سین» دەستى پىنگردووه.

سييهم: (حاء) و «ميم» لە حەوت سوورهتى يەك لە دواى يەكدا بۇونيان
ھەيە:

- * سوورهتى «غافر».
- * سوورهتى «فصلت».
- * سوورهتى «الشوري».
- * سوورهتى «الزخرف».
- * سوورهتى «الدخان».
- * سوورهتى «الجاثية».
- * سوورهتى «الاحقاق».

چوارەم: «ئەلیف لام ميم» لىكدرابى سى وشه لە شەش سوورهتدا:

- * سوورهتى «البقرة».
- * سوورهتى «آل عمران».
- * سوورهتى «العنکبوت».
- * سوورهتى «الروم».
- * سوورهتى «لقمان».
- * سوورهتى «السجدة».

پینجهم: (الف لام راء) لهشهش سوره‌تی يهك له دواي يهكدا:

- * سوره‌تى «يونس».
- * سوره‌تى «هود».
- * سوره‌تى «يوسف».
- * سوره‌تى «الرعد».
- * سوره‌تى «ابراهيم».
- * سوره‌تى «الحجر».

شهشهم: «تا، سين، ميم» له دوو سوره‌تدا:

- * سوره‌تى «الشعراء».
- * سوره‌تى «قصاص»

حههونهم: ليکدراوي چوار پيت دووجار دهدده كه ويت:

- * سوره‌تى «الأعراف» به «ئهليف لام ميم صاد».
- * سوره‌تى «الرعد» به «الف لام راء».

هههشتم: ليکدراوي پينچ پيت دووجار دهدده كه ويت:

- * سوره‌تى «مريم» به «كاف، هاء، ياء، عهين، صاد».
- * الشوري (به حاء ميم عهين سين قاف).

۲- ماناي ئهو وشه كورتكراوانه:

له مانا و مهبهستى ئهو پيته كورتكراوانه لهلايەن توېزەرانى ئىسلامەوه

لیکدانه ووه جیاوازی بۆ ده کریت، هەندیکی کەم له و لیکدانه وانه:

یەکەم: ئەو پیتانه رەنگە کورتکراوه بن بۆ رسته و وشە؛ بۆ نموونە: «ئەلیف
لام میم» به مانای «نور» پرووناکی دیت.

دوووهم: ئەو پیتانه کورتکراوه نین، بەلکو ھیماو ناوی خودای گەورەن، يان
ھەر شتیکی تر.

سێیەم: ئەو پیتانه وەکو سەروا به کارھاتوون.

چوارەم: ئەو پیتانه هەندیک گرنگى ژمارەییان ھەيە، وەکو پیتى سامىيەكان،
ھەروھا بەھاي ژمارەییان ھەيە.

پىنچەم: ئەو پیتانه به کارھاتوون بۆ راکىشانى سەرنجى پىغەمبەر (د.خ)
و گۇنگارانى، چەندىن بەرگ نوسراون لەسەر گرنگى ئەم پىته کورتکراوانە.

۳- باشترين لیکدانه ووه بۆ پىته کورتکراوه کان:

لە ھەموو ئەو لیکدانه وانه کە لەلايەن توپىزەرانه ووه لیکدانه ووه يان بۆ
کراوه، ئەوهى کە راستە لەلايەن تەفسىرى ئىين كەسیر و زەمە خشەرى، يان
ئىين تەيمىيە وە پېشتىگىرى و پەسەندىكراوه ئەمە خوارەوەيە:

جەستەي مرۆڤ لە چەندىن توخمى بىنچىنه يى جیاواز پىكەھاتووه کە لە
سروشتدا دۆزراوه تەوه؛ لەوانه خۆل و تۆز، ھىشتا رەنگە گاللەجاپى بىت
بلىيت کە مرۆقايەتى كىوتەت ھاوشىۋە خۆلە، ئىمە دەتوانىن ھەموو ئەو
توخمانەي کە مرۆقى لى دروست بۇوه ھەبىت و، گالۇنىك ئاوى بۆ زىاد
بىكەين کە بونىادى جەستەي مرۆقە، ئىمە توخەمە كانى جەستەي مرۆڤ
دەزانىن و ھىشتا ئىمە ون دەبىن كاتىك پرسىيار سەبارەت بە نەھىنى ژيان

دەگریت.

هاوشیوه‌ی ئەمە قورئان ئامازە بۆ ئەو خەلکانە دەکات کە ئەوە رېتىدەكەنەوە کە دەسەلاتىكى خوايى ئاسمانىيە، پىيان دەلىت کە ئەم قورئانە لە زمانى خوتانە کە شانازى پىوه دەكەن، کە پىكھاتووه لە ھەندىك پىت کە عەرەبەكان زۆر بە رەوانى مەبەستەكانى خۆيانى پى دەردەبرەن. عەرەبەكان زۆر شانازى بە زمانەكەيانەوە دەكەن و، ئەو كاتەي قورئان دابەزى زمانى عەربى لە لووتىكەدا بۇو، لەگەل پىتهكانى وەكىو: «ئەلیف لام ميم / ياء، سين / هاء ، ميم ... هتد» لە زمانى ئىنگليزىدا دەتوانىن بلېين A,B,C,D». قورئان بەرەنگارى مروقەكان دەپىتهوو بۆ بەرەمەمەنناني بەلايەنی كەمەوە يەك سوورەت بە جۆرىك لە جۆرەكان هاوشیوه‌ی قورئان بىت لە جوانى و رېكۈپېكىدا، ئەگەر گومانيان لە راست و دروستى قورئان ھەيە.

لە پلهى يەكەميدا قورئان بەرەنگارى هەموو پياوهكان و جنبىيە كان دەپىتهوو بۆ بەرەمەنناني شتىك هاوشیوه‌ی قورئان، ئەم بەرەنگاربۇونەوەيە لە سوورەتى (الإسراء) ئايەتى (٨٨) (پىشتر راڭەكراوه)، دواتر قورئان ئەو بەرەنگاربۇونەوەيە دووبارە دەكاتەوە لە سوورەتى (هود) ئايەتى (١١) (پىشتر راڭەكراوه)، بە وتنى ئەوەي كە (دە) سوورەت بەرەم بەھىنېت وەكىو ئەو «خوا»يە، دواتر پىيان دەفەرمۇيت: تەنانەت (يەك) سوورەت بەرەم بەھىنېت؛ ئەويش لە سوورەتى (يونس) ئايەتى (٣٨) (پىشتر راڭەكراوه)، لە كۆتايدا ئاسانتىرين بەرەنگاربۇونەوە لە سوورەتى (البقرة) دا

خواي گهوره ئامازه‌ي پىكىردووه له سووره‌تى (البقرة) دا ئايىتى (٢٣ و ٢٤) (پىشتر راڭه كراوه).

بو بەراوردىكىرىنى لىھاتووى دوو بەھرەمەند ئەوا پىۋىستە ھەمان ماددىي خاۋىيان پىبىدەيت بۇ ئەوهى ھەلىانبىسەنگىنېت لەھەمان ئەركدا، ئەگەر ئەو دوو بەھرەمەندە بەرگىرۇو بۇون؛ ئەوا پىۋىستە ھەمان قوماشيان پىبىدەيت، ماددى خاۋەكانى زمانى عەرەبى ئەم پىتانەن: «ئەلیف لام مىم»، «يَا سىن»، ... هەند (لە ئىنگلىزىدا A,B,C,D) سروشتى موعجىزە زمانى قورئان؛ تەنها ناكەۋىتە سەر ئەو راستىيە كە ئەوه قسەي خوايە، بەلکو دەكەۋىتە سەر ئەو راستىيەش كە لە چەند پىتىكەوە دروستبۇوه، كە بت پەرسىتە عەرەبەكان شاناژىيان پىوهەدەكەد كە بەرەبەرەكانى ناكىرىن. عەرەبەكان بە تواناي رەوانبىز و قسەرەوانى و دەربىرىنى پې مانا تىبىنى دەكىرىن، ھەر وەك بۇنيادى جەستەي مروق كە بۇ ئىمە دانراوه كە لەلايەن ئىمە ناتوانىتىت بە دەستبەتىزىت، ئەو پىتانەي كە قورئان پىكىدەھەتىن وەك (ئەلیف لام مىم ...) ناسراون بۇ ئىمە و، بە شىۋەيەكى بەرددوام بۇ پىكەھەتىنانى وشەكان بەكاردەھەتىزىت. ناتوانىتىت ژيان لەلايەن ئىمەوە دروست بىرىت؛ ھەرچەندە ئەو زانىارىيانەمان ھەبىت لەبارەي بۇنيادى جەستەي مروقەوە، ھاوشيۋەي ئەمە ئىمە ناتوانىن ئەو جوانى و رەوانبىزىيە قورئان بەدەستبەتىزىن؛ لەگەل ئەوهى ئەو پىتانە دەزانىن كە قورئانى لىن پىكەھاتووە، چۈنكە قورئان بىنچىنەيەكى ئاسمانى خودايىه.

٤- موعجزه‌ی قورئان راسته و خو دوای نه و پیته لیکدابراوانه ئاماژه‌ی پیکراوه:

هه رچه‌نده راسته و خو دوای نه و پیته لیکدابراوانه که له قورئاندا ئاماژه‌ی پیکراوه، لهم چه‌ند ئایه‌تەی خواره‌وه خودا سه‌باره‌ت به موعجزه‌ی قورئان و ده‌سەلاته‌کەی قسە ده‌کات: {إِنَّمَا الْكِتَابُ لَا رَبُّ لَهُ إِلَّا هُنَّا لِلْمُتَّقِينَ} (البقرة: ٢-١)، واته {ئەم كىtie «قورئان» بۆ كەسىك كە تىيفكرى هىچ گومانىتىكى تىدا نىيە كە له لايەن خواوه ھاتووه، نور و رىئمايمىه بۆ موسولمانه پارىزىكارەكان).

پرسیاری بیست و شهشتم ئایا قورئان و تویه‌تى کە زەھۆر تەختە؟

قورئان دەلیت کە خوازەھۆر کو فەرشیک دروستکردووھ
بۇتان، ئەمە ئەھۆ دەردەخات کە زەھۆر تەختە، ئایا ئەھۆ
نادچوونیھەکى نىيە لهگەل زانىستى سەردەمد؟

وھلام /

۱- زەھۆر کو فەرشیک دروستکراوه.

پرسیارەکە ئامازە بۇ ئایەتىكى قورئان لە سورەتى (نوح) دەکات: {وَاللَّهُ
جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا} (نوح: ۱۹)، واتە: (وھەر ئەھۆ خوايەھۆر بۇ
ئىيە ۋاخستووھ بەرەختىتىك لەسەرە قەرار بىكىن)، بەلام ئەھۆ راستىيەھى
ئايەتەكەي سەرەھەرەن بىلەن بەرەدەۋام دەبىت بۇ ئایەتى دواي خۆى
كە لېكدانەوھ بۇ ئایەتى پىشىووتى دەکات: {إِنَّسُلُكُوا مِنْهَا سُبُّلًا فِجَاجًا} (نوح:
۲۰)، واتە: (تا بەئاسانى بەرېگا فراوان و دۆلەكانىدا بېرۇن).

ھەمان پەيام لە سورەتى «طە»دا دووبارەبۈوهەوھ: {الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُّلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا يِهِ أَزْوَاجًا
مِنْ نَبَاتٍ شَتِّي} (طە: ۵۳)، واتە: (ئەھۆ خوايەھى کە زەھۆر بارھىنماوھ و
كەرددووھەتى بە لانك و بېشكە بۇ ئىيە تا زۆر بەئاسانى تىايىدا بېرىن، وھ
چەند رېگا و رېبازىيکى بۇتان تىيدا دروستکرد تا لە ناو شاخ و دەشتىدا بە
ئاسانى هاتوچۇ بىكەن).

ئهستوورى تويكلى زهوى كه متى له (٣٠ ميل) كه ئه ويش زور تەنكە به راورد بە نیوه تىرەي زهوى كه نزيكەي (٣٧٥٠ ميل) دەبىت، چىنە قوولايىھە كانى زهوى زور گەرم و شل و نەيارە بۆ ھەموو شىوازىكى ژيان، تويكلى زهوى تويكلىكى رەقه كە دەتوانىن لەسەرى بىزىن، قورئان زور بە ئاشكرا ئامازەي بۆ دەكات كە وەك فەرشىكى را خراو و فراوان وايىھە كە دەتوانىن گەشت بکەين بە درىزايى رىنگا و شوينە كانىدا.

۲- فەرش دەتوانرىت زياتر فراوانتر بىت لە هەر رۇویيەكى تەواو رەق:

تەنانەت يەك ئايەتىش لە قورئاندا نىيە بفەرمۇيىت كە زهوى تەختە، قورئان تەنها بەراوردى نىوان تويكلى زهوى دەكات لەگەل فەرشىكدا، ھەندىيەك خەلک وا دەزانىن كە فەرش تەنها دەتوانرىت لەسەر رۇویيەكى تەخت رابخريت، ئەوھە گونجاوە كە فەرش دەتوانرىت لەسەر خى و گۆيىش رابخريت وەك زهوى، ئەوھە بە ئاسانى دەردەكەۋىت كە جىهان بە فەرشىك داپوشراوە. فەرش يان كومبار بەشىوه يەكى گشتى لەسەر رۇویيەك دادەنرىت كە زور ئاسوودە نەبىت كە بەسەرىدا بېرىت، قورئان وەسفى تويكلى زهوى دەكات بە فەرشىك كە بې ئەوھە مەرۆفە كان ناتوانى بىزىن و بىننەوە؛ بەھۆي گەرمى و شلى چىنە كانى ژىر زهوى.

۳- زهوى لەيەك جىابووه تەوهە:

هاوشىوهى ئەوھە، قورئان لە چەند ئايەتىكدا ئامازە بۆ ئەوھە دەكات كە زهوى لەيەك جىابووه تەوهە: {وَالْأَرْضَ فَرَسَّتَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ} (الذاريات:

(۴۸)، واته: (زهويشمان راخست بو زيان ئاي چ را خهرييکي چاكين ئيمه). هاوشيوهي ئوهوه، قورئان له چهند ئايه تيکندا باسى ئوهوه دهکات كه زهوي شوينيکي کراوه و فراوانه: {أَلْمَ نَجْعَلُ الْأَرْضَ مِهَادًا (٦) وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا (٧)} (النبا: ۶-۷)، واته: (ئهري ئيمه ئوه زهويه مان نه كردوتە لانك و بىشكە و جىنى ئارامگىرن بوتان، ئەي چيا و كىوه كانيشمان وەك مىخ بو دانە كوتيون و زهويمان پى نە به ستووه؟).

له هيچ كام له و ئايە تانه قورئان ئوهوه ده رناختات كه زهوي تەختە، تەنها ئوهوه ده رده خات كه زهوي شوينيکي فراوانه و هۆكارى فراوانىيە كەشى ئاماژەي پىكراوه، قورئانى پىرۆز دەفەرمۇيت: {يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِنَّمَا يَفْعَبُدُونَ} (العنكبوت: ۵۶)، واته: (ئەي ئوه بەندانەي باوهەرتان هىناوه بە راستى زهوي من پان و فراوانه، ئەگەر نە تانتوانى لە جىنگە يەك بە ئازادانە پەرسىش بىكەن بگويزنه وھ بۇ جىنگايە كى تر).

۴- زهوي شىوهيە كى گۆيى ھەيە:

كورئان ئاماژەي بە شىوهي راستەقىنهى زهوي كردووه: {وَأَغْطَشَ لَيْلَاهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاحَاهَا} (النازعات: ۳۰)، واته: (دواي ئاسمانىش زهوي بە شىوهيە كى هيلىكەيى بە دېھىناوه بو نىشته جىيۈون و حەوانە وە تان).

«دحاها» لە وشەي «دوچيا» وھ وھرگيراوه، كە بە تايىھەت ئاماژەيە بۇ هيلىكەي نە عامە كە شىوهي گۆيىيە بە دروستى ھەمان شىوهي زهوي، كە واته قورئان و زانستى مۇدىرن بە تەواوى گونجاون.

پرسیاری حه وته م

ئایا ته‌نها خوا ره‌گه‌زی مندال له مندال‌دانی دایکیدا
دەزانیت؟

قورئان دەلیت کە ته‌نها خوا ره‌گه‌زی مندال له مندال‌دانی
دایکیدا دەزانیت، بەلام زانستى ئىستا پېشکەوتتووھ و
بە ئاسانى ره‌گه‌زی مندال له مندال‌دانی دایکیدا دیارى
دەکات لە رېگە ئامىرى سەرروو دەنگىيەكانھوھ، ئایا
ئەم ئايەتەي قورئان ناچوونىيەك نىيە لەگەل زانستى
پېشکەوتتوودا؟

وەلام /

خوا تواناي بەسەر ھەموو شتىكدا ھەيە و ھەموو شتىكىش دەزانیت، خوا
زانيارى لەسەر ئەو شتانە ھەيە كە دەبىزىن و ئەو شتانەش كە نابىزىن.

۱- خوا بە ھەموو شتىك دەزانیت:

زۆرىك لە خەلک بىرۋايان وايە كە قورئان بانگەشەي ئەوه دەکات كە
ته‌نها خوا ره‌گه‌زی مندال دەزانیت لە مندال‌دانی دایکیدا، قورئانى پېرۋز
دەفه‌رمويت: {إِنَّ اللَّهَ عِنْدُهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْضِ
وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ خَيْرٌ} (لقمان: ۳۴)، واتە: (بەراستى زانيارى هاتنى رەۋىزى قيامەت

هه ر لای خوایه، تنهها ئه ویش باران ده بارینى له کاتی دیاریکراوی خویدا، ئه ویش ئه زانى چى له مندالدانه کاندایه، هیچ كەسیك سەد لە سەد نازانیت سبەینى چى ده کا له چاك و خرآپ، هیچ كەسیش نازانى له کام سەر زەوی ئەمرى، هه ر خوایه زانا و به ئاگایه بە تەواوی ڕووداوه کان و گشت نھینى و ئاشکرايە كىشى لا يە كسانە)، پەيامى ھاوشىۋەي ئە و ئايەتەي سەرەوە لە قورئاندا ھاتووه خواي گەورە دەفەرمۇت: {اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَغِيَضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَرْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ إِمْقَادٌ} (الرعد: ۸)، واتە: (لە پېڏان و ھەموو مىيىنە يە كدا (ژن، ئاژەل) ھەرجى تىدابى پېش داريدانى نىر و مىن خوا دەيىزانتى و تنهها هه ر ئه ویش ئاگادارە پىي، وھ هه ر ئه ویش دەزانیت كە مندالدانه کان چىيان لى كەم دەبىتەوھ واتە لە بار دەچى وھ يان پتە لە ماوهى ئاسايى خۆيان دەژىن، ھەموو شتىكىش بە لای خواوه ئەندازە يە كى دیارىكراوی ھەيە، ماوهى لە دايىكبۇونى بە ئاسايى يان بە ئاسايى، رزق و رۆزى، ئاکام مەرگى، بەختىاري و بەدبەختى).

۶- ړه گەز لە رېگەي ئامىرى سەرروو دەنگىيە كانەوھ ديارى دەكريت:

ئەمپۇ زانست زۆر پېشىكە وتۈوه و دەتوانن زۆر بە ئاسانى ړه گەزى مندال لە مندالدانى دايىكى دووگىاندا لە رېگەي بە كارھىننانى ئامىرى سەرروو دەنگىيە كانەوھ ديارى بکەن.

۳- وشەي «ړه گەز» ئاماژەي پىنە كراوه لە ئايەتى قورئاندا، ئەوھ راستە كە زۆرىك لە وەرگىركاران و راڭە كەرانى ئەم ئايەتە پېرۇزەي قورئان كە دەلت

تهنها خواړه ګه زی مندال ده زانیت له مندالدانی دایکیدا، ئه ګه ر تؤ ده قه عه ره بیه که هم ئایه ته بخوینیته و هیچ و شه بیه کی عه ره بی تیدا باس نه کراوه که ئاماژه بیت بو «ړه ګه ز»، له پاستیدا قورئان ده فه رمویت که زانینی ئه وهی که چې له مندالدانی ئافره تدا هه یه، ته نهای له لای خوایه، زوریک له را فه کاران به هه له لی تیگه یشتوون و ئاماژه به وه ده کهن ئه و ئایه ته به مانای ئه وه دیت که ته نهای خواړه ګه زی منداله که ده زانیت که له مندالدانی دایکیدا هه یه، که ئه مهش تیگه یشتنيکی هه له یه.

۴- هیچ که سیک بیچگه له خوا ناتوانیت برپیار له سهر سروشتنی مندال بدات:

ئه م ئایه ته ئاماژه نییه بو ړه ګه زی مندال له مندالداندا، به لکو ئاماژه یه بو مندال له مندالدانی دایکیدا چون ده بیت، سروشتنی چون ده بیت؟ ئایا به رامبهر به دایک و باوکی میهربان یان دل ړه ق ده بیت؟ ئایا ده بیت نیعمه ت یان به للا بو کومه لگا؟ ئایا باش یان خراب ده بیت؟ ئایا ده چیت بو به هه شت یان جه هه ننه م؟ ته واوی ئه و زانیاری بیانه ته نهای لای خوا ده بیت، هیچ زانیا یه ک نییه له جیهاندا ګرنگ نییه که چه نده ئامیره کانی پیشکه و تتوون؛ ناتوانیت ئه و زانیاری بیانه ده ست بکه ویت له سهر مندالیک له مندالدانی دایکیدا.

پرسیاری بیست و هدهشتم / حوری

به پیّی قورئان کاتیک پیاویک ده چیته به ههشت حوری
ده دریتی؛ که نافرهٔتی جوانن، نایا نافرهٔت چی پی
ده دریت کاتیک ده چیته به ههشت؟

وہلام /

۱- حوری له قورئاندا ناماژه‌ی پیکراوه له چوار شویندا:

- * {کَذِلَكَ وَزَوْجُنَاهُمْ بِحُورِ عِينٍ} (الدخان: ۵۴)، واته (ههروا و هسفمان کرد بوت، هاوجووتمان کردوون، به ژنانی سپی و چاوگهوره).
- * {مُتَكَبِّئِينَ عَلَى سُرُرِ مَضْفُوقَةٍ وَزَوْجُنَاهُمْ بِحُورِ عِينٍ} (الطور: ۲۰). واته: (لهسر قنه‌فهی ریزکراو پالیانداوه‌تهوه و روویان لهیه کردووه، هاوسرمان کردوون به ژنانی سپی چاوگهوره).
- * {خُورُ مَقْصُورَاتُ فِي الْخِيَامِ} (الرحمن: ۷۲). واته: (ژنانی سپی چاو ره‌شن لهناو خیوهٔت و چادره‌کاندا ده‌رناجن).
- * {وَخُورُ عِينُ} (الواقعة: ۲۲). واته: (ژنانی چاو به‌لهک و چاو گهوره و سپی پیست و ۵۵ و چاو دره‌خشانیان بو ههیه).

۲- حوری به مانای «کچی جوان» و هرگیزدراوه

زوریک له و هرگیزه رانی قورئان و شهی حوریان به کچی جوان و هرگیزدراوه، ئه‌گهه حوری به مانای کچی جوان بیت ئه‌ی که واته ئه‌وه به مانای ئه‌وه

دیت که تنهایا بُو پیاوه، ئهی ئافره تنان له بهه شتدا چى به دستده هئین؟

٣- مانای (حور، یان حوری):

وشەی «حور» شیوهی کۆی (حوار) پەیوه ست بە پیاوان و (حوراء) پەیوه ست بە ئافره تنان؛ كە بە مانای كەسیك نیر يان مى كە لە بە هەشتدامازىيە بُو كەسیك زۆر سپىيە و چاوىتكى روحانى ھەيە، لە قورئاندا لە چەند ئايەتىكدا وەسفي كراوه كە لە بەھەشتدا ھاوسەرت دەبىت كە بە مانای جووت يان ھاوري دىت: {وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ مَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ} (البقرة: ٢٥). واتە: (ئهی پىغەمبەر مۇدە بدە بەوانەي كە بىرويان بە خوا و پىغەمبەر و رۆزى دوايى ھەيە و ئاكارە چاك و پەسەندەكان ئەنجام دەدەن، كە بىڭومان بەھەشت گەلىيکيان بُو ھەيە كە چەندىن كانياو و رووبار لە ژىر درەختە كانىدا دىن و دەچن، ھەر كە لەو بەرھەم و مىوهى بەھەشتانەيان بُو دىن و دەيچىزىن، ئەو مىوه جاتەي لە بەھەشتا بۆيان دەھېنرى ھەموو لە چاكى و باشيدا بەرەنگ لە يەك دەچن، لەو بەھەشتەدا چەندىن ئافرهت و ھاوسەرى پاك و خاۋىنيان بُو ئامادە كردووھ و بە ھەتا ھەتايىش لهوي ئەمېننەوە و ژيانىتكى خوش دەبەنە سەر)، ھەر وەھا: {وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًا ظَلِيلًا} (النساء: ٥٧)، واتە: (ئەو كەسانەش كە باوهريان هيئاوه و كارە چاكە كانيان ئەنجامداوه، بىڭومان لە دوارقۇزدا ئەيانبەينە ناو باخ و باخاتى وەهاوه كە بە بن درەختە كانىدا

کانی و رووبار دیت و دهروا، ههتا سهريش لهوئی دهمننهوه، زنانی پاک و خاويینيان دهدهینن که له ههموو شتيکي نارهوا و قيئهون دوورن، وه دهشيانبهينه بن سيءهري چروپرهوه ئيت لهوئی نهسهurma و نهگهrama تينيان تيناكات لهم ئايتهدا سيءهري بههشت به وشهى (ظليل) هاتووه).

كهواته وشهى «حور» هيچ رهگه زينکي دياريكراوى نيه، موجهه دههسد وشهى «حور»ى به هاوزين وهرگيراوه، عبدالله يوسف به (هاوري) وهرگيرماوه، ههرقهنده به گويىرەي ههندىك له توئىزهران پياوه له بههشتدا حورى دهدرىتن که كچى جوانن که چاوىنكى گهوره و درهوشاهىيان ههيه، ئافرهتىش له بههشتدا پياونكى دهدرىتن که چاوىنكى گهورهى درهوشاهى ھېي.

٤- ئافرهتان له بههشتدا شتيكى نائاسايى بە دەستدەھىنن:

زورىك له ناوهړوکى توئىزهران ئهوه دهلىتن که وشهى «حور» که له قورئاندا ئاماژەي بۆ کراوه، ئاماژەي بۆ كچى جوان که رهگەزەكەي دياريكراوه، دهسەلاتىك که رهنگه لەلايەن ههموو جۆره خەلکىكەوه قبول بكرىت، ئەميش له فەرمۇودەدا وەلامى دراوهتهوه بەھەي که ئافرهتان شتىكىان دەستدەكەۋىت کە دل ئارەزووی نەكردووه، گوئى نەبىستووه، چاو نەبىنيوه، بە ماناي ئهوه دىت کە ئافرهتانيش له بە هەشتدا شتىكى نائاسايى بە دەستدەھىنن.

پرسیاری بیست و نویم ئایا دل به پرسیاره له تیگه یشن؟

له قورئاندا ئاماژه بەوه کراوه کە خوا دلی کافره کانى داخستووه و برووا ناهىنن، زانىست ئەم روئەمان پىدەلىت کە مىشىك بەرپرسە له تیگە یشن و برواهىنان نەک دل، ئایا قورئان له گەل زانىست ناچوونىيەک نىيە؟

وەلام /

۱- خوا دلی کافره کانى داخستووه، له قورئانى پىرۆزدا دەفه رموخت: {إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ} (٦) خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ} (٧) (البقرة: ٦-٧)، واتە: (بىنگومان ئەوانەش سەبارەت بە بەلگە و ئايەتە کانى خوا، خوانەناس و بىياوهەن، وەك يەك وايە بۆيان، ئایا بىانترسىنى يان نە بىانترسىنى، ھەر باوهەر ناهىنن، چونكە خوا بەھۆي گوناھ و سەرپىچىيانە وە مۇرى بەدبەختى بەسەر دل و گوئىاندا ناوه ھەرگىز رۆشنايى و بروايان تىناچى و ھەق نابىستان).

۲- وشهى (قلب) له عەرەبىدا بە ماناي دل، ھەروەها زىرەكى دىت:

وشهى «قلب»ى زمانى عەرەبى لەم چەند ئايەتەدا بەماناي دل دىت، ھەروەها بە ماناي زىرەكىش دىت، بەو شىوه يە ئەو ئايەتەي سەرەوە

مانایه کی تر ده بە خشیت ئە ویش ئە وەیه کە ده رگای زیره کی کافره کانی
داخستووه و بە شیوه یەک کە ناتوانن تىبگەن و بروابھینن.

۳- لە زمانی عەرەبیدا دل بە مانای چەقى تىيگە يشتنيش دېت:

لە زمانی عەرەبیدا دل لە پاڭ ماناکەی خۆيدا بە مانای سەنتەر و چەقى
تىيگە يشتنيش دېت.

۴- چەندىن وشە کە لە زمانى ئىنگلىزىدا بە كارھاتووه و، لە مانا راستەقىنه كە يەوه جياوازن:

تهنائەت لە زمانى ئىنگلىزىدا چەندىن وشە ھەن کە بە كاردىت بۇ
شىكىرنە وەي شتىك، لە كاتىكدا مانا راستەقىنه كەي ئەو وشانە جياوازن
لە گەل بە كارھىتانا كەيدا وەك ئەم وشانە خوارەوە:

* **Disaster:**

وشەي «Disaster» بە ماناي ئەستىرەيەكى خراب دېت، بەلام لە ئىستادا
بە ماناي كارھساتىكى گەورە دېت. هەمومان ئەو و دەزانىن كە ئەو دوو
ماناي بۇ يەك وشە چەند لىك دوورن.

* **Trivial:**

وشەي «Trivial» بە ماناي سى رىنگا دېت كە يەك دەگرن، بەلام لە ئىستادا
ئەم وشەيە بە كاردىت بۇ شتىكى هىچ و كەم بايەخ، سى رىنگا يەك دەگەن

له رووی به کارهینانه وه زور جیاوازه له شتیک که هیچ و که مایه خ بیت.

* «Sunrise» و «Sunset»:

وشهی «Sunrise» به مانای هلهاتنی خور دیت، وه له مرپودا وشهی «Sunrise» زور به کاردیت، له کاتیکدا زور که سئوه ده زانن که زوهی به دوری خویدا و به دهوری خوردا ده سووریته وه، زوریک له ئیمه ئوه ده زانین که پوژه لنه نایهت له ماوهی گروژه لاتندا، هه رچه نده ئه ستیره ناسه کانیش ئه و وشهی «خورهه لاتن»^۵ به کاردین، هاو شیوهی ئمه له کاتی «Sunset» خورئا بوندا خور به شیوهی کی کرداری ئاوا نایت.

۵- له زمانی ئینگلیزیدا دل چه قى خوشە ويستى و سۆزە:

له زمانی ئینگلیزیدا «دل» بەو ئەندامەی جەسته ده تریت کە پال بە خوینە و دەنیت بۆ ئەندامە کانى لهش، هەمان وشه بە کاردیت بەم بەستى چەقى بېرکىدنە و خوشە ويستى و سۆز. ئەمپۇ ئیمە ئوه ده زانین کە مىشك چەقى بېرکىدنە و خوشە ويستى و سۆز، ھېشتا له کاتى دەربىرىنى سۆزا بەرامبەر بە كەسيك دەلىيىن: «من تۆم لە قۇولايى دلەمە و خوشە وىت» خىزانە کانىشيان هەمان وەلام دەدەنە و. تەنانەت بە ماکانى زانستىش نازانن، کە مىشك بەرپرسە لە سۆز نەك دل؟ بە راستى بە شیوهی کی زانستى پىويستە بلىيىن: «من تۆم لە قۇولايى مىشكە و خوشە وىت».

۶- عهربه کان ده زانن که وشهی دل لە زمانی عهربه بیدا بو
مه بهستی چه قی بیرکردنوه و تیگه یشنن به کار دیت:
هیچ عهربه بیک هه رگیز پرسیاری ئه و ناکات که بوچی خوا دلی کافره کانی
داخستووه؟ چونکه ده زانیت که له ناوه رۆکدا ئاماژه يه بو چه قی بیرکردنوه
و تیگه یشنن و سۆز.

پرسیاری سییه‌م خوا دلی کافره‌کانی دا خستووه؟

ئەگەر خوا دلی کافره‌کانی دا خستووه بۆچى لۆمە
دەکرین کە ئىسلام قبول ناكەن؟

وەلام /

۱- خوا دلی ئەوانەی دا خستووه کە بە شىوه يەكى
بەردەۋام راستى رەتىدە كەنەوە:

خوا له قورئاندا ئاماژەي پىكىدووه (البقرة: ۷-۶)، (پىشتر ئەم ئايەتە
رەقاھە كراوه).

ئەو ئايەتەي سەرەوە ئاماژە نىيە بۆ ئەو كافرانەي کە بىروا ناھىين، (الذين
كَفَرُوا) ئەم وشە عەرەبىيە بەكاردىت بۆ ئەوانەي کە راستى رەتىدە كەنەوە،
ھىچ جياوازىيە كى نىيە ئەگەر ئەو كەسانە ئاگادار بىكىنەوە يان نا، ئەوا
ھەر بىروا ناكەن، خوا دل و بىستن و چاويانى دا خستووه، نەك لەبەر ئەوھى
کە خوا دلی دا خستوون ئەو كافرانە تىناگەن و بىروا ناكەن؛ بەلکو بە
پىچەوانەوە، ئەوان ئەگەر راستىيە كانيان پى بوتريت و ئاگادارىش بىكىنەوە
ئەوا ھەر تىناگەن و باوهەر ناھىين و راستىيە كان رەتىدە كەنەوە، كەواتە
خودا بەرپرسىار نىيە لەمە، بەلکو خۆيان بەرپرسن.

۲- نفوونه‌ی ئەو مامۆستايىھى كە پىشىبىنى ئەو دەكات كە خويىندكارىيڭ دەردەچىت:

وا دابىنى كە مامۆستايىھى كى شارەزا پىش تاقىكىردنەوهى كۆتاپى پىشىبىنى ئەو دەكات كە خويىندكارىيڭ لە تاقىكىردنەوهەدا دەكەۋىت و دەرنناچىت، لە بەرئەوهى كە خويىندكارە كە كەمته رخەمە و زۆر گۈنگى بە وانە كە نادات و، ئەركە كانى مالەوهى ئەنجام نادات، ئەگەر دواي تاقىكىردنەوهە كە دەركەوت خويىندكارە كە دەرنە چووە كى دەبىت لۆمە بىكىت؟ خويىندكارە كە يان مامۆستاكە؟ تەنها لە بەرئەوهى مامۆستاكە پىشىبىنى ئەوھى كرددووھ ئەو بە ماناى ئەو نايەت كە دەبىت مامۆستاكە لۆمە بىكىت، بەلكو خويىندكارە كە خۆى بەرپرسيا رە دەرنە چووونى. هاوشىۋەھى ئەمە خوا خۆى لە پىشدا دەزانىت كە ھەندىيەك خەلک كە راستى پەتىدە كەنھوھ و بېرىۋاي پىناھىين و خواش دلى داخستوون؛ كەواتە ئەو كەسانە خۆيان دەبىت بەرپرسيا رىتى پەتكىردىنەوه بىگرنە ئەستو.

پرسیاری سى و يەكەم

ئاسمان و زەوی لە شەش رۆزدا دروست كراوه نەك ھەشت رۆز:

قورئان لە چەندىن شوين ئاماژەي بەوه کردووه كە ئاسمان و زەوی لە ماوهى شەش رۆزدا دروستكراوه، بەلام لە سوورەتى «فصلت»دا ئاماژەي بەوه کردووه لە ھەشت رۆزدا ئاسمان و زەوی دروستكراوه، ئايا نەم دوو قىسىيە دەز بەيەك نىن؟ ھەمان ئايەت دەلىت كە زەوی لە شەش رۆز و ئاسمان لە دوو رۆزدا دروستكراوه؛ ئەمە دەرى بېرۆكەي تەقىنهوه گەورەكەيە كە تىيدا زەوی و ئاسمان لە شەش رۆز لە ھەمان كاتدا دروستبۇون.

وەلام /

1- ئاسمان و زەوی لە شەش رۆزدا دروستكراون:

من ھاوريام لەگەل ئەوهى كە قورئان ئاماژەي بۆ دەكات كە زەوی و ئاسمان لە ماوهى شەش رۆزدا دروستبۇون، لەم چەند ئايەتهى خوارهوهى قورئانى پيرۆزدا باسکراوه:

* إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَيْثِيَا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرًا بِإِمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ {الأعراف: ٥٤)، واتە:

(به‌راستی هر خوای په‌روه‌ردگاری نیوه بوو توانی ئاسما‌نەکان و زه‌وی لە ماوهی شەش رۆزدا دروست بکات، ئەوساش بەو شیوه‌یە کە شایسته و شیاوی زاتی خۆی بیت چووه سەر عەرشی فەرمانپەوايەتی خۆی، رۆز بە شەو داده‌پوشى و رۆژیش بەپەلە دەکەویتە شوینى شەو، خۆر و مانگ و گشت ئەستیره‌کانی دروست کرد، هەمووشیان له‌ژیر دەستی ئەودا رامکراون و بەپیتی یاسای ئەویش دین و دەچن، چاکیش بزانن کە دروست کردن و تەکبیر و فەرمانی بو بەریوه‌بردنی ھەموو بۇونەوەر ھەربەھەستی نەوه، زۆر بەپەركەت و گەورەیە خوايەک کە په‌روه‌ردگاری گشت جيهاهه).

* {إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ} (یونس: ۳)، واتە: (به‌راستی په‌روه‌ردگارتان هەر ئەو خوايە کە ئاسما‌نەکان و زه‌وی لە ماوهی شەش رۆزدا دروستکرد، پاشان بەو شیوه‌یە کە شایسته و شیاوی زاتی ئەو بیت و خۆی مەبەستیه‌تی چووییە سەر عەرشی فەرمانپەوايى خۆی، بەته‌نیا بو خۆی کاروباري جيهاان بەریوه‌دەبا، خۆی بەدواوه ھېچ تکاكارىتك نېيە تکاي بو بکات مەگەر كەستىك خۆی مۆلەتى بىدات، هەر ئەو خوايە په‌روه‌ردگارتان دەسا نیوهش هەر ئەو بېھرسن، ئاخو پەند و ئامۇزگارى وەرناغىن و وردىابنەوە لەو ھەموو بۇونەوەرە).

* {وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوْكُمْ أَيُّكُمْ أَحَسَنُ عَمَلاً وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْغُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِخْرُ مُبِينٌ} (ھود: ۷)، واتە: (ھەر ئەو خوايە کە

ئاسمانه کان و زهوي لهماوهی شهش رۆژدا دروستکرد، و هيماي تەخت و عەرسە كەشى هەر لەسەر ئاوبوون، ئەم بۇونەورى دروستکرد بۇ ئەوهى تاقىيان بىكەتەوە ئايا كامتان كرده وەتان چاكتە، سويند ئەخۆم ئەگەر بىشلىيەت بىن شك ئىيە پاش مىدىن زىندىوو ئەكىرىنەوە و تۆلە دەدرىن، بە دلىنيايسىھە ئەوانەي كافر و بىن باوهەن ئەلىن ئەم قىسىم و باسىم تو دەيىكەيت و دەيلىتىت جادوویەكى ئاشكرا بهوللاوه هيچى تر نىيە).

* {الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَاسْأَلْ بِهِ حَبِيرًا} (الفرقان: ۵۹)، واتە: (ئەو خوايە ئاسمانه کان و زهوي و هەرجى لهنىوانياندا يە بە شەش رۆز بەدى ھېتىن پاشان چۈوه سەر عەرش و فەرمانزە وايەتى خۆي بە و شىۋوھىي كە هەر شايىستەي زاتى خۆي بىت، هەر ئەوه بە به زەيى سا تو داوا و ھاوار هەر لە زاتە بکە).

* {اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ} (السجدة: ۴)، واتە: (ئەو خوايە ئاسمانه کان و زهوي و هەرجىش لهنىوانياندا ھەيە لە ماوهى شەش رۆژدا بە دېھىتىن، لە پاشان چۈوه سەر عەرش، ئەي كافران بۆتان نىيە هيچ دۆست و تىكاكارىك - جىگە لە خۆي - له سزا رىزگارتان بکات، دە ئايا ئامۇڭارى وەرنىڭرن و لەسەر كوفر و شىركى خوتان بەردەۋام دەبن؟).

* {وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبِ} (ق: ۳۸)، واتە: (سويند بە خوا ئاسمانه کان و زهوي و هەرجى لە

نیوانیاندایه له ماوهی شهش رۆژاندا دروستمانکرد، له گەل ئەوهشدا ھېچ ماندووبونىكمان توش نەھات).

* {هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ} (الحديد: ٤)، واته: (ھەر ئەخوايە ئاسماھە کان و زەھوی له ماوهی شهش رۆژدا دروست کرد، پاشان چووه سەر عەرشى خۆى به چۈونىك كە شايىتهى زاتى خۆى بىت، دەزانىتىت چى دەچىت بە ناو زەھويدا له باران و جانەوەر... هەتد، وە چىشى لىيەردەچىت لە رووەك و گۈزۈكىا و مىوه... هەتد، چى لە ئاسماھە دىتە خوارى و چىشى پىتدا سەردەكەھۆى وەك فريشته و کاروکرددەھە کان وە لەھەر جىتكاپە كىشدا بن ئەھە (خوا) يەتان لە گەلە، وە خوا بەھەمۇو کارە کانتان بىنایە بە ھەرشتىك تىۋە ئەنجامى بىدەن ئەھە بىيىنى).

ئەھە ئايەتە قورئان كە بە پىئى ئەھە تو دەلىتىت كە زەھوی و ئاسماھە لە ھەشت رۆژدا دروستكراوه لە سوورەتى (فصلت) ئايەتى: {قُلْ أَنِّيْكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمِنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ (٩) وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِلسَّائِلِينَ (١٠) ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ اِثْنَيْنِ طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعَيْنَ (١١) فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمِنِ وَأَوْحَى فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَاهُنَّ السَّمَاءَ الدُّنْيَا مِصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الرَّعِيزِ الْعَلِيمِ} (١٢) (فصلت: ١٢-٩)، واته: (پىيان بلتى باوهەر بە و زاتە ناكەن كە له ماوهى چوار

رۆژدا زه‌وی و ته‌واوی شتە نهینییە کانی زه‌وی دروستکرد و هیما و وینه و
 نمۇونە و ھاوبەشى بۆ پەيداکردن و دەسەلاتى ئەدەنە دەست، ئا ئەوھە ئەو
 پەروه‌ردگار و بەدیهینە رەبە پەروه‌ردگاری جىهانە کان، وە چەند كەز و كىوي
 چەسپاوى مەحکەمى بلنىدى لەسەر زه‌وی داناوه و كردوونى بە مىخ بۆى
 تا ئىوھە لەنە دېرى و لەسەر پاشتى بژىن و خىر و بىرىيکى زۆرى تىخست،
 رۆزى و بژىيۇ خەلکە كەي تىا دىاريىكىدەر لەو چوار رۆژەدا، بۆ ئەوانەي
 كە پرسىار دەكەن زه‌وی لەچەند رۆژدا دروستكراوه؟ دەگوتى ئەو چوار
 رۆژانەدا، پاش دروستكىرى زه‌وی ئيرادەي دروستكىرى ئاسمانىشى كرد
 كە وەك دووكەلى وابوو، ئىنجا خوا بە ئاسمان و زه‌وی فەرمۇو بىن و شكلى
 خۆتان وەربىرىن و ملکەچ بن چ بە زۆرج بە ئارەزوو چونكە بىرياردرادە كە
 دەبىت دروست بىن، ئەوانىش و تيان وابەخۆشى ملکەچ بۇوين و هاتىن و
 شكلى خۆمامان وەرگرت، جا حەوت ئاسمان لەماوهى دوو رۆژدا - جگە لە
 چوار رۆژە كەي تر - بە ته‌واوی دروستكىرى، و لەھەر ئاسمانىتىك چى ئەويست
 بىريارى بۆ دا كەوابوو ئاسمان و زه‌وی هەردوو پىتكەوە لەماوهى شەش
 رۆژدا دروستكراان، و نزىكتىرين ئاسمانىشمان بە چەندىن چرا - ئەستىرە -
 رازاندەوە بۆتان و بە پاراستن پارستمان لە گۈيزەگىتنى شەيتان، ئەو كارە
 سەرسۈرەتىنە رانە گشت ئەندازە گىتنى خواي بە دەسەلاتى زانايە).

لەو پرووه وادەر دەكەويت كە ئەم ئايە تانەي قورئان ئامازە بە وە دەكەت
 كە زه‌وی و ئاسمان لە ماوهى ھەشت رۆژدا دروستكراون، خوا لە سەرەتاي
 ئەم ئايە تەدا دەفەرمۇيەت كە ئەوانەي ئەو زانىارىيائە لەم پارچە نوسىنە دا
 هاتووه قۇرغ دەكەن يان بە كارىدەھېنن بۆ بەرزىكىرنە وەي ئاستى گومان

سه بارهت به ده سه لاتی خوا که ئاره زووی بى پىزىکردن به خوا و نه هى
كردن له يه كگرتووی ده كهن، خودا پىمان ده فه رمويىت به تىپه پىبونى كات
له ناكاو ئه و بى باوه رانه ئه م دژ به يه كىيە پىون ده كه نه و.

۶- «ثم» به ماناي (ويپرای ئەمە) يان «لەمە زياتر» دىيت:
ئەگەر به وريايىه و شىكارى بۆ ئەم ئايەتە بىكەين ئەوا بۆت دەر دە كە ويىت
كە سەبارهت به دوو دروست كردن قسە دە كات؛ ئەوانىش زهوى و ئاسمان،
زهوى بىچىگەلە شاخە كان لە ماوهى دوو پۇزدا دروست كراوه، چيا كانىش
لە سەر زهوى و بە چەسپاوى و نەگۈرىي و پې بەرە كەت لە چوار پۇزدا،
كەواتە زهوى لە گەل دروست كردىنى چيا كاندا لە ماوهى شەش پۇزدا
دروست كراوه، ويپرای ئەمە ئاسمان لە ماوهى دوو پۇزدا دروست كراوه، ئە و
وشە عەرەبىيە كە لە سەرەتاي ئايەتى (يانزەھەم) اى سوورەتى (فصلت)
دا بە كارهاتووه بىرىتىيە لە «ثم» كە بە ماناي «ويپرای ئەمە» يان «دواتر»
دىيت.

چەند وەرگىپىكى قورئان ھەن كە «دواتر» يان بەرامبەر وشەي «ثم»
بە كارهەتىناوه، كە «ويپرای ئەمە» دە گەيەنتىت، ئەگەر «دواتر» بە ھەلە
لە بەرامبەر وشەي «ثم» بە كارهەتىزابىت ئەوا دروست كردىنى زهوى و ئاسمان
لە ماوهى ھەشت پۇزدا دە بىت، كە ئەمەش نا چوونىيە كىيەك لە گەل
ئايەتە كانى ترى قورئاندا دروست دە كات؛ كە زهوى و ئاسمان لە ماوهى
شەش پۇزدا دروست كراوه و، بەرپەرچى بىرۇكەي «تەقىنەوە گەورە كە» ش
دە داتە و.

لە بەرئەو وەرگىرانى راست بۆ وشەي «ثم» لەم ئايەتەدا «ويپرای ئەمە» يە،

عبدالله یوسف علی به دروستی وشهی «ثم»، یان «ویپای ئەمە»ی وەرگیراوه، کە ئەوه دەردەخات زھوی و چیاکان دروستکراون لە ماوهی شەش رۆژو ھاوکات ئاسمان لە ماوهی دوو رۆژدا دروستکراوه، لەبەر ئەم ھۆکارە كۆي رۆژەكان ناكاتە ھەشت رۆژ، بەلکو دەكاتە شەش رۆژ.

ئەگەر وەستايەك بلىت کە بىنايەكى (دە) نەھۆمى و دیوارى دەوروبەرى لە ماوهی شەش مانگدا دروست دەكەم، لە دواى تەواو بۇونى پېرۆزەكەي ورده کارى زىاتر دەبەخشىت بە وتنى ئەوهى کە ژىر زەمينى بىناكە لە ماوهى دوو مانگدا و ھاوکات (دە) نەھۆمەكەش چوار مانگى پىچووه و، لەو كاتەي کە ژىر زەمينى بىناكە دروست دەكرا دروستکردنى دیوارى دەوروبەرى دوو مانگى خايىند، كەواتە رۇونكىرىدەوهى يەكەم و دووهەمى دژ بەيەك نىن، بەلکو رۇونكىرىدەوهى دووهەمى ورده کارى زىاتر دەبەخشىت سەبارەت بە دروستکردنەكە.

٣- زھوی و ئاسمان ھاوکات دروستکراون:

قورئان وەسفى دروستکردنى گەردوون دەكات لە چەند شوتىنىكدا (پېشتر ئاماژە بە هەموو سوورەت و ئايەتە كان كراوه)، پاشان بۆ زىاتر رۇونكىرىدەوه خواي گەورە لە سوورەتى (الأنبیاء) دا دەفەرمۇيت: {أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَا رَتْقاً فَفَتَقْنَا هُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلًّا شَيْءٍ حَيٌّ أَفَلَا يُؤْمِنُو} (الأنبیاء: ٣٠)، واتە: (ئايَا خوانەناس و بىن باوهەران نەيانبىنيوھ كە بىنگومان ئاسمانەكان و زھوی يەكپارچە بۇون و پېتكەوه نۇوسابۇون نە ئەم بارانى دەباراند نە ئەويش رووهکى سەوز دەكىد، جا لەوه بەدواوه ئىمە

لە يەكمان كردنهوه، لە ئاويش هەموو شىتىكى زىندوومان دروست كرد،
ئاخۇ ھىستا ھەر باوهەر ناكەن).

خواي گەورە لەو ئايەتهى سەرهەدا سەبارەت بە تەقىنەوه گەورەكە
قسە دەكەت كە زەھۆر و ئاسمان ھاۋاکات دروستكراون. ھەروھا ئەگەر
لىرىھدا بە ھەلە «ثم» بە «دواتر» وەربىگىریت؛ ئەوا تەنها لەم ئايەته دېز بە
بىرۇكەي تەقىنەوه گەورەكە و ئايەته كانى ترى قورئان دەبنەوه، لە بەرئەمە
وەربىگىرانى دروست بۆ وشەي «ثم» بىرىتىيە لە «وېپاي ئەمە» يان «سەربارى
ئەمە».

پرسیاری سی و دووه‌م ئایا پیاو له سپیرم یان تۇو دروست بۇوه؟

له شوینیکی قورئاندا ئاماژه بەوه کراوه کە مروف لە تۇو یان سپیرم دروستکراوه و، له شوینیکی تریشدا ئاماژه بەوه کراوه کە لە خۆل دروستکراوه، ئایا ئەو دوو ئايىتە دىز بەيەك نىن؟ چۆن لە رۇوی زانستىيەوە دەپسەلمىنىت کە مروف لە خۆلەوە دروست بۇوه؟

وەلام /

۱- پیاو، ياخود مروف لە خۆل و سپىرمەوە دروستکراوه:

قورئان ئاماژه بۇ دروستکردنى مروف دەكات لە دلۋىپىك سپىرمەوە؛ له چەند ئايىتىكدا لهوانە: {أَلْمِ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيْ ھُنْتَ} (القيامة: ۳۷)، واتە: (ئاخۇ ئەو نوتەھە و ئاوىيکى كەم نەبۇو لە مەنى پياودا دەپىزىرايە ناو مندالدانەوە؟ بۆچى وا زۇو گۇرا؟) ھەروھا قورئان لە چەند شوينىكى تر ئاماژه بەوه دەكات کە مروف لە خۆل دروستکراوه، ئەم ئايىتەي خوارەوە وەك سەرچاوه يەك بەكاردىت: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخْلَقَةٍ وَعِنْ مُخْلَقَةٍ لِبَيْنَ لَكُمْ وَنُقْرٌ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمٍّ ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لَتَبْلُغُوا أَشْدَكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَقَّ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمُ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّ وَرَبَّتْ وَأَنْبَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ نَهِيجٍ} (الحج: ۵)، واتە: (ئەي خەلکىنە! ئەگەر نىوه له

زیندووبوونهوه دوو دل و به گومانن، و هرن ته ماشایه کی سه ره تا و بنه ره تی خوتان بکهن و چاکیش بزانن ئیمه ئاده ممان له گل درووستکردووه، له پاشا (نهوه کانی) له تنوكه ئاویک که له پشتی باوک هه لدده قولن، ئینجا له خوینپاره يه ک و هک زه رهو، پاشان له گوشتپاره يه ک، ته واو سه ر و سیما پیدراو یا ناته واو، پیش ته واوبوون له بارده چن، تا ده سه لاتی خومانتان بو ده ربخهین، ئینجا چیمان بوی بوی دهیخه ينه مندالدانهوه و هه ر له ویش بریاری له سه ر ده دهین و ده یهیلینهوه تا دیمه ن و نیگاری ته واو ده بیت تا کاتی دیاریکراو بو له دایکبۇونى را ده گه يه نین، پاشان بەساوايى و زۆر لاواز و بى ده سه لات له و مندالدانهدا ده تان هيئینه خوارى، پاشان پەروه رده تان ده کەین تا ورده ورده ده گەنە هېز و پېزى ته واوتان و بېروھوشتان كامەل ده بیت، هه تانه هه ر له سه ره تاي ژيانهوه ده مرن و ئەوهندە نامىننەوه، هي واشتان هە يە دەمینى و تەمەنی درېز ده بیت، تاواي لىدىت پاش ئەوهى کاتى خۆي شتىكى دەزانى ئىستا هەموو شتىكى له بېر ده چىتەوه، بە لگە يە کى ترى ده سه لاتمان بو زیندووکردنەوه تان له وەرزى زستاندا ئەم زه ویه وشك و مردووه يه ده بىنى که هيچ گۈزۈگىيابه کى تىا نىيە و خاموش و بى هەست و خوست، کە چى هه ر کە ئاوى بارانى بە سەردا دەبارىت را ده چەنلىق و دەبزۇق و بە جوولە دەكەھۆق و ئەزىيە تەوه بە خۇدا دىت و گەشە دەكە و لە هەموو جۆرە گۈزۈگىيابه کى جوان دەپروق).

ئىستا ئیمه دەزانىن کە هەموو تو خەمە کانى جەستەي مروف لە زه ويدا بۇونيان هە يە چ بە بېرىكى كەم بىت يان زۆر، ئەمە را فە يە کى زانستىيە بو ئايەتى قورئانى کە دە فەرمۇت پیاو لە خۆلەوه دروست بۇوه، لە چەند

ئایه‌تیکی دیاریکراودا قورئان ئامازه بەوه دەکات کە پیاو لە سپىرمەوه دروستکراوه، لە کاتىكدا لە چەند ئایه‌تیکی دیاریکراوى تردا قورئان ئامازه بەوه دەکات کە پیاو لە خۆلەوه دروستکراوه ھەرچەنده دژىيەكبوون نىيە، دژ بەيەكبوون بە ماناي ئەوه دىت کە دەربېرىنەكان دژ بەيەك بن و مىملانتى يەكتىر بىكەن و پىتكەوه لەھەمان كاتدا راست نەبن.

۲- پیاو لە ئاو دروستکراوه:

لە چەند شويىتىكى دیارىکراوى قورئاندا هاتووه کە پیاو لە ئاوه وە دروستکراوه: {وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا} (الفرقان: ۵۴)، واتە: (خوا ھەر ئەۋ زاتەيە كە لە تنوڭكە ئاۋى (مهنى) مرؤيەكى ژىر و بىسىنەدە و گۆيا و بىناي دروست كردووه)، زانست ئەوه وە سەماندووه کە ھەرسى دەربېرىنەكە راستن، پیاو لە سپىرم و خۆل و ئاوه وە دروستکراوه.

۳- ئەوه دژ بەيەكبوون نىيە، بەلكو وادابىن کە من دەلىم بۇ ئەوه وە كۈپىك چا دروست بىكەين پىويىستان بە ئاو، ھەروھا بە گەلائى چا بۇ دەستكەوتى چا، ھەردوو رىستەكە يان دەربېرىنەكە دژ بەيەك نىن، چونكە پىويىستان بە ئاو و گەلائى چايەكەيە بۇ ئەوه وە چايەك دروست بىكەين، زياتر ئەگەر من بەھەۋىت چايەكى شىريين دروست بىكەم ئەوا پىويىستە شەكريشى بۇ زىياد بىكەين.

ھەرچەنده لە قورئاندا ھىچ دژ بەيەكىك بۇونى نىيە كاتىك دەفەرمۇتىت

پیاو له سپیرم و خوّل و ناو دروستکراوه، ئه و دژبەیە کبوون نییە، به لکو
جیاکارییە له جیاوازبۇوندا كە بە مانای قسە کردن دىت لە نیوان دوو چەمكى
جیاوازدا لە سەر ھەمان بابەت بە بى مەلەنلىق، بۆ نۇونە ئەگەر من بلىم
پیاو ھەمېشە راستىگۇ و درۆزىنە ئە و دژبەیە کبوونە، بەلام ئەگەر بلىم پیاو
ھەمېشە دلسوز و مىھەبان و خوشە ويستىيان ھە يە ئەوا جیاکاریيە له
جیاوازبۇوندا.

پرسیاری سی و سییمه خوا خوای دوو رُوْزهه‌لات و دوو رُوْزناوایه؟

له ئایه تىکدا ئاماژه بەوه کراوه که خوا خوای دوو رُوْزهه‌لات
و دوو رُوْزناوایه، چون له ړووی زانستييەوە شرۆفهی ئەم
ئایه تە دەكەيت؟

وەلام /

۱- قورئان ئاماژه بەوه دەكات کە «خوا» خوای دوو
رُوْزهه‌لات و دوو رُوْزناوایه.

ئەو ئایه تە قورئان ئاماژه دەكات بۇ ئەوهی که خوا دەسەلاتدار و خواي
دوو رُوْزهه‌لات و دوو رُوْزناوایه، لەم ئایه تە سوورەتى (الرحمن): {رَبُّ
الْمَشْرِقِينَ وَرَبُّ الْمَغْرِبِينَ} (الرحمن: ۱۷)، واتە: (ھەر ئەو خوایە خاوهنى
دوو ھەلاتگەي خۆرە له هاوین و زستاندا وھ ھەروھا خاوهنى دوو
جىگارى خۆرئابوونى خۆرە له هاوین و زستاندا)، له قورئاندا رُوْزهه‌لات و
رُوْزناوا به شىوازى دوانى بەكارھاتووه ئەوه بە ماناي ئەوه دىت کە «خوا»
خواي دوو رُوْزهه‌لات و دوو رُوْزناوایه.

۲- خوا دەسەلاتدار و خواي ھەردوو رُوْزهه‌لات و رُوْزناوایه:
زانستى جوگرافيا ئەوهمان پى دەلىت کە خۆر له خۆرھەلاتووه ھەلدىت،
بەلام ئەو خالھى کە خۆر بەردەۋام دەكات له گۆرىن بەدرىزىايى سال

تهنها له دوو رۆژى سالدا ده بىت كه به « يەكسانى نیوهى شە و رۆز » ناسراوه، ئايا خۆر به دروستى له خۆرەللاتەوە هەلدىت؟ لەچەند رۆژى دواتردا تەنانەت لەلايەكى كەمى باشور و لايەكى كەمى باكورەوە به لاي رۆژەللاتدا هەلدىت، لە ماوهى وەرزگۈپىنى ھاويندا خۆر لە ئەۋەپەرى رۆژەللاتەوە هەلدىت، وە لەماوهى وەرزگۈپىنى زستاندا خۆر لەم پەرى خۆرەللاتەوە هەلدىت، بە هەمان شىوھ لەماوهى وەرز گۈپىنى ھاويندا خۆر لەم پەرى خۆرئاابۇونەوە ئاوا ده بىت و، لەكاتى وەرزگۈپىنى زستاندا خۆر لەپەرى خۆرئاابۇونەوە ئاوا ده بىت، دەتوانرىت ئەم دىاردە بەئاسانى لە بۆمبای بېيىزىت، يان لە هەر شارىكى تر لەلايەن ئە و خەلکەى كە لەو ناوجە دىاريکراوانەدا دەزىن، ئەوان دەتوانن تىبىنى ئەو بىكەن كە لە ماوهى وەرزگۈپىنى ھاويندا خۆر لەم پەرى خۆرەللاتەوە ھەلدىت و، لە ماوهى وەرزگۈپىنى زستاندا لەو پەرى خۆرەللاتەوە هەلدىت، بە كورتى بە درىزايى سال خۆر بەردەوام ده بىت لە ھەلھاتن لە چەند خالىكى جىاوازى خۆرەللات و، ئاوا ده بىت لە چەند خالىكى جىاوازى خۆرئاابۇونەوە، بەوشىوھ يە كاتىك قورئان ئاماژە بەوە دەكات كە « خوا » دەسەلەتدار و خواى دوو رۆژەللات و دوو رۆژئاوايە، يان بە مانايدەكى تر خواى هەردوو پەرى رۆزەللات و رۆزئاوايە.

٣- « خوا » دەسەلەتدار و خواى ھەموو خالىكاني رۆزەللات و رۆزئاوايە:

زمانى عەربى دووجۆر كۆي ھەيە يەكىيان « كۆ » دوانىيە؛ كە ئاماژە بۇ دوو شت دەكات، جۆرەكەي تريان « كۆ » ئاماژە بۇ دوو يان زياتر، لەو

ئایه‌ته‌ی سووره‌تی (الرحمن) که پیشتر باسمانکرد ئهو و شه عه‌ره بیانه‌ی به کارهاتووه بریتین له: «المشرقین» و «المغاربین» که کۆی دوان بیت، واته دوو پۆژه‌للات و دوو پۆژنوا.

خوای گهوره لەم ئایه‌ته‌ی قورئاندا دەفه‌رمونت: {فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَسَارِي
وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ} (المعارج: ٤٠)، واته: (جا سویند بە خاوه‌نى خۆرھەلاتەکان و خۆرئاواکان ئىمە بە توانا و دەسەلاتین). ئهو و شه عه‌ره بیانه‌ی کە لەم ئایه‌تەدا بۇ پۆژه‌للات و پۆژنوا بە کارهاتوون بریتین له: «مشرقی» و «مغربی» کە لە جۆرى دووه‌مى کۆيە، کە ئاماژە بۇ دوو و زیاتر لە دووه، لە بەرئەوە لە دەرئەنجامدا «خوا» خوای ھەموو خالەکانی پۆژه‌للات و پۆژنوايە.

پرسیاری سی و چوارم

یهک رُوْز له دیدی خودا ببریتییه له (۰۰۱ بو
۰۰۵ سال)

ئایه‌تیک ههیه له قورئاندا ئاماژه بۆ ئهوه دهکات که
یهک رُوْز له دیدی خودا یهکسانه به (۰۰۱ سال)، وه له
ئایه‌تیکی ترى قورئاندا هاتووه که یهک رُوْز یهکسانه به
(۰۰۵ سال)، ئایا قورئان خۆی دژایه‌تى خۆی ناکات؟

وەلام /

۱- کات له لای خوا بەراورد ناکریت به کاتی له سەر زھوی:
خواي گەوره له دوو شوینى قورئاندا دەفه رمویت: {وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ
وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَالْفِ سَنَةٌ مِّمَّا تَعْدُونَ} (الحج: ۴۷)
واته: (له جیاتی ئهوهی وردبنهوه له شوینهواری تیاچووه کان! کە چى
بە گالتەوه بەپەله داواي سزات لى ئەکەن خۆ ھەر پىش دىت، بەلام ھەموو
شتىك بە لای خواوه کاتىكى بۆ براوه‌تهوه خواش ھەرگىز له بەلىنى خۆى
پىچەوانە کار ناکات، خوا زۆر له سەرخۆ کار ئەکات، چونکە تاکە رۆزى
له لای پەروه رەگارت بە قەد (ھەزار سال) ھە ئىوه دىئۈمېرن).

{يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعْدُونَ} (السجدة: ۵)، واته: (ئهو خوايەيە كە لە سەررووی ئاسماňەوە بۇ زھوي کاروباري خەلک دەبر دەكەت، لە پاشان بەرز ئەبنەوە بۇ لاي خۆي، لە رۈزىكدا كە بەپىي ژماردنى ئىيە (يەك هەزار سالە)، كە پىوانەي يەك رۈز لە دىدى خوادا يەكسانە بە (۱۰۰۰ سال) و، لە ئايەتىكى تر هاتووە كە يەك رۈز يەكسانە بە (۵۰۰۰ سال)، بەبەراورد بە سالى سەر زھوي، ئەم ئايەتانە بە گشتى بە ماناي ئەوە دىت كە كات لەلاي خوا بەراورد ناكريت بە كات لەسەر زھوي.

۶- «يوم» بە ماناي مانەوە دىت:

«يوم» كە لەم ئايەتەدا ئاماژە بۇ كراوه كە هاوتاى ئەوەي كە ماناي رۈز دىت ماناي «ماوهىيەكى درىز» يان «چەرخ» يېك دەگەيەنىت، گەر وشەي «يوم» بە دروستى وەربگرىت بە «ماوه» ئەوا هىچ ئالۋىزبۇونىك نىيە.

يەكەم: (الحج: ۴۷) (پىشتر ئاماژە بەم ئايەتە كراوه):
 كاتىك ئافرهتان داوايان كرد كە پەله بکات لە سزادانەكە، خواي گەورە لە قورئاندا فەرمۇوی خودا لە بەلىنەكانى پاشگەز نابىتەوە، لە راستىدا ماوهىيەك لە دىدى خوادا وەك (۱۰۰۰ سال)ى سەر زھوي وايە.

دووهم: (السجده: ٥) (پیشتر ئامازە بەم ئايىتە كراوه):

سييەم: {تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ} (المعارج: ٤)، واتە: (فرىشتەكان و جوبيريل بهرزدەبنەوه بو لاي له رۆزگارىتكدا كە ماوهكەي (پەنجا ھەزار سال) ھ لاي موشريك و و بى باوهەرەكان).

چوارەم: ماوهى دوو کاري جياواز پىويستە هاوتا بىت، بو نموونە ئە و ماوهىي كە پىويستە بو سەفەركىدن لە خالى«A» بو ۋاشى يەك كاتژمىر و، ئە و ماوهىي كە پىويستە بو سەفەركىدن لە خالى«B» بو كشمېر (٥٠) كاتژمىر بىت، ئە و ئە و ناكەيەنىت كە من دوو دەربىرىنى دېبەيە كم دەربىرىو، لەبەر ئەم ئايىتە قورئان نەك تەنها دېايەتى يەك ناكەن، بەلكو لە ئاستىكى گونجاوى ئەوەدان لەگەل پاستىيە كانى زانستى سەردەم.

پرسیاری سی و پینجهم ئیبلیس مروف بووه یان جن؟

له چەند شوینیکی قورئاندا ئەوھە هاتووه کە ئیبلیس فریشته يە، بەلام لە سوورەتى (الكاف)دا ئاماژە بەوھە کراوه کە ئیبلیس جن بووه، ئەمە دۇز بەيەك نىيە لە نیوان ئايەتكانى قورئاندا!

وەلام /

۱- رەوداوى ئیبلیس و فریشته كان لە قورئاندا باسکراوه:

چىرۆكى ئادەم و ئیبلیس لە زۆر شوینى قورئاندا باسکراوه لهوانە:

* {لَمْ لَا تَيْنَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ} (الأعراف: ۱۷)، واتە: (ئەوساش له بەردەم و لەدوايانەوە لەپاست و لە چەپيائەوە بۆيان بىم و بچەمە جەستەيانەوە، دونيا و قيامەتىانلىق چەواشە بىكم، ئەو كات دەبىنى كە زۆربەيان سوپاسگوزار و يەكتاپەرسىت نابن).

* {وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَّا مَسْنُونٍ} (۲۸)
فَإِذَا سَوَيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ (۲۹) فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ (۳۰) إِلَّا إِبْلِيسُ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ (۳۱)} (الحجر: ۲۸-۳۱)، واتە: (وھېر بىنە ئەو كاتە پەروھەردىگارت بە فریشته كانى ووت،

که مرؤفیک دروست ده کم له قوریکی پهشی گوړاوی و شکهه لاتووی وا
که هه رکات په نجهه لئې درابا ده نگی ده نایهوه، ئینجا هه ره به ته واوی
ریکم خست و له ګیانی خوم روحه به بردا کرد ووه بوو به مرؤفیکی ته واو
خواههن ګیان، ئیوهش فریشته کان دا وه رنهوه و ددهمه و روو سووژدهی
بو بهرن هه مووتان، ئینجا فریشته دهست به جئی هه موويان به تیکرا
فه رمانه که هی خوايان به جئی هینا و کړنووشي ریز و حورمه تیان بو ڈاده
برد، شه یتاني ګه وره -ئیلیس- نه بې، ئه و ملى نه داو، ئیبایکرد له ګه
کړنو شبهه ران بیت).

* {وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِأَدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ
طِينًا} (الإسراء: ٦١)، واته: (ئه و کاته یان وه بیر بینه وه ئهی په یام بهر که به
فریشته کامان ګوت کړنو ش بهرن، کړنووشي ریز و حورمه ت، جا ئه وانیش
دهست به جئی کړنو شیان برد ئیلیس نه بې، وته من چون کړنو ش ده به مه
به ره که سیک که له قور دروست کراوه؟

* {وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِأَدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبِي} (طه: ١١٦)، واته:
(به فریشته کامان ووت: کړنو ش بو ڈاده بهرن، ئه وانیش هه موو به په له
سوژده یان بو برد ئیلیسی (شه یتاني) نه بیت، ئه و فیزی نه هینا و سوژدهی
نه برد).

* {إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ (٧١) فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ
فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ (٧٢) فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

(۷۳) إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ (۷۴) { (ص: ۷۱-۷۴)، وات: ۵ (ئه و ددهمەی کە پەروھردگارى تو بە فريشته کانى فەرمۇو: وا لە قور بەشەرىك واتە ئادەم دروست ۵۵ كەم، ئىنجا كاتى له شىم رىكوبىتكى كرد و لە پوحى خۆم گيامن كرد بە بەردا، ئىوهش هەمووتان سوجده و كىنوشيان بۆ برد مەگەر بەرن، ئهوسا فريشته کانىش گشتىان سوجده و كىنوشيان بۆ برد مەگەر ئىبلىسى شەيتان نەبىن كە خۆي لىنگۇرا و دەعىيەچى و دەمبازبۇو، سېلەيى كرد).

بەلام لە سورەتى (الكاف) دا دەفەرمۇىت: {وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجَدُوا لِأَدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَقَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَخِذُونَهُ وَدُرْيَةً أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِيٍّ وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا} (الكاف: ۵۰)، واتە: (ئه و رۆژگارە و بىر بىنە كە بە فريشته كامان ووت: سوژدە بۆ ئادەم بەرن، دىارە مەبەست لە سوژدەيە سوژدە و كىنوشى رىزە نەك سوژدەي پەرسىن، ئه وانىش هەموو دەستبە جى فەرمانە كەيان جىبىھە جىتكىرد و كىنوشيان برد (ئىبلىسى) نەبىن، ئه و لە (جن) بۇو لە فەرمانى پەروھردگارى خۆي دەرچوو، ئاييا ئىتر ئىوه شەيتان و زارو و نەوهە كانى لەباتى من (خوا) دەكەنە دۆست و پشتىوانى خۆتان؟ لە حايلىكدا كە ئهوان (خۆي و نەوهە كانى) دوزمنى ئىوهن و هەمىشە دژايەتىان دەكەن، ئاي چ گۆپىنه وەيە كى خراپە گۆپىرايەلى كردىنى ناھەقىكاران بۆ شەيتان لەباتى خوا).

۲- ياساي عەرەبى «تغلىب»:

وەرگىرانى بەشى يەكەمى ئايەتە كە برىتىيە لە» ئىمە بە فريشته كامان

ووت سوجده بیهנ بو ئادەم، ئەوان سوجدەيان برد بىچگە لە ئىبلىس» ئەمە ئەوهمان لا دروست دەكەت كە ئىبلىس فريشته بۇوه، قورئان بە عەرەبى دابەزىوه، لە پىزمانى عەرەبىدا ياسايدەك ھەيە كە بە «تغلېپ» ناسراوه، ئەگەر زۆرىنە بانگكaran ئەوا كەمینەش دەگرىتەوه، بو نۇونە ئەگەر لە پۆلىكىدا (٩٩) خوينىدكارى كۈر و تەنها (١) خوينىدكارى كچ ھەبوو ئەوا ئەگەر بە عەرەبى بلېم با كۈرەكان ھەستن ئەوا كچەكەش دەگرىتەوه، پىويست ناكات بە تەنها ناوى بەھىزىت.

هاوشىوهى ئەو نۇونەيە سەرەوە لە قورئاندا كاتىك خوابانگى فريشته كانى كرد ئىبلىسيش ئامادە بۇو، بەلام پىويست ناكات بە تەنها ناوى بەھىزىت. كەواتە بە گوئىرە ئەو رىستەيە ئىبلىس رەنگە فريشته و رەنگە جنىش بىت، بەلام لە سوورەتى (الكهف) ئايەتى (١٨) ئەو دەزانىن كە ئىبلىس جن بۇوه، لە هىچ شوئىتىكى قورئاندا نەھاتووه كە بلېن ئىبلىس فريشته بۇوه، كەواتە هىچ دژ بەيە كبۇونىك لە قورئاندا بۇونى نىيە.

٣- جن ئازادە و دەتوانىت گوئپايەلى فەرمانە كانى خوا نەبىت، جن ئازادە و رەنگە بى گوئى فەرمانە كانى خواش بکات، بەلام فريشته ھەميشە گوئپايەلى فەرمانە كانى خوايە كەواتە لە فەرمان دەرچۈونى ئىبلىس و گوئىنه دان بە فەرمانە كانى خوا ئەو دەردىخات كە ئىبلىس جنە نەك فريشته.

پرسیاری سی و شهشتم

دانه‌ری قورئان شاره‌زایی زانستی بیرکاری نییه

به گوینده‌ی ئارون شوری هله‌ی بیرکاری هه‌یه له قورئاندا
له سووره‌تی (النساء) ئایه‌تی (۱۱ و ۱۲) کاتیک که به‌شه
جیاوازه‌کانی میرات که ده دریت به میراتگره‌کان کۆی
دەکەینه‌وه زیاتره له‌یه‌ک، کەوابیت دانه‌ری قورئان
بیرکاریزان نییه.

وەلام /

قورئان له چەندین شویندا سەباره‌ت به میرات قسەی
کردووه:

* سووره‌تی (البقرة) (۱۸۰:۲) (ئەم ئایه‌تە له بابه‌تی (میرات) دا باس و
رافه‌کراوه).

* سووره‌تی (البقرة) (۲۴۰:۲) (ئەم ئایه‌تە له بابه‌تی (میرات) دا باس و
رافه‌کراوه).

* سووره‌تی (النساء) (۴: ۹-۷) (ئەم ئایه‌تە له بابه‌تی (میرات) دا باس و
رافه‌کراوه).

* سووره‌تی (النساء) (۴: ۱۹) (ئەم ئایەتە لە بابەتى (میرات)دا باس و راپھەکراوه).

* سووره‌تی (النساء) (۴: ۱۹) (ئەم ئایەتە لە بابەتى (میرات)دا باس و راپھەکراوه).

* سووره‌تی (النساء) (۴: ۳۳) (ئەم ئایەتە لە بابەتى (میرات)دا باس و راپھەکراوه).

* سووره‌تى (المائدة) (۵: ۱۰۵-۱۰۸) (ئەم ئایەتە لە بابەتى (میرات)دا باس و راپھەکراوه).

* سووره‌تی (النساء) (۱۱ و ۱۲ و ۱۷۶) زۆر بە وردى باسى ميراتى كردووه.
ئەم ئایەتە لە بابەتى (میرات)دا باس و راپھەکراوه).

ئىستا با ھەلسەنگاندىك بۇ ئەو ئایەتە بىكەين كە لهلايەن (ئارون شورى) يەوه باسکراوه. (۱۲ و ۱۱/۴) (پىشتر لە بابەتى ميراتدا ئەم ئایەتە تەفسىر كراوه).

ئايىنى ئىسلام بە ورده‌كارىيەكى زۆرەوە ياساي ميراتى باسکردووه، تەواوى بنەما و بنچىنەكانى لە قورئاندا ئامازەي بۇ كراوه، لهوھش زىاتر ورده‌كارى زىاتر لە فەرمودەكاندا باسکراوه. كەسىك دەتوانىت ھەموو ژيانى بەسەربىات بە گەرانى بە دواي ياساي ئىسلامى سەبارەت بە ميرات لە ھەموو روويەكەوه، (ئارون شورى) پىشىبىنى دەكەت كە تەنها بە پرووكەش

ئه‌ویش به ته‌نها به خویندن‌وهی دوو ئایه‌ت له قورئان به بى زانينى
بنچينه‌كان.

ئه‌مه هاوشیوه‌ی ئه و كه سه‌يە كه ده‌يە ويٽ هاوكىشە يەكى بيرکاري شىكار
بكتات، بەلام ياسا بنچينه‌يەكاني بيرکاري نازانىت، بى ئاگا له‌وهى كه كام
ھىيمى بيرکاري له سەره‌تادا دىت، كام هاوكىشە ده‌بىٽ سەره‌تا شىكار
بىكرىت، له زانستى بيرکارىدا يەكەم كەوانەكان دووھم دابەشكىرن و سېيھم
لىكدان و چوارھم كۆكىرن‌وه و پىنچەم لىدەركىرن، گەر (ئارون شۇرى)
بىركارى نەزانىت و، سەره‌تا لىكدان و دواتر لىدەركىرن و دواتر كەوانەكان
و دواتر دابەشكىرن و له كۆتايدا كۆكىرن‌وه ئەنجام بدت؛ ئهوا وەلامە كە
ژمارە يەكى زۆر هەلەي تىدا ده‌بىٽ.

كاتىك قورئان ئاماژە بۇ ياساي ميرات ده‌كات له سوورەتى (النساء) ئايەتى
(۱۱ و ۱۲)، سەره‌تا ميراتگرەكان و دواتر دايىك و باوك و هاوسمەر، به
گويىھى ياساي ميرات له ئىسلامدا دواي دانه‌وهى ئه و پاره‌يە لەسەريانە
له سەره‌تادا، ئه و بەشەي كه ده‌درىت به هاوسمەر به پشت بەستن بەوهى
كە ئايا كەسى مردوو مندالى بەجى ھىشتۈووه ياخود نا، هەرچەندە سامان
كە جىھىيلرابىت ده‌كرىت به دوو بەشەوە لەنىوان كۈرەكان و كچەكان به
پەچاوكىرن بەشەكان، كەواته ئه و پرسىارە له كۆيۈھ سەرى ھەلدا كە
دەرئەنجامى كۆتاىي ده‌كاتە يەك؟ كەواته ئه و خوا نىيە كە سەبارەت به
بىركارى نازانىت، بەلکو ئه و (ئارون شۇرى) خۆيەتى كە بىركارى پشتگوئى
خستۇوھ.

پرسیاری سی و حمه‌تم خوا به خشنده‌یه یان توله‌سینه؟

قرئان له چهند شوینیکدا فه‌رمویه‌تی که خوا میهره‌بانترین و به‌خشنده‌ترینه، به‌لام له زور شویندا ئاماژه به سزای توند ده‌کات، ئایا خوا به‌خشنده‌یه یان توله‌سینه؟

وه‌لام /

۱- خوا میهره‌بانترینه:

قرئان له چهندین شوین ده‌فه‌رمویت که خوا میهره‌بانترینه، له راستیدا هه‌موو (۱۱۴) سووره‌ته‌که‌ی قورئان بیجگله له سووره‌تی (التوبة) به: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» دهست پیده‌کات؛ به مانای «به ناوی خوا گهوره و میهره‌بان».«.

۲- خوا به‌خشنده‌یه:

له چهندین ئایه‌تی قورئانی پیروزدا باس له به‌خشنده‌یی خوا گهوره کراوه له‌وانه (النساء : ۲۵) و (المائدہ : ۷۶)، که ئاماژه به‌وه ده‌کهن که «خوا زور لیبورده و زور میهره‌بانه».«.

۳- خودا سزای توندی ئه و كه سانه ده دات كه شايئنيانه:

خودا له گەل ئەوهى به خشندە و مىھرەبانە سزای زۆر توند دەسەپىنىت بە سەر ئه و كه سانە كە شايستەي ئه و سزا توندەن، لە چەند ئايەتىكى قورئاندا هاتووه كە خوا سزاي ھەموو ئه و كه سانە دەدات كە لە فەرمانى دەردەچن، چەند ئايەتىكى باس لە چەند جۈرىكى جياوازى ئه و سزا توندە دەكەن كە خوا بە سەر سەرپىچىكىاراندا دەيسەپىنىت: {إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَيَّاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَنْدُوْقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا} (النساء : ٥٦)، واتە: (بىيگومان ئەوانەي بە ئايەت و نيشانە كانى ئىيمە بى باوهەن، لە دوا رۇزدا دەيانبەينە ناو ئاگرىتكى بلىسەدار و گەرمەوە ئەيانبرىزىنى ھەرجارەي كە پىستى جەستەيان داپلۇخا و سووتا چەند پىستىكى ترييان بو ئەگۈرپىن لە جىئى ئەوهەدا، تا پتر ئه و سزايە بچىزىن، بە راستى خوا دەسەلاتدارى كار دروستە ھەرگىز لە خۆيە و سزايى كەس نادات).

٤- خوا دادپەروەرە:

پرسىارە كە ئەوهى يە خوا بە خشندە يە يان تۆلەسىنە؟ خالىتكى گىزگ كە دەبىت رەچاو بىكىت ئەوهى يە كە لە گەل ئەوهى كە خوا بە خشندە و مىھرەبانە، سزاي توندی ئه و كه سانەش دەدات كە خراپە دەكەن، چونكە ئه و دادپەروەرە، قورئان لە سوورەتى (النساء) دا ئامازەي پىكىردووه: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةٌ يُضَاعِفُهَا وَيُؤْتَ مِنْ لَدُنْهُ أَخْرَى عَظِيمًا} (النساء : ٤٠)، واتە: (بىيگومان خوا بە سەنگى بچوكتىن گەردىلە (زەرەرە) سەتم لە هېچ كەس ناكا و بە ئەندازەي گەردىلە يەك چاکە بۇو،

خوا بهره که تی به سه ردا ده‌ریزی و دوو ئه‌وهنده پاداشتی ئه‌داته‌وه و لای خۆی پاداشتیکی گه‌وره‌ی پىدە به خشنى، زياتر و وردتر خواي گه‌وره له سووره‌تى (الأنبياء) دا ده فه‌رمۇت: {وَنَّاضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلِمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ حَرْذَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ} (الأنبياء: ۴۷)، واته: (بىنگومان رۆزى قيامهت ئىمە تەرا زىزوى بە رامبەر دادپەر وەرىي دائەنتىن و كردى‌وه كانيانى پى ئەكىشىن، ئەوسا هىچ كە سېتك كە مەترين سته‌مى لىناكىرى چ لە چاكە كاران و چ لە خراپە كاران، تەنانه‌ت ئەگەر كردى‌وه كانيان بە نەندازەسى سەنگى دەنكە خەرتە لە يەكىش بىت كە لە بچوکىدا كراوه بە نۇونە ئىمە ئە يەھىنەن و ئامادەي ئەكەين وە ئەوهنده بە سە بو ئىمە كە بە وردى ژمیرىيارى كردى‌وه كانيان بىن).

۵- نۇونە: مامۆستا ئە و خويىندكارە دە بە خشىت كە گزى دەكەت لە كاتى تاقىكىردنە وە دا:

ئەگەر لە كاتى تاقىكىردنە وە خويىندكارىك گزى بکات و ئە و مامۆستايەش كە چاودىيە بە سەر يە وە بە گزىكىردنى خويىندكارە كە دەزانىت، مامۆستاكە دەلىت كە ئە و زۆر بە خشىنە و مىھەبانە؛ بۆيە رېنگە دەدا بە خويىندكارە كە بە رەدوام بىت لە گزىكىردنە كەي، ئە و خويىندكارانە كە زۆر ھەولىان داوه وە كۆششىيان كردووه بۆ تاقىكىردنە وە كە بە مامۆستاكە نالىن بە خشىنە و مىھەبانە، بەلكو پىي دەلىن نادادپەر وەر، ئەم كردارە بە بەزەيىھى مامۆستاكە هانى خويىندكارە كانى تر دەدات ئەوانىش گزى بکەن.

ئەگەر ھەموو مامۆستاكان مىھەبان و بە بەزەيى بن و رېنگە بدهن كە خويىندەكارە كان گزى بکەن؛ ئەوا ھەرگىز خويىندكار بۆ تاقىكىردنە وە كان

ههول نادات و خوی بو ئاماده ناکات و، له ئەنجامىشدا له ېىى گزى كردنەوە نمرەيەكى زۆر باشىش بەدەستدەھىننەت، بەو جۆرهش هەمۇ خوينىدكارەكان لە تاقىكىردىنەوە كاندا دەردەچن، بەلام لە ropyى كردارىيەوە لە ژيانيان شىكستدەھىننەت، تەواوى مەبەستى تاقىكىردىنەوە ھەلدىنەوەشىت و هېچ بەھايەكى نامىننەت.

٦- ژيان تاقىكىردىنەوەيە بو ژيانى دواى مردن:

ژيان لەم جىهانەدا تاقىكىردىنەوەيە بو ژيانى دواى مردن، قورئان لە سوورەتى «الملک»دا دەفەرمۇيىت: {الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَنْوُكُمْ أَيْكُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ} (الملک: ۲)، واتە: (ئەو خوايە كە مردن و ژيانى دروستكىرد، بو ئەوهى تاقىتانا بىكەتەوە، كامەتان كار و كردىنەوە چاكتىر و باشتە پاشانىش بەپىنى ئەوە پاداشت وەردەگرىتەوە وە تەنها ئەو دەسەلەتدار و زۆريش گونە پوش و لېبوردىيە).

٧- ئەگەر ھەمۈوان بىبەخشىت و كەس سزا نەدات كى فەرمانەكانى خوا جىبەجى دەكات؟

ئەگەر خوا ھەمۇ كەسىتكى بىبەخشىت و كەس لەسەر تاوانەكانى سزا نەدات؛ ئەوا ئەو كات بۆچى خەلک پىويىستە گۈيرايەلى فەرمانەكانى خوا بىتت؟ من ھاۋپام لەگەل ئەوهى كە كەس نەچىتە جەھەننەمەوە، بەلام ئەم ژيانەي ئىستامان دەبىتە جەھەننەم، ئەگەر ھەمۇ مروقەكان بېن بۇ بەھەشت؛ كەواتە مەبەست و ئامانچ و سوودى مروقەكان چىيە؟ كاتىتكى دىتتە دونياوە، ئەم ژيانە ناتوانىرىت ناوى لى بىرىت تاقىكىردىنەوە بو ژيانى

-۸- خوا ته‌نها له و که‌سانه خوش ده بیت که ته‌وبه ده که‌ن، خوای گه‌وره ته‌نها ئه و که‌سانه ده به‌خشیت که په‌شیمان ده بنه‌وه و ته‌وبه ده که‌ن: {قلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ} (۵۳) وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنَصَّرُونَ} (۵۴) وَأَتَيْعُوا أَحْسَنَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ} (۵۵) } (ال Zimmerman: ۵۳-۵۵)، واته: (ئهی موحه‌مهد له منه‌وه بلی: ئهی بهنده‌کانی من ئهی ئهوانه‌ی ستهم و زیاده‌رؤیان له خوتان کردووه، ئیوه له میهره‌بانی خوا بن ئومید مه‌بن، به‌راستی خوا له هه‌موو کوناهه خوش ئه‌بن، چونکه ئه و لیبورده و میهره‌بانه، بگه‌رینه‌وه بو لای خواوه‌ندتان و ملکه‌چی فه‌رمانی ئه و بن پیش ئه‌وهی سزاکه‌تان بو بن، دوایش له‌لایه‌ن هیچ که‌سیکه‌وه یارمه‌تی نادرین).

چوار بنچینه‌ی ته‌وبه کردن هه‌یه:

یه‌که‌م: رازی ببه به‌وهی که کاره که هه‌له‌یه.

دوووه‌م: کتوپر له ئه‌نجامدانی ئه و کاره بوه‌سته.

سییه‌م: له داها توودا هه‌رگیز دووباره‌ی مه‌که‌ره‌وه.

چواره‌م: هه‌موو ئه و زیانانه بژمیره که داوته له هه‌ر که‌سیک.

پرسیاری سی و هه شته م

بت به کاردەھینزیت بۆ جەختکردنەوە (ترکیز)

تویژه رانی ئایینی هیندوس ھاوران له سەر ئەوەی کە فیداس و کتىبە پيرۆزه کانى ترى ئایینى هیندوس رېگە دەگرن له بت پەرسى، بەلام له بەر ئەوەی مىشىڭ رەنگە بە تەواوى پىنەگە يىشتىيەت: بۆيە شتىك پىويىستە بۆ جەختکردنەوە لە كاتى پەرسىندا، دواى ئەوەی کە مىشىڭ دەگاتە ئاگايىيەكى بەر زتر چىتەر بت پىويىست نىيە بۆ جەختکردنەوە.

وەلام /

۱- موسولمانە کان گە يىشتوونەتە ئاستىكى بەرزى ئاگايى: ئەگەر شتىك پىويىست بىت بۆ جەختکردنەوە (ترکیز) لە قۇناغە کانى سەرەتادا، دواتر کە مىشىڭ گە يىشته ئاستىكى بەرزى ئاگايى ئەوا ئە و بە پىويىست نىيە، ئەوا من دەلىم کە موسولمانە کان گە يىشتوونەتە ئاستىكى بەرزى ھوشيارى و ئاگايى، چونكە كاتىكى کە خوا دەپەرسىن پىويىستى بە ھىچ بت و پەيكەرىك نىيە تا بىانگە يەنىت بە و ئاستە بەرزە ئاگايى.

۶- مندال پرسیار دهکات بوجی ئاسمان ههوره بروسکه دهکات؟

کاتیک من گفتوجو دهکم له گەل (IRF)دا هەندىك ئەو پرسیاره دهکەن کە مندالله كاغان دەپرسن: «بوجی ئاسمان ههوره بروسکه دهکات؟» ئىمە بەھو وەلاميان دەدەينەوە كە: «دايىكە گەورەمان لە ئاسمان نارد دەھارىت»، لەبەرئەوهى كە زۆر بچووکە بۇ ئەوهى تىيگات. ھاوشىوهى ئەمە لە قۇناغەكانى سەرەتادا خەلکى پىويستيان بە بتىك ھەيە بۇ ئەوهى جەخت بکەنەوە (ترکىز) بکەنەوە.

لە ئايىنى ئىسلامدا ئىمە بروامان بە وتى درۆ نىيە؛ تەنانەت درۆي سېيش، من ھەرگىز ئەم وەلامە درۆيانە نادەم بە مندالله كەم، چونكە دواتر كە دەچىتە خويىندىنگا ئەوه فىردىھېت كە ھەورە بروسکە رۇوناكييە كە بەھۆى فراوان بۇونى كتوپرى ھەواي گەرمەوه دروست دەبىت، ئەو بىر لەوە دەكاھەوە كە مامۆستاكەي درۆ دهکات، بەلام كاتىك كە لە راستىيە كە تىيدەگات بۇي دەردەكەۋىت كە باوکى درۆي له گەل كردووه، ئەگەر وا ھەست دەكەيت كە مندالله كە ېەنگە لە شتە ئاللۇزە كان تىنەگات؛ ئەوا پىويستە وەلامى پرسیارەكەي سادە بکەيتەوە لە برى ئەوهى كە بە ناراستى وەلامى بەدەيتەوە. ئەگەر خۆت وەلامەكەت نەزانى ئەوا پىويستە بە راستىگۈيى و پىنى بلېيت: «من نازانم»، بەلام زۆر منداللى رۇڭزگارى ئەمەرۇ بهو وەلامە رازى نابن، ئەگەر بە مندالله كەي من بوتىيەت: «نازانم» ئەوا دەليت: «اوکە بوجى نازانىت؟» ئەمە ناچارم دهکات كە ھەول بەدەم و، وەكە مندالله كەم خۆم پەرەورەد بکەم.

۳- نه وانه‌ی که له پولی یه‌کی سه‌ره‌تایین پیویستی به بتیک همه‌یه بو جه ختکردن‌وه (۴+۶=۱۰)، نه مه به هه‌مان شیوه ده‌مینیته‌وه له پولی یه‌کی سه‌ره‌تاییه‌وه تاکو پولی ده).

هه‌ندیک له ره‌خنه‌گره‌کان له و کاته‌ی که هه‌ول دده‌دن برووا به من بهینن سه‌باره‌ت به بت په‌رستی ده‌لین: که له پولی یه‌که‌می سه‌ره‌تایی خویندکار له سه‌ره‌تادا وا فیرده‌کریت بو په‌رستنی خوا ئه‌ویش به جه‌ختکردن‌وه به یارمه‌تی بتیک، به‌لام کاتیک که به‌رده و پیش ده‌چیت چیتر پیویستی به بتیک نایبیت بو جه‌ختکردن‌وه له کاتی په‌رستنی خوا‌دا. راستیه‌کی زور گرنگ که ده‌بیت تیبینی بکرتی ئه‌ویه که ئه‌گه‌ر ته‌نها بنچینه‌کانی هه‌موو با به‌تیک به‌هیزن؛ بو نمونه ماموستایه‌کی بیرکاری قوناگی یه‌کی سه‌ره‌تایی خویندکاره‌کانی وا فیر ده‌کات که (۴=۲+۲) به بن گویدانه ئه‌وهی که هه‌رجه‌نده خویندکاره‌که خویندنگا تیده‌په‌رینیت، یاخود ده‌بیت به دکتور له زانستی بیرکاریدا بنچینه‌ی (۴=۲+۲) به هه‌مان شیوه ده‌مینیته‌وه گورانکاری به‌سه‌ردا نایه‌ت. له قوناگه‌کانی سه‌رووتی خویندنداده خویندکار له‌تک کوکردن‌وه‌دا ره‌نگه جه‌بر و سیگوش‌هه‌زانی و لۆگاریتم... هتد فیربیت، به‌لام بنچینه‌کانی کوکردن‌وه به هه‌مان شیوه‌ی خوی ده‌مینیته‌وه.

ئه‌گه‌ر ماموستاکه له پولی یه‌ک بنچینه‌کانی به هه‌له فیری خویندکاره‌کانی بکات؛ پیش‌بینی ئه‌وه ده‌که‌ین که ئه‌و خویندکاره له داهاتوودا چون بیت؟ ئه‌گه‌ر پرسیپه بنچینه‌یه‌کانی قیdas سه‌باره‌ت به خوا که هیچ وینه‌ی نییه، که‌واته تویزه‌ران چون ئه‌و راستیه‌بازان؟ دواى زانینی ئه‌و راستیه

دەتوانن بىندەنگى هەلبىزىرن سەبارەت بەو پراكتىزە ھەلەيەى كە لە لاين
خەلّكەوە ئەنجامدراوه؟ ئايا تۆ بە كورەكەت دەلىت كە لە پۆلى يەكى
سەرەتايىه كە (٢+٢ يەكسان نىيە بە ٤، بەلّكۈ ٥ يان ٦)، تەنها ئەو راستىيە
بىسەملىنە دواى ئەوهى خويىندن تەواو دەكات؟ ھەرگىز، لە راستىدا ئەگەر
ئەو ھەلەيەك بىكەت ئەوا تۆ بۆي راست دەكەيتەوە پىنى دەلىت دەكاتە (٤)،
نەك بەھىلىت تاكاتى تەواو بۇونى خويىندنى چاوهەرىنى وەلامە راستەكە بىكەت
و، ئەگەر لە سەرەتاوه بۆي راست نەكەيتەوە ئەوا داھاتووی دەشىۋىنەت.

پرسیاری سی و ههشتم

ئاو چەند ناویکى ھەيە لە چەند زمانیکى جياوازدا،
خوا چەند ناویکى ھەيە لە چەند زمانیکى جياوازدا

«ئاو» بەچەند ناویکى جياواز لە چەند زمانیکى جياوازدا
ناسراوه وەكۈ: «water» لە زمانى ئىنگلېزى، لە زمانى
ھىندىدا بە: «panni»، لە زمانى تامىدا بە «تانى» ... ھەندى.
هاوشىۋە ئەمە ئەكەر بە «الله» بە ram و Jesus بانگ
بىكىت خوا يەكىن نىيە و ھەمان خواش نىيە؟

وەلام /

۱ - «الله» ئامازەيە بۇ جوانلىرىن ناوه کانى خواي گەورە لە قورئانى پىرۆزدا
لە سورەتى (الإسراء) خودا دەفەرمۇيت: {قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَنَ
أَيَّاً مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِثْ بِهَا وَابْتَغْ
بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا} (الإسراء: ۱۱۰) واتە (پىيان بلنى: لە نزاو دوعاکانتاندا ناوى
پىرۆزى «الله» بەرن وەيان ھاوار بە ھەرييەكتى لە سيفەته پىرۆزە کانى
ئەو بىكەن، جا ئىۋەش بە ھەر ناو و سيفەتىكەوە لە ناو و سيفەتانە بۇ
خۆى دىاريىكىدوون دەتوانى داواي لىبىكەن و ھاوارى بۇ بەرن چونكە ناوى
پىرۆزى خوا زۇرن).

تۆ دەتوانىت خوا بە ھەر ناوىك بىت بانگ بىكەيت، بەلام دەبىت ناوه كە

ناویکی جوان بیت و، نابیت هاوتا بیت له گهل وینه یه کی هزریدا، ده بیت
ناویک بیت که تایبه تمهندی خوای تیدا بیت.

۶- ده توانزیت ئاو به چەند ناویکی جیا به چەند زمانیکی
تر بانگ بکریت، بەلام شتیکی تر له پال ئاودا ناتوانزیت
بە ئاو بانگ بکریت له زمانیکی تردا.

تو ده توانيت ئاو به چەند ناویک بانگ بکهیت بۆ نموونه: «له زمانی ئینگلیزیدا، «panni» له زمانی هیندیدا، «tannin» له زمانی تامیدا و، «ماء» له زمانی عهربیدا و، «apahin» له زمانی سانسکریتدا، «jal» له سوده هندیدا، «jalorpaani» له گوجره نیدا، «pandiin» له مارسیدا، «neer» له کاندا، «neemin» له تیوگو، «vellam» له مەلايەلامدا... هتد. ئەگەر كەسيك پىم بلېت كە هاپرىيەكم ئامۇڭكارى كردووم كە ھەمۇ رۇزىك بەيانىيەكەي پىويستە پەرداخىك «panni» بخواتەوه، بەلام ئەو نەيتوانى بىخواتەوه، چونكە كاتىك كە دەيخواتەوه ئەواواھەست دەكات كە بېشىتەوه، پرسىار دەكات دەلىت كە «panni» رەنگى زەردە و بۇنى ھەيە، دواتر بۆم دەرددەكەۋىت كە ئەوهى كە ئەو ئاماژەي بۆ دەكات «panni» ئاو نىيە، بەلكو مىزە، ھەرچەندە تو ده توانيت ئاو به چەند ناویکی جیا بانگ بکهیت كە ھەمان ماناي ئاو دەگەيەن، بەلام تو ناتوانىت شتى تر بە «panni» يان ئاو بانگ بکهیت و بىناسىتەوه. خەلکى رەنگە بىرېكاتەوه كە ئەو نموونەيە پاستەقىنە نىيە، من ھاۋارام لە گەلىاندا چونكە تەنانەت كەسيكى زۆر گىلىش جىاوازى نىوان ئاو و مىز دەزانىت و ھەستى پى دەكات، دەبىت زۆر گىل بىت بۆ ئەوهى بە مىز بلېت ئاو، ھاوشىۋە كاتىك

هه ر که سیک که چه مکی پاسته قینه خوا ده زانیت ده بینیت که خه لک خوای نادرست ده په رستن؛ ئه وا به شیوه یه کی سروشی پرسیار ده کات که چون که سیک ناتوانیت جیاوازی بکات له نیوان خوای پاسته قینه و خوای نادرست و دروست کراودا.

۳- پاکیتی خوا ناتوانریت بسەلمیئنریت به ناوھینانی به چهند ناویکی جیا له چهند زمانیکی جیاوازدا، به لام ده بیت بخیریته سەنگی مەھەك.

ئالتون چهند ناویکی هه یه له وا نه «sona» له زمانی هیندا، «gold» له زمانی ئینگلیزیدا، «الذهب» له زمانی عهربیدا، سره باری زانینی هه مموو ناوه جیا کانی ئالتون، ئه گهر که سیک بیه ویت ئالتونه که ی به تو بفروشیت و بلیت ئالتونه که م عه ياره (۲۴)، خو تۆ کویر نیت به بى ئه وھی بزانیت ئالتون چیه و، بى ئه وھی ئه وھ بسەلمیئنریت که ئه وھ ئالتونی پاسته قینه یه يان نا، له ریگه کی مەھە کی ئالتونه وھ نایکریت، رەنگه ئه و رەنگه زerde دره وشاوه یه ئالتون نه بیت، چونکه هه مموو شتیکی دره وشاوه ئالتون نییه.

۴- سووره تی (الإخلاص) سەنگی مەھە کی ئائینزانییه:

هاوشیوه ئه وھ هه ر که سیک، يان هه لبزیر دراویک که ناوی خوای لیزرا ناتوانریت وھ کو خوای پاسته قینه قبول بکریت، به بى ئه وھی له سەنگی مەھە کدا هه لیسەنگیت، سەنگی مەھە کی ئائینزانی که لیکولینه وھ یه له خوا له سووره تی (الإخلاص) دا له قورئانی پیرۆزدایه: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُوْلَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ (۴)}

واته: (ئهی موحه‌مەد بلى: ئه و خوايەی کە من دەپەرسىتم تاك و تەننیايه و هاوھل و هاوېشى نىيە، ئه و خوايەی ناوي «الله» بە جىنگاي هيوا و ئومىدە و بىن نيازىشە، كەسى لى نەبۇوه، وە لە كەسىش نەبۇوه بىن دايىك و باوکە، هەرگىز هىچ كەسىك هاوشىۋە و هاوتاي نىيە و كەس ناتواتىت بەرھەلسى بکات).

٥- دەبىت ھەموو ھەلبىزىدرارويك تاقىكىرنە وە تىپەرىنىت بۇ ئەوهى بتوانرىت پىيى بوترىت خوا:

ھەر ھەلبىزىدرارويك کە داوا دەكت بىت بە خوا و هاوشىۋە ئه و بىت؛ ئه وا پىويستە تاقىكىرنە وە تىپەرىنىت بۇ ئەوهى پىيى بوترىت خوا و، وە كو ئه و بېرسىتىت، وا دابنى كەسىك دەلىت مەحەممەد خوايە، با بىخەينە تاقىكىرنە وە كەس سوورەتى (الإخلاص) ۵۰.

١-٥: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} ئايا (مەحەممەد) تاك و تەنھايە؟ نەخىر ئه و تەنها پەيامبەر نەبۇوه، بەلكو چەند پەيامبەرىيکى ترىيش ھەبۇون.

٢-٥: {اللَّهُ الصَّمَدُ} تىمە دەزانىن کە (مەحەممەد) تالى زۆر چەشتۈوه ھەرچەندە کە ئه و دەسەلاتدارلىرىن پەيامبەرى خوابۇوه، لە تەمەنلى (٦٣) سال يدا كۆچى دوايى كرد و لە (مەدينە) تىڭرا.

٣-٥: {لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ} دەزانىن کە ئه و لە مەككە لەدایكبوو و، دايىك و باوکى ناوييان (عبدالله) و (ئامييە) بۇو، چەند مندىلىكى ھەبۇو لەوانە (....

ابراهیم ... هتد).

۴-۵: {وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ} هه رچه نده هه مooo موسوّل مانان پيغه مبه ريان خوشده ويست و ريزى ليده گرن و، هه مoooان دواي فرمانه کانی ده کهون، هيشتا ته نانه ت تاکه موسوّل مانتيک نادؤزитеوه له ته واوي دنيادا که زير بيت بليت که ممحه مه د خوايه، ياسا و ريازه کهی ئسلام بريتىيھ له «لا الله الا الله محمد رسول الله» «ھيچ خوايەك نيءه جگه له خوا و ممحه مه د په يامبه رى خوايە» ديت.

ئه مه له کاتي نويزدا رؤزى پينج جار دووباره ده بيتته و، هه ربويه که موسوّل مانه کان رؤزانه ئه و هييان و هبيرديتته و ريز له پيغه مبه رى خوا (د.خ) ده گرن و، فه رمانه کانی جيبيه جي ده کهن، ئه و ته نها په يامبه ر و خزمه تکاري خوايە نه ک خوا!!

۶- ئه و خوايە بسەلمىنە که ده پەرسىيت:

ئىستا که بومان رونكردنده و که چۈن سەنگى مەحە کى ئايىزانى به کاردىت، ئه و ئه ركى هه مooo کەسىتكە بۆ ئه و هى ده ربكە ويست که ئه و خوايە ده پەرسىيت راستەقينە يە يان نا.

پرسیاری سی و نویم

ئاپىنى ھيندوسى كۆنترىن و باشترين ئايىن نېيە

**نایینی هیندوسی کوئنترین و پاکترین و راسته قینه ترین
و باشترینی هه مهو نایینه کانی دونیا یه؟**

/əlɒg/

۱- ئايىنى ئىسلام كۆنترىن ئايىنى:

۶- دیزینترین ئاپىن پىويىسته پاكترىن و بە دەسىلەتلىك ئاپىن بىت:

تایینیک ناتوانیت بانگه شهی پاکترین و به ده سه لاترین ئاین بو خۆی
بکات؛ تەنها کاتیک بنچینە کانى كۆنترین نەبن، ئەمە ھاوشیوھی كەسیکە
دەلیت ئاوی له پەرداخیکى كراوهدا پاراستووه له مالەكەی خۆیدا له
دەرهەوھی بەستەر (سەلاجە) كەدا بۆ ماوهى سى مانگ، ياكىرە له ئاونىك

کە لە پەرداخىتىكى پاڭدا كۆكراوه تەوە و راستە و خۇ دواى ئەوە پالىوراوه.

٣- كۆتا ئايىن دەبىت پاكترين و بە دەسىلەلترين ئايىن بىت:

لەلايەكى ترەوە ئايىننىك ناتوانىت باڭگەشەي پاكترين و بە دەسىلەلترين ئايىن بۇ خۇي بىكەت؛ تەنبا كاتىك بنچىنە كانى نۇي و تازەترىن نەبن، بوتلىك لە ئاوى دلۋپىتزاو كە لە دەبە نراوه و پارىزراوه لە سەلاجەدا بۇ ماوهى سى مانگ؛ پاكتە لە بوتلىك ئاو بە سازگارى لە دەريا كۆكراوه تەوە.

٤- بۇ ئايىننىك كە پاك و بە دەسىلەلات بىت نابىت خۇ تىيەلقولتان و گۇرانكارى و پىداچوونەوە و پاكسازى لە كتىبە پىرۆزە كەيدا بىرىت كە لەلايەن خواوه دابەزىوه: بۇ هەر ئايىننىك كە پاك و بە دەسىلەلات بىت، نابىت كتىبە پىرۆزە كەي هيچ زىادكىرىنىك و سېرىنەوە و پىداچوونەوە و هەلەچنى تىدا بىت، سەربارى ئەوە سەرچاوهى سروش و ئاراستە كە ئايىنە كە پىويستە خواي تاك و بە دەسىلەلات بىت.

قورئان تەنها كتىبى پىرۆزە لە سەر رۇوی زەوی كە لە شىوازە سەرەكى و بنچىنە يە كە خۇي درىزەي پىددراوه، هەموو كتىبە پىرۆزە كانى ترى هەمۇو ئايىنە كان زىادكىرىن و سېرىنەوە و پىداچوونەوە و هەلەچنى تىدا يە. قورئان لە هزر و بىرى زۆرىك لە خەلکىدایە، لە راستىدا لەو شىوه سەرەكىيە لەو كاتەي كە بۇ پەيامبەر دابەزىوه، ئىستا زىياتر لەوە سەدان ھەزار خەلکى

ههن که قورئانیان له هزر و میشکیان پاراستووه و له بهریانکردووه، سهره‌رای ئەمەش ئەگەر تو بەراوردى ئەو کۆپسیانه بکەيت کە لهلايەن خەلیفە عوسمانەوە دروستکراوه له قورئانه سەرەكىيەكەوە کە ئىستا هەيە و، له بهرددسته له مۆزەخانە تۆپقاپى له ولاتى توركيا، ئەوا هەمان ئەو قورئانىيە کە ئەمپۇ لە بهرددسته، خودا له قورئاندا له سوورەتى (الحجر) دا بهلىنى داوه: {إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الْذِكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ} (الحجر: ۹)، واتە: (بەراستى ئىتمە خۆمان ئەم قورئانەمان ناردۇتە خوارەوە و هەرخۆشمان ئاگادار و پارىزەرى دەبىن).

٥- كۆنترىن ئايىن پىويىستە باشترين ئايىن بىت.

ئايىنىك ناتوانىت بانگەشەي باشترين ئايىن بۆ خۆي بکات تەنيا كاتىك كە بنچىنەكانى كۆنترىن نەبن، ئەمە هاوشىۋەي ئەوهەيە كە كەسىك دەلىت ئۆتۈمبىلەكە هي سەددى (۱۹)يە؛ باشتە له ئۆتۈمبىلى جۆرى تۆيۆتا (۱۹۹۸) لە بهرئەوهى كۆنترە، ئەوه گىلىتىيە كە بلىت ئەو ئۆتۈمبىلەي كە هي سەددى (۱۹)يە پىويىستى بە دار بۇ بۆ ئەوهى ئىش بکات، باشتە لهوهى كە بە سوچ دابگىرسىت تەنها لە بهر ئەوهى كە كۆنترە.

٦- دواھەمین ئايىن دەبىت باشترين بىت:

لهلايەكى ترەوه ئايىنىك ناتوانىت خۆي بە باشترين ئايىن دابنى تەنيا بنچىنەكانى ئەو ئايىنە نوئى ياخود دواتر نەھاتىن، ئەمە وەك كەسىك وايە كە دەلىت ئۆتۈمبىلەكەم لە جۆرى (۸۰۰ cc سازۆكىيە) كە له سالى (۱۹۹۹) دروستکراوه، باشتە له ئۆتۈمبىلى

جوری (مارسیدس ۵۰۰ SEL) که له سالی (۱۹۹۷) دروستکراوه، بوئه وهی بپیار بدهیت کام ئوتومبیله باشتره ئهوا پیویسته به وردی سهیری تاییه گمهندییه کانی ئوتومبیله که بکهیت؛ بو نموونه هیزی ئوتومبیله که، خیراییه که، ئاستى ئاسووده‌یی .... هتد، ئوتومبیلی جوری (مارسیدس ۵۰۰ SEL) که له سالی (۱۹۹۷) دروستکراوه زور باشتره و ئاست به رزتره له ئوتومبیلی (۸۰۰ cc سازوکی) که له سالی (۱۹۹۹) دروستکراوه.

٧- ئایینیک باشتريينه ئهگەر چاره‌سەرى بو كىشەكاني مرۆڤ پى بىت:

بو ئایینیک که بە باشترين دابنېت دھېت چاره‌سەرى پېتىت بو ھەمۇو كىشەكاني مرۆفايەتى، دھېت ئايىنى ရاستى بىت پیویسته بو ھەمۇو تەمەنیک بگونجىت، ئايىنى ئىسلام تاکە ئايىنه کە چاره‌سەرى پىيە بو ھەمۇو كىشەكاني مرۆفايەتى، بو نموونه كىشەي ماددە كحولىيەكان، زىاد لە ھەبۈونى ژىتىك، لاقەكىردن و ئازاردان، دزىكىردن، رەگەزپەرسى، چىنى كۆمەلايەتى ... هتد، ئايىنى ئىسلام ئايىنى ရاستىيە ياساكان و چاره‌سەرەكاني بو ھەمۇو تەمەن و ئاستىك دھېت، قورئان تەنها كتىبى ئايىنه کە لەسەر رپووی زەوي بە پاكى ماوهتەو و لە ھەمۇو سەرددەمېكدا قسەي خودا بۇوه، بە مانايمەكى تر لە پىشتىدا كاتىك کە سەرددەمې موعجيزه و ئەدب و ھۆنراوه بۇو؛ تا كاتى ئىستا کە سەرددەمې زانست و تەكىنەلۆزىيائى، سەرەپاي ئەمەش ئايىنى ئىسلام ئايىنى دھەستىكىرى مرۆڤ نىيە، بەلكو ئايىنىكە کە لە لاي خواي بەدەسەلاتەو و بە سروش هاتووهتە خوارى و، تەنبا ئايىنىكە لاي خوا پەسەندىكرايىت.

پرسیاری پرسیاری چلهم

ئایا خوا له کتىبە پيرۆزەكانى تردا ناوي هاتووه؟

«الله» گونجاوترين ناوە بۆ خوا له قورنادا، ئايا «الله» له
كتىبە پيرۆزەكانى تر بىچگە له قورنان ئاماژەي بۆ كراوه
يان ناوي هيئراوه؟

وەلام /

۱- نزيكهى زۆرينهى كتىبە پيرۆزە ئايينىهە كان وشەى
«الله» يان تىدايە وەك ناوىك بۆ خوا.

۲- ئىلاهم، ئىلاه، نەلاه:

لە ئىنجىلدا خوا زۆرجار بە ئىلاهم ئاماژەي بۆ كراوه، لە زمانى عېرىدا «هم»
لە كۆتاپى وشەكەدا ئاماژەيە بۆ شىوهى (كۆ)ى شىكۈمىھەندى، خوا بە (ئىلا)
يان (ئىلاه) لە زمانى ئىنجىلى ئىنجىلدا ئاماژەي بۆ كراوه بە رۇونكىدنه وە
(ئىلاه) ؛ بە شىوهىكى تر وەك (نەلاه) رېنۋوس دەكىيت، موسولمانە كان
خوا بە «الله» رېنۋوس دەكەن و بە «الله» دەي�ۇنىھە وە، لە كاتىكدا
ئەمان بە (نەلاه) رېنۋوسى دەكەن و بە (ئىلاه) دەي�ۇنىھە وە، زمانى
عەربى و عىرى خوشكە زمانن، كەواتە دەلىن كە پىويىستە بە «الله»
بەخۇنىتىتە نەك بە (ئىلاه).

یه کەم: مەسیح ھاوارى کردووه (الله، الله) کاتیک کە له خاچیانداوه: Gospel of Mathew (زنجیرەی ۲۷) بەشی (۴۶) و، (Mark زنجیرەی ۱۵) بەشی (۳۴)ی The New Testament) ئامازەی بۆ کراوه کە کاتیک مەسیح له خاچدراوه به دەنگىکى بەرز ھاوارى کردووه: مەسیح له هەموو ئەو وەرگىرانەی کە له بەردەستن کە زیاترن له (۲۰۰۰) زمانی جیاواز له هەموو جیهاندا له هەموویاندا بە مانای «الله الله بۆچى بە جىت ھېشتم؟» دىت.

دۇووهم: «الله» له (ئائىنى سىخ) دا: يه کىك لە ناوانەي کە لەلايەن گورونەك ساھىب بەكارھاتووه ئامازەي بۆ خوا وشهى «الله» يە.

۳- «الله» له كتىبى رىغىقىدا سروودى ئايىنى (۱) بەشى (۲): تەنانەت لە رىغىقىدا كە كتىبىكى زۆر پىرۆزى ئايىنى هيندۆسەكانە وشهى (الا) هاتووه کە بە تەواوى بە «الله» دەخوينىتەوه.

۴- ئەلۋ ئەپانىشاد:

لە نىوان چەند جۈرىكى جیاواز له ئەپانىشاددا يەكىيان ناوى (ئەلۋ ئەپانىشاد) لە چەند كاتدا وشهى «الله» بەكارھاتووه بۆ ئامازە كردن بە خوا.

پرسیاری چل و یه که م

ناشتن باشتره له سووتاندنی جهستهی که سی
کوچکردوو

بوجی موسولمانان جهستهی که سی مردوو له خاکدا
ده نیزن له جیاتی سووتاندنیان؟

و هلام /

۱- پیکهاتهی جهستهی مرؤفه له خولدا بوونی هه یه:

ئه و پیکهاتانهی له جهستهی مرؤفه ههن به بېیکی زورتر يان كەمتر له
خاکدا بوونیان هه یه، لەم رۇووه و زانستى تره كە جهستهی که سی مردوو
بنىزىرىت كە بە ئاسانى شىته ل دەبىت و لەگەل خاكە كەدا يەك دەگرىتەوە.

۲- پیس نە بوونی ژینگە:

سووتاندنی جهستهی مردوو دەبىتە هوی پیسبۇونى بەرگە هەواي زەھۆر؛
كە زەھەرمەندە بۆ تەندروستى و ژینگە، هيچ پیسبۇونىتىكى ژینگە دروست
نابىت ئەگەر بىت و كەسە مردوو كە بنىزىرىت.

۳- خاكى دەورۇوبەرى بە پیت دەبىت:

بۇ سووتاندنی جهستهی كەسىك چەندىن دار دەبىت بېردىرىت، كە ئەمەش
دەبىتە هوی كەمبۇونەوهى رېزەھى سەۋىزى و زيان بە ژينگە دەگەيەنىت،

کاتیک جهسته‌ی مردوو ده‌نیزیریت له‌گه‌ل ئوه‌هی که دره خته‌کان ده‌پاریزین
خاکی ده‌ورووبه‌ریشی به پیت ده‌بیت و ژینگه‌ش به‌ره و پیش ده‌چیت.

۴- لایه‌نی ئابووری:

سووتاندنی جهسته‌ی که‌سی مردوو گران ده‌که‌ویت ئوه‌ویش به‌هۆی
سووتاندنی چهند ته‌نیک دار که ده‌بیت بسووتیزیریت، سالانه له ولاتی
هینستان چهندان ملیون ړووپیه له‌دست ده‌دهن به هۆی سووتاندنی
که‌سانی مردووه‌وه، ناشتنی که‌سی مردوو له‌رووی ئابوریه‌وه هه‌رزانتر
ده‌که‌ویت و که‌متری تیده‌چیت.

۵- هه‌ندیک خاک ده‌توانریت جاریکی تر به کاربھیزیریته‌وه بۆ ناشتنی مردووی تر:

ئه‌و داره‌ی که له سووتاندنی که‌سیکدا ده‌سووتیزیریت ناتوانریت جاریکی
تر بۆ سووتاندنی جهسته‌ی که‌سیکی تر به کاربھیزیریته‌وه، چونکه ده‌بیت
به خۆله‌میش، ئه‌و خاکه‌ی که مردووی تیدا ده‌نیزیریت دوای تیپه‌ربوونی
چهند سالیک و شیبوونه‌وه‌ی جهسته‌ی مردووه‌که به ته‌واوی، ده‌توانریت
جاریکی تر مردووی تیدا بنیزیریته‌وه.

پرسیاری چل و دووهه بندی و مانگالوسترا

بوجی ئافره‌تى شووکردووی موسولمان بندى. ياخود تىكاون بە نیو چەوانيانه‌وە نېيە و مانگالوسترا لە بەرناكەن وەك ئافره‌تى شووکردووی هيندى؟

وەلام / بندى يان تىكە

بندى لە(بندو)ي زمانى سانسکريتەوە وەرگيراوە كە بەماناي (خالى) دىت، بە شىوه‌يە كى هەميشەيى ئەو خالە لە تۆزىكى رەنگ سورى تىر دروست دەكريت كە دەكەويتە تىوان بروڭان و تىوچەوانى ئافره‌تى هيندىيەوە، بندى بە هيئماي (پارفاتى) دادەنرىت و، هيئماي وزھى ئافره‌تە لەلايەن ئايىنى هيندىۋەوە، باوهەر وايە كە ئافرهت و پياوهە كى دەپارىزىت، وەكۇ نەرىت هيئماي شووکردنە و ئافره‌تى شووکردوو دەپۈشىت، هەروەها پىنى دەوتلىت: (ئەستىكا).

۲- بندى بۇوه بە مۆددە:

لە رۆزگارى ئەمرۇدا بندى بۇوه بە مۆددە، تەنانەت كچىتك كە شووى نەكىدووھ دەپۈشىت، شىوه‌ي بندى چىتر لە خالىدا نەماوەتەوە ئىستا لەچەند شىوه‌يە كى تردا ھەيە لەوانە شىوه‌ي ھىلىكەيى، ئەستىرەيى،

شیوه‌ی دل... هتد، تهناههت بیجگه له ره‌نگی سور به چهند ره‌نگیکی تر
دهردکه ویت لهوانه: شین، سه‌وز، زه‌رد پرته‌قالی... هتد، مادده‌کانی بندی
گورانکاری به سه‌ردا هاتووه.

۳- مانگالستورا

مانگالستورا به مانای ده‌زهوی بهختی باش دیت؛ که ملوانکه‌یه که به
تایبهت له‌لایهن ئافره‌تی شووکردووی هیندیه‌وه له‌مل ده‌کریت که هیمایه
بو شووکردنی. ئه و ملوانکه‌یه پیکدیت له دوو ده‌نک له ده‌نکوله‌ی ره‌ش
له‌گه‌ل زنجیریک که به شیوه‌یه کی هه‌میشه‌ی ئال‌تونه، ده‌نکه ره‌ش‌کان
به‌مه‌به‌ستی پاریزگاری له خراپه به‌کاردیت؛ که باوه‌ر وايه هاووسه‌رگیری و
ژیانی ئافره‌ته که ده‌پاریزیت له‌لای میرده‌که‌ی، له باشوروی هیندستان به
مانگالستورا ده‌وتریت (تالی). ئافره‌تی شووکردووی هیندی هه‌رگیز نابیت
مانگالستوراکه‌ی دابنیت ته‌نها ئه و کاته نه‌بیت که ده‌بیت به بیوه‌ژن.

۴- خوا خۆی پاریزه‌ره:

خوا دروستکاری ئیمه؛ باشترين پاریزگاري مرؤفایه‌تیبه، ئیمه پیویستمان
به هیچ خالیکی سور و ملوانکه‌یه ک نییه که له خراپه‌کاریي بمانپاریزیت.
له قورئانی پیرۆزدا خواي گهوره ده‌فه‌رمویت: {إِنَّ اللَّهَ مَوْلَأُكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ} (آل عمران: ۱۵۰)، واته: (گوئی بو ئه‌وانه مه‌گرن، دوست و
یارمه‌تیده‌ر و سه‌روه‌ری ئیوه ته‌نها و ته‌نها خواي گهوره‌یه و هه‌ر ئه و
یارمه‌تی ئیوه ده‌دات). له‌چهند شوینیتکی ترى قورئاندا ئامازه‌ی پیکراوه،
له‌به‌رکردنی بندی، ياخود مانگالستورا بى باوه‌رییه به ده‌سەلاتداری خواي

دروستکاری ئىمە كە باشتىن پارىزەرە.

٥- دەرى جل و بەرگى ئىسلامى:

بندى و مانگالستورا ھېمای ئافرهتى ھيندييە جلوبەرگى ئىسلامى رىنگە بە هىچ ھېمايەك و نىشانەيەك نادات كە ئامازە بىت بۆ ناموسولمانە كان.

٦- لە ئىسلامدا ئافرهتى شووكىردوو و شۇونەكىردوو پىّويسىت نىيە گال்லەيان پىّبىكىرىت:

جارىكىان ھاورييەكى ھيندؤسىم لە كاتى ئامازە كىردن بە سوودەكانى مانگالستورا وتقى: كە ئاسانكارىيە بۆ ئەوهى ئافرهتى شووكىردوو و شۇونەكىردوو لە يەكترى جىابكەيتەوە، ئەمەش رىنگرى دەكەت لە گال்லە كىردن و ئازاردىنىان، بەپىي ئايىنى ئىسلام ھەموو ئافرهتىك چ جا شۇوى كىرىت يان نا، موسولمان بىت ياخود نا، نابىت گال்லەي پىّبىكىرىت ياخود ئازار بىدرىت.

پرسیاری چل و سیّهه م وتنی ناوی ئیمپراتور ئەکبەر لە بانگدا:

بۆچى موسولمانان ناوی ئیمپراتور ئەکبەر بە کاردىن
لە کاتى بانگىردىن موسولمانان بۇ نويژىردىن؟

وەلام /

۱- نام موسولمانە کان بە ھەلە لە ناوی ئیمپراتور ئەکبەر
تىيگە يشتوون لە بانگدا.

جارىكىان كاتىك بە شداريم لە كۆنفراسىكدا كرد لە كىرلا، وەزىرىتكى
نام موسولمان لە پىش وتارە كەرى منه وە قسەي كرد، ئەو ھەول و پۆلى
موسولمانە كانى بە رز راگرت لە بەرھە و پىشچۈونە كانى ولاتى هيندستان و تى:
لە نىوان پاشاكانى هيندستاندا مەزنترىنيان ئیمپراتور ئەکبەر بۇوه، گومانى
تىدا نىيە كە موسولمانە كان لە پۆرئىكدا پىنج جار لە کاتى بانگداندا ناوى
ئەو دەھىتىن، كاتىك كە نۆرەي قسە كانى من هات ئەو ھەلە تىيگە يشتنەم
بۇ روونكردنە ووه.

۲- وشەي ئەکبەر لە بانگداندا هىچ پەيوەندىيە كى بە
ئیمپراتور ئەکبەر وە نىيە:

وشەي ئەکبەر كە لە بانگدا ئاماژەي بۇ كراوه لە کاتى بانگىردىن موسولمانان

بۇ نويژىردن؛ هىچ پەيوەندىيەكى بە ئىمپراتۆر ئەكبەرى ھيندستانەوە نىيە، ئەو وشانەي كە لە بانگداندا بەكاردىت مى چەند سەھىد يەك پىش لە دايىكبوونى (ئىمپراتۆر ئەكبەر).^٥

٣- وشەي ئەكبەر بەماناي مەزن دىيت:

وشەي عەرەبى ئەكبەر بەماناي مەزن دىيت كاتىك دەلىن: (الله أكبار) لە بانگداندا، ئەوھ ئامازەيە بۇ (خواي گەورە و مەزن)، ياخود (خوا مەزنتىينە)، كاتىك كە بانگى خەلک دەكەين بۇ پەرسىن؛ خواي تاك و تەنبا مەزنتىينە.

پرسیاری چل و چواره‌م

بۆچى موسوْلماَنەكانى هيندستان پەيرەوى ياساي تاوانى ئىسلام ناكەن؟

كاتىك كە موسوْلماَنەكانى هيندستان جەخت دەكەنەوه
لەسەر ھەبوونى ياساي تاكە كەسى جىا بۆ خۆيان، بۆچى
ئەوان جەخت لەسەر جىبەجىكىرنى ياساي تاوان بۆ
موسوْلماَنەكان ناكەنەوه، بۆ نموونە جىبەجىكىرنى ئەو
ياسايىھى كە دەبىت دەستى كەسى دز بېرىت ئەگەر
موسوْلماَنىك دز يىكىد؟

وەلام /

۱- ياساي كەسى موسوْلماَنەكان:

ياساي باري كەسى ياسايىھى كە پەيوەسته بە تاكەوە و، مرۆڤەكان بە^١
تەواوى پەيوەستن پىوهى، بۆ نموونە: ياساي شووکىرن، جىابۇونەوه، ميرات
...هەند و، ئەو ياسايانەش دەگۈرىتەوە كە لەلايەن كۆمەلىك كەسەوە ھاولەران
لەسەرى، ئەم ياسايىھەن كارىكى تىدا نىيە كە بەشىوهىيەكى
رەستە و خۆ ئازار، يان زيان بە كۆمەلگا بگەيەتتىت.

۲- هیندستان عه‌لمانی و دیموکراتیه:

له‌هه‌ر ولاتیک یاسای که‌سی ره‌نگه جیاواز بیت، بو کۆمەلیک خه‌لک، بو کۆمەلگای جیاواز، هه‌رچه‌نده هیندستان ولاتیکی عه‌لمانی و دیموکراتیه پیگه به کۆمەله خه‌لکی جیاواز ده‌دات که په‌په‌هوی یاسای که‌سی خویان بکه‌ن که ٿاره‌زوویانه.

۳- یاسای که‌سی باشترين یاسايه:

موسولمانه کان پروايان وايه که به برآورد به هه‌موو جوړه جیاوازه کانی یاسای که‌سی که له دونيادا هه‌يه، باشترينيان یاسای که‌سی ئىسلامه، موسولمانه کانی هيندستان په‌په‌وکردنی یاسای که‌سی موسولمانانيان پن باشته له‌هه‌ر بروابوونيان به ئايينى ئىسلام.

۴- یاسای تاوان:

یاسای تاوان یاسايه که که په‌يوه‌سته به تاوان و ئه‌و کرده‌وانه‌ی که ڦاسته‌و خو کاريگه‌ري ده‌خنه سه‌ر کۆمەلگا، وه‌کو دزيکردن و لاقه‌کردن و کوشتن ...هتد.

۵- یاسای تاوان نابيئت بو هه‌موو که‌سيك وه‌ک يه‌ك بیت:

له‌هه‌ر ولاتيکدا یاسای تاوان وه‌کو یاسی که‌سی نيءه، یاسای تاوان نابيئت جیاواز بیت بو کۆمەله خه‌لکی جیاواز، ده‌بیت یاسايه‌ک بیت بو هه‌موو کۆمەل، خه‌لکی جیاواز و کاتي جیاواز، بو نموونه: له ئايينى ئىسلامدا ئه‌گهر که‌سيك دзи بکات ده‌بیت ده‌ستي ببردریت، ئه‌م سزايه له ئايينى

هیندوسدا نییه ئەگەر هیندوسیک دزى لە موسوّلماٽیک كرد دەبیت سزا
دزە كە چى بیت؟ موسوّلماٽ كە دەيھویت دەستى دزە كە بېرىت، لە كاتىكدا
ياسای هيندوسە كە پىگە نادات و پازى نابىت.

۶- موسوّلماٽ كانى هيىنستان بە تەنها ناتوانن بە جىا پەيرەوى ياسای تاوان بىكەن بە بن جىبەجىكىدى ياساكە بەسىر ناموسوّلماٽ كانىيىشدا.

ھەرچەندە ئەگەر موسوّلماٽ پازى بیت كە ئەگەر تاوانىكى ئەنجامدا
سزا بىرىت بە گۈزەرى ياسای تاوانى ئىسلامى؛ ئەوا پراكتىكى نابىت لە^۱
حالەتىكدا دزىيەك دژ بە موسوّلماٽان ئەنجام بىرىت ئەگەر شايەت حالە كە
ناموسوّلماٽ بۇو، ئەگەر كەسىك ياسای تاوانى خۆى پەيرەو بکات، سزا
لە ئايىنى ئىسلامدا بۇ شايەتدىنى نارااست (۸۰) جەلّدە، لە كاتىكدا ئەگەر
كەسىك شايەتى نادرؤست بىدات؛ ئەوا بەپىتى ياسای تاوانى ئەوان ئەوا
كەسەكە بە ئاسانى دەتوانىت րابكات، ئەوا بۇ ناموسوّلماٽىك ئاسان
دەبىت كە موسوّلماٽىك بە نارەوا تاوانبار بکات، چونكە سزا بەپىتى ياسای
ھيندەكان زۆر نەرمە بۇ دزىكىرىن و شايەتدىنى نارااست، ئەمەش هانى
دزە كان دەدات كە بەرددەوام بن لە دزىكىرىن، لەھەمانكاتدا هانى ئەو
كەسانەش دەدات كە شايەتى نارااست دەدەن بەرددەوام بن لە شايەتدىنى
نارااست لە بەر بەر ۋەندى خۆيان.

٧- موسوّل‌عانه‌کانی هیندستان یاسای تاوان له ئایینى ئىسلاميان لايپه‌سەندە جىبەجى بىرىت بەسەر ھەمۇو ھيندەكاندا:

ئىمەي موسوّل‌عانان پىمان باشە ياسای تاوانى ئىسلامى بەسەر ھەمۇو
ھيندەكاندا جىبەجى بىرىت، چونكە بېرىنى دەستى دز بە دلىيابىيە وە
تىكراي كردارى دىزىكىرن لە ولاتى هيندستان كەمەدەكەتەوە، ھاوشيۋەي
ئەمە (٨٠) جەلّد بۆ كەسىك كە شايەتى ناراست دەدات؛ رىڭر دەبىت لە^١
شايەتىدانى ناراست و درۇ.

٨- ياسای تاوان له ئىسلامدا زۆر پراكىتىكىيە:

ئايىنى ئىسلام لە پال ئامازەكىنى بۆ تاوان لەگەل ئەوهشدا چارەسەرى
ئەوهشى خستووهتەرۇو كە چۈن رىڭرى بىرىت لە تاوان، بۆ نۇونە بېرىنى
دەستى كەسىك كە دزى ئەنجام دەدات، سزايى مردن بۆ ئەو كەسانەي
دەستدرېزى سىتكىسى بۆ سەر كەسانى تر ئەنجام دەدەن. بۆيە لەكاتى
جىبەجىتكەرنى ئەم جۆرە سزايانە؛ كەسىك ئەگەر نيازى ئەنجامدانى
تاوانىكى ھەبىت ئەوا پىش تاوانە كە سەدجار بىردىكەتەوە لە سزاکەي، بۆيە
بۆ كەمكردەوە و وەستانى تاوان لە ولاتى هيندستان باشتىرين چارەسەر
جىبەجىتكەرنى ياسای تاوانە لە ئايىنى ئىسلامدا.

پرسیاری پرسیاری چل و پینجه‌م

ئایا رام و کریشنا پیغەمبەری خودان؟

ئەگەر بە گویرەی ئایینى ئىسلام لە دونيادا پەيامبەر
بۇ ھەموو نەتەوەيەك ھاتووە: كەواتە چى پەيامبەریك
بۇ ھىندا كان نىردرابە؟ ئایا دەتوانىن وادابنىين رام و
كریشنا پەيامبەرى خودا بن بۇ ھىندا كان؟

وەلام /

۱- پەيامبەر بۇ ھەموو نەتەوەيەك نىردرابە:

يەكەم: لە قورئانى پېرۆزدا لە سوورەتى (فاطر) ئايەتى (۲۴) خواى گەورە دەھەرمۇت: {إِنَّ أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِّيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَّا فِيهَا نَذِيرٌ} (فاڭر: ۲۴)، واتە: (ئىمە تۆمان نارد بە ئائىنى راست بە موژىدەر و ترسىنەر بۇ مەردەم، و ھىچ ئوممەت و گەلىكىش نەبووه بەر لە تو ترسىنەر يىكىان بۇ نەچوبى).

دووھەم: پەيامى ھاوشىوهى ئەو ئايەتەى سەرەوە لە سوورەتى (الرعد): {وَيَقُولُ الظِّنَّ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِمَّا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلُّ قَوْمٍ هَادِ} (الرعد: ۷)، واتە: (خوانەناس و بىن باوهەرە كانىش بە عىنادىي و ئىرەيى خۆيان دەلىن: ئەو بۇچى لهلايەن پەروردگارەوە بەلگەيەكى پتەو و

به هیز نه تیردرايه سه ر مو حه مه د، خوا له و هامياندا فه رمو وی تو هر
ته نها ترسينه ریکی وه بو هر گه لانی دوونيا ری نيشانده ریک
هه بورو و).

- چير وکی ته نها ههندیک پیغه مبهر له قورئاندا گیزدر او نه ته وه:

يه کهم: خواي گهوره له سووره تى (النساء) ئايەتى (١٦٤) دا ده فه رمو ویت:
{وَرُسْلًا قَدْ قَصَصْنَا هُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلٍ وَرُسْلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ
مُوسَى تَكْلِيمًا} (النساء: ١٦٤)، واته: (وه له پیشە وھ چەند پیغە مبهر ریکی
تریشمان ناردو وھ -ئه وانه ههندیکیان له ئايەتى (١٦٣) دا باسکراون- وھ
پیغە مبهر گه لانی تریش هەن کە له قورئاندا بۆم باس نه کردو ویت، خواي
میهره بان بو خۆی راسته و خۆ قسەی له گەل موسادا کردو وھ بویه پیش
ده گوتري «کەلیم»).

دەووهم: هاوشیوهی ئايە تەکەی سەرە وھ خواي گهوره ده فه رمو ویت: {وَلَقَدْ
أَرْسَلْنَا رُسْلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ
وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةً إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِّلَ بِالْحَقِّ
وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطَلُونَ} (غافر: ٧٨)، واته: (سویند ئە خۆم کە به راستى له
پیش ئیوه شدا پە يامبه ریکی زۆرمان ناردو وھ هەريه ک بو لای گەلی خۆی،
داستانى هېندىکيامان له قورئاندا بو باسکردو ویت ئەوانىش بىست و پىنج
پیغە مبهر، ههندیکيسييامان بو باس نه کردو ویت، وھ بو هىچ پە يامبه ریک
نه بورو وھ کە موعجي زە يەك بىتنى به فەرمانى خوانە بىت، جا هەركات فەرمانى

خودا هاتبیت به سزا به دادگه‌ری بپیاردراوه له نیوانیاندا، له و کاته‌دا ناهه‌قکاره‌کان زیانه‌ند و په‌شیمان بوون، به‌لام په‌شیمانی که‌لکی نه‌بووه (بُویان).

٣- (٢٥) پیغه‌مبه‌ری خوا ناویان له قورئاندا هاتووه:
به ناو ته‌نها (٢٥) پیغه‌مبه‌ری خوا ناویان له قورئاندا هاتووه، له‌وانه: ئاده‌م، نوح، ئیبراھیم، موسا، عیسا، ممحەممەد... هتد.

٤- زیاتر له (١٢٤٠٠٠) پیغه‌مبه‌ری خوا هەن..:
به گویره‌ی فەرمایشته‌کانی پیغه‌مبه‌ر ممحەممەد (د.خ) زیاتر (١٢٤٠٠٠) پیغه‌مبه‌ر نىردرابه بۆ زه‌وی له‌لایه‌ن خواوه.

٥- هەموو ئەو پیغه‌مبه‌رانه‌ی کە پیشتر نىردرابون تەنیا بۆ خەلکەکەی خۆیان بوون:
هەموو ئەو پیغه‌مبه‌رانه‌ی پیش ممحەممەد (د.خ) هاتوون تەنها بۆ خەلکەکانی خۆیان نىردرابون و، بۆ ماوه‌یه کى دیاريکراو.

٦- ممحەممەد (د.خ) کۆتا په‌یامبەری خودایه:
پیغه‌مبه‌ر محمد کۆتا په‌یامبەری خودایه وەکو ئەوهى له سوورەتى (الأحزاب) ئايەتى ٤٠ دا هاتووه {مَا كَانَ اللَّهُ مُحَمَّدُ أَبَا أَحَدٍ مِّنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّنَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا} (الأحزاب: ٤٠)، واتە: (موحەممەد باوکى هېچ پیاوىكتان نىيە، بەلکو ئەو په‌یامبەری خوايە و

دواهه مينى په يام به رانه، هه ميشه خوا به هه مooo شتيك زانايه و به ئاگايە).

٧- پيغەمبەر مەحەممەد بۇ تەواوی جىهان نىرداوه:

ھەرچەندە پيغەمبەر مەحەممەد (د.خ) كۆتا پيغەمبەرە، بەلام ئە و تەنها بۇ موسولمانە عەرەبەكان نەنيرداوه، بەلكو ئە و بۇ تەواوی مرۆقايەتى نىرداوه.

يەكەم: لە سوورەتى (الأنبياء) ئايەتى (١٠٧) ئاماژەدى پىكراوه: {وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ} (الأنبياء: ١٠٧)، واتە: (تىمە ھەربۆيە تۆمان نارد كە رەحمەت و بەزەيى و مىھەرە بانيەك بىت بۇ ھەمooo جىهانيان).

دوووهم: ئايەتى ھاوشىوهى ئەمە لە سوورەتى (سبأ) ئايەتى (٢٨) دا ھاتووه: {وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ} (سبأ: ٢٨)، واتە: (تىمە ھەربۆيە تۆمان نارد كە بۇ تەواوی خەلکانى جىهان بىيته موڈددەر و ترسىنەر، بەلام زۆرىنەي خەلکى ئە وە نازان).

سىيەم: لە صحىحى بوخارى بەرگى يەك لە كىتىبى (صلاتە) بەشى (٥٦) فەرمۇودەمى ۋەزىئەتلىكى (٤٢٩) كە لەلايەن (جابرى كورى عبد الله) وە گىرداوه تەھەر، پيغەمبەر (د.خ) دەفەرمۇيت: (ھەمooo پيغەمبەرە كان بۇ نەتەوەي خۆيان نىرداون تەنبا من نەبىت كە بۇ تەواوی مرۆقايەتى نىرداوم).

۸- کام پیغه مبه ر نیزدراوه بو هینستان؟

سه باره ت به و پرسیاره کام پیغه مبه ر نیزدراوه بو هینستان؛ ده توانین رام و کریشنا به پیغه مبه ری خوا دابنیین، هیچ ده قنیکی قورئان، یان هیچ فه رمووده یه کی صه حیح نییه که ئاماژه هی بو ناوی پیغه مبه ریک کردبیت که نیزدرابیت بو هینستان، هه رچه نده ناوی رام و کریشنا له هیچ شوئنیکی قورئاندا، یان فه رمووده یه صه حیحدا باس نه کراوه، که س ناتوانیت بلیت که دلنجابن له وهی که پیغه مبه ری خودا بن یان نا.

ههندیک له موسولمانه کان به تاییه ت موسولمانه سیاسیه کان که هه ول ده دهن هیندو سه کان رازی بکه ن ده لین: رام (دروودی خوای له سه ر بیت)، که ئه مهش به ته واوی هه له یه، هیچ سه ماندنیکی راسته قینه نییه له قورئان و فه رمووده دا که ئه وه بسه ملینیت که رام و کریشنا پیغه مبه ری خودان.

۹- هه رچه نده ئه گه رام و کریشنا پیغه مبه ری خوا بن، له مرؤدا پیویسته شوئنکه وتهی کوتا پیغه مبه ری خوا (د.خ) بین. ئه گه ر وا دابنیین رام و کریشنا پیغه مبه ری خوا بن؛ ئه وا ته نهها پیغه مبه ر بون بو سه رد ۵۵ میکی دیاریکراو، ئیستا هه مهو مرؤقا یه تی له ته واوی دنیادا به هیندہ کانیشه وه پیویسته شوئنکه وتهی کوتا پیغه مبه ری خوا بن، مجهه مه د پیغه مبه ر (د.خ).

پرسیاری چل و شهشه

ئایا فیداس سروشی خودایه؟

ئەگەر خوا کتىب و سروشەكانى لە ھەمۇو سەردەمىكدا ناردېتىت؛ كەواتە چىتىپىك يان سروشىن بۇ ھيندستان نىزىدراوه؟ ئایا دەتوانىن فىداس و كتىبە پىرۆزەكانى ھيندۇس بە قىسى خوا بىزانىن؟

وەلام /

۱- سروش لە ھەمۇو سەردەمىكدا نىزىدراوه.

لە سوورەتى (الرعد) ئايەتى (۳۸)دا ھاتووه: {وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَرْوَاجًا وَذُرْيَةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِي بِأَيَّةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ} (الرعد: ۳۸)، واتە: (بە راستى پىش تو پە يامبەراغمان ناردووه، ھەروھە تۆ پىرگەمان دان كە ژن و مندالىشيان ھەبى، وە ھىچ پە يامبەرىيکى بەر لە توش بۇي نەبووه لە خۆيەوە موعىزىھە كە بىنى لە سەر داواى ھۆزە كەي مەگەر بە فەرمانى خوا بۇوبىت بۇ ھەمۇو سەردەم و بۇ ھەمۇو كارىكى گرىنگ و پىويست بىريار و نامەيەكى تايىھەتى ھەيە لە خواوه نوسراوه و تۆماركراوه).

۲- چوار سروش و كتىبى خوا لە قورئاندا ئاماژەي بۇ كراوه:

بە ناو تەنها چوار سروش و كتىبى خوا لە قورئانى پىرۆزدا ئاماژەي بۇ كراوه،

ئەوانىش: تەورات، زەبور، ئىنجىل و قورئان.

* تەورات بۇ موسا پىيغەمبەر دابەزىيە.

* زەبور بۇ داود پىيغەمبەر دابەزىيە.

* ئىنجىل بۇ عيسا پىيغەمبەر دابەزىيە.

* قورئان كە دوا كتىبى خوايى بۇ كۆتا پىيغەمبەرى خوا مەممەد (د.خ)

دابەزىيە.

٣- ھەمەو كتىبەكانى پىشىۋوتى بۇ خەلکانى خۆيان نىردرارون:

ھەمەو ئەو كتىب و سروشانە كە پىش قورئان نىردرارون تەنها بۇ خەلکانى خۆيان و بۇ ماوهىيەكى دىاريىكراو بۇوه.

٤- قورئان بۇ تەواوى مرۆڤايەتى نىردراروھ:

ھەرچەندە قورئان دوا كتىب كە لەلايەن خواوه دابەزىيە، تەنها بۇ موسولمانە عەربەكان دانەبەزىيە، بەلکو بۇ تەواوى مرۆڤايەتى نىردراروھ وەك ئەوهى كە لە قورئاندا ئامازەدى پىكراوه.

يەكەم: سوورەتى إبراهيم : {الر كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ} (إبراهيم ئايەتى: ١) واتە: ئەم قورئانە كتىبىكە ناردومانەتە خوارەوە بۆت، تا خەلکى بە فەرمانى پەروردگاريان لە تاركايىەكانى كوفر و نەزانى و نەفامى بىتنە دەرەوە بۇ رۇوناکى و ئىمان و زانست، بۇ پىيگا و بەرنامەي ئەو خوا بەدەسەلات و بەتوانا و سوپاسكراوه لە ھەردۇو جىهانەكەدا).

دووهم: سوره‌تی {هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلَيُنَذِّرُوا بِهِ وَلَيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ
وَلَيَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ} (ابراهیم: ۵۲)، واته: (ئەم قورئانە راگە ياندىتىکى گەورە
و مەزنه بو تەواوى خەلکى جىهان لەھەر جىنگايەك بن، ھەتا ھەمۇو
خەلکى لە سزاي خوا پى بىرسىنرىت، تا چاكىش بزانن كە ئە و خودايە
خوايەكى تاك و تەنیا و بى شەرييک و بى ھاوهەل، وە تا خەلکانى بە
ئارەزوو و ھۆشىار پەند و ئامۆژگارى وەرگرن و پىي سەرفراز و بەختىار بىن
لە ھەردۇو جىهاندا).

سېيھم: سوره‌تى (الزمر) ئايەتى (۴۱): {إِنَّا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ
بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنِ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِوَكِيلٍ} (الزمر: ۴۱)، واته: (ئىتمە ئەم قورئانەمان بە رىك و پىتكى و راست
و دروست دابەزاندە سەر تو تا رايىگەينى بە ئادەمى و پەرى، ئىنجا ھەر
ئەوهى شارەزا و رىنما بۇو ئە و قازانجى خۆيەتى، وە ھەركەسيش گومرا و
سەرلىشىواو بۇو و گوئى بە فەرمانى خوا نەدا ئە و بۇ خۆي گومرا دەبىت
تهنها بە خۆشى زيان دەگات، خۆ توش كار پىسىپىردارو و برىكارى ئەوان
نىت ھەتا ھيدايەتى ئەوانت لە سەربى).

۵- چ كتىبىك بۇ ھيندستان نىردراؤھ؟

لە وەلامى ئەوهى: (ئايا چ كتىبىك يان سروشىك بۇ ھيندستان نىردراؤھ؟
ئايا دەتوانىن ۋىداس و كتىبە پېرۋەزەكانى ترى ئايىنى ھيندوس بە كتىب
و سروشى خودا قبول بىكەين؟) ھىچ دەقىكى قورئان يان فەرمۇودەيەكى
صەھىح نىيە كە ئاماژەي بە ناردىنى كتىب كردبىت كە لەلايەن خواوه

نیردراپیت بۆ هیندستان، چونکه ناوی ڤیداس و کتیبه پیروزه کانی هیندوس لە هیچ شوینیکی قورئان و فەرمودەی صەھيحدا ئاماژەی بۆ نەکراوه کە کتیبى خودا بن، پەنگە کتیبى خودا بن و پەنگە واش نەبن.

٦- هەرچەندە ئەگەر ڤیداس قسەی خودا بیت ئەمرو

دەبیت پەپەرەوى قورئان بکەین:

هەرچەندە ئەگەر ڤیداس و کتیبه پیروزه کانی تر کتیبى خودا بن و لهلاين خواوه نیردراپن؛ ئەوا ئەو کتیبانە بۆ ماوهىه کى دیاريکراو بۇوه، لەمرودا تەواوى مروقایەتى لە تەواوى دونيادا بە هیندەكانىشەوە دەبیت تەنها پەپەرەوى دوا کتیبى خوا بکەن کە ئەۋىش قورئانە.

سەربارى ئەوهش هەموو کتیبە کانى پېشۈوتى خوا بۆ ئەوه نەبۇوه تا كۆتاپى پەپەرە بکریت، هیچ كتیبىكى پیروز نىيە لە هەر ئايىنیكى سەرەكىدا كە وا دەركەۋىت كە قسەي خودا بن، ئەگەر دەقە راستەقىنە كە بە پاكى نەماپىتەوە و هیچ گۆرانكارى و چاكسازى و پاكسازىيە کى تىدا نەكراپىت. قورئان بۆ ئەوهىدە كە بۆ هەمېشە پەپەرە بکریت، خوا خۆى پاراستنى پاكى و پارىزگارىكىدەن لە قورئانى خستووەتە ئەستۆي خۆى لە تىكچوون و دەستكارىكىدەن، هەرروهك چۆن لە قورئانى پیروز سوورەتى (الحجر) ئايەتى (٩) ئاماژەي پېكراوه: {إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الْذِكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ} (الحجر: ٩)، واتە: (ئىمە خۆمان ئەم قورئانەمان ناردۇتە خوارەوە و هەر خۆشمان ئاگادار و پارىزەرى دەبىن).

پرسیاری چل و حه و ته م

قرئان له ئینجیله و ورگیراوه؟

ئایا ئه وه راست نییه کە پىغەمبەر مەحەممەد قورئانى لە ئینجیله وھ كۆپى كردووھ؟

وھلام /

زۆرىك لە رەخنه گران بانگەشەي ئه وھ دەكەن کە پىغەمبەر (د.خ) خۆي خاوهنى قورئان نییه؛ بەلكو ئه و قورئانى لە سەرچاوهى مروقەكانى تر، ياخود لە كىتىيە پىرۋۇزەكانى پىشىووتىرە وھ ورگرتۇوھ و كۆپى كردوون.

۱- مەحەممەد لە ئاسنگەرىتكى رۆمانىيە وھ كە مەسيحى بۇوھ فيرى قورئان بۇوھ:

ھەندىيک لە بت پەستان پىغەمبەر (د.خ) بە فيرىبۇونى قورئان لە پياوېتى ئاسنگەرى رۆمانى تۆمەتىار دەكەن؛ كە ئايىنى مەسيح بۇوھ، كە لە دەرهە وھى شارى مەككە دەزىيا، پىغەمبەر (د.خ) زۆرجار وا راھاتبۇو بچىت بۇ لاي و تەماشاي كارەكانى بکات، ئايەتىكى قورئان بەسە بۇ پۇوچەلەكىدنه وھى ئه و تۆمەتە، خواي گەورە لە قورئانى پىرۋۇز لە سوورەتى (النحل) ئايەتى (۱۰۳) دا دەفەرمۇتىت: {وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلَّمُهُ بَشَرٌ لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيُّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ} (النحل: ۱۰۳)، واتە: (ئىمە چاك دەزانىن ئەوان پىتىدەلىن هەر ئادەمە كە ئەم قورئانە فېردىكەت - مەبەستىان لە كابرايەكى رومى بۇو- خۇ زمانى ئه و كەسەي ئەوان نيازىيانە

نهم قورئانه بدهنه پالی نه و عهجه میه و له عهره بیدا کول و نه زانه، ئه
كورئانه ش به زمانیکی عهره بی خوشخوان و ره و انبیزی ئاشکرایه).

چون که سیک که زمانی دایکی بینگانه بیت و به قورسی بتوانیت توزیک
عهره بی قسه بکات؛ ده توانیت سه رجاوهی قورئان بیت که به زمانیکی
عهره بی و پاراو و باش نووسراوههوه؟ بو بروا کردن بهوهی که ئاسنگه ریک
وانهی به پیغه مبهر (د.خ) وتوجههوهه؛ و هک نهوهه وایه برووا بهوه بکهیت
که چینیه کوچکردووه کان بو به ریتانيا که زمانی ئینگلیزیان به باشی
نه ده زانی وانهیان به شکسپیر و تبیت.

۶- محمد (د.خ) له (وهقه) ووه فیربووه که خزمی خه دیجه بووه:

په یوهندی محمد (د.خ) له گه ل تویژه ره مه سیحی و جوله که کاندا زور
سنوردار بووه، يه کیک له و مه سیحیانه که پیغه مبهر (د.خ) زور دهیناسی؛
پیاویکی نابینا بwoo که ناوي (وهقه کوری نه وفل) بwoo که خزمی هاو سه ری
یه که می پیغه مبهر بwoo، هه رچه نده به ره چه له ک عهره ب بwoo، به لام نهوه
دینه که هی گوپریبوو بو سه ر ئایینی مه سیحی. پیغه مبهر ته نهها دو و جار چاوی
پیکه و ت، يه کم جار کاتیک (وهقه) خه ریکی خوا په رستی بwoo له که عبه
(پیش راگه یاندنی پیغه مبه رایه تی محمد) به دلسوزی و خوش ویستیه ووه
ناوچه وانی پیغه مبه ری ماج کرد، دو و هه مجار کاتیک پیغه مبهر (د.خ) چوو
بو بینینی (وهقه) پاش پیگه یشتني يه کم سروش له لایهن خواوه بwoo،
(وهقه) دواي (سی سال) کوچی دوايی کرد و، هاتنه خواره ووه سروش
بو ماوهی (۲۳ سال) به رد و ام بwoo، نهوهه مايهی گالتھ پیکردنه که بلیت

(وهرهقه) سه رچاوهی ناوه‌رپوکی قورئان بwoo.

۳- گفتگوی ئایینی پىغەمبەر (د.خ) لەگەل جولەکە و مەسيحىيەكاندا:

ئەو راستىيە كە پىغەمبەر (د.خ) لە شارى مەدينە مناقەشە و گفتگوی ئايىنى لەگەل جولەكە و مەسيحىيەكاندا كردووھ؛ بۆ ماوهى زياتر لە (۱۲ سال) دواي دەستپېكىرىنى دابەزىنى قورئان لە لايەن خواوه، ئەو بانگەشانەي كە جولەكە و مەسيحىيەكان سەرچاوهى قورئان زۆر نامەعقولن، لە گفتگوکانىاندا پىغەمبەر رۆلى مامۆستايىھەكى دەگىر؛ لە كاتىكدا كە بانگى دەكىدىن بۆ ئەوھى يېنە ناو ئايىنى ئىسلامەوھ و، ئاماژەكىرىن بۆ ئەو شتانەي كە لە يەكتاپەرسىيدا لييان لاداوه، چەندىن لەو مەسيحى و جولەكانه دواتر موسۇلمانبۇونى خۆيان راگەياند.

۴- پىغەمبەر (د.خ) لەو جولەكە و مەسيحىيانەي كە لە دەرەوەبۇون فيرى قورئان بwoo:

ھەموو تۆمارە مىزۈوييەكان كە ئىستا لە بەردەستدان ئەو دەرەخەن كە مەھمەد تەنها سى گەشتى كردووھ بۆ دەرەوەي شارى مەككە پىش بۇون بە پىغەمبەرى خوا:

يەكەم: لە تەمەنی (۹ سال) يدا لەگەل دايىكىدا چووه بۆ مەدينە.
دووھم: لە نىوان تەمەنی (۹ بۆ ۱۲ سال) يدا لەگەل مامىدا (ئەبو تالىب) بە گەشتىكى بازركانى چووه بۆ سورىيا.

سییه‌م: له ته‌مه‌نی (۲۰ سال)یدا سه‌رپه‌رشتی کاروانه‌کانی خه‌دیجه‌ی
کردوه بو سووریا.

ئه‌وه دووره له خه‌یال‌له‌وه که وادابنیت که قورئان له ماوهی ئه‌وه سى
گه‌شته‌دا له ئه‌نجامی ئه‌وه بینین و قسه‌کردنانه‌وه دروستبووه.

۵- پاساوی مه‌نتقی بو سه‌لغاندنی ئه‌وه‌ی که پیغه‌مبهر (د.خ) قورئان له جوله‌که و مه‌سیحییه‌کانه‌وه فیرنه‌بووه:

يەکه‌م: ژیانی رۆز بە رۆزی پیغه‌مبهر (د.خ) کتیبیکی کراوه‌یه بو هەموو
که‌سیک که بیینیت، له راستیدا ئایه‌تیک دابه‌زیوه که داوای له خه‌لکی
کردوه که تایبەتمەندی بدەن بە پیغه‌مبهر (د.خ) له ماله‌کەی خۆیدا،
ئه‌گەر پیغه‌مبهر خه‌لکی بینیبايە که پیيان گوتووه چى بلیت وەکو ئایەت
له خواوه؛ ئه‌وا بو ماوه‌یه‌کى دوور و دریز بە نهیئى نەدەمایەوە.

دووه‌م: دیارترين خانه‌دانانی قوره‌یش له شوینکه‌وته‌ی پیغه‌مبهر بۇون
و ئایىنى ئىسلاميان قبول‌کردىبوو، كەسانى ژير و زيره‌ك بۇون کە زۆر بە
ئاسانى تىبىنى هەر شتىكى گوماناویيان دەکرد کە پیغه‌مبهر (د.خ) ئایەتى
بو دەھىننان.

سییه‌م: نه‌يارانى پیغه‌مبهر (د.خ) بە وردى چاويان خستبووه سەر پیغه‌مبهر
(د.خ)، تاكو شتىك بدۇزنه‌وه و ئه‌وه بسەلمىن کە بانگه‌شەکەی درۆيە،
ئه‌وان نه‌يانتوانى تەنانەت يەك خالىش بەدىي بکەن.

٦- پیغەمبەر (د.خ) کەسیکى نەخويىندهواربۇوه:

ئەو بىرۆكەيەى كە مەحەممەد (د.خ) قورئانى داناوه، ياخود كۆپى كردۇوه لە سەرچاوهى تەھەوھە، دەتوانرىت بە تەنها راستىيەكى مىتۈرۈپى رەت بىكىتىھەوھە، ئەو يىش ئەوھى كە پیغەمبەر (د.خ) نەخويىندهواربۇوه. خواى گەورە لە سوورەتى (العنكبوت) ئايەتى (٤٨) گەواھى دەدات: {وَمَا كُنْتَ تَتَلَوُ مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخْطُطْهُ بِيَمِينِكَ إِذَا لَأْرَتَابَ الْمُبْطَلُونَ} (العنكبوت: ٤٨)، واتە: (ھەرگىز لە پېش ناردىنى ئەم قورئانەدا توھىجى كىتىيەكت نەخويىندۇتهوھە و بە دەستى خۇشت ھىجى نامە و كىتىيەكت نەنووسىيە ئەگەر خويىندهوار بويتايە ئەو دەمە ناھەق بىزەكان دەكەوتىنە گومانەوھە لە خۇت و لە قورئان). خوا دەيزانى كە رەنگە زۆرىك گومانيان ھەبىت لە راستى قورئان و نووسىنەكەي بىداتە پال پیغەمبەر، ھەربۇيە خوا لەپەرى داناىيى خۇيەوھە بۇو دواھەمین پەيامبەرى خۆى كەسیکى نەخويىندهوارى ھەلبىزاد؛ بۇ ئەوھى كەمترىن پاساو نەبىت بۇ گومان بۇون لە پیغەمبەرەكەي.

پېشىنىكىرىدىنى هاتنى پیغەمبەرىكى نەخويىندهوار لە ئىنجىلدا كراوه، لە كىتىبى (ئىسايە) زنجىرە (٢٩ بەشى ١٢) «ئەو كىتىبەي كە پېشى گەيشتۇوه كە فيرى نەبۇوه».»

كورئان لە چوار شوينى جياوازدا گەواھى ئەوھە دەدا كە پیغەمبەر (د.خ) نەخويىندهوار بۇوه؛ وەك لە سوورەتى (الأعراف) ئايەتى ١٥٨: {قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأَمِيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ} (الأعراف: ١٥٨)، واتە: (ئەي پیغەمبەر بلىنى ئەي

خه‌لکینه من په یامبه‌ر و نیردراوی خوام بۆ لای سه‌رجه‌می ئیوه، من ئەو خوایه ناردوومى که ده‌سەلاتداریتی ته‌واوی زه‌وی و ئاسمانه‌کان ته‌نها ھی ئەو، ئەو نه‌بى هیچ په رستراویک نییه بەھەق، ژیان بیه‌خشى و گیان بستینى، ده‌سا ئیوه‌ش بە خوا و ئەو په یامبه‌ره هه‌والدەرە نه خویندەوارە خوا بیروا بکەن، که ئەوھى بۆ خۆی بپروای کاملی بە خوا و هەموو شتە‌کانى ئەو هەیه، ده‌بىت ئیوه‌ش شوینى بکەون سا بەلکو بەختیار و شاره‌زاي رىگەی ھەقبىن). هەروه‌ها له سوورەتى (الجمعة) ئايەتى (۲) خوای گەورە دەفه‌رمۇت: {هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأَمْمَيْنَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتَلَوَ عَلَيْهِمْ أَيَاتٍ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ}، واتە: (خوا ھەر ئەو پەروھەردگارەيە له ناو عەربە نه خویندەوارە‌کاندا په یامبه‌ریکى پایه‌بەرزى له خۆیان نارد، دل و ده‌رۇون و ۋوالەتیان پاك دەکاتەوە و قورئان و فەرمۇودە‌کانى خۆیان فېردىھەکات، پېش ھاتنى ئەو وان له گومرایى و سەلىشواوییە‌کى ئاشکرادا بۇون).

۷- ئینجیل چاپى عەربى نەبۇوه:

چاپى عەربى (ئینجیل) له سه‌رددەمی مەحمدە ددا (د.خ) نەبۇوه، كۆنتريز چاپى عەربى (The Old Testament) زیاتر له (۲۵۰ سال) دواى كۆچى دواىي مەحمدە (د.خ) له سالى (۹۰۰ ز) له لایەن (سادیاس گاون) پەيدا بۇو و، كۆنتريز چاپى (The New Testament) له لایەن (ئىرپىننیس) و له سالى (۱۶۱۶ از) نزىكەي (ھەزار سال) دواى وەفاتى پىغەمبەر (د.خ) نووسراوه.

۸- هاوشاویه‌یی لهنیوان قورئان و ئینجیل بەھۆی سەرچاوهی گشتییه‌وە:

هاوشیوه‌یی لهنیوان قورئان و ئینجیل بە گرنگییه‌وە ئەو ماناپیه ناگەیە نیت کە ئەوھۆی پیشوت کۆپی کراوه‌تەوە لەوھۆی دواتردا، لە راستیدا ئەوھۆ ئەو بەلگەیە دەدات بە دەستەوە کە ھەردەوو کتىيەکە لە يەك شوننەوە سەرچاوه‌یان گرتۇوھ، ھەمۇو سروشە ئاسماپیه کان لە ھەمان سەرچاوه‌وھ ھاتۇون کە ئەویش خواي گەردوونە، گرنگ نېيە کە مروف گۆرانکاریيان كردووھ لەو کتىيە پېرۋۆزه ئايىنيانە کە راستەقىنه‌ييان شىواندۇوھ، لە گەل ئەوھەشدا ھەندىيە ماون کە بە دور بىن لەو شىواندە.

ئەوھۆ راستە کە ھەندىيە هاوشاویه‌بۇون و تەريپى لهنیوان قورئان و ئینجىيلدا ھەن، بەلام ئەوھۆ بەس نېيە بۆ تۆمەتباركردنى مەحەممەد (د.خ.) بە كۆپى كردنى قورئان لە ئینجىيلەوە، هاوشاویه‌یی لهنیوان ئەو دوو کتىيەدا خوايەكى راستەقىنه‌يە و، بەرددوامبۇون لە سەرپەيامى سەرەكى کە برىتىيە لە يەكتاپەرسى.

۹- موسۇلغان بىرۋاي بە تەورات و زەبور و ئینجیل و قورئان ھەپىءە:

- چوار كتىيە پېرۋۆزى خوا کە لە قورئاندا ئاماژە‌ييان بۆ كراوه کە برىتىن لە: تەورات و زەبور و ئینجیل و قورئان.
- تەورات ئەو کتىيە يان سروشەيە کە نىردرابو بۆ موسا پىغەمبەر (دروودى خوداى لېيىت).
- زەبور ئەو کتىيە يان سروشەيە کە نىردرابو بۆ داود پىغەمبەر (دروودى خوداى لېيىت).

- ئىنجيل ئەو كتىبە يان سروشە يە كە نىزىدراوه بۇ عىيسا پىغە مېھر (دروددى خوداي لىتىت).

- قورئان کوتا کتیب و سروشه که نیردراوه بو مuhe مه د پیغه مبهر (درودوی خودای لیست).

یه کتیک له بنه ماکانی بپوا بوبونی که سی موسوّلمنان بریتیه له ووهی که بپروات
به هه موو په یامبهره کانی خوا و هه موو کتیبه پیرۆزه کانی هه بیت،
هه رچه نده کتیبه پیرۆزه کان جگه له قورئان ده ستکاریکراون و گوړانکارییان
تیدا کراوه؛ ته نهایا به شیکی که می وه ک خوی ماوهه ته و که قسهی خوا بیت،
نه و ئینجیلانه که ئیستا له به ره ده ستدان هه مان نه و ئینجیله نییه که خواي
گه وره بُو عیسای ناردو ووه ته خواره ووه.

قوئان ئەو دەخاتەر وو كە هەموو پىيغەمبەرە كان برا بۇون، هەموويان نىرداوى ھاوشىۋەبۇون و، هەمان پەيامى سەرەكىيان لەگەل خۆيان ھېنابۇو، لەبەرئەمە فىرکىرىنى بىنچىنە يى بىرۇباوهەرپى سەرەكى نابىت بەرپەرچى يەكتىرى بىداتەوە، هەرچەندە ئەگەر كاتى جىاواز ھەبۈوبىت لەتىوانىاندا، لەبەرئەوەي ھەموو ئەو نىرداواانە يەكتىكە ئەويش خوابى بە دەسەلات و مەزن، هەربۆيە قورئان دەفەرمۇيىت ئەو جىاوازىيە كە لەتىوان ئايىنە جىاوازە كان ھەيە بەرپىيارىتى پەيامبەرە كان نىيە، بەلکو شوينكەوتۇوانى ئەو پەيامبەرانە بەشىك لەوهى فىريانكراوه لەبىريانكىردووه؛ زىاتر لەوهىش بە هەلە لېكدانەوە و گۇرانىكارىيەن لە كىتىبە بىرۇزەكاندا كىردووه.

ناویکی تر بُو قورئان (الفرقان)ه که به مانای ئهو بنچینانه دېت بُو برياردان

له سه راست و هه له و، ئه وه ش بنچينه‌ی قورئانه که ئىمە دە توانىن ئه وه
لىكىدە ينه و چ به شىكى كتىبى پيرۆزى پىشتر دە توانرىت بە قسەي خوا
بزارىت.

۱- به راوردى زانستييانه له نىوان قورئان و ئىنجىلدا:

ئه گەر چاوىك بە قورئان و ئىنجىلدا بخشىنин رەنگە چەندىن خال
بە دۆزىنە و كتىبە كەدا وەك يەك بن، بەلام كاتىك بە وردى
شىياندە كەينە و ھەوا بۆمان دەردى كە وىت كە وە كو جياوازى نىوان (تە باشير
و پەنير) وايە، كارىكى قورسە بۇ كەسىك بېپارىكى رەها بىدات لە سەر
ئە وەي كە كامە يان راستە، ئايىنى ئىسلام ياخود ئايىنى مەسيحى؟ ئه گەر
بىت و پە يامە كانى ھەر دوو ئايىنە پيرۆزە كە بخەينە بەرامبەر زانست ئەوا
خوت پاستىيە كەت بۇ دەردى كە وىت.

يە كەم: دروستكردنى گەردوون لە (شەش رۆز)دا:

بە پى ئىنجىل لە كتىبى يە كەم (جيئنسىس-دروستبوون) لە بەشى يە كەمدا
هاتووه كە گەردوون لە ماوهى (شەش رۆز)دا دروستكرابو و، ھەموو
رۆزىكىش بە (24 كاتژمۇر) دانراوبە، قورئانىش ئاماژە بە وە دەكەت كە
گەردوون لە ماوهى شەش (الأيام)دا دروستكرابو، (الأيام) شىوهى كۆي سالە،
ئەم وشە يە دوو ماناى ھە يە: يە كەميان بە ماناى (24 كاتژمۇر) ئاسايى
دىت، دووه ميان بە ماناى قۆناغ، ماوه يان چەرخىك دىت كە ماوه يە كى
زۆر درىزە، كاتىك قورئان ئاماژە بە وە دەكەت كە گەردوون لە ماوهى شەش
(الأيام)دا دروستكرابو؛ ئاماژە يە بۇ دروستكردنى زەۋى و ئاسمان لە ماوهى

شەش چەرخ يان ماوهدا، زانست هىچ رەخنه يەكى لەم دەستەوازە يە نىيە، دروستكردنى زەوي (بلىۇنان سال) ئى خاياندۇوه، كە ئەمەش ئەو ھەلە يەي (ئينجىل) دەسەلەينىت كە دەلىت: «گەردوون لە ماوهى شەش رۆزى ۲۴ كاتىزمىرىدا دروستكرداوھ». .

دەۋەم: خۆر دواى رۆز دروستكرداوھ:

لە ئىنجىلدا لە كىتىپى (جيئنسىس) لەبەشى (۵-۳) دا ھاتووه دىاردەھى شە و رۆز لە يەكەم رۆزى دروستكردىدا لەلایەن خواوه دروستبووه، سوورى رۇوناکى لە گەردووندا لە ئەنجامى كاردانەوهى ئالۆزى ئەستىرەكانەوهى، ئەو ئەستىرانە بە گۈرەھى ئىنجىل لە (چوارەم رۆز) ئى دروستكردىدا دروستبوون، ئەو زۆر نا لۆزىكىيە كە ئاماژە بۇ دىاردەھى رۆز و شە و بىكەيت لە يەكەم رۆزدا دروستكرداوھ و سەرچاوه كەشى ئەستىرە يەكە سى رۆز دواى ئەو دروستبووه، سەربارى ئەوهش ھەبوونى ئىوارە و بەيانى وەك ئامرازىك بۇ تاكە رۆزىك تەنها تىگە يىشتىنە دواى دروستبوونى زەوي و سوورانەوهى بە دەوري خۆردا، لەبەرامبەردا لەگەل ناوه رۆكى (ئىنجىل) سەبارەت بەم مەسىھەلە يە قورئان هىچ بەدوايە كداھاتنىكى نازانستى دروستبوونى گەردوون باس ناكات.

سېيھم: دروستبوونى خۆر، زەوي، مانگ:

بە گۈرەھى (ئىنجىل) لە كىتىپى (جيئنسىس) بەشى (۹-۱۳) دا ھاتووه زەوي لە (رۆزى سېيھم) دا دروستكرداوھ و، بە گۈرەھى بەشى (۱۴-۱۹) ئى ھەمان كتىپ خۆر و مانگ لە (چوارەم رۆز) دا دروستبووه، كەواتە ماناى دروستبوونى

خور و مانگ دوای دروستبوونی زهوي دژيه کن سهباره ت به بيرۆکهی پىكهاتنى كۆمهلهى خور.

چوارهم: ژيانى رۇوهکەكان له رۆزى سىيەم و خور له چوارهم رۆزدا دروستكراوه:

بە گوئرەي ئىنجىل لە كىتىپى (جىنسىس) بەشى (11-13) ژيانى رۇوهکەكان و تۇو و درەخت و دارەكان لە (رۆزى سىيەم)دا دروستبووه بە گوئرەي ھەمان كىتىپى سەرەوە بەشى (15-19) خور لە (رۆزى چوارهم) دروستبووه، لە رۇوى زانستەوە چۈن دەبىت ژيانى رۇوهکەكان دروست بېيت بەقىت ھەبۇونى خور؟ ئەگەر مەحەممەدى پىغەمبەر (د.خ.) دانەرى قورئان بۇوايە و، ناوهپۇكى قورئانى لە ئىنجىلەوە وەرگرتۇوە؛ كەوانە چۈن خۆى دەپاراست لەو ھەلانەي كە لە ئىنجىلدا ھەن؟ لە قورئاندا ھىچ دەستەوازەيەكى ھەلە نىيە، ھىچ زانىارىيەك نىيە كە لە گەل ရاستى زانستىدا ناكۆك بىت.

پىنجهم: خور و مانگ رۇوناكيييان لىيۆھەدرەھەچىت:

بە گوئرەي (ئىنجىل) خور و مانگ رۇوناکى خۆيان ھەيە لە كىتىپى (جىنسىس) زنجىرهى (16 بەشى 1) دەلىت: خوا دوو رۇوناکى گەورەي دروستكردوو، رۇوناكييە گەورەكەيان بۇ بەپىوه بىردنى رۆز و، رۇوناكييە بچوكەكەيان بۇ بەپىوه بىردنى شەو، زانست ئەوهەمان پىندەلىت كە مانگ ھىچ رۇوناكييە كى نىيە و، رۇوناکى لىيۆھى دەرنაچىت، ئەمە ئەو راستىيەي قورئان پشت راست دەكا تەوه كە مانگ پەرچە رۇوناکى دەداتەوە، بۇ بىركىردنەوە لەوە (1400)

سال) لهمه و بهر پیغه مبهر (د.خ) ئهو هه له زانستييه ي راستكرووه ته ووه.

۱۱- ئادىم يەكەم پياوى سەر زەھوئىيە كە (۵۸۰۰ سال)

پىش ئىستا ژياوه:

بە پىز زانستى جينولوجى مەسيح پىغه مبهر كە لە ئىنجىلدا هاتووه: ئادىم يەكەم پياو بwoo له سەر زەھوئى پىش نزىكەي (۵۸۰۰ سال) ژياوه. يەكەم: ماوهى نىوان ئادىم و ئىبراھيم (۱۹۴۸) بwoo. دووهەم: ماوهى نىوان ئىبراھيم و مەسيح نزىكەي (۱۸۰۰ سال) بwoo. سىيەم: (۲۰۰۰ سال) لە مەسيح ۵۰ بۆ ئەمپۇ.

ئەمە زياتر رۇونتر دەبىتەوە بە گوئىرەي راستييه كى رۆژنامە يەكى جولە كە ئىستا نزىكەي سالى (۵۸۰۰).
بەلگەي تەواو لە بەردەستدا يە لە رۇوي سەرچاوهى شوينەوارناسى و مروقناسييەوە ئەوە دەردىخات كە يەكەم مروق كە لە سەر زەھوئى بwoo
(دەيان ھەزار سال) نەك (۵۸۰۰) لەمە و پىش كە لە ئىنجىلدا هاتووه،
ھەرودەها قورئانىش سەبارەت بە ئادىم قىسە دەكەت وەك يەكەم كەس لە سەر
رۇوي زەھوئى، بەلام ھىچ كات و ماوهى كى لە سەر ژيانى نەخستووه تەرۇو
وەك ئەوەي كە لە ئىنجىلدا هاتووه، ئەوەي كە لە ئىنجىلدا هاتووه بە
تەواوى لە گەل زانستدا يەك ناگرىتەوە.

۱۲- نوح و لافاوه كە:

بە گوئىرەي ئەو وەسفەي كە لە ئىنجىلدا لەمەر لافاوه كە كراوه لە
كتىبى (جىنسىس) بەشى (۶-۷-۸)دا ئەوە دەردىخات كە نەخوشىيەك

بلاوبوه ته و هه مهو زينده و هريکي له سه ر زهوي له ناوبرد؛ جگه له وانه هي
كه له كه شتيه كه هي نوحدا بعون، ئامازه بهوهش ده كات كه ئه و رووداوه
(1606 سال) ي خايandووه دواي دروستبوونى ئادهـم، ياخود (292 سال)
پيش له دايـكـبـوـونـي ئـيرـاهـيم؛ لهـ وـ كـاتـهـيـ كـهـ نـوـحـ تـهـ مـهـنـيـ (600 سـالـ)
بوـوهـ وـ لـافـاوـهـ كـهـ لـهـ سـالـ (21 يـاخـودـ 22 يـهـ مـيـنـ سـالـ بوـوهـ پـيشـ زـايـينـ).

چـيرـوـكـيـ ئـهـ وـ لـافـاوـهـ بـهـ وـ شـيـوهـ يـهـيـ كـهـ لـهـ ئـينـجـيلـداـ هـهـ بـوـوهـ،ـ بـهـ رـپـهـ رـچـيـ ئـهـ وـ
بـهـ لـگـهـ شـوـيـنهـ وـارـنـاسـيـيـهـ 55 دـاـتـهـ وـهـ كـهـ 55 سـهـ لـاتـيـ يـانـزـهـ 55 مـهـ لـهـ مـيـسـرـ وـ سـيـيـهـ مـهـ
55 سـهـ لـاتـ لـهـ باـبـيلـونـ هـهـ بـوـونـ بـهـ بـنـ هـيـچـ لـهـ نـاـوـچـوـونـيـكـ لـهـ شـارـسـتـانـيـ وـ
بـهـ تـهـ واـوىـ كـارـيـگـهـ رـيـ نـهـ كـهـ وـتـوـوهـ تـهـ سـهـ رـهـ لـهـ سـالـ (21 وـ 22) هـهـ مـيـنـ پـيشـ
زـايـينـهـ وـهـ رـوـوـيـداـوـهـ.ـ ئـهـ مـهـ بـهـ رـپـهـ رـچـيـ ئـهـ مـهـ چـيرـوـكـهـيـ ئـينـجـيلـ دـاـتـهـ وـهـ كـهـ
Dـهـ لـيـتـ هـهـ مـهـ جـيـهـانـ لـهـ ئـاـوـدـاـ نـقـوـومـ بـوـوهـ،ـ لـهـ بـهـ رـامـبـهـ رـدـاـ چـيرـوـكـيـ نـوـحـ
پـيـغـهـ مـبـهـرـ (سـهـ لـامـيـ خـواـيـ لـيـبـيـتـ) وـ،ـ لـافـاوـهـ كـهـ بـهـ رـپـهـ رـچـيـ زـانـسـتـيـ نـادـاـتـهـ وـهـ
چـونـكـهـ؛ـ يـهـ كـهـمـ:ـ قـورـئـانـ هـيـچـ كـاتـ وـ سـاتـيـكـ رـوـوـدـاـوـهـ كـهـ باـسـ نـهـ كـرـدـوـوهـ،ـ
دوـوهـمـ:ـ بـهـ گـوـيـرهـيـ قـورـئـانـ لـافـاوـ دـيـارـدـهـيـ كـيـ گـهـ رـدـوـوـنـيـيـهـ كـهـ تـهـ واـوىـ ژـيـانـيـ
لـهـ سـهـ رـهـويـ لـهـ نـاـوـبـرـدـوـوهـ،ـ لـهـ رـاستـيـداـ قـورـئـانـ بـهـ تـايـيـهـ ئـامـاـزـهـيـ بـهـ وـهـ
كـرـدـوـوهـ كـهـ لـافـاوـهـ كـهـ رـوـوـدـاـوـيـكـيـ نـاـوـچـهـيـ بـوـوهـ وـ،ـ تـهـنـهاـ خـهـ لـكـيـ نـوـحـ
گـرـتـوـوهـ تـهـ وـهـ،ـ ئـهـ وـهـ نـاـعـهـ قـلـانـيـيـهـ كـهـ وـاـ دـابـنـيـتـ كـهـ مـحـهـ مـهـ (دـ.ـخـ) چـيرـوـكـيـ
لـافـاوـهـ كـهـ لـهـ ئـينـجـيلـهـ وـهـ رـگـرـتـيـتـ وـ،ـ هـهـ مـهـ وـهـ لـهـ كـانـيـشـيـ رـاستـكـرـدـبـيـتـهـ وـهـ
پـيشـ ئـهـ وـهـيـ لـهـ قـورـئـانـداـ ئـامـاـزـهـيـ پـيـكـرـدـبـيـتـ.

۱۳- موسـاـ پـيـغـهـ مـبـهـرـ وـ فـيـرـعـهـ وـنـ:

چـيرـوـكـيـ مـوسـاـ پـيـغـهـ مـبـهـرـ وـ فـيـرـعـهـ وـنـ زـورـ لـهـ قـورـئـانـ وـ ئـينـجـيلـداـ باـسـكـراـوهـ،ـ

هه ردوو کتیبه پیروزه که هاوراں له سه رئوه‌ی که فیرعهون له ناو ئاودا
نقوم ببووه؛ کاتیک هه ولی ئوه‌ی داوه گه ماروی موسا پیغه‌مبه و هاوه‌لآنی
بدات که به ئاویکی به ریندا ده په‌پرینه‌وه، قورئان زانیاری زیاتر دخاته‌پروو
له سووره‌تی (یونس) ئایه‌تی (۹۲): {فَالْيَوْمَ نُتْجِيَكَ بِبَدْنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَفَكَ
أَيْهَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ أَيَّاتِنَا لَعَافُلُونَ} (یونس: ۹۲)، واته: (جاوا ئه مړو
لاشهت له تیاچوون رزگار ده کهین و ناهیلین له ناو ده ریادا تیابچیت، تا بو
ئهوانه‌ی تو بیته پهند و ئاموژگاری، چونکه بیگومان زوربه‌ی خه‌لکی له
نیشانه کانی ئیمه بن ئاگا و خافلن).

دکتور (موریس بوکایل) دواى لیکولینه‌وه‌یه کی زور ئوه‌ی سه ماندووه
هه رچه‌نده رامسیسی دووه‌م که زانرا که گه ماروی به‌نی ئیسرائیلیه کانی
داوه؛ به و پییه‌ی که له ئینجیلدا هاتووه، به‌لام له راستیدا ئه و مردووه کاتیک
موسا پیغه‌مبه ر خه‌لکه کانی ده په‌رانده‌وه، کوری رامسیسی دووه‌م که ناوی
(هینزی پتاھ) که سه رکه و تووی کرد و دووه له وکاته‌ی که فیرعهون له ئاوه‌که دا
نقوم ببووه له کاتی کوچ کردنے که دا، له سالی (۱۸۹۸) جه‌سته‌ی مومیاکراوی
(هینزی پتاھ) له دولى پاشاکان له میسر دوزرایه‌وه، له سالی (۱۹۷۰) دکتور
(موریس بوکایل) له گه‌ل دکتوره کانی تردا موله‌تی شیکاریکردنی جه‌سته‌ی
(هینزی پتاھ) یان و هرگرت، ئوه‌ی دوزرایه‌وه ئوه‌ی سه ماند که (هینزی
پتاھ) به‌هوی نقووم ببوونی له ئاودا، یان له ئه نجامی ترسیتکی له ناکاوه‌وه
مردیت له ئه نجامی نقوم ببوونه که دا، هه رچه‌نده ئایه‌تہ قورئانیه که که
ده فه رمویت ئیمه جه‌سته‌ی ده پاریزین ووه هیمامیه ک، ئیستا جه‌سته‌ی
فیرعهون له ژووری پاشا مومیاکراوه کان پاریزراوه له موزه خانه‌ی میسر له
شاری قاهره، ئه و ئایه‌تہ قورئان واي له دکتور (موریس بوکایل) کرد که

لیکولینه‌وه سه‌باره‌ت به قورئان بکات که خۆی که‌سیکی مه‌سیحی بوو، دواتر کتیبیکی نووسی به ناوی (ئینجیل و قورئان و زانست) و دلنيابوو له‌وهی که دانه‌ری قورئان هیچ که‌سیک نیه جگه له خوا خۆی، دواتر موسوْلمانبونی خۆی راگه‌یاند.

٤- قورئان کتیبیکه له خواوه:

ئه‌و بەلگانه بەسن بۆ گه‌یشتن بەو ئەنجامه‌ی که قورئان له ئینجیله‌وه کۆپی نه‌کراوه، بەلام قورئان بريتىيە له (الفرقان) بۆ برياردان له سەر راست و هەلە، به‌وهی چ بەشىك له ئينجىيل بە قسەي خوا داده‌نرىت، قورئان خۆی گه‌واھى دەدات له سووره‌تى (السجدة) ئايەتى (٣-٢): {تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ (٢) أَمْ يَقُولُونَ افْتَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنَذَّرَ قَوْمًا مَا أَتَاهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ (٣)} (السجدة: ٣-٢)، واته: (هیچ گومانى تىدانىيە که له لايەن پەروه‌ردگارى جىهانه‌وه بە بش بەش دابه‌زىندراوه‌تە خواره‌وه، يا كافر و خوانه‌ناسە كان دەلىن: موحەممەد خۆی هەلېيەستووه، بويان نىيە ئەو بلىن، بەلکو ئەو هەقەيە له لايەن پەروه‌ردگارته‌وه رەوانه کراوه هەتا تو ئەو قەومە بىرسىنى کە پىش تو هیچ بىداركەره‌وه‌يە كيان بۆ نەھاتووه).

پرسیاری چل و ههشتهم جیاوازی له نیوان ماری و مریهم

له قورئانه کهی ئیوهدا ئاماژه بەوه کراوه که ماری خوشکی هاروونه، کى قورئانی نوسیوه و جیاوازی نەکردووه له نیوان مریهم که خوشکی هاروونه، ماریش دایکی عیسا پیغەمبەره که ماوهی کاتى نیوانیان نزیکەی (ھەزار سال) دەبیت.

وەلام /

۱- لە زمانی سامیدا خوشک بە مانای رەگەز يان نەوه دیت:
خواي گەورە له سوورەتى (مریم) ئايەتى (۲۷-۲۸) دا دەفەرمۇيت: {فَأَتْبِعْ
بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا} (۲۷) يَا أُخْتَ هَارُونَ مَا
كَانَ أَبُوكِ امْرًا سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا (۲۸) (مریم: ۲۷-۲۸)، واتە: (ئىنجا
مریهم ملى راكىشا بۇ فەرمانى خوا و هاتەوه بۇ لاي خزم و كەس و كار
و دۆستانى و مندالىتكىش بە باوهشىه و بۇو، ئەوه يان كە دىت ھەموويان
بە سەرسوپمانەوه و تىيان: مریهم بە راستى كارىتكى سەير و سەمەرەي
ئابرو بەرانەت ئەنجامداوه، ئەى خوشکى هارون خۇ تو نە باوكت پياوينكى
خرابەكار بۇو و نە دايىكىشت بە دىكار و داوىن پىس بۇو ئەى ئىتر ئەم
مندالەت لە كويۇھ هېتىنا؟).

کریستیانه کان ده لین که محوه مه د پیغه مبهر (د.خ) جیاوازی نیوان ماری، دایکی عیسا پیغه مبهر (سه لامی خوای لیبیت) و، مریمه می خوشکی پیغه مبهر هاروونی نه زانیوه له کاتیکدا ماوهی نیوانیان نزیکهی (هه زار سال) ده بیت، له پیکهاتهی زمانی عه ره بیدا خوشک به مانای (نهوه) ش دیت، کاتیک خه لکی ده لین «اخت هارون» یان به مانایه کی تر «خوشکی هاروون» ئه وا به راستی به مانای نهوهی هارون پیغه مبهر (سه لامی خوای لیبیت) دیت.

۲- کور به مانای (نهوه) ش دیت:

له (The Gospel of Mathew) دا زنجیرهی یه که م له بهشی یه که مدا هاتووه «پیغه مبهر مه سیح کوری داود» هه رو ها له (The Gospel of Luck) زنجیرهی سیه م بهشی بیست و سیه مدا هاتووه «مه سیح که ته مه نی نزیکهی ۳۰ سال ده بwoo، بwoo به کوری یوسف».

ئایا مه سیح پیغه مبهر دوو باوکی هه یه؟ چی به که سیک ده لین که دوو باوکی هه بیت؟ شیکردنوه بو ئه م ده سته واژه یهی که مه سیح کوری داود بwoo، ئه وه که مه سیح نهوهی داود بwoo «کور» لیزه دا به مانای «نهوه» دیت.

پرسیاری چل و نویه‌م

مهسیح پیغامبر (سەلامی خوای لیتیت) نەمردودوو

ئایا ئەوه راسته کە له سوورەتى (مریم ئایەتى ۳۳) دا ئاماژە بەوه کراوه کە مەسیح پیغامبر مردووه و زیندۇوکراوه تەوه؟

وەلام /

مەسیح دەلتى: «ئەو رۆژە کە دەرمە» نەك ئەو رۆژە کە مەرم «له سوورەتى (مریم ئایەتى ۳۳) دا خوای گەورە دەفەرمۇت: {وَالسَّلَامُ عَلَيْيَ يَوْمَ وُلِدتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبَعْثَرُ حَيَا} (مریم: ۳۳). واتە: (سلاو و دروودى خوام له سەر بى لە رۆزىك لە دايىكبووم و رۆزىك کە ئەرم و رۆزىكىش کە زیندۇو دەھەوه). مەسیح پیغامبر (سەلامی خوای لیتیت) بە زیندۇووی بەرهە ئاسمان بەرزکرايەوه، خوای گەورە له قورئانى پېرۋىزدا و له سوورەتى (نساء) ئایەتى ۱۵۷-۱۵۸ دەفەرمۇت: {وَقَوْلَهُمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبَهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِinَّا} (۱۵۸) بىل رقعە الله إلئى و كان الله عزيزا حكيمما (۱۵۷) } (نسا: ۱۵۷-۱۵۸)، واتە: (وھ لەبەر ئەوهش کە دەيانگوت: ئىمە عيسىي كورى مرىھمان كوش كە پىغامبرى خودايە، خواي گەورە بە درویان دەخاتەوه و دەفەرمۇت:

نه توانیتان بیکوژن و نه توانیستان له قهناوهی بدنه، وه کو خویان
کردیانه ههرا، به لکو سهريان لئن تیکچوو بورو، پیاویتکیان دیت له شکل و
بیچمدا وايان زانی (عيسا) يه و له قهناوهیان دا، وه ئهوانهی دهرباری ئهوه
کیشهیانه و له دوودلیدان هیچ زانستیکیان به و نییه جگه له شوینکه وتنی
گومان نه بت بؤیه ده فه رمویت: به يه قین و بیگومان نه يانکوشتووه به لکو
خوای گهوره بهره و خوی به رزیکردوتهوه، خواش هه میشه به ده سه لات و
کارزانه).

پرسیاری پهنجاییم

(مهسیح) وشهیکه له خوا و «روح»ی خوایه.

ئایا ئه وه قورئانه کەی ئىیوه نىيە كە ئاماژە بەوه دەكەت
كە مەسیح (كلمة الله) واتە (وشهی خوایه)، هەروھا
وھکو (روحى خوا)؟

وھلام /

۱- مەسیح وشهیکه له خواوه نەك له خوا.

قورئانی پیرۆز له سوورەتى (آل عمران) ئايەتى (۴۵)دا دەفەرمۇت: {إِذْ
قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى
ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُفَرَّقَيْنَ} (يىل عيمران: ۴۵)، واتە:
(لهوي نەبوویت كە مەلائىكە (جبريل) بە مریەمیان وەت: بەراستى خوا
موژدەي كارىزىكى سەمەرەت پىندەدات كورىزىكت ئەداتى بى باوك و ھۆ و
ھۆکارەكانى مندالبۇون بەلكو تەنها بە فەرمانى بىبە، ناوى عىسای كورى
مرىيەمە و نازناۋى مەسیحە، له دونيا و قيامەتدا پىاوماقۇل و بەریزە،
وھ يەكىكە له نزىكەكانى خوا). مەسیح له قورئاندا ئاماژەي بۆ كراوه بە
«وشهیکه له خواوه» نەك «وشهیکه له خوا» ئەوه بە ماناي ئەوه دىت كە
پەيامبەرى خوايىه.

۲- ناویشانی پیغه‌مبهر به مانای ئه‌وه نایهت که به تاییه‌تی بۆ ئه‌وه
پیغه‌مبهره ناویشانی جیاواز دراوه به پیغه‌مبهره جیاوازه‌کان.

هه رکاتیک که ناویشانیک دراوه به پیغه‌مبهریک ئه‌وا به مانای ئه‌وه نایهت
که پیغه‌مبهره کانی تر هه‌مان که سایه‌تی و چه‌ندیتییان نییه، بۆ نموونه
ئیراهیم پیغه‌مبهر که ئاماژه‌ی بۆ کراوه له قورئاندا وە کو (خَلِيل اللَّهِ)
یان هاولری خوا، ئەمە به مانای ئه‌وه نایهت که پیغه‌مبهره کانی تر هاولری
خوا نه‌بوون، موسا پیغه‌مبهر به (كَلْمَةُ اللَّهِ) ئاماژه‌ی بۆ کراوه به مانای
ئه‌وه‌ی که خوا قسە‌ی له گەل کردووه؛ ئه‌وه به مانای ئه‌وه نایهت که خوا
له گەل پیغه‌مبهره کانی تر قسە‌ی نه کردووه.

هاوشیوه‌ی ئه‌وه کاتیک مه‌سیح پیغه‌مبهر له قورئاندا به (كَلْمَةُ اللَّهِ)
ئاماژه‌ی بۆ کراوه که به مانای «وشەیهک له خواوه» به مانای ئه‌وه نایهت
که پیغه‌مبهرکانی تر وشەی خوا نه‌بوون.

۳- پیغه‌مبهر (یە حیا) یش به (كَلْمَةُ اللَّهِ) ناوھینراوه:

له قورئاندا یە حیا پیغه‌مبهریش به (كَلْمَةُ اللَّهِ) ناوی هاتووه له سووره‌تی
(آل عمران) نایهتی (۳۹): {فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ
أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَخْيَى مُضَدًّا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيَّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ
الصَّالِحِينَ} (آل عمران: ۳۹)، واته: (ئینجا فریشته‌کەی ئىمە (جوبره‌ئىل)
بانگى لىتكىد، كە ئەو کات له مىحرابدا وەستابوو و نويژى ئەكرد، بانگىكى
لىتكىد كە به راستى خواى گەوره موژدهت پىددەدا به يە حیا كە ددان به
گشت بىژه و وشەیهکى خودادا دەنلى مرۆڤىكى مەزن و گەوره و رىزداره
له ناو گەلە كەيدا).

٤- مهسيح به «روح الله» ناو هيئراوه:

مهسيح ههريگيز به «روح الله» ناوي نههاتووه بهلکو به «روح حيک له خواوه» ناوي هاتووه له سووره‌تى (النساء) ئايەتى (١٧١): {يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ فَامْتُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انتَهُوا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا} (النساء: ١٧١)، واته: (ئەي خەلکى خاوه‌ننامه هەله روئى و زىدە روئى له دينه كەتانا مەكەن شتى پاست نەبن ئىيە دەربارە خوا مەيلىن، مهسيح كورى مريھم هەر پىغەمبەرى خوا بۇوه خواى بە توانا وشە خۆى ھاۋىشتە ناو پىدانى مريھم و گيانىتكىشە له خواوه، دەسا ئىيە باوهەر بە خوا و پىغەمبەرانى بەيىن مەلىن سى خوا ھەيە واتە مهسيح و دايىكى مەكەنە ھاوبەشى خوا، كۆتايى بەو قسانە بىتنى بو ئىيە باشتە، بى شك هەر (الله) تاكە خوايە، پاڭ و بىخەوشە له و تۆمەتە كە مندالى ھەبن، هەرچى لەناو ئاسمانە كان و زەويىدا ھەيە هەر ھى ئەوه و خواش ھەرخۆى بەسە بو پىكھەيتانى كاروبار و بهريوه بىردى بۇونەوەر و هېچ پىويستىيەكى بە عيسا و خەلکى تر نىيە).

٥- روحى خوا له هەموو مرۆڤايەتىدا ھەناسە دەدات:

روحىكى له خواوه بە ماناي ئەوه نايەت كە مهسيح خوايە، قورئان له چەند شوينىكىدا ئاماژە بەوه دەكات كە له سووره‌تى (الحجر) ئايەتى (٢٩): {فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ} (الحجر: ٢٩)، واته:

(ئىنجا هەر كە بە تەواوى رىكىم خىست، و لە گىانى خۆم پۇحەم بە بەردا كەد
و بۇو بە مروققىكى تەواو و خاوهن گيان ئىيەش (فرىشته كان) داوهرنەوە و
555 و روو سۈزىدى بۇ بەرن ھەمووتان.)

پرسیاری پهنجاو یهکه م

ئایا قورئان لهلاین شەيتانەوە نوسراوە؟

كورئان قسەی خوا نىيە لهبەرامبەردا كاري شەيتانە.

وەلام /

بۇ وەلامدانەوە ئەم جۆرە بانگەشانەی بت پەرسىتە كانى مەككە كە مەحەممەد پىنگەمبەر (د.خ) سروشەكانى لە شەيتانەوە پىنگەيشتووو، خواى گەورە لە قورئاندا دەفەرمۇیت: {إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ} (٧٧) فى كِتَابٍ مَكْنُونٍ (٧٨) لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ (٧٩) تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ (الواقعة: ٨٠-٧٧)، واتە: (ئەوی وەحىت بۇ كراوه قورئانىكى بە فەرە، لە نامەيەكى پارىزراودايە، كەس دەستى لىنادات فريشته كان نەبىت، لهلاين پەروەردگارى جىهانەكانەوە دابەزىندراوەتە خوارەوە).

زۆر خەلک بە هەلە لە شەيتان تىنگەيشتوون، ئەوان وا ھەست دەكەن كە شەيتان دەتوانېت ھەموو شىتىك بکات جەڭ لە دوو شت كە خوا دەتوانېت بىانكات، بە گۈيرە ئەوان شەيتان لە ڦووى دەسەلاتەوە لە خوا دەسەلاتى كەمترە، ئەو خەلکانە نايانەويت ئەوە قبول بکەن كە قورئان سروشىكى معجيزەيە ئەوان دەلىن كە كاري شەيتانە.

۱- ئەگەر شەيتان قورئانى بنوسيايەتەوە ئەوا لە قورئاندا ئاماژەي پى

نه ده کرا له سووره‌تی (النحل) ئایه‌تی (۹۸): {إِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِدْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ} (النحل: ۹۸)، واته: (هەر كە ويستت قورئان بخوینى به رله وە (اعوذ بالله من الشيطان الرجيم) بکە.

۲- چەندىن ئایەت ھەن لە قورئاندا كە بەلگەي تەواو دەخەنەرۇو كە شەيتان نووسەر و دانەرى قورئان نىيە، وەكۆ لە سووره‌تى (الأعراف) دا خواي گەورە دەفه‌رمۇيت: (وَإِمَّا يَنْزَعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَرْزُقُ فَاسْتَعِدْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) (الأعراف: ۲۰۰)، واته: (هەر كاتىك لە شەيتانە وە وەسوھسەيەكت بە دلدا هات و ھەلى نايىت بۆ كردنى كارى ناشەرعى و حەرام، توش پەنا ھەر بۆ ئەو خوايە بەرهە خوت بده لاي ئەو، چونكە ئەو زۆر ژنهوا و زانايە بەگوتار و رەفتارى مروف).

۳- لە سووره‌تى (البقرة) ئایەتى (۱۶۸): {إِنَّمَا أَنْهَا النَّاسُ كُلُّهُمْ مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَبَعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ} (البقره: ۱۶۸)، واته: (ئەي خەلکىنە لە رزق و پۈزى سەرزەمین حەللىتكى پاك بخۇن، ھەرگىز بە شويىن ھەنگاوه كانى شەيتاندا مەرپۇن و پەيرەھە مەكەن چونكە ئەو دوزمنىتىكى ئاشكاراتانە).

۴- لە سووره‌تى (يس) ئایەتى (۶۰): {أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ} (يس: ۶۰)، واته: (ئەي نەوه كانى ئادەم ئاخىر من پىشتر وەسييەتم بۆ نەكردن كە شەيتان نەپەرسىن چونكە ئەو بۆ ئىتىوھ دوزمنىتىكى ئاشكارا يە).

شەيتان زيره كه، گوماني تىدا نيءه كه دەتوانىت ئە و بېرۇكە يە بخاتە مىشكى
خەلکەوە كە خۆي قورئانى نووسىيۇتەوە، بەبەراورد بە خواي بە دەسەلات
شەيتان زۆر كارىگەر نيءه، خوا زۆر زياتر لەو بە دەسەلاتتە، ئەو مەبەستە
خرابەكانى شەيتان دەزانىت و، گوماني تىدا نيءه لە قورئاندا لە چەندىن
شۇىندا سەماندویەتى كە قورئان قسەي خوايە نەك قسەي شەيتان.

گرگترین تهودت پرسیارو وەلامەكان

دانەرى قورنان شارەزايى زانستى بىرکارى نىيە

مەھەمد قورناني لە ئىنجىلەوە كۆپى كردۇوە

ئىسلام توندوتىزى بەرهەم دەھىنىت

كورنان لەلايەن شەيتانەوە نوسراوە

موسولمانەكان كەعبە دەپەرسەن

موسولمانەكان تىرۈرېسەن

حىجاب بۆ پىاوان

فرە پىاوى و ژىنى لە ئىسلامدا

خواردنەوە كەھلىيەكان حەلآلە

هاورەگەز بازى

خودا تۆلەسىنە

ئىبلىس مەرۆف بۇوە

حەززەتى عىسا مەرددۇوە

كۆشىتى بەراز حەلآلە

پىاولە سېيىرم درووست بۇوە

زەوي تەختە

يەك رۆز لە دىدى خوادا

مەرددۇو بىسوتىنلىقىت

خودا لە كىتبە پېرۇزەكانى تردا ناوى نەھاتووە

ئاسمان و زەوي لە شەش رۆزدە دروستكراون

وەرگىتەنر لە ئىنگلەز بۇوە

مامۇستا رىبار ئەسەعر

مەندىن إقرأ الثقافى

للكتب (كوردى - عربى - فارسى)

www.iqra.ahlamontada.com

Dr Zakir Naik